

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Prima. Amor Fidelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

LIBER SECUNDUS.

DE PRÆCEPTIS THEOLOGICARUM VIRTUTUM.

PARS PRIMA.

Amor Fidelis.

Factenus velut in terris demoratus divini amoris ignis, in humanis utique actibus dirigendis, propriam tandem sphaeram repetit, ut circa proprium objectum immediatè verteretur, & ad ipsum clever corda Christianorum, ipsosque fide efficiat Christi discipulos, spe commilitones, ut aliquando tandem charitate, (virtutum regina) efficiat beatos. Ista utique esse debet tota intentio, unica ista occupatio, vita tota Christianorum, ut fide, spe, charitate Deum jugiter colant, & in terris inchoent beatam illam vitam, quæ tota erit in contemplatione, adoratione, & amore Dei, divinarumque perfectionum. Ad hoc vocatus est omnis Christianus, ut virtutes annuntiet ejus, qui ipsum de tenebris vocavit in admirabile lumen suum, & per operum testimonium probet se verè Christianum. Si enim fide sit Christianus, operibus Ethnicus, per ipsum nomen Dei blasphematur, per ipsum Christianismus inhonorificatur, qui cunctis olim gentibus venerabilis fuit, quamdiù bona vita Christianorum testimonium perhibuit veræ fidei ipsorum. *Fides, (inquit Jacobus Apostolus) sine operibus mortua est: vix verè fidelis est qui malè vivit. Ostende mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est; ita & fides sine operibus mortua est.* Pauci proinde Christiani, verè Christiani sunt, quia pauci Christianè vivunt. Et quia paucissimorum hominum vita in fine mundi verè erit Christiana (tantò quippe magis corrumpuntur Christianorum mores, quantò mundi magis appropinquat interitus) hinc est quòd paucissimorum Christianorum fides, tunc erit vera, Veritate teste: *Filius hominis veniens, putas, invenies fidem in terra?* Luc. 18. c. 8.

CAPUT I.

Fidei definitio, præstantia, objectum.

Omissis prolixioribus hac de re nonnullorum discursibus, fides breviter definitur: Virtus inclinans intellectum ad firmiter assentiendum iis quæ non videntur, ob Dei, seu primæ Veritatis revelantis auctoritatem. In re est communis definitio, de
Tom. 11.

sumpta ex S. Thoma 2. 2. q. 4. a. 2. in corp. Qui eam colligit ex Apostolo Hebr. 11. dicente: *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.*

Quibus in verbis essentiali fidei definitionem contineri (quidquid sit de definitione logico rigore concinnata, de qua nec Apostolus, nec Spiritus sanctus per eum loquens sollicitus erat) S. Doctor ibidem, & Doctores communiter tradunt. Verba enim illa *argumentum non apparentium*, continent allatam à nobis definitionem, quæ sine dubio continet totam fidei essentiali. Nam ibi *argumentum* sumitur pro argumenti effectu (inquit S. Doctor) per argumentum enim intellectus inducitur ad inhærendum alicui vero. Unde firma adhesio intellectus ad veritatem fidei, non apparentem, vocatur hic *argumentum*. Per argumentum itaque Apostolus intelligit intellectus convictionem. Unde (ut S. Doctor profequitur) alia littera habet, *convictio*, quæ non est nisi dum intellectus inducitur ad firmiter assentiendum. Quia verò per solam auctoritatem Dei revelantis, intellectus credentis convincitur ad firmiter assentiendum iis quæ non videt, id est quæ evidentè non cognoscit, neque in se, neque in suis causis, vel effectibus; motivum istud firmiter assentiendi satis indicat Apostolus, cum ait: *argumentum non apparentium.*

In principio verò dicitur quòd fides est *sperandarum substantia* (id est fundamentum & basis) *rerum*, non quòd hoc sit prædicatum essentiali, sed accidentalè fidei: utique ad significandum, quòd fides est fundamentum & basis totius vitæ spiritualis, per quam pervenimus ad beatitudinem, quam speramus, sicque est fundamentum spei nostræ.

Denique tam ex vulgari, quàm ex Apostolica definitione, *argumentum non apparentium*, quatuor consectaria sunt. Primum de ratione & definitione fidei esse, quòd objectum ipsius sit *non apparens*, seu non visum. Quod & esse de ratione spei, colligitur ex Roman. 8. *Quod non videmus, speramus.* Ut enim S. Thomas ibidem, qui veritatem videt, ipsam habet; siquidem veritatem videre, est ipsam habere: non autem sperat aliquis quòd jam habet; sed spes est de eo quòd non habetur. Si de ratione spei est, quòd

objectum ipsius sit non visum: ergo & de ratione fidei, quæ (secundum Apostolum) est fundamentum spei. Unde D. Petrus fidem vocat *lucernam lucentem in caliginoso loco*, id est in intellectu obscure cognoscente. Similiter Ecclesia de Thoma Apostolo canit, quod *aliud vidit, aliud credidit*. SS. Patres communiter dicunt, quod *fides est credere quod non vides*. Augustinus Enchirid. 8. *Appellamus (inquit) fidem, quam divina eloquia docuerunt, earum scilicet rerum, quæ non videntur*. Proinde Apostoli, Ecclesia, Patres, docent obscuritatem esse de ratione fidei.

5 Secundum consecrarium est, quod objectum materiale fidei sit omnis veritas obscure à Deo revelata; formale verò, auctoritas Dei, seu primæ Veritatis revelantis. Cum istud sit motivum, propter quod firmiter assentimur veritatibus obscure revelatis. Cur enim credimus incarnationem Verbi v. g. ? quia Deus id revelavit. Cur credimus Deo revelanti? propter æternam, incommutabilem, & infallibilem ipsius auctoritatem, supra omnem rationem, & scientiam humanam, supra omnem sensus experientiam, supra omnem denique humanam auctoritatem. Ideò verò tantæ auctoritatis est Deus revelans, quia est prima Veritas, falli & fallere nescia. Cum enim divina veritas sit etiam summa bonitas, nec vult, nec potest fallere. Cumque eadem veritas sit etiam summa sapientia, falli non potest. Est ergo veritas falli & fallere nescia: cujus proinde revelantis, sive aliquid attestantis auctoritas est summa, infallibiliumque omnium infallibilissima.

6 Et hinc tertium consecrarium est, quod fidei nostræ certitudo sit summa, majorque certitudine scientiarum omnium naturalium: utpote cujus fundamentum, sive motivum, objectumque formale (auctoritas scilicet Dei revelantis) certius est, & infallibilius fundamento, sive motivo, & objecto formali cujuscumque scientiæ naturalis, quod est vel humana ratio, vel experientia humana, &c.

7 Quartum denique consecrarium, est præstantia magna fidei nostræ: tum quia certitudine excedit scientiam omnem naturalem. Tum quia objectum formale ipsius præstantius est objecto, non solum scientiarum omnium naturalium, sed & quarumcumque virtutum moralium, quarum nullam Deus habet pro immediato objecto formali. Sed & præstantia magna ipsius elucet in eo quod fides nostra divinam auctoritatem appetit supra omnem rationem, scientiam, experientiam, & auctoritatem humanam, eamque non solum taliter appetit intellectu (quod hæretici etiam faciunt: utpote non ignorantes excellentiam divinæ auctoritatis supra omnia antè dicta) sed affectu etiam & voluntate, ita ut in vero fideli amor primæ Veritatis, & pius affectus erga auctoritatem

Dei revelantis, prædominetur omni terreno affectui, faciatque sedulo inquirere ea, quæ suprema Dei auctoritas per Ecclesiam (quæ columna est veritatis, depositrixque doctrinæ à Christo, & Apostolis nobis traditæ) nobis credenda proponit, eaque omnia sufficienter propofita credere. Quod non contingit in hæreticis, in quibus amor terrenorum, sive quo prosequuntur blandientia, sive quo fugiunt terrentia, adeò prædominatur amor primæ Veritatis, & pio illi affectui erga auctoritatem Dei revelantis, ut cosimpediat à sufficienti inquisitione veritatum, quas divina auctoritas per Ecclesiam nobis credendas proposuit, & à credendis omnibus ejusmodi veritatibus sufficienter propofitis.

CAPUT II.

Ad fidem internam necessarius est pius affectus voluntatis erga primam Veritatem, seu Dei revelantis auctoritatem.

8 Sic Theologi communiter docent, sequiturque ex eo quod fides (ut superiori capite dictum est) Deum, seu divinam auctoritatem non solum intellectu, sed & voluntate, seu affectu appetit supra motivum cujuscumque scientiæ naturalis, sive supra omnem rationem, experientiam, & auctoritatem humanam, juxta illud 2. Petri 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes*. Unde Augustinus lib. 7. confess. c. 10. *Facilius (inquit) dubitarem vivere me, quam esse veritatem, quam audivi in corde*. Et Chrysostomus hom. 12. in epist. ad Hebr. *Fides dici non potest, nisi cum circa ea que non videntur, amplius quam circa ea que videntur, certitudinem quis habuerit*. Enimverò tanta firmitate & certitudine adhæremus iis, quæ fide divinâ credimus, ut parati simus persuadere nobis, quod scientia, ratio, experientia, & auctoritas humana nos fallant, ipsisque omnibus dicere anathema, si opponantur iis quæ credimus, juxta illud Pauli ad Galat. 1. *Sed licet nos, aut Angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*.

Si vera fides non solum talis sit, sed & 9 talis esse debeat: igitur ad eam necessaria est pia voluntatis affectio, quâ voluntas auctoritatem Dei revelantis taliter appetit, quæque determinet intellectum ad hoc, ut, non obstante obscuritate rei revelatæ, non obstantibus etiam difficultatibus, quas humana ratio, experientia, vel auctoritas in contrarium suggerere potest, firmiter credat Deo loquenti, intellectumque suum captivet in obsequium Christi. Quamdiu enim objectum obscure proponitur, intellectus ad assentiendum non determinatur ab objecto, sed determinari debet à voluntate. Propter

CAPUT III.

quod Apostolus Rom. 10. dicit : *Corde creditur ad justitiam*. Voluntas autem, ad aliquid fide divinâ credendum, intellectum determinat per piâ illam affectionem, quæ nihil aliud est, quàm amor, quo Dei loquentis autoritas (quæ nec in cognoscendo falli potest, nec in loquendo fallere) ad eò placet, ut præferatur omni in contrarium rationi, experientiæ, & autoritati.

10 Nihil proinde aliud est, quàm amor inhærens divinæ illi autoritati, illamque præferens omni in contrarium rationi, &c. Affectio quippe inhærens alicui formæ, amor est; juxta illud Augustini l. 8. de Trin. c. 8. *Unde inheretur illi formæ, nisi amando?*

Unde Concilium Araucanicum II. can. 7. piâ illam affectionem vocat suavitatem in consentiendo, cum dicit, *neminem posse consentire evangelicæ prædicationi, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati*. Per suavitatem autem in consentiendo Deo, Augustinus passim intelligit amorem & complacentiam, quâ Deus secundum se placet.

11 Pia itaque affectio illa, nihil aliud est nisi amor & complacentia, quâ Dei loquentis autoritas, nec in cognoscendo falli potens, nec in loquendo fallere, quâ talis (adeoque secundum se, & propter se, non propter aliud) placet supra omnem scientiam, rationem, experientiam, & autoritatem humanam; sive nihil est aliud nisi amor, Dei loquentis autoritatem, quia falli & fallere nesciam, appetens supra omnem scientiam, &c. Adeoque ipsam sic appetens secundum se, & propter se: utpote secundum se falli & fallere nesciam. Ideò to. 1. lib. 8. cap. 44. diximus fidem non esse sine aliquo imperfecto saltém & initiali amore Dei propter se, licet esse possit absque charitate perfecta, & justificante. Quod & de spe ostendimus ibidem, ac libro sequenti adhuc ostendemus.

12 Enimverò cum fides ex pio voluntatis erga Dei loquentis autoritatem affectu, atque adeò ex aliquo divinæ autoritatis amore procedat; nec dubium, quin ex amore illius ordinato: amor verò divinæ autoritatis non propter ipsam, sed propter aliquid creatum, ibi sistendo, nequeat esse usquequaque ordinatus (cum nec Deus, servato amoris ordine, amari possit finaliter propter creaturam, nec creatura finaliter propter se) sed amoris ordo postulet, ut solus Deus ametur finaliter propter se, prout multipliciter probavimus citato lib. 8. ferè per totum, ubi etiam contraria argumenta dissolvimus: consequens est quòd fides procedat ex aliquo Dei propter se amore.

Fides interna actualis adultis omnibus, in peccato existentibus, necessitate mediæ in re, & non solum in voto, necessaria est ad justificationem.

Andreas Vega lib. 6. in Trid. c. 10. 13 censet, adultos in peccato mortali existentes, qui invincibili laborant ignorantia mysterium fidei, posse justificari absque ullo actu fidei. Sed oppositum nobiscum tradunt communiter Theologi, signanter nostris Lezana de fide disput. 3. q. 6. Lumbierus de fide q. 14. a. 2. n. 806. Bonæ Spei disp. 7. de fide dub. 1. resol. 1.

Sed ante probationem, observo, necessarium necessitate mediæ (quod à S. Thoma vocatur necessarium necessitate finis) ab omnibus passim Theologis dici illud sine quo, etiam inculpabiliter omisso, non potest obtineri finis, ad quem est necessarium. Sic gratia sanctificans est medium necessarium ad salutem. Quia quisquis sine illa moritur, à salute excidit, tamen nullâ culpâ suâ personali eâ privatus fuisset. Et in hoc necessarium necessitate mediæ differt à necessario necessitate præcepti, quod à Theologis definiri solet illud sine quo, culpabiliter omisso, finis obtineri non potest, tamen sine eo, inculpabiliter omisso, obtineri queat.

Necessarium necessitate mediæ, aliud est simpliciter tale, aliud secundum quid. Simpliciter tale, est illud, quod taliter necessarium est in re, nec proinde admittit substitutum, per quod suppleri queat, ut gratia dicta. Secundum quid tale, est illud, quod necessitate mediæ non est necessarium in re, sed in re, vel in voto, adeoque admittit substitutum, per quod suppleri queat, ut baptismus aquæ, qui si quando nequeat obtineri, suppleri potest per contritionem, cum voto baptismi. Et idem est de Sacramento poenitentiae, respectu eorum, qui post baptismum peccaverunt.

Fidem ergo internam actualem, adultis omnibus, in statu peccati mortalis existentibus, necessitate mediæ, in re, atque adeò simpliciter necessariam esse ad justificationem, probatur 1º. ex Scriptura Habacuc 2. *Qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso: justus autem in fide sua vivet, vitâ scilicet gratiæ, seu justitiæ*. Hunc locum ad statuendam necessitatem fidei, ad vivendum vitâ gratiæ, allegat Apostolus Roman. 1. Galat. 3. Hebr. 10. Sensus verò illius est: quicumque vult esse justus, seu vivere vitâ gratiæ, id habiturus est ex fide, & non ex operibus legis, ut Apostolus interpretatur, multisque probat loco citato ad Galat.

2º. Idipsum probatur ex Apostolo ad Hebr. 17

br. 11. ubi dicit, quòd *fide Henoch translatus est, ne videret mortem. Ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo: sine fide autem impossibile est placere Deo.* Ecce hanc conclusionem, ergo Henoch habuit fidem actualem, Apostolus, & per ipsum Spiritus sanctus probat ex eo quòd ante translationem habuit gratiam justificantem, quã placuit Deo, cui sine fide impossibile est placere. Dixi, *fidem actualem*: de ea quippe loqui Apostolus, constat ex eo quòd de ea fide loquitur, de qua immediatè subjungit, *credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.* Credere autem, maxime cum speciali illa expressione, *quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit*, apertè sonat actum credendi duo illa mysteria, non autem fidem habitualem, quæ ad duo illa mysteria se specialiter non extendit, sed indifferenter ad omnia.

18 Verùm enim verò consequentiam illam Apostolus, & per cum Spiritus sanctus benè non probaret, si posset quis sine fide actuali esse justus, Deoque placere, licet non in casu communi, & ut in pluribus accidente, sed in casu raro & extraordinario dumtaxat. Si enim, secundum præsentem divinæ providentiæ ordinem, non oportet semper, & in omni casu (absque ulla exceptione) credere, sed aliquis adultus peccator, saltem in casu aliquo raro, & extraordinario justificari posset, Deoque placere, absque ulla fide actuali, etiam de existentia Dei, &c. Apostolica illa probatio, petita ex eo quòd sine fide impossibile sit placere Deo: accedentem enim ad Deum credere oportet, quia est, &c. petita non est ex propositione universaliter vera, sed particulariter, & cum exceptione dumtaxat. Hoc ipso verò, quòd propositio in qua fundatur probatio illa, non est universaliter vera, sed particulariter, & cum exceptione, non est probatio bona, & efficax (quod sine blasphemia dici non potest: cum probatio illa Apostoli, sit ipsiusmet Spiritus sancti) quandoquidem à particularibus ad universale (secundum Dialecticæ leges) non benè sequatur, nec à particularibus ad particularia (neque enim bonus est syllogismus constans puris particularibus) sed ab universalibus ad particularia argumentandum sit, ut argumentatio bona sit. Enimverò si aliquo casu, licet extraordinario, sine fide actuali peccator adultus justificari queat, Deoque placere, Apostolo ut suprâ discurrenti replicari potest, discursum ipsius non concludere: cum enim fundamentum discursus non sit universim verum, sed exceptionem in casu extraordinario admittat, Apostolus aliunde probare debet exceptionem illam, casumque extraordinarium in Henoch non accidisse.

19 3°. assertio nostra probatur ex Tridentino sess. 6. ubi postquam c. 6. dixit homi-

nes disponi ad justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuvi, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinius revelata sunt, de ea c. 7. subjungit quòd sine ea nulli unquam contigit justificatio. Si quidem enumeratis causâ finali, efficiente & meritoriâ nostræ justificationis, addit illius causam instrumentalem esse Sacramentum Baptismi, quod est Sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit justificatio. Porro ibi Concilium non loquitur de fide habituali, sed de actuali antè descripta: cum manifestè agat de fide, cujus Sacramentum est Baptismus, qui non ideo dicitur Sacramentum fidei, quia per ipsum infunditur fidei habitus (hac enim ratione, non magis est Sacramentum fidei, quàm spei, charitatis, aliarumque virtutum, quarum habitus, unâ cum gratia, infunduntur in Baptismo) sed quia est solemnissima quædam fidei professio, seu protestatio, quam per se, vel per paternos suos faciunt, quicumque baptizantur. Illa verò fidei professio non fit per habitum, sed per actum. Nec certè fidei habitus infunditur, nisi unâ cum gratia justificante, quæ cum sit effectus Baptismi, tanquam causæ instrumentalis, fides (cujus Sacramentum est Baptismus) secundum Tridentinum est causâ instrumentalis ejusdem gratiæ justificantis, habituumque fidei, spei charitatis, & aliarum virtutum, unâ cum gratia illa infusarum; atque adeò illis omnibus est naturâ prior. Non igitur est fides habitualis, sed actualis. Cum de habituali Tridentinum ibi non loquatur, nisi postea, dum loquitur de causâ formali nostræ justificationis, quæ est infusio gratiæ justificantis, & habituum dictorum.

4°. rursum probatur ex eodem Concilio ibidem cap. 8. *Cum verò Apostolus dicit, justificari hominem per fidem (ac per consequens cum ad id probandum allegat illud Prophetæ, justus ex fide vivit). . . . ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ sensus tenuit . . . scilicet . . . quia fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.* Sic itaque fides se habet ad justificationem, sicut fundamentum ad aedificium, quod sine fundamento esse non potest; ideoque subjungit ex Apostolo, quòd sine fide impossibile sit placere Deo. Subjungit item ex Augustino, quòd sine fide impossibile sit ad filiorum Dei consortium pervenire. Et hinc manifestum est, quòd sicut Apostolus ex dictis n. 17. loquitur de fide actuali, & similiter Augustinus; ita & Tridentinum: utpote ejus verba ex Augustini serm. 38. de tempore (qui est 30. in appendice ad tom. 10.) sive potius ex Alcuini libro de Trinitate desumpta sunt; ibi enim sic habet: *Ad veram beatitudinem pervenire volentibus prima omnium fides*

necessaria est, sicut Apostolica docet auctoritas, dicens, sine fide impossibile est placere Deo. Constat ergo, neminem ad veram posse pervenire beatitudinem, nisi Deo placeat, & Deo neminem posse placere, nisi per fidem. Fides namque est bonorum omnium fundamentum; fides est humana salutis initium. Sine hac nemo ad filiorum ejus consortium potest pervenire. Quia sine ipsa nec in hoc saeculo quisquam justificationis gratiam consequitur, neque in futuro vitam possidebit eternam. De eadem proinde fide, eademque fidei necessitate Augustinus, sive Alcuinus loquitur, de qua Apostolus supra num. 17. utpote in cujus testimonio se fundat.

21 5°. denique à fortiori probatur omnibus argumentis, & testimoniis, quibus infra probabimus, fidem actualem omnibus ratione utentibus, etiam in infantia baptizatis & justificatis, necessitate medii simpliciter necessariam esse ad salutem: ergo multò magis peccatoribus, quibus si fides actualis necessitate medii simpliciter necessaria sit ad salutem; consequenter necessaria est ad justificationem, sine qua nullus salvari potest.

22 Objicies 1°. cum Estrix & Ripalda, allata testimonia Scripturæ & Tridentini, commodè explicari possunt de necessitate fidei, non simpliciter, sed secundum quid, in re scilicet, vel in voto; sicut explicantur Scripturæ & Concilia inculcantia necessitatem Sacramentorum Baptismi, vel Pœnitentiæ.

Respondeo negando antecedens. 1°. Quia fidei Paulus non benè probasset intentum suum, Henoch utique habuisset veram fidem in re; sed in re, vel in voto dumtaxat.

23 2°. Fides in voto verè & propriè non est vera fides; magis quam Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ in voto, verè & propriè sit Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ. Verba autem Scripturæ & Conciliorum; inculcantia necessitatem alicujus actus, ex dictis to. 1. Prolegom. 1. cap. . . . privata auctoritate detorquere non licet ad sensum improprium; sed ad hoc requiritur auctoritas vel Scripturæ, vel Conciliorum, vel SS. Pontificum, vel SS. Patrum: quæ habetur quidem pro taliter explicandis Scripturis & Conciliis inculcantibus necessitatem Sacramentorum Baptismi, vel Pœnitentiæ; non pro inculcantibus necessitatem fidei.

24 3°. Fides in voto, non est fides strictè dicta, quæ pro motivo habet auctoritatem Dei loquentis; sed latè dicta, quæ nihil aliud est nisi cognitio Dei, elicita quidem cum auxilio gratiæ, non fundata tamen in testimonio Dei, sed in testimonio creaturarum, quæ (tamquam Dei præcones) ipsum nuntiant nobis ut summè bonum summèque amabilem. Sed fides ista, latè dicta, non sufficit ad justificationem. Propositio namque

ista: Fides latè dicta, ex testimonio creaturarum, similive motivo, ad justificationem sufficit, ab Innocentio XI. damnata est, ut minimum tanquam scandalosa, & in praxi perniciofa.

4°. Fides disponens ad justificationem, 25 juxta Tridentinum n. 19. citatum, est fides ex auditu (quod & Apostolus docet in epistola ad Rom. postquam enim cap. 3. dixit, justificari hominem per fidem, & cap. 10. corde creditur ad justitiam, ibidem explicat de qua fide, sive de quo actu credendi loquitur: Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante? quomodo verò predicabunt, nisi mittantur? ergo fides ex auditu, audient autem per verbum Christi) fides autem ex auditu, quam ibi Apostolus describit, certissime est fides propriè & strictè, non impropriè & latè dicta; nec fides dumtaxat in voto, sed in re.

Objicies 2°. cum Vega, si fides necessitate medii foret simpliciter necessaria ad justificationem, justificatio esset impossibilis iis, qui invincibili laborant ignorantia Dei (cum iis impossibile sit habere fidem.) Sed justificatio non est ipsis impossibilis. Qui enim tali ignorantia laborant, possunt facere quod in se est, ut justificentur; possunt enim dolere de admissis contra rectam rationem, & facere propositum vivendi secundum illam. Quod si faciant, justificabuntur.

Doctissimus Magister meus Bonæ Spei loco citato n. 10. respondet, certum esse, ex Bulla Innocentii X. damnantis hanc propositionem: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus, secundum præsentia, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque gratia, quæ possibilia fiant*, Deum dare adultis omnibus auxilia supernaturalia ad salutem consequendam, remotè saltem sufficientia, quibus si cooperentur, majora & proximiora ad fidem, Deique cognitionem dabit. Si verò non cooperentur, illis majoribus indigni fiunt, suæque culpæ, seu ex culpabili defectu fidei pereunt; non verò ex defectu illius inculpabili, seu invincibili. Cum illis enim agit Deus, prout magister cum discipulis, qui negligunt discere prima, quæ ipsis proponit rudimenta: sicut enim in pœnam istius negligentia subtrahit ipsis ostensionem altiorum, & ad consummatam scientiam proximiorum principiorum (nec eorum proinde inculpabili laborant ignorantia) sic Deus primis auxiliis cooperari negligentibus subtrahit majora, & ad salutem consequendam proximiora auxilia.

Sed contrà 1°. quomodo certum est, ex 28 damnatione illius propositionis, Deum adultis omnibus dare auxilia supernaturalia, ut supra: cum propositio illa, seu damnatio illius, non loquatur de adultis omnibus, sed solum de justis; nec de justis omnibus, sed volentibus & conantibus, secundum præsentia, quas habent vires: adeoque volen-

tibus & conantibus fideliter, & quantum possunt? Quod non faciunt omnes iusti, sed plerique ex ipsis vel nullam adhibent voluntatem & conatum, ad cooperandum gratiæ præsentis; vel certè non nisi conatum parvum, imbecillum, & tepidum, seu non nisi semiconatum & semivoluntatem, quæ potius est velleitas, quam voluntas. Unde nec fideliter, sed infideliter ac tepidè volunt & conantur; ipsorumque teporem comitatur 1º. negligentia, & secundùm vocationem suam vivendi incuria. 2º. frequenter etiam comitatur superbia, vanaque præsumptio, quæ imaginantur Dei gratias sibi ad libitum dari, nec subtractionem timent doni tam pretiosi, quod Apostolus Ephes. 1. vocat *sacramentum voluntatis Dei*. 3º. ingratitude, quæ de gratiis acceptis Deo gratias agere aliquando non sunt solliciti. Istas, aliasque ob causas Deus iustis subinde ad tempus subtrahit pias cogitationes, sanctasque affectiones, tamen non idèo prorsus destituti sint gratiæ sufficienti, quamdiù in iustitia perseverant. Quia scilicet ratione gratiæ sanctificantis, virtutumque infusarum ipsam semper concomitantium, sacrorum denique motuum, dictis virtutibus sæpè correspondentium, sufficientem habent benè vivendi, mandataque servandi facultatem, nec à Deo deseruntur, nisi Deum ipsi priùs deserant.

29 Contra 2º. si Deus adultis omnibus, etiam infidelibus, daret auxilia, saltem remotè sufficientia ad salutem, ut supra, per consequens daret omnibus, etiam infidelibus, auxilia, saltem remotè sufficientia ad fidem saltem necessariam necessitate mediæ, quibus infideles cooperando, majora & proximiora ad fidem acciperent; non cooperando verò suâ culpâ fide carerent; sicut dicti discipuli suâ culpâ carent ostensione altiorum principiorum, &c.

30 Sed hoc dici non posse, patet in infidelibus negativè, quibus mysteria illa prædicata non sunt, quæque proinde credere non possunt (ut enim Apostolus Rom. 10. *quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante? quomodo verò predicabunt, nisi mittantur?*) nec tamen infidelitas purè negativa ipsorum culpabilis est, neque peccatum: cum propositio ista, *Infidelitas purè negativa, in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est*, damnata sit à Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII.

31 Contra 3º. non apparet, quomodo Deus iis det supernaturale auxilium, remotè saltem sufficienti ad salutem, quibus citra culpam ipsorum (uti objectio præterdit) usque adèo negat omnem sui cognitionem, ut inculpabili labore ignorantia Dei. Neque enim supernaturale habent auxilium remotè sufficienti ad salutem, qui non habent supernaturale auxilium remotè sufficienti ad fidem. Cum fides, juxta Tridentinum sess. 6. c. 8. sit *humana salutis initium*, adeoque

homo non incipiat habere supernaturale auxilium remotè sufficienti ad salutem, nisi dum accipit supernaturale auxilium remotè sufficienti ad fidem; sicut non incipit suam operari salutem, nisi dum incipit credere. Sed nullum est supernaturale auxilium, seu proximè, seu remotè sufficienti ad fidem, in eo qui nullam omninò habet Dei cognitionem, nec vincere potest ipsius ignorantiam. Tum quia si auxilium haberet sufficienti ad fidem, haberet auxilium sufficienti ad Dei cognitionem: eam proinde vincere posset. Nec proinde laboraret invincibili ignorantia illius. Tum quia (secundùm Augustinum lib. 1. ad Simplicianum q. 2.) *incipit homo percipere gratiam, ex quo incipit credere (saltem imperfectè & inchoatè) vel internâ, vel externâ admonitione motus ad fidem*. Sed non incipit credere, qui non incipit Deum cognoscere. Nec incipit Deum cognoscere, qui invincibiliter destitutus est omni Dei cognitione. Ergo non incipit percipere gratiam, nec proinde ullum habet supernaturale gratiæ auxilium. Et quam (amabo!) gratiam haberet, qui omninò Dei cognitione, omni omninò gratiæ fidei invincibiliter caret?

Si dicas, quòd habeat gratiam sufficientem ad abstinendum à peccatis, à quibus si abstineret, Dei notitiam acciperet. Contra: sicut fides (juxta Tridentinum) est humanæ salutis initium, non verò abstinencia illa; sic prima gratia sufficienti ad salutem, est gratia sufficienti ad fidem, supernamque Dei cognitionem, non verò gratia sufficienti ad abstinendum illam. Ad abstinendum proinde à peccatis, gratiam non habet sufficientem, qui gratiam non habet sufficientem ad fidem, Deique cognitionem. Cum ista prima sit, initiumque gratiarum omnium, sicut fides (saltem inchoata) est prima operationum omnium salutarium (secundùm laudatam Concilium) igitur prius est habere gratiam sufficientem ad fidem, quam gratiam sufficientem ad abstinendum à peccatis.

Aliter proinde ad objectionem respondentem deo negando suppositum, dari scilicet invincibilem ignorantiam Dei. Eam quippe non dari pluribus argumentis monstravi to. 1. de Deo dist. 2. q. 2. a. 4. Quòd si eadem objectio fiat, non de ignorantibus invincibiliter, seu inculpabiliter Deum, sed alia fidei mysteria, utique de purè negativè infidelibus, qui nihil omninò de fide audierunt; fateor dari talem infidelitatem, secundùm se inculpata, etiam eorum, quæ necessariò credenda sunt necessitate mediæ. Cum id evincat damnatio hujus propositionis: *Infidelitas purè negativa, in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est*. Sed cum invictò gratiæ Augustiniano-Thomistica vindice Thoma de Lemos in Panopl. grat. to. 4. l. 4. p. 2. tr. 8. c. 12. 13. 14.

14. 15. & Contensonio in Theologia mentis & cordis to. 5. differt. 2. c. 2. q. 1. nego tales negativè infideles habere auxilium sufficientem ad credendum. Aliàs (inquit) infidelitas ipsorum non esset negativa & innoxia, sed culpabilis & privativa. Siquidem habenti gratiam sufficientem, cui fideliter cooperando Deus infallibiliter tribueret proximè sufficientem, & efficacem, si Deus eam subtrahat ob incuriam vel infidelitatem ipsius, ac per consequens subtrahat fidem; infidelitas imputatur, nec jam purè negativa est, sed privativa. Nec ad hoc ut imputetur, necesse est quòd præcesserit actualis advertentia subtrahendæ sibi gratiæ dictæ, ob suam in cooperando infidelitatem. Cum enim effectus iste per se sequatur ad istam infidelitatem, non debet esse actu præcogitatus ad hoc ut imputetur, prout ex S. Thoma vidimus, ubi de voluntario indirecto egimus. Et ideò de multis Deo rationem reddemus, quæ actu non præcogitavimus: utique de multis gratiis, ideò non acceptis, quia infideles fuimus in cooperando acceptis. Quo sensu vox de cælo facta est Beato Fratri Ægidio, D. Francisci fecio: *Preparare ad reddendam rationem, non solum eorum quæ accepisti, sed quæ non accepisti.*

34 Nec ob defectum dictæ gratiæ sufficientis, fides & salus negativè infidelibus est impossibilis. Vidit enim S. Thomas hoc objici posse, similemque objectionem sibi frequenter proposuit, signanter 2. 2. q. 2. a. 5. ad 1. his verbis: *Nullus tenetur ad id quod in ejus potestate non est: sed credere aliquid explicitè non est in hominis potestate. Quia ad id indiget divina gratia auxilio, quod in sua potestate non habet.* Nunquam tamen pro solutione recurrit ad hoc, quòd gratia, seu proximè, seu remotè sufficientis ad credendum, omnibus detur; sed loco citato ad primum respondet, quòd *ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia reparante, seu ad diligendum Deum, & proximum* (quod est de lege naturali) *& similiter ad credendum articulos fidei* (quod est de lege supernaturali) *sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ. Quòd quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur; quibus autem non datur, ex justitia non datur, in poenam præcedentis peccati, & saltem originalis peccati, ut Augustinus dicit in lib. de corrept. & grat. Ut ergo homo dicatur posse credere, & salvari, juxta S. Doctorem, necesse non est, quòd ad id de facto habeat gratiam sufficientem (de qua haud dubiè loquitur, cum de ea loquatur, cum qua credere potest, & sine qua non potest) sed sufficit, quòd eam habere possit, & Deus dare, eamque ob merita, & virtutem passionis Christi, det omnibus, in quibus non invenit obstaculum peccati, vel actualis, vel saltem originalis.*

35 Ob virtutem, inquam, passionis Christi,

utpote sufficientissimam ad perducendum omnes homines ad fidem & salutem. Unde 3. p. q. 8. a. 3. ad 1. cum dixisset, quòd infideles sunt de Ecclesia in potentia, hanc potentiam sic explicat: *Qua quidem potentia in duobus fundatur. Primo quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficientis ad salutem totius humani generis* (ob quam proinde Deus sufficienter movetur ad dandam gratiam fidei & baptismi omnibus, in quibus non invenit obstaculum peccati.) *Secundario in arbitrii libertate, quæ gratiam illam à Deo potest recipere.*

Enimverò, ut idem S. Doctor observat 36 q. 6. verit. a. 3. ad 7. *aliquid potest dici posse dupliciter. Uno modo considerando potentiam, quæ in ipso est; sicut dicimus quòd lapis potest moveri deorsum. Alio modo considerando id quod ex parte alterius est; sicut si dicerem, quòd lapis potest moveri sursum.* Sic ergo dicendum (inquit Lemos ubi suprà c. 10. n. 145.) quòd qui actualiter habent auxilium sufficientem, dicuntur posse salvari per potentiam quæ in ipsis est. Qui autem nullo modo auxilium habent sufficientem gratiæ, dicuntur posse salvari per potentiam, quæ in Deo est (qui potest e distribuere auxilium quo salventur) & per potentiam remotam liberi arbitrii, quæ illud auxilium recipere à Deo potest. Nec hæc negare possunt, qui considerant, quòd ad Deum converti, salvari, credere, &c. opus sit divinum; licet per hominem fiat, ut Augustinus docet l. 2. de peccat. merit. c. 3. ideòque quòd opus illud rectè dicitur possibile homini, dante Deo, cui omnia possible sunt. Possible verò homini, dante Deo, tunc etiam verè dicitur, dum homo gratià ad id sufficientem nondum donatur.

Hoc etiam negare non possunt, qui do- 37 cent, gratiam sufficientem omnibus dari. Sic enim docent eam omnibus dari, ut tamen fateantur, eam non dari pro omni instanti, sed pro certis temporibus. Unde sic argumentor. De fide est, quòd nullum sit instans, quo peccator, ratione utens, dum est in vita, non possit ad Deum converti, & salvari, cap. majores de Baptismo, & cap. firmiter de summa Trinit. & fid. Cathol. Nec tamen magni peccatores, saltem inveterati, excæcati, & indurati, gratiam sufficientem habent pro omni instanti. Ergo pro aliquo instanti converti, salvarique possunt, pro quo gratiam sufficientem de facto non habent. Ergo possibilitas conversionis & salutis, ac per consequens fidei, aliquando salvari potest sine gratia sufficienti de facto habita.

Ad idem amplius ostendendum, rursus 38 argumentor à simili: peccatum imputabile ad damnationem sine gratia vitari non potest, ut communiter dicunt Sancti: nec tamen ad posse vitare ejusmodi peccatum, necessaria est gratia sufficientis de facto habita.

ta. Ergo nec ad posse converti, salvari, credere, &c. Consequentia bona est à paritate rationis. Antecedens ostenditur, quia aliàs gratia sufficiens, de facto habita, ad peccandum damnabiliter foret necessaria (cùm nullus possit damnabiliter peccare, nisi qui potest peccatum vitare) & sic tria sequerentur absurda. Primum, quòd pro omni instanti, quo peccator vellet damnabiliter peccare, Deus teneretur ipsi gratiam sufficientem dare. Secundum, quòd gratia sufficiens misericorditer non detur, quibuscumque datur, sed peccatoribus illis ex debito. Quo dato, gratia illa jam non esset gratia. Tertium, quòd Christus passus & mortuus sit, ut peccatoribus illis promereretur gratiam, quã possent, & sine qua non possent damnabiliter peccare. Quod patet aures non sustinent. Esse tamen consequens, probatur ex eo quòd nulla gratia, nullumque supernaturale donum, nobis in statu naturæ lapsæ conferatur, nisi per Christum, qui passionem, mortemque suam Patri obtulit, ut nobis impetraret gratias, & dona supernaturalia, quæcumque nobis conferuntur. Sed de his plura habes to. 1. l. 9.

CAPUT IV.

Fides actualis interna omnibus ratione utentibus, etiam in infantia baptizatis, necessitate mediè simpliciter necessaria est ad salutem.

39 **E**scē taliter necessariam omnibus ratione utentibus, in infantia non baptizatis, constat ex dictis cap. præcedenti. Sunt enim peccatores: sine illa proinde justificari non possunt, nec salvari. Ratione verò utentes, qui per baptismum in infantia justificati fuerunt, sine fide actuali salvari posse docent Altissiodorensis in 4. tr. 4. q. 3. Meratius disput. 19. de fide sect. 1. assert. 2. Bordonus tom. 1. c. 8. de fid. Eccles. Rom. n. 138. Suarez disput. 12. de necess. fid. sect. 2. n. 10. Cardinalis de Lugo disput. 12. de fid. sect. 1. num. 3. Platelius de fid. c. 1. §. 6. n. 219. Comptonus de fid. disput. 15. sect. 1. Oxca disput. 12. de fid. sect. 1. n. 12.

40 Sed pro assertione nostra communis est Ecclesiæ sensus, communis doctrina SS. Patrum, communis sententia Theologorum, cui tantam certitudinem conciliant documenta sacra, & Ecclesiæ decreta, ut eam non elidat autoritas Doctorum citatorum in contrarium: utpote nullius ideò ponderis, quia solâ humanâ ratione contradicunt Oraculis Scripturarum, documentisque Ecclesiæ & Sanctorum. Quod profectò non licet, præsertim hac in re, quæ decidenda non est ratione purè humanâ: cùm pendeat à voluntate Dei, quam no-

bis manifestant sacra illa Oracula, & documenta, non ratio purè humana. Divinarum itaque Scripturarum Oracula, SS. Patrum documenta, & Ecclesiæ decreta consulamus.

Asserta necessitas probatur ex sacris Oraculis, sive ex divinis Scripturis.

ET primò ex Apostolo, hanc fidei actualis necessitatem variis locis perspicuè docente, signanter in epistola ad Galat. c. 3. & seqq. ubi ferè totus est, ut ostendat, neminem in veteri lege justificari, vel salvari potuisse sine fide; quòdque illi soli, qui ex fide sunt, hi filii Abraham; cæteri verò sub maledicto sunt, & pereunt.

Secundò ex eodem Apostolo Hebr. 11. ubi, ab Abela exorsus, factâ inductione justorum, qui ante Christum fuerunt, demonstrat, nullum eorum sine fide Deo placuisse, nec salvatum fuisse. Cùmque de fide Henoch nihil scriptum extaret, probat nihilominus, quòd fide Henoch translatus est, quia ante translationem testimonium habuit placuisse Deo, nec Deo placere potuit absque fide: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, &c. Quam argumentationem n. 18. demonstravimus inefficacem fore, si vel unus adultus, etiam in casu extraordinario, sine fide actuali salvari potuerit. Quòd ergo magis inefficax erit, si plures adulti, in infantia per baptismum justificati, sine ea possint salvari? Quidni enim Henoch, sine ea ante translationem Deo placere, atque adeò sine ea transferri potuerit? cùm credibile sit, ipsum (utpote ex piissimis parentibus natum) per aliquod legis naturæ sacramentum, vel sacrificium, aliumve modum, ad id pro illo tempore à Deo institutum, in infantia justificatum fuisse, nec postea mortaliter peccasse. Teste namque Scripturâ, cum Deo ambulavit, & tam sanctè vixit, ut ad Paradisum transferri meruerit, reservatus (unâ cum Elia Patriarcha nostro) ad Dei causam in fine mundi contra Antichristum sustinendam.

Tertiò ex definitione fidei (actualis utique, ut patet ex contextu) quam idem Apostolus profert ibidem: *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Ibi namque substantia idem est quod basis & fundamentum, prout Interpretes passim exponunt. Sicut ergo fundamentum necessitate mediè simpliciter necessarium est ad ædificium; sic fides actualis, adultis (de quibus ibi sermo est) necessitate mediè simpliciter necessaria est ad consecutionem rerum sperandarum.

Quartò ex Marci ultimo: *Euntes in mundum universum, predicato Evangelium omni creaturae.*

creature. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur. Quibus verbis non solum exprimitur necessitas fidei actualis (quam aperte significat *ly qui crediderit*) sed & illius fidei, quæ creditur Evangelio, quoad ea scilicet, quæ sunt fundamenta Christianæ Religionis, cuiusmodi sunt mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis: clausula enim, *qui crediderit, qui non crediderit, &c.* immediate subjuncta clausulæ, *predicatur Evangelium*, significat ibi agi de eo qui crediderit, vel non crediderit Evangelio, post illud ab Apostolis promulgatum; ac per consequens Christus generaliter, & sine exceptione dicendo, *qui non crediderit, condemnabitur*, significare voluit, ad consequendam salutem, evitandamque damnationem, post promulgatum Hierosolymis ab Apostolis Evangelium, fidem fundamentalium Evangelicæ Religionis dogmatum, necessitate mediæ, omnibus ratione utentibus, simpliciter necessariam esse ad salutem. Generalis quippe illa Christi sententia (sicut Evangelium ipsum) vim habere cœpit, statim atque Evangelium Hierosolymis per Apostolos promulgatum fuit. Tamen enim statim atque Evangelium Hierosolymis prædicatum fuit, per universum mundum prædicatum non fuerit, imò multæ superfuerint, & aliquæ etiamnum supersunt Gentes, quibus necdum prædicatum fuit, eo non obstante, sicut baptisimi, sic dictæ fidei ad salutem necessitas, per universum mundum vim habere cœpit: cum ea tamen differentia, quod baptismus ex tunc ad salutem necessitate mediæ solum necessarius esse cœperit secundum quid, in re scilicet, vel in voto; fides verò dicta necessitate mediæ necessaria esse cœperit simpliciter & in se. Ad quod significandum Christus (ut Bernardus observat epist. 77.) sic baptismum unâ cum fide expressit, dicendo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, ut tamen in repetitione, qui vero non crediderit, non similiter expressit, & baptizatus non fuerit, condemnabitur.* Cautè igitur, & vigilanter non repetivit, qui verò baptizatus non fuerit (ait Mellissus Doctor) sed tantum, qui verò non crediderit, condemnabitur; innuens, solam interdum sufficere (sine baptismo in re) fidem ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil, atque adeò fidem necessitate mediæ simpliciter necessariam esse ad salutem, etiam respectu eorum qui nihil audierunt de Evangelio, licet baptismus, respectu eorundem, necessitate mediæ solum necessarius sit secundum quid, ut supra: utpote cuius defectus supplebilis est per fidem, spem & charitatem (quam à Deo accipere possunt) ubi defectus fidei, per nihil aliud supplebilis est; eò quod fides sit fundamentum salutis, & primum supernaturalium donorum.

45 Quintò probatur ex Scripturis, quibus
Tom. II.

capite 6. probabitur necessitas fidei actualis in Deum hominem, quæ esse non potest sine fide in Deum.

Accedant ad divinas illas Scripturas contrarii Authores, illisque sensum suum, & humanam rationem; non verò Scripturas divinas anticipato sensui suo, humanæque rationi à se excogitæ accommodent: memores præclaræ regulæ, quam Hilarius tradit l. 1. de Trin. *Optimus lector est, qui dictorum intelligentiam expectet ex dictis, potius quàm imponat, & retulerit, magis quàm auulerit, neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem presumpserit intelligendum.* Quam etiam Hieronymus inculcat ad cap. 10. Matthæi: *Prudens lector, cave, ne tuo sensui autemperes Scripturam; sed Scriptura jungas sensum tuum.* Siquidem to. 1. Prolegom. 1. c. 5. & Prolegom. 3. c. 12. demonstravimus, verissimum esse, quod laudatus S. Hilarius l. 7. de Trin. dicit, *ex vitio male intelligentiæ, fidei exitisse dissidium, dum quod legitur, sensui potius coarctatur, quàm lectioni sensus obtemperet.* Ibidem quoque demonstravimus, ex eodem vitio profluxisse damnatas de moribus propositiones.

Per consequens memores etiam sint, non licere sibi, ab earundem Scripturarum generalitate pro visâ sibi ratione excipere, neque eas ex ingenio suo glossare, absque ullo in Scripturis & Patribus fundamento. Sine quo proinde dum adultos, in infantia baptizatos, excipiunt, hæc ipsorum exceptio, absque majori inquisitione, operosiorque argumentatione, eo ipso rejicienda est tamquam illegitima, prout demonstravimus loco citato cap.

Enimverò si à generalitate Scripturarum, inculcantium necessitatem fidei actualis ad salutem, adultos aliquos excipere liceret; à generalitate Scripturarum, inculcantium necessitatem fidei actualis ad peccatorum ratione utentium justificationem, aliquos peccatores, ratione utentes, pariter excipere liceret, v. g. negativè infideles, vel invincibiliter Deum ignorantes, secundum eos qui ejusmodi ignorantiam admittunt. Cur enim minus? & quodnam in Scripturis & Patribus fundamentum potius excipiendi à generalitate illarum, quàm istarum, à qua nullam exceptionem contrarii Authores admittunt?

Denique iidem Authores meminerint, errores ab Ecclesia in hac ipsa materia condemnatos (v. g. quod *non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non verò explicita remuneratoris.* Quod *fides latè dicta ex testimonio creaturarum ad justificationem sufficit, &c.*) ex simili exceptione, vel glossatione divinarum Scripturarum, seu earum accommodatione ad humanam rationem prodisse. Assertores quippe, tam istius, quàm illius erroris, ad sic censendum movit hæc ratio purè humana: quia sine fide explicita

M

Dei remuneratoris, vel cum sola fide latè dicta divinæ bonitatis, exurgere quis potest in amorem ipsius super omnia, sicque iustificari, vel etiam salvari. Cui deinde rationi Scripturas in contrarium allegari solitas accommodarunt, glossarunt, limarunt, &c. Sed sicut hoc illegitimè fecerunt, ut constat ex Ecclesiæ declaratione, sic Authores, assertioni nostræ contrarii, similiter illegitimè faciunt, ut ex eadem declaratione à simili colligitur. Proinde quisquis in explicandis mediis supernaturalibus, ad salutem necessariis, cespitare non vult, de iis philosophari non debet ex ingenio suo, sed ex sacrorum documentorum præscripto.

§ 2.

Eadem necessitas probatur ex communi doctrina Sanctorum.

50 Tenim Sancti uno ore, absque ulla exceptione, contestantur assertam fidei actualis in adultis necessitatem, & non solum fidei in Deum, sed & in Jesum Christum, sive in Deum hominem. Et ad hoc quidem sufficientia testimonia Irenæi, Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Gregorii, Bernardi, Francisci Xaverii, & Thomæ Villanovani cap. 6. exhibenda pro necessitate fidei in Christum: cum enim Christus sit Deus, Deique Filius, hoc ipso quod necessariam afferunt fidem in Christum, necessariam afferunt fidem in Deum.

51 Sed & fidem aliquam actualem necessitatem mediæ ad salutem esse necessariam, doctrina est Ambrosii, Augustini, Fulgentii, Alcuini, &c. Siquidem Ambrosius enarrat. in Psal. 37. *Fides (inquit) est salutis nostra pretium, sine quo non emittit regnum calorum.* Augustinus 13. Trin. 7. *Præcipue fides est necessaria, quæ in Deum creditur, ad hoc utique ut beatitudinem consequamur.* Præcipua verò necessitas, est necessitas mediæ, de qua sicut loquitur in testimoniis citato loco referendis pro necessitate fidei in Christum; ita & in præsentis testimonio, pro necessitate fidei in Deum. Serm. 14. de verb. Apostoli, *Christus nihil prodest non credentibus.* Prodesset autem, siqui eorum sine fide actuali salvarentur: cum nullus salvetur, nisi per Christum. Fulgentius in Prologo libri de fide ad Petrum: *Fides est bonorum omnium fundamentum, humana salutis initium: sine hac nemo ad filiorum Dei numerum potest pervenire; quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam justificationis gratiam, nec in futuro vitam consequetur æternam.* Similia verba proferri solent ex Augustino serm. 38. de tempore; sed sermo iste totus est Alcuini lib. de Trin. ut observant Authores novissimæ edit. Operum S. Augustini: ibi itaque Augustinus, seu potius Alcuinus sic habet: *Ad veram beatitudinem pervenire volentibus prima*

omnium fides necessaria est, sicut Apostolica docet auctoritas, dicens: "Sine fide impossibile est placere Deo." Constat ergo, neminem ad veram posse pervenire beatitudinem, nisi Deo placeat, & Deo neminem posse placere, nisi per fidem. Fides namque est bonorum omnium fundamentum; fides est humana salutis initium. Sine hac nemo ad filiorum eius consortium potest pervenire. Quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam justificationis gratiam consequitur, neque in futuro vitam possidebit æternam. Quo loco sermonem esse de necessitate fidei actualis, constat ex testimonio Apostoli Hebr. 11. ex quo Alcuinus probat necessitatem fidei. Sermonem quoque esse de necessitate mediæ simpliciter, patet ex eo quod eodem modo dicat, neminem Deo placere posse, nisi credat, quo dicit neminem ad veram posse pervenire beatitudinem, nisi Deo placeat. Quod ad consequendam beatitudinem necessitate mediæ simpliciter necessarium esse, nemo est qui dubitet.

§ 3.

Eadem necessitas probatur ex decretis Ecclesiæ.

52 **T**um scilicet ex Tridentino sess. 6. cap. 8. ubi fidem actualem vocat *humana salutis initium*.... sine qua impossibile est Deo placere, & ad filiorum eius consortium pervenire. Quæ verba cum deprompta sint vel ex laudato Fulgentio, vel ex sermone 38. Augustini de tempore, seu potius ex Alcuino, eundem sensum habent in Tridentino, quem habent in Fulgentio, vel Alcuino.

53 Tum ex Decreto, quo Innocentius XI. damnando hanc propositionem 22^{am}. *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita remuneratoris, aperte declaravit, fidem actualem (de qua patenter agit, dum de fide agit explicita; de qua etiam Assertores damnatæ propositionis egisse certum est: cum de habituali nullus unquam dubitaverit) non solum unius Dei, sed explicitam remuneratoris, necessitate mediæ, necessariam esse. Nec solum fidem latè, sed strictè dictam, ut constat ex eo quod idem Pontifex etiam damnaverit hanc propositionem 23^{am}. Fides latè dicta, &c. Vide supra n. 24.*

54 Porro si secundum Ecclesiæ doctrinam, damnatæ illi propositioni contrariam, fides explicita unius Dei non sufficit (sufficientiæ mediæ) ad salutem, non video quomodo, post illam Ecclesiæ declarationem, nonnulli adhuc dicere audeant, adultum ratione utentem, sine ulla Dei notitia, aliquo casu salvari posse, v. g. adultum ab infantia baptizatum, ac deinde inter bestias, vel atheos educatum, &c. cum doctrina Ecclesiæ, utpote indefinita, in hac re dog-

matica, sit æquivalenter universalis, & sine dubio fundata in generalibus Scripturæ sententiis §. 1. relatis, quæ neminem excipiunt. Nec proinde magis licet ab Ecclesiæ doctrina excipere adultos, Deum invincibiliter ignorantes, quàm à generalibus illis sententiis, quæ illos non excipiunt; quin exceptionem illam Scriptura expressè excludit, dum ait: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei.* Si enim vani, non igitur ad salutem consequendam idonei.

55 Nec magis licet propositionem 22.^{am} ab Innocentio XI. damnatam, quàm generales Scripturas (in quibus damnatio fundatur) restringere ad solos adultos impios. Ob ea quæ num. 44. 45. & 46. dixi. Et quia Authores damnatæ illius propositionis, in ea afferenda, fecuti sunt communem definitionem necessariæ necessitate mediæ, quæ necessarium necessitate mediæ definitur: *illud sine quo, etiam inculpabiliter omisso, non potest obtineri salus; non autem definitionem, ipsi incognitam, cujusdam Recentioris, communem illam definitionem, singulariter, & sine duce restringentis ad impios, & dicentis, necessarium necessitate mediæ esse illud, quo, etiam inculpabiliter omisso, salus obtineri non potest ab impiis:* idè secundum communem definitionem, à Theologis passim omnibus traditam, damnatio procedit; non secundum illam singularem, non aliâ ratione adinventam, nisi ad sustinendum contra Scripturas, Concilia, Patres, allatamque Ecclesiæ doctrinam, aliquos adultos, ratione utentes, sine ulla fide actuali, imò sine ulla Dei notitia, salvari posse, & sine fide, non solum explicita, sed etiam implicita Christi, sicut & Dei, sive ut existentis, sive ut remuneratoris, &c.

§ 4.

Eadem necessitas probatur ex doctrina S. Thomæ.

56 **U**T potè qui 1. 2. a. 3. q. 4. §. 7. & 8. pluribus inculcat assertam à nobis fidei necessitatem ad salutem; probatque ex Apostolo Hebr. 17. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Item, *accidentem ad Deum credere oportet, quia est, &c.* Agit proinde de necessitate sine qua impossibile est salvari. Et a. 7. eodem modo necessariam asserit fidem in Christum. Et ad 3. ait, quòd multis Gentibus (in veteri lege) facta fuit revelatio de Christo. . . . *Siqui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris. Quia etiamsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia, credentes Deum esse liberatorem hominum, secundum modos sibi placitos.* Et q. 14. verit. a. 11. sibi primo loco objicit, solvitque palmare, imò unicum fundamen-

Tom. 11.

tum opinionis contradicentis assertæ à nobis necessitati, inde scilicet petito, quòd si fides actualis omnibus adultis taliter necessaria sit, sequitur quòd aliquis de necessitate damnabitur: possibile est enim aliquem nutriri in sylvis, vel inter lupos, & talis non potest explicitè aliquid de fide cognoscere. Ergo erit aliquis homo, qui de necessitate damnabitur. Solvit (inquam) ad 1.^{am} dicendo, quòd non sequitur istud inconveniens. *Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis . . . taliter (utpote in sylvis vel inter lupos) nutritus ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissimè tenendum est (audiatur illi, quibus incredibile videtur quòd Angelicus Doctor pronuntiat certissime tenendum) quòd Deus ei per internam inspirationem revelaret ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei predicatorem dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* Ecce S. Thomas non dicit, talem hominem, sub invincibili ignorantia fidei, posse sine actu fidei interno salvari, sed certissimè tenendum esse, quòd si Deus in ipso non reperiat impedimentum, ipsum vel per internam inspirationem, vel per missum prædicatorem docebit ea quæ sunt ad credendum necessaria. Non autem S. Doctor tantà certitudine doceret illud à Deo providendum, si existimaret, fidem actualem homini taliter enutrito non esse medium indispensabiliter necessarium ad salutem, quandoquidem homo taliter enutritus sine illo medio salvari posset sub invincibili ignorantia, & sine ulla notitia Dei, & Christi. Et tamen in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. quaestione. 2. in tantum adhuc inculcat necessitatem fidei explicitæ, etiam in Christum (post Evangelium promulgatum) ut si aliquis, obstaculum non habens, illius mysterii instructionem non haberet, Deus ei revelaret, vel instructorem ad eum mitteret, sicut misit ad Cornelium, qui, ut idem S. Doctor ait 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3. habebat fidem implicitam Christi, & cum ea justificatus fuit ante manifestatam veritatem Evangelii; quia tamen post illius promulgationem necessitate mediæ ad salutem necessaria fuit fides Christi explicita, ut explicitè instrueretur de fide Christi, per Angelum missus est ad eum Petrus. Quod necesse non fuisset, si fides explicita Christi solum necessitate præcepti necessaria fuisset: utpote sine qua, deficiente instructore, salvari potuisset, eo modo quo plurimi salvantur sine observantia aliorum præceptorum invincibiliter ignoratorum, ad quos Deus instructores extraordinariè non mittit, ad hoc ut salventur cum observantia istorum præceptorum.

Unde patet 1.º facto argumento non satisfieri, dicendo cum Lumbiero nostro q.

M 2

15. de fide n. 929. quod etiam si fides non sit medium indispensabiliter necessarium, Deus adhuc extraordinario illo modo uteretur, & certissime uteretur (prout S. Doctor ait) non pro substantia salvationis, sed ut ea fieret cum observantia præceptorum.

58 Patet 2º. fidem explicitam Christi, post Evangelium promulgatum, juxta S. Doctorem, nedum esse medium ad salutem indispensabiliter necessarium adultis peccatoribus, sed & justificatis, sicut fuit in Cornelio. Qua de re plura infra.

§. 5.

Eadem necessitas probatur rationibus Theologicis.

59 Prima ratio: fides actualis necessitate mediæ indispensabiliter necessaria est ad justificationem adultorum, ob divinas Scripturas id generaliter asserentes, prout constat ex dictis cap. 1. ergo & ad eorum salutem, ob divinas etiam Scripturas id asserentes generaliter. Nec enim magis licet, privato sensu, rationeque purè humanà excipere à generalitate istarum quàm illarum, ut vidimus num. 46.

60 Secunda ratio: nullus ratione utens, quàmlibet in infantia baptizatus, ullo casu salvari potest, nisi propriæ cooperetur salutis. Sed principium cooperandi salutis, est per fidem. Ergo. Minor constat ex eo quod fides à Conciliis & Patribus dicatur *humana salutis initium*. Major probatur, quia ordo divinæ providentiæ, nobis per Scripturas, Patres, & Ecclesiæ decreta manifestatus, exigit, ut omnis ratione utens, qui salutem consequitur, eam consequatur ut præmium, mercedem & coronam justitiæ, à justo Judice reddendam, & non solum ut hæreditatem, sicut infantes: igitur exigit, ut omnis ratione utens, qui salutem consequitur, eam promereatur, solvatque salutis pretium benè operando, bonisque operibus tantum præmium, tantamque mercedem ac justitiæ coronam promerendo. Propterea namque *regnum celorum*, Evangelio teste, *vim patitur*. Propterea Matth. 19. Christus ait: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Propterea fatuis virginibus Matth. 20. clausa est janua regni cælestis, quia, vocante sponso, non habuerunt oleum in lampadibus suis, id est, non habuerunt bonà opera. Propterea Apostolus ait, quod *non coronabitur, nisi qui legitime certaverit*. Propterea nihil usitatus, quàm vulgatum istud (quod Augustino tribui solet) *qui creavit te sine te, non salvabit te sine te*. Adultis itaque ratione utentibus necessarium est benè operari, ad salutem consequendam. Et quia necessaria est proportio mediorum ad finem, ad hoc necesse est supernaturaliter operari. Ad hoc igitur indispensabiliter necessaria est fides actualis:

utpote fundamentum & radix omnis operationis supernaturalis, juxta Tridentinum & Patres n. 19. citatos. Ista proinde causa est, propter quam fides ab Ambrosio enarrat. in Psal. 37. vocatur *salutis nostræ pretium, sine quo non emittitur regnum celorum*.

Tertia ratio sumitur ex multis & magnis 61 inconvenientibus ex contrariâ sententiâ oriundis. Sequitur enim 1º. aliquos adultos, post baptismum in infantia susceptum, ex ignorantia invincibili totâ vitâ atheos, idololatrias, Mahometanos, &c. salvari posse. Sed hoc communis fidelium sensus improbat, nec ipsi probare audent Adversarij. Ergo. Probatur sequela, quia si dabilis est inculpabilis ignorantia Dei negativa, & sub illa salus, absque ulla fide actuali (prout contrarij Authores prætendunt) dabilis est & inculpabilis ignorantia Dei positiva, id est positiva existimatio, quod non sit Deus, vel quod sint plures dii, &c. saltem in eo qui (post baptismum in infantia susceptum) adepto rationis usu, pravâ athei Doctoris, vel atheorum, aut polytheorum parentum, est instructio præventus, prout expressè admittit cum Caramuele in Apologem. num. 123. Bonæ-spei disput. 1. de Deo uno num. 39. & 41. & esse consequens nos ostendimus to. 1. de Deo distinct. 2. n. 108. Ergo dabilis est inculpabilis atheus, polytheus, & consequenter inculpabilis idololatra, inculpabilis Mahometanus, &c. Tam ergo iste, quàm ille, Deum ignorantia inculpabili negativè ignorans, sine ulla fide actuali salvari poterit. Cur enim iste minus, quàm ille, æquè inculpabiliter Deum ignorans? Quæcumque ad id Scripturarum, Conciliorum, Patrum, vel SS. Pontificum testimonia protuleris, vel probant adultum sine fide actuali salvari posse, vel non probant absolutam fidei necessitatem in uno magis, quàm in altero. Neque enim alia proferes, vel certè non proferes expressiora iis, quæ protulimus, quæ vel utrumque à salute excludunt, vel neutrum. Universim namque contestantur fidei actualis necessitatem. A qua universitate si tibi liceat excipere laborantes inculpabili ignorantia Dei negativâ, aliis pariter licebit excipere laborantes inculpabili ignorantia Dei positivâ, saltem in casu dictæ præventionis.

Sequitur 2º. salutem esse aliquibus possi- 62 bilem in qualibet religione, & secta, ut patet ex dictis in Corollario præcedenti. Id autem Catholicæ aures non ferunt, estque contra omnes Patres, dicentes (cum Augustino epist. 49. ad Deo gratias) quod per solam veram religionem, salus vera, veraciterque promittitur. Et (cum Irenæo lib. 5. cap. 20.) extra Ecclesiam non esse viam salutis, quia extra eam non est vera fides; huic enim creditum est lumen Dei & sapientia Dei, per quam salvat homines.

Sequitur 3º. aliquos adultos impios, sine

ulla fide actuali, justificari, ac per consequens salvari posse, nec contrarium ex Scriptura, Patribus, & Ecclesie decretis convinci posse: utpote quorum generales sententias simili ratione restringere, glossareque licebit, sicut in presenti restringunt, glossantque Adversarii. Sicut enim, in presenti casu, dicunt adultum, in infantia baptizatum, paulo post usum rationis morientem, sub invincibili ignorantia fidei, sine ea salvari, eò quod sic physicè sit adultus, ut moraliter quoad eliciendum fidei actum censerit non debeat adultus, sed habeat se ut infans; eodem proinde modo, ac medio salvandus, quo salvantur infantes: cum de credendo, vel credendi necessitate non magis cogitaverit, nec credendi actum minus inculpabiliter omiserit, quam infans. Sicut (inquam) sic ipsi discurrunt, ita licebit discurrere de adulto, qui paulo post rationis usum, cum solo originali mortali baptizatus moritur, sub invincibili ignorantia fidei, antequam scilicet de credendo, vel credendi necessitate quidquam cogitaverit. Si adultus, de quo ipsi, sub invincibili ignorantia fidei, sine ea salvetur, eò quod physicè quidem sit adultus, sed quoad eliciendum fidei actum, se moraliter non habeat ut adultus, sed ut infans, eodemque proinde modo ac medio salvetur, quo salvantur infantes. Similiter ergo adultus impius, de quo jam agimus, paulo post usum rationis, cum solo originali, sub invincibili ignorantia fidei, sine ea baptizatus, sine ea justificatur, eò quod physicè quidem sit adultus, sed quoad eliciendum fidei actum, se moraliter non habeat ut adultus, sed ut infans; eodem proinde modo ac medio justificetur, quo justificantur infantes, per baptismum utique. Quo dato, fides actualis huic non magis necessaria erit ad justificationem, quam illi ad salutem. Et que in contrarium objiciantur ex Scriptura & Tridentino, vocante Sacramentum Baptismi, *Sacramentum fidei, sine quo nulli unquam contigit justificatio*, restringere licebit ad moraliter adultos, quoad actum credendi, sive ad eos quibus fides sufficienter proposita est, simili licentià, quã Adversarii restringunt sacra testimonia §. 1. 2. & 3. exhibita. Sed hoc ne ipsi quidem Adversarii concedere audent, nec à quoquam concedi potest. Ergo nec illud potest concedi.

64 Sequitur 4°. adhuc aliã ratione, adultos impios, etiam illos qui baptismi gratiam per mortale proprium amiserunt, sine fide actuali, saltem strictè dicta, & cum sola fide latè dicta justificari posse. Sed hoc dici non potest. Ergo. Minor constat ex dictis c. 3. ex eo utique quod Innocentius XI. hanc propositionem damnaverit, *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo, ad justificationem sufficit*. Et meritò damnavit: quia fides, sine qua impossibile est placere Deo, fides quã accedentem ad

Deum credere oportet quia est. fides quã corde creditur ad justitiam, est fides ex auditu, secundum Apostolum Rom. 10. Item est fides quã ab Apostolo definitur: *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Proinde fides est strictè, non latè dicta. Hęc enim non est fides propriè, sed impropiè. Scriptura autem propriè intelligenda est, quamdiu in sensu proprio nullum continet absurdum. Enimvero si fides latè dicta sufficeret, facilè convinci non posset Erasmus, in eo quod Socratem, & Platonem, aliosque ejusmodi viros, in gentilitate egregios, celo donavit. Sustineri enim posset opinio illa Erasmi, eo modo, quo plerique post ipsum sustinuerunt, in America, priusquam Evangelium illic prædicatum esset, plures per fidem latè dictam salvatos fuisse, idque generalitatem gratiæ Christi, divinamque misericordiam ac bonitatem commendare.

Sequela verò probatur, tum quia vel id probant argumenta, quibus Adversarii præ-tendunt, adultum sine ulla fide salvari posse; vel nihil probant, ut infra videbitur. Tum quia non est cur dicti impii minùs justificari possint cum sola fide latè dicta (in casu quo fides stricta ipsis non est sufficienter proposita, sive in casu invincibilis ignorantie illius) quàm adulti, sine ulla omninò fide, salvari possint, in casu invincibilis ignorantie illius. Si enim Scripturas, Patres, Conciliorumque & SS. Pontificum declarationes pro necessitate fidei actualis ad salutem, glossare liceat, ut solum procedant in casu quo fides est sufficienter proposita, pari ratione & jure sic glossare licebit Scripturas, Patres, Conciliorumque & Pontificum declarationes pro necessitate fidei strictæ ad justificationem, ut solum procedant in casu sufficientis propositionis fidei strictæ. Tum denique quia Authores, qui docent adultos, ab infantia baptizatos, sine ulla fide actuali, sub invincibili ignorantia illius salvari posse, suam illam doctrinam non fundant in Scripturis, Patribus, Conciliis, vel Ecclesie declaratione; sed in ratione purè humana. Si verò ratione purè humanà liceat de mediis supernaturalibus ad justificationem, vel salutem, indispensabiliter necessariis, vel non necessariis, sententiam ferre, certè si qua ratio purè humana suadeat aliquos adultos sine ulla fide actuali, sub invincibili ignorantia illius salvari posse; aliqua etiam ratio purè humana suadet, aliquos adultos impios, etiam illos qui baptismi gratiam per mortale actuale perdidit, sine fide actuali stricta justificari posse. Hęc utique ratio, quod amore Dei super omnia, & contritione inde procedente, peccator, qui baptismi gratiam per mortale actuale perdidit, justificari possit. Amor verò Dei super omnia, & contritio inde procedens, attentà ratione purè humanà, elici potest cum sola fide la-

tè dicta, id est supernaturali cognitione divinæ bonitatis, Dei testimonio non innixâ, sed testimonio creaturarum, aliove simili motivo, per divinæ tamen gratiæ auxilium elicitâ. Siquidem amor Dei super omnia, cum sola ejusmodi fide latè dicta, sine fide stricta, attentâ ratione purè humanâ, non minùs elici potest, quam cum sola fide Dei existentis & remuneratoris, sine explicita fide Christi, secundùm plures Authores, assertæ à nobis necessitati contrarios. Hoc autem posito, adultus impius, de quo agimus, non minùs justificari poterit sine fide stricta, sub invincibili ignorantia illius, quàm sine fide explicita Christi, sine qua invincibiliter ignorata justificari posse docent.

66 Sequitur 6°. adultos impios justificari & salvari posse sine fide explicita remuneratoris, sub invincibili ignorantia illius. Sed hoc Innocentius XI. damnavit proposuit. 22. Ergo probatur sequela (quam contra Ecclesiæ doctrinam concedit Arriaga disput. 12. de fide sect. 5. simili argumento quo proximè usi sumus) quia qui docent adultum sine ulla fide actuali, sub invincibili ignorantia illius salvari posse, hoc non fundant in Scriptura divina, sed in ratione purè humana. Si verò liceat ratione purè humanâ statuere de mediis ad salutem necessariis, vel non necessariis; æquali, vel majori ratione dicere licebit, adultos justificari & salvari posse sine fide explicita remuneratoris, sub invincibili ignorantia illius, quàm liceat dicere adultum salvari posse sine ulla omninò fide actuali, sub invincibili ignorantia illius. Hac utique ratione, quòd Deus proponi possit ut infinitè bonus, absque eo quòd proponatur ut remunerator; ac per consequens explicitè credi possit infinitè bonus, absque eo quòd explicitè credatur remunerator. Deus autem taliter propositus & creditus amari potest, etiam amore perfectò, quem quisquis habet, justificatur. Fortiorem perfectò rationem non habent; imò nec æquè fortem, qui docent adultum sine ulla omninò fide actuali salvari posse. Huc faciunt cætera quæ dixi num. præcedenti.

§. 6.

*Aulorum contrariorum argumenta
solvuntur.*

67 **O**bjicies 1°. Potest quis, in infantia baptizatus, Deum in adulta ætate invincibiliter ignorare, & sub illa ignorantia, post breve tempus usurationis, mori priusquam mortaliter peccet. Sed nihil divinæ bonitati & rectæ rationi conformius, quàm talem hominem salvare: cum eo ipso moriatur justus, quò moritur priusquam Baptismi gratiam per mortale peccatum amittat. Est autem contra divinam bonitatem, rectam-

que rationem, justum in accepta justitia morientem damnare.

Confirmatur, quia si talis non moreretur justus, foret ob defectum actûs fidei, cujus omissione mortaliter peccasset. Sed fieri potest quòd moriatur priusquam actum illum elicere teneatur, atque adeò priusquam illius omissione peccet. Quia vel actum illum elicere non tenetur primo instanti usûs rationis: vel si teneatur, primum illud instans accipiendum non est metaphysicè, & indivisibiliter, sed moraliter, & cum aliqua latitudine, ut sit locus deliberationi necessariæ ad liberum fidei actum. Ad eam quippe tempus requiritur. Supponamus ergo tempus ad id necessarium, seu primum illud instans moraliter sumptum, comprehendere medium horæ quadrantem, in cujus tertia, vel quarta particula ille (de quo agimus) moriatur: perfectò moritur antequam mortaliter peccet, omissione actûs fidei: quia moritur antequam teneatur illum elicere. Ergo moritur justus.

68 Respondeo negando majorem, pro utraque parte. Quòd enim adultus ratione utens, invincibiliter Deum ignorare non possit, tom. 1. de Deo distinct. 2. q. 2. a. 4. ostendimus, & supra cap. 3. num. 31. confirmavimus. Quòd verò adultus ratione utens, sine ulla Dei notitia & fide actuali in gratia moriatur, potentiâ quidem antecedenti absolutè possibile est, abstrahendo à decretis divinæ providentiæ in contrarium; sicut absolutè possibile est, prædestinatum mori, dum est in peccato mortali, vel reprobum, dum est in gratia: sed sicut hoc possibile non est potentiâ consequenti, supposito præsentis ordine divinæ providentiæ; ita nec illud. Sicut enim divina providentia nunquam istud permittit, ne suus ordo violetur; ita nec illud, ob eandem rationem. Cum ex una parte decreverit, omnem in gratia morientem salvare: ex alia parte decreverit, nullum ratione utentem, sine sui cognitione & fide salvare, ut constat ex Scripturis, Patribus, Ecclesiæ decretis, Theologicisque rationibus supra allegatis. Secundùm præsentem itaque divinæ providentiæ ordinem, nullus in infantia baptizatus, post rationis usum, in gratia moritur, absque Dei cognitione & fide. Quia nullus in gratia moritur, nisi qui, ex speciali Dei misericordia & gratia, accipit magnum perseverantiæ donum (teste Tridentino sess. 6. cap. 13. & can. 22. ubi sic: *Si quis dixerit justificatum, sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, anathema sit*) illud verò perseverantiæ donum, Deus nec dat, nec dare tenetur omnibus justis; sed iis solis dat, quos ex speciali sua misericordia, secundùm gratuitum propositum suæ voluntatis, electos, ac prædestinatos, efficaciter salvare decrevit. Nullos autem adultos, ratione utentes, taliter salvare decrevit, nisi

mediante sui cognitione, & fide, uti vidimus. Omnis proinde adultus, qui post rationis usum, sine Dei cognitione & fide moritur, moritur absque perseverantia dono. Nullus ergo eorum perseverat. Nullus ergo in gratia moritur: sed omnis adultus talis moritur in peccato. Quod tamen non necessarium est peccatum contra præceptum eliciendi actum fidei, sed sive contra præceptum istud (quo casu Deus ipsi tribuit tempus necessarium ad deliberandum) sive contra aliquod aliud præceptum. Unde patet ad confirmationem.

69 Objicies 2°. Gratis fingitur talis divinæ providentiæ ordo.

Respondeo gratis non fingi, quod tam perspicuus nititur divinarum Scripturarum, Ecclesiasticorum decretorum, Sanctorum testimonio, & Theologicarumque rationum momentis.

70 Objicies 3°. Dato, non concessio, quod fides actualis necessitate mediæ necessaria foret adulto, de quo agimus, non proinde excludendus foret à salute. Quia necessarium necessitate mediæ à Theologis communiter non bene definitur: *illud sine quo, etiam inculpabiliter omisso, nullus salvari potest*; sed definitur debet: *illud sine quo, etiam inculpabiliter omisso, nullus impius salvari potest* (aliàs iustus, ob inculpabilem omissionem actus fidei, sibi moraliter impossibilis, gratiâ privaretur, vel in gratia moriens, à salute excluderetur) adultus verò de quo agimus, non est impius, sed iustus.

Respondeo negando antecedens. Ad ejus probationem dico, optimam esse communem definitionem, neque objectæ sequelæ obnoxiam, ut constat ex dictis in responsione ad objectionem primam.

71 Objicies 4°. Adhuc dato, non concessio, quod definitio illa bona sit, quodque fides actualis necessitate mediæ ad salutem necessaria sit; non tamen necessaria est fides in re, sed sufficit in voto, sive in gratia baptismi, ait ingeniosus Recentior disp. 1. de Deo uno n. 52.

Respondeo negando antecedens 1°. quia probavimus fidem actualem adultis ratione utentibus esse necessariam in re. 2°. quia in eo qui Deum & fidem prorsus ignorat, nullum esse potest fidei votum. Siquidem votum seu desiderium fidei est actus, non habitus (sicut votum seu desiderium Sacramenti baptismi vel poenitentiae) ante fidem verò actualem, nullus est actus, in quo ipsa contineatur, sicut in voto: cum fides illa sit humanæ salutis initium, adeoque primus actus supernaturalis. Et si quis actus, ante fidem actualem strictè dictam, foret ipsius votum, foret fides latè dicta ex auxilio gratiæ elicitæ; hanc verò non sufficere declaravit Ecclesia. 4°. aliqua fides necessitate mediæ ad salutem necessaria est adultis, quæ necessaria non est parvulis (teste

Bernardo, qui epist. 77. fidem adultis magis necessariam asserit, quam baptismum) sed gratia baptismalis non minus necessaria est parvulis, quam adultis. Igitur gratia baptismalis, non est illa fides, quæ magis necessaria est adultis, quam parvulis. 5°. fides necessaria adultis, supernaturaliter illuminat intellectum. Sed votum, seu desiderium luminis, non illuminat, ut patet in eo qui in tenebris desiderat lumen. 6°. gratia baptismalis non magis est votum actus fidei, quam spei, charitatis, aliarumque virtutum; quorum actuum si gratia illa esset votum, infantes baptizati dici possent habere actum fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum in voto. Quod prorsus est inauditum, & Recentior ille negat disp. 2. de Eucharist. n. 54. hac ratione, quia carent usu rationis, quem votum præsupponit. Quæ ipsius ratione conficitur, gratiam baptismi non esse votum actus fidei, spei, charitatis, &c. Aliàs votum istud non magis præsupponeret usum rationis, quam gratia baptismalis.

Objicies 5°. Non est cur fides actualis adulto per baptismum justificato, in re magis necessaria sit necessitate mediæ ad salutem, quam baptismus aquæ taliter necessarius sit adulto, per contritionem perfectam justificato. Cui idem non est in re taliter necessarius, quia antecedenter ad illum jam est justificatus: quæ ratio etiam verificatur in adulto nostro. Quemadmodum ergo baptismum in re adultis jam justificatis Deus noluit esse in re taliter necessarium, ne multi amici Dei pereant defectu baptismi sibi moraliter impossibilis: sic fidem actualem in re noluit ipsis esse taliter necessariam, ne multi amici Dei pereant defectu fidei actualis, sibi moraliter impossibilis.

Respondeo 1°. retorquendo argumentum: non est cur fides actualis adulto improprio in re magis necessaria sit necessitate mediæ ad justificationem, quam baptismus aquæ in re, &c. Cui licet baptismus in re taliter necessarius non sit, fidem tamen actualem in re ipsi ad justificationem necessitate mediæ necessariam esse fatetur idem Recentior disput. 7. de fide dub. 1. resol. 1.

Respondeo 2°. negando antecedens. Ratio enim majoris quoad hoc necessitatis fidei actualis in re, quam baptismi in re, est institutio Dei, qui sicut voluit fidem actualem in re adulto magis necessariam esse ad justificationem, quam baptismum in re; ita & ad salutem, uti demonstrant fundamenta nostræ assertionis. Quod itaque baptismus in re non sit taliter ad salutem necessarius adulto, per contritionem perfectam justificato, non est idem quia antecedenter ad baptismum est justificatus (potuit enim Deus illam in adultis justificatis non obstante antecedenti justificatione in re indispensabiliter ad salutem exigere) sed quia ex

Scripturis, & Ecclesiae traditione habemus, Deum voluisse, ut baptismus in re tam ad salutem, quam ad justificationem adultorum, per aliud suppleri posset; ex Scripturis verò & Ecclesiae traditione econtrà habemus Deum noluisse, ut fides actualis in re, sive ad salutem, sive ad justificationem adultorum, per aliud suppleri posset. Et certè major est ratio cur baptismus per aliud suppleri possit, quam fides, vel scilicet quia ante baptismum datur actus, in quo baptismus continetur sicut in voto; actus utique charitatis, vel contritionis: ante fidem verò actualem non datur actus, in quo ipsa contineatur, sicut in voto, prout ostendimus n. 71. & 72. vel potius quia baptismus non est nisi medium externum ad salutem & justificationem; fides verò, spes, charitas actualis sunt media interna, in quibus, non in mediis externis, consistit interna perfectio & reformatio hominis, quam Deus potissimum intendit. Unde cum interna perfectio & reformatio adultorum, sine mediis externis reipsa applicatis haberi queat, non verò sine internis; optimà ratione Deus voluit defectum mediorum externorum per media interna suppleri posse; non defectum internorum per externa, in iis qui per rationis usum capaces sunt internorum. Unde idem rursus Recentior disput. 7. de fide n. 8. in responsione ad similem objectionem ait, quòd ex Scriptura habemus aquæ baptismum per aliud suppleri posse, videlicet ex Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo. Joan. 14. Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Fidem econtrà actualem per aliud suppleri non posse, habemus ex Apostolo: *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere oportet accedentem ad Deum. Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit, quomodo autem invocabunt, in quem non crediderunt? Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ex quo locò Bernardus majorem in adultis colligit necessitatem fidei actualis, quam baptismi, ut supra vidimus. Porro allata loca, aliaque §. I. allegata, de adultis generaliter loquuntur, nec excipiunt adultos per baptismum antecederet justificatos. Et ideò ipsos excipere non licet.

75 Nec excipere cogit ratio, quæ in objectionem tangitur, quòd si fides actualis per aliud (per gratiam utique baptismi) suppleri non possit, ad salutemque proinde adultorum indispensabiliter necessaria sit, multi amici Dei peribunt, defectu fidei actualis, sibi moraliter impossibilis. Cum enim amicis suis Deus in necessariis non desit, nisi ipsi Deo desint, nec ipsos deserat, nisi priùs ab ipsis deseratur: amicis suis providet media necessaria, quibus pervenire possint ad fidem. Nullus proinde ipsorum perit ob de-

fectum fidei sibi impossibilis, sed vel ob alia peccata, vel ob culpabilem defectum fidei sibi possibilis, cuius dono se reddiderunt indignos, juxta illud Augustini epist. 49. *Salus religionis hujus, per quam solam veram salutem vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit; & cui defuit, indignus fuit.*

Objicies 6°. Fidem actualem necessitate 76 medii necessariam facere adultis, per baptismum justificatis, pro eo tempore, quo Deum invincibiliter seu inculpabiliter ignorant, est adultum illum, jam justificatum, & filium Dei adoptivum, pro illo tempore, ad impossibile, sub pena aeternæ damnationis obligare. Quo nihil crudelius, nihil à paterno Dei in filium adoptivum affectu magis alienum.

Respondeo negando antecedens: utpote in quo falsò supponitur, adultis per baptismum justificatis, fidem actualem esse impossibilem pro tempore quo illius elicendæ præceptum urget. Quod falsum esse constat tum ex dictis num. 75. tum ex damnatione hujus propositionis: *Aliqua Dei præcepta, hominibus justis, volentibus & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque gratia, quæ possibilia sunt.* Per consequens falsò supponitur, eundem adultum pro illo tempore Deum invincibiliter, & inculpabiliter ignorare, vel Deum omnibus adultis justificatis, ratione utentibus, non providere sui cognitionem, si faciant quod in se est, nec voluntariam sibi ignorantiam suà culpà adificiant. Id enim à veritate alienum esse constat ex dictis num. 75. citato, mirumque est, id ut verum supponi ab iis, qui certissimum esse dicunt, Deum adultis omnibus dare gratiam sufficientem. Quomodò enim Deus adultis omnibus gratiam dat sufficientem, qui (secundum ipsos) ne justis quidem omnibus dat fidem, imò nec sui cognitionem: cum à supernaturali Dei cognitione & fide incipiat gratia sufficiens, ut vidimus num. 31. & (ut ibidem ostendimus) intelligibile non sit, quæ gratià sufficienti donatus sit, cui ne quidem donatum est, suum cognoscere Authorem, ad quem in necessitatibus confugere debeat. Nullus itaque adultus justificatus, Deum ignorat, vel certè vincibiliter ignorat. Nullus etiam adultus justificatus, nisi culpabiliter, caret fide credendorum necessitate medii, saltem usque ad mortem, ut patet ex dictis num. 75. Nullus denique adultus, per baptismum justificatus, sub mortali tenetur ad actum fidei sibi impossibilem, sed sibi possibilem per gratiam, sibi non negandam, nisi se eà indignum suà culpà reddiderit.

Objicies 7°. Hæc propositio est vera: *Adultus, in infantia baptizatus, sub invincibili Dei ignorantia decedens, potest salvari.* Ergo fides actualis ipsi necessaria non est ad salutem necessariam.

cessitate mediū. Probatur antecedens; si enim salvari non posset, necessariò damnaretur, adeòque verè essent sequentes propositiones à SS. Pontificibus damnatæ. 1^a. *Ad rationem & definitionem peccati, non pertinet voluntarium.* 2^a. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit.* 3^a. *Infidelitas negativa, in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est.* 4^a. *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis, volentibus & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia.*

77 Prima quidem propositio vera esset, quia si talis necessariò damnaretur, necessariò peccaret mortaliter: cum nullus damnetur, nisi ob mortale peccatum. Sed in dicto adulto per baptismum justificato, invincibiliter Deum ignorante (qui post breve tempus usûs rationis supponitur mori, nec tantillo tempore peccasse mortaliter contra legem naturalem, nec contra legem divinam distinctam à lege credendi) nullum aliud mortale peccatum esse potest, nisi omissionis actûs fidei. Ergo necessariò peccaret mortaliter omissione actûs fidei, sibi sub eiusmodi ignorantia impossibilis. Quod si verum esset, ergo ad rationem peccati non pertineret voluntarium, & sic vera esset 1^a. propositio. Vera quoque esset 2^a. quia necessariò peccaret damnabiliter, omissione actûs fidei, quem non posset non omittere, sub eadem ignorantia invincibili. Similiter vera esset 3^a. quia omisso illa actûs fidei esset infidelitas negativa. Sed omisso illa peccatum esset. Ergo infidelitas negativa peccatum esset. Denique vera esset 4^a. quia adultis justificatis, de quibus agimus, præceptum de credendo Deum esse, esset observatu impossibile: cum ipsis impossibile foret credere existentiam Dei, quem invincibiliter ignorare supponuntur. Ergo Dei præceptum ipsis, tametsi iustis, nec negligentibus facere quod possunt, in illo statu foret impossibile.

78 Hæc est tota substantia argumenti, quod fufissimè deducunt, & in quo tamquam Achille suo mirè confidunt sequaces laudati Recentioris. Frustrâ tamen, cum solidum non sit, sed sophisticum. Falsum enim supponit, dari utique in adultis illis, per baptismum justificatis, ignorantiam Dei invincibilem usque ad mortem, sub qua ignorantia, ante mortem, non incurrant aliud mortale peccatum, quam omissionis actûs fidei. Cujus tamen oppositum illud ipsum argumentum probat, siquid probat, & sic seipsum destruit. Datâ quippe invincibili Dei ignorantia usque ad mortem, sequerentur illæ propositiones damnatæ. Cum ex una parte sub illa non posset quis credere, ex alia parte adultus salvari non possit, nisi credat, atque adeò sine ulla Dei notitia & fide moriens, secundum demonstratum ordinem divinæ providentiæ, necessariò damne-

Tom. II.

tur, necessariò proinde moriatur in peccato mortali. Quo posito, quatuor illæ propositiones consecutariæ sunt, vel certè argumentum nihil probat.

Ad illud itaque in forma respondeo 1°. 75. quòd admisâ ejusmodi ignorantia usque ad mortem, adultus taliter ignorans posset, & non posset salvari. Posset, ut Adversarii suo illo argumento prætendunt. Non posset, ob sacra testimonia, Patres, Theologicas rationes, & Ecclesiæ decreta paragraphis superioribus deducta. Si ergo quatuor illæ damnatæ propositiones, suppositâ ignorantia Dei invincibili, legitime deducantur ex asserpta fidei actualis necessitate, ob earum damnationem neganda non est necessitas fidei actualis, in apertis divinæ Scripturæ, Ecclesiæ, & sanctorum Patrum documentis fundata: sed neganda potius est possibilitas ejusmodi ignorantia (saltem usque ad mortem) secundum præsentem divinæ providentiæ ordinem, utpote in nullo horum fundata; sed ad summum in ratione purè humana, ob quam recedendum non est à sacris illis documentis, sed ab humana potius ratione recedendum, ob sacra illa documenta, quibus subjicienda est ratio purè humana, non contra.

Respondeo 2°. negando suppositum totius 80. argumenti, sub præsentem utique ordine divinæ providentiæ dabilem esse in adultis, per baptismum justificatis, invincibilem Dei ignorantiam usque ad mortem, sub qua adulti illi, ante mortem, mortaliter non peccent alio peccato, quam omissionis actûs fidei, sub eiusmodi ignorantia sibi impossibilis. Admisâ quippe tali suppositione, damnatæ illæ propositiones liquidò consequuntur. Sed negatâ suppositione, totum argumentum ad nihilum redigitur. Adulti itaque, de quibus agimus, si utique ad mortem, Deum ignorarent, vincibiliter & culpabiliter ignorarent, nec proinde fidei actum sibi impossibilem, sed possibilem omitterent. Ob ea quæ dixi num. 75. & 76. Dato verò, non concesso, quòd Deum usque ad mortem invincibiliter ignorarent, nec proinde fidei actum elicere possent, negativa infidelitas ipsorum non foret peccatum, nec ob istud peccatum damnarentur, sed ob aliud contra legem naturalem commissum, in quod infallibiliter cadere, in eoque mori permittuntur, quotquot adulti sine fide, adeòque sine perseverantiæ dono moriuntur. Vel damnantur ob plura ejusmodi peccata, ante mortem non remissa, defectu remedii ad eorum remissionem indispensabiliter necessarij. Difficultas quidem est in concipiendo quomodo mortaliter contra Deum peccare possit, qui Deum invincibiliter ignorat. Sed istis se difficultatibus implicant, qui ejusmodi ignorantiam admittunt. Nos eam non admittimus.

N

CAPUT V.

Post promulgationem Evangelii, omnibus ratione utentibus, necessitate medi simpliciter necessaria est fides explicita Dei existentis, & remuneratoris.

- 81 **P**Rior pars constat ex duobus capitibus præcedentibus. Primum enim credendorum omnium est Deum esse. Cùm igitur ad justificationem & salutem, adultis omnibus aliquid necessariò credendum sit necessitate medi, primò & maximè credendum est Deum esse, idque explicitè. Quod enim solùm implicitè creditur, in alio explicitè credito creditur. Quod autem primò credendum est, in seipso, non in alio credendum est. Unde Apost. Hebr. 11. *Accedentem (inquit) ad Deum credere oportet quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.*
82. Posterior pars ex eodem Apostoli testimonio conficitur; eodem quippe loquendi modo Apostolus requirit fidem Dei remuneratoris, ac Dei existentis. Sed Dei existentis fidem requirit explicitam. Ergo & Dei remuneratoris. Sicque Apostolum Ecclesia, & Patres semper intellexerunt. Idèquè Innocentius XI. damnavit hanc propositionem 22. *Nonnisi fides unius Dei necessaria est, non autem explicita remuneratoris.* Quam propositionem contra omnes Theologos esse testatur P. Oxea disput. 13. de fid. n. 14.
83. Notat autem Ribera ad citatum Apostoli locum, Apostolum ibi loqui de Deo remuneratore, remuneratione supernaturali, quam versu 39. vocat *repromissionem*, quamque Matth. 25. Christus explicat, dicens: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*
84. Objicit quidem Arriaga, adultum justificari, salvarique posse cum actu perfectæ contritionis, vel charitatis, ad quem necessaria non est nisi fides & notitia divinæ bonitatis. Quæ cùm sit attributum distinctum ab attributo remuneratoris, unum sine alio explicitè cognosci credique potest. Potest ergo quis, Deum ut infinitè bonum explicitè cognoscens, & credens, non ut remuneratorem, Deum taliter cognitum super omnia perfectè amare, ex eoque amore de peccatis dolere, & sic justificari & salvari. Aliàs salvari non posset, qui in sylvis natus, & inter bestias educatus, summam Dei bonitatem agnosceret, & propter ipsam de peccatis doleret, nullà Dei quæ punientis, vel quæ præmiantis habità notitià, saltem explicità.
85. Sed respondeo, quòd licet (absolutè loquendo) impossibile non sit actum perfectæ contritionis, & charitatis, elici cum sola cognitione, & fide explicita divinæ bonitatis, sicut (absolutè loquendo) elici posset ex fo-

la fide latè dicta divinæ bonitatis: secundum præsentem tamen ordinem divinæ providentiæ, nobis manifestatum per Scripturam, & Ecclesiæ declarationem, prius non magis fieri possit, quàm posterius. Nimirum: quia fide certum est actum perfectæ charitatis & contritionis elici non posse sine gratia Dei, qui nemini eam concessurus est, nisi fide strictà explicitè credenti, quòd Deus remunerator sit, ne suæ providentiæ ordo violeto. Nec propterea salus est impossibilis homini inter bestias nato, & educato, de quo supra, partim ob ea, quæ dixi à num. 34. ad 39. partim quia certissimè tenendum est, quòd Deus ipsi necessariam cognitionem, & fidem ante mortem procurabit, si ductum rationis naturalis sequatur in appetitu boni, fuga mali, uti docet S. Thomas num. 56. relatus, & variis exemplis ostendetur num. Denique salus homini illi eodem modo possibilis est, sed latam dumtaxat. Cui sicut Deus providebit, si ductum istius fidei sequatur, &c. ita similiter, &c.

CAPUT VI.

Omnibus ratione utentibus, eadem necessitate (post Evangelium promulgatum) ad justificationem, & salutem, necessaria est fides explicita Christi, seu incarnationis, & SS. Trinitatis.

Hanc sententiam communiorem vocant 86
Mastrius Th. Mor. disput. 10. n. 3.
& noster Lumbicus de fide q. 15. n. 900.
Addens, quòd ita docent communiter Thomistæ, utique cum S. Thoma 2. 2. q. 3. a. 7. & 8. necnon in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. quæstionc. 2. & S. Bonaventura ibid. a. 1. q. 3. Magister sentent. Durandus, Scotus, Carthusianus, Lovanienses contra Lutherum, & alii.

§. I.

Probatnr asserta necessitas fidei explicita Christi.

1º. **E**X Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Quibus? sequitur, & dicit: *qui credunt in nomine ejus*, scilicet Christi. Hæc igitur est conditio necessaria ad hoc ut adulti fiant filii Dei. Et cap. 3. ad inculcandum assertam necessitatem fidei explicitæ de Christo, versu 14. inducitur comparatio fidei Christi cum aspectu serpentis aëni tempore Moyfi. Sicut enim filiis Israël, vulneratis à serpentibus, tunc necessarius fuit aspectus explicitus in serpentem aënum, ut sanarentur; sic modò (post Evangelium promulgatum) necessaria est adultis fides explicita in Christum, ut justificentur, & salventur: *Sicut Moyses exal-*

- zavis serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Ubi licet expressè non dicatur, ut omnis qui non credit in ipsum, pereat; satis tamen innuitur, dum pro conditione salutis, Christi fides exigitur. Versu 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Quam profectò conditionem esse de necessitate salutis versu 18. exprimitur: Qui credit in eum, non judicatur. Qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Et versu 36. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super illum. Quo utroque versu perire dicitur quisquis in ipsum non credit. Videri potest Augustinus serm. 14. de verbis Apost. ubi exponit verba allata ex versu 14. Sic exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat (inquit.) Unde? credendo in eum... Unde non pereat? attendendo exaltatum: alioqui perisset. Hoc est enim: omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.
- 88 2°. probatur ex Joan. 14. Creditis in Deum, & in me credito; quasi dicat, sic debetis in me credere, sicut creditis in Deum. Sed de necessitate salutis est credere in Deum explicitè; ergo & credere in Christum.
- 89 3°. ex Joan. 17. Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. Quorum ordo verborum est (inquit Augustinus tract. 105. in cap. 17. Joan.) ut te, & quem misisti Jesum Christum, cognoscant solum verum Deum. Cognoscant utique per fidem, inquit noster Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Joan. 16. Sensus proinde est, hac est vita aeterna, id est hoc medium necessarium ad vitam aeternam, si ve hæc conditio sine qua non pervenitur ad ipsam, ut te, & quem misisti Jesum Christum, per fidem cognoscant esse solum verum Deum. Eodem itaque modo, fides in Christum necessaria dicitur, quo fides in Deum, quæ sine dubio explicita esse debet.
- 90 4°. ex Marci ultimo: Predicate Evangelium... Qui crediderit, salvus erit. Qui autem non crediderit, condemnabitur. Sed incarnatio Verbi fundamentum est totius Evangelii. Si ergo de necessitate salutis est credere Evangelio, de necessitate salutis est fides explicita incarnationis. Non enim apparet quomodo credat Evangelio, qui explicitè non credit fundamentum totius Evangelii.
- 91 5°. ex Act. 4. Hic lapis qui reprobatu est à vobis edificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo invocato, id est per cuius invocationem, oporteat nos salvos fieri. At verò quomodo invocant, in Tom. II.

quem non crediderunt? ait Apostolus Rom. 10.

6°. ex Act. 26. ubi Paulus dicit se 92 à Christo missum ad gentes, aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem... ut accipiant remissionem peccatorum, per fidem qua est in eum.

7°. ex Rom. 3. Justitia Dei per fidem 93 Jesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum... quem Deus proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius. Et Galat. 2. Non justificatur homo... nisi per fidem Jesu Christi. Et c. 3. Conclusi Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

8°. ex 1. Joan. 5. Qui habet Filium per 94 fidem in ipsum, habet vitam. Qui non habet Filium, vitam non habet. Dixi per fidem in ipsum; quia, ut Augustinus ait tr. 49. in cap. 11. Joan. si fides in nobis, Christus in nobis. Quid enim aliud, ait Apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus vestris? Ergo fides tua de Christo, Christus est in corde tuo. Omitto plura alia testimonia sacra: cum testimonia adducta, simul sumpta, atque ad invicem collata, efficaciter probent intentum; nec necessitas fidei explicitæ remuneratoris, expressioribus probetur Scripturis, Scripturæque à nobis allatae sic à SS. Patribus passim intelligantur, quæ cum sint Scripturæ novi Testamenti, specialiter procedunt pro tempore illius. Cumque fides incarnationis verbis tam perspicuis & claris requiratur in novo Testamento, de qua vix nisi sub velamine figurarum mentio fiebat in veteri Testamento, major est ratio fidem illius explicitam requirendi in novo, quàm in veteri, de eaque Scripturas allatas intelligendi; maximè cum speciale distinctivum Christiani à non Christiano sit expressa fides, & protestatio Trinitatis, & Christi, ut Dei-hominis.

9°. Eadem necessitas probatur ex SS. Pa- 95 tribus passim omnibus. Siquidem Irenæus lib. 3. c. 21. dicit quòd ignorantes eum qui ex Virgine est, Emmanuel, privantur munere ejus, quod est vita aeterna. Athanasius in Symbolo: Necessarium est ad aeternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credat.

Chrysostomus hom. 17. in Matth. Tum 96 (in veteri lege) sufficiebat Deum explicitè nosse; nunc autem non ita est, sed necessaria est ad salutem Christi cognitio; qualis utique necessaria non erat in veteri Testamento, quia sufficiebat Deum ut existentem & remuneratorem explicitè nosse: atque adeò nunc explicita Christi cognitio ad salutem necessaria est.

Hieronymus in cap. 1. ad Ephes. Non ante 97 filii esse possumus, nisi filii etiam Jesu Christi fidem & intelligentiam consequamur. Et in cap. 3. Accessus ad Deum principium & origo fides in Christum.

98 Augustinus lib. de corrept. & grat. c. 7. *Sicut veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione quæ facta est per Adam; nisi per fidem Jesu Christi; & tamen ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere non se audivisse Evangelium Christi.* Ad salutem ergo medium necessarium asserit Christi fidem, non solum respectu eorum, quibus Evangelium est prædicatum, & cognitum, verum etiam respectu eorum, qui de Evangelio nihil audierunt. De prædest. Sanct. c. 7. *Si Cornelius posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum adificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus.* Ubi haud dubie loquitur de fide Christi explicita: implicitam enim antè habuit, utpote justificatus, priusquam ad eum mitteretur Petrus, ut docet lib. 1. ad Simplic. q. 2. & frequenter alibi. Nullus autem potuit unquam justificari sine fide implicita Christi: sine ista quippe fide, id est, sine fide unius Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Jesu; sine fide (inquam) resurrectionis ejus, quam Deus omnibus definivit... sine fide ergo incarnationis, & mortis, & resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justis essent, à peccatis potuisse mundari... veritas christiana non dubitat... vel ante diluivium, vel inde usque ad datam legem, vel ipsius legis tempore, non solum in filiis Israël... sed etiam extra eundem populum. Et enarrat. in Psalm. 104. *Nemo quisquam præter istam fidem, quæ est in Christo Jesu, sive ante ejus incarnationem, sive postea, reconciliatus est Deo.* Ne quidem illi, qui de Christo nihil audierunt. Siquidem in lib. de nat. & grat. c. 2. sic habet: *Quid faciet humana natura, vel quid fecit, quæ vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum, nisi credendo in Deum, qui fecit celum & terram, à quo & se factam naturaliter sentit, ut rectè vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide passionis Christi, & resurrectionis imbuta? Quod si fieri poterit, aut potest, hoc & ego dico, quod de lege dixit Apostolus: „ Ergo gratis Christus mortuus est: ergo omnis humana natura justificari & redimi ab ira Dei justissima, hoc est à vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem & sacramentum sanguinis Christi.* Aliud Augustini pro assertionem nostram testimonium habes supra num. 87. in fine, sicut & to. i. l. 9. n. 704. & 705.

Sunt quidem nonnulli, quibus allatum testimonium ex l. de nat. & grat. cap. 2. non videtur efficax pro assertionem nostram. Quia tam cap. isto 2. quam 44. S. Augustinus non tantum agit de tempore novæ legis, sed etiam de veteri Testamento: dicit enim c. 44. *quod ea fides justos sanavit antiquos, quæ sanat & nos, id est Mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, fides sanguinis ejus, fides crucis ejus, fides resurrectionis ejus.* Sub veteri tamen Testamento necessariam

Augustinus non censuit fidem explicitam incarnationis, passionis & resurrectionis Christi (quidquid dixerit Necesen tr. 1. de necessit. fid. dub. 4.) quia mysteria illa in veteri Testamento non adeò clarè fuerunt proposita, ut eorum necessaria foret fides explicita, sed *occulius, seu latenter*, ut loquitur enarrat. in Psalm. 104. Epistolâ quoque 157. aliâs 89. *Hæc (inquit) fides, etiam antiquorum justorum fuit.* Quia... non diceret Apostolus, “ habentes autem eundem spiritum fidei, “ nisi admonens, etiam antiquos justos habuisse ipsum spiritum fidei, id est incarnationis Christi. Sed quia istis futura prænnuntiabatur, quæ jam facta à nobis annuntiat, & tempore veteris Testamenti velabatur, quæ tempore novi Testamenti revelatur. Ergo nonnisi velatè & implicitè incarnatio olim credi debuit. Idque epist. 177. aliâs 95. amplius declarat, dicens, *fidem Christi olim in occulto fuisse, & modò in revelationem venisse.* Olim proinde vulgò sufficiebat credere venturum aliquem Messiam, seu Salvatorem; nec necesse erat explicitè credere, quòd Messias ille futurus esset Filius Dei, homo-Deus, &c. Hoc autem modò necesse est explicitè credere: quia hoc modò explicitè & apertè, non velatè & latenter est revelatum. Unde licet Cornelius Centurio per fidem implicitam incarnationis, ante Evangelii prædicationem, foret justificatus (ut idem Augustinus docet l. 4. contra Donatist. c. 21. & 22.) promulgato tamen Evangelio, sine explicita fide Christi non potuit esse salvus, uti docet l. de prædest. Sanct. c. 7.

Bernardus ferm. 1. in octava Paschæ, 99 *Quis est (inquit) qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Certum id quidem, Fratres, eum qui non credit in Filium Dei, ex hoc ipso non modò victum esse, sed etiam judicatum.*

S. Thomas, uti n. 56. vidimus, fidem Christi explicitam ita vult esse necessariam, ut si quis non haberet prædicatorem, Deus ipsi foret revelaturus, nisi in ipso foret impedimentum culpæ. Quod profectò non diceret, si fides explicita Christi solum necessaria foret necessitate præcepti. Videri etiam potest S. Doctor q. 28. verit. a. 4. ad 7. ubi sic: *Quia post lapsum humana natura, homo non potest reparari, nisi per Mediatorem Dei & hominum, Jesum Christum... idèò ad justificandum impium non sufficit cognitio naturalis, sed requiritur fides Jesu Christi vel explicitè, vel implicitè, secundum diversa tempora, scilicet nova vel veteris legis. Quia in veteri sufficiebat fides implicita Christi, nunc non sufficit.*

S. Franciscus Xaverius l. 3. postquam Ep. 101 4. dixit: *Quid enim boni potest nosse, qui Deum, Christumque ejus Filium ignorat?* Epist. 7. addit: *idèò se missum in Japoniam, divina legis prædicandæ gratiâ; quippe cum nemo, quin*

Deum, ejusque Filium Jesum Christum, omnium gentium vindicem, ac Salvatorem, castè, pièque coleret, salvus . . . esse possit. Omitto S. Catharinam, in ejus festo hæc scribo, in cujus Officio legimus, quòd coram Imperatore Maximino, sapientissimis rationibus Christi fidem ad salutem necessariam esse affirmavit.

102 10°. probatur ex Tridentino sess. 6. c. 4. ubi explicans verba Apostoli Rom. 3. *justificati gratis per gratiam ipsius . . . per fidem in sanguine ipsius* (quo loco aperta est mentio fidei (Christi) dicit ea verba intelligenda in eo sensu, quem perpetuus Ecclesia Catholica consensus tenuit & expressit, ut scilicet per fidem (Christi utique) ideo justificari dicamur, quia fides (dicta) est humana salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis. Ideoque c. 6. fidem illam posuit inter prima credibilia, ad justificationem requirens, ut credatur imprimis à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. Teste verò S. Thoma 2. 2. q. 2. a. 5. *prima credibilia . . . tenetur homo explicitè credere.*

103 11°. probatur ex propositione 60. ab Innocentio XI. damnata: *Abolutionis est capax homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinitatis, & incarnationis Domini nostri Jesu Christi.* Illa namque propositio consecraria videtur ex sententia negante, mysteria illa necessitate mediæ explicitè credenda. Quisquis enim docuit, abolutionis capacem esse, qui Trinitatis, & incarnationis mysterium per negligentiam culpabilem ignorat, haud dubiè ad intellexit in circumstantiis, in quibus de mysteriis illis hæc & nunc explicitè instrui non potest, & dummodò de præterita negligentia verè doleat, emendationemque firmiter proponat (neque enim aliter in mentem viri docti cadere potuit.) Supposito verò ejusmodi dolore, firmoque proposito, quidni (in dictis circumstantiis) bis aut ter absolvi possit, si fides explicita mysteriorum illorum, ad justificationem necessitate mediæ necessaria non foret, sed solum necessitate præcepti? Quidni (inquam) bis aut ter absolvi possit, sicut culpabiliter nesciens alios fidei articulos, solà præcepti necessitate credendos, &c. ? Certè non appareret, cur bis aut ter absolvi nequeat, cum nihil necessarium necessitate mediæ ipsi defuit ad justificationem, nec proinde ad abolutionem.

104 Noster quidem Lumbierus observat. 17. circa propositiones 64. & 65. ab Innocentio XI. damnatas dicit 1°. non esse capacem abolutionis, quia videt Confessarius indispositum, utpote stantem in evidenti periculo relapsus. Sed hoc non est universim verum, nec præsumendum, si vehementer à Confessario reprehensi, valdè doleant de præterita

negligentia, cum magna protestatione emendationis, nec post talem protestationem adhuc relapsi fuerint.

Dicit 2°. duos esse modos justificationis. 105
Unum per contritionem supernaturalem; & ad hanc sufficere fidem de Deo existente, & remuneratore. Alterum per confessionem; & hoc modo, necessitate Sacramenti, necessariam esse fidem explicitam (actuale, vel virtuale) cum habituali notitia mysteriorum Trinitatis, & incarnationis. Sed hoc dicit absque ullo fundamento in Scriptura, Conciliis, Patribus, indistinctè asserentibus necessitatem fidei incarnationis ad justificationem, nec quoad hoc ullibi distinguentibus duos illos justificationis modos, ad quorum unum fides necessitate mediæ necessaria sit, non ad alterum. Hoc itaque est de fidei ad justificationem necessitate philosophari ex seipso, ratione purè humanà. Quà solà non licet statuere de iis, quæ merè pendent ab institutione divina.

12°. tandem ratione probatur. Tum 106
quia aliàs Judæus hodie salvari possit in lege Mosaica, sub invincibili Evangelicæ legis ignorantia. Tum quia justum est, ut ab hominibus ad altiorem statum provectis, quibus veritas mysteriorum incarnationis, & Trinitatis per Jesum Christum, & Apostolos manifestata est, explicatio fides illorum requiratur: cumque fides implicita eorumdem mysteriorum, necessitate mediæ necessaria fuerit in veteri lege, in qua eorum veritas sub umbris & figuris istius legis occultata fuit; dignum & justum est, perfectiorem fidem, ad eoque explicitam, taliter necessariam asserere in nova lege, in qua, dissipatis umbris illis, mysteriorum illorum veritas tam perspicuè revelata est: maxime cum mysteria illa sint principalia fundamenta nostræ salutis, Christianæque Religionis. Christianæ verò, seu Evangelicæ Religionis fundamenta in Evangelica lege explicitè credenda sunt. Ob rationem num. 119. proferendam.

Duo alia sunt, propter quæ nostram hanc 107
assertionem oppositæ præferendam censeo. Primum est, quòd asserta necessitas magis redundet in gloriam Christi, utpote quæ magis splendescit ex hoc, quòd nullus hodie justificari, salvarique possit, absque expressâ invocatione & fide ipsius. Quæ certè gloriâ dignissimus est, ob stupendas humiliações suas, propter quas Deus usque adeò exaltavit illum, ut non sit in alio aliquo salus, nec sit aliud nomen, in quo oporteat nos salvos fieri.

Alterum est, quòd tutius ac securius sit, 108
assertam à nobis necessitatem tradere, quam oppositum; imò in praxi tutum non est, oppositæ assertioni se conformare. Si enim assertio nostra vera sit, opposita non justificabit, nec salvabit, defectu necessariæ ne-

cessitate medii, quo sive per ignorantiam, sive per impotentiam, quamlibet inculpabilem, sive per bonam fidem (etiam probabilem) omisso, nec justificatio, nec salus obtineri potest. Nulla quippe probabilitas justificare, vel salvare potest, nisi reipsa ponantur ea, quæ necessitate medii ad justificationem vel salutem requiruntur.

109 Scio quod Authores speciminum doctrinæ Theol. per Belgium manantis p. 4. c. 5. §. 2. existimant assertionem nostram nihil ad praxim facere. Quia soli illi possunt explicitè in Christum credere, quibus Christus est prædicatus, & illis (ad tollendum omne salutis periculum) necessitas præcepti sufficit. Vel ergo homini Christus est prædicatus, vel non; si prius, gravi obligatione tenetur in ipsum explicitè credere, aliàs non salvandus. Si posterius, nihil mutabitur in praxi, seu falsa sit assertio nostræ opposita, seu vera. Cùm enim de præsentis controversia nihil innotescat homini, qui de Christo nihil scit, seu vera sit assertio nostra, seu falsa, non aliter in praxi se geret.

110 Sed licet illi, quibus Christus non est prædicatus, explicitè in Christum credere non possint; illi tamen quibus incumbit eos instruere, Sacramentaque ipsis administrare, longè arctiùs tenentur ad instructionem, circa necessaria necessitate medii, quam circa necessaria solâ necessitate præcepti. Ob rationem num. allatam. Longè etiam aliter se gerere debent in administratione Sacramentorum, dum supponitur necessitas medii, quam dum solum supponitur necessitas præcepti. Quamlibet enim inculpabilis quis fuerit in omissione alicujus necessariæ necessitate medii, Sacramentum nullum est. Nec ulla unquam causa supplet defectum ipsius. Subinde verò justa aliqua causa supplet defectum necessariæ necessitate præcepti. Igitur assertio nostra multum facit ad praxim.

Quod ampliùs ostenditur, ex eo quod confessiones suas (tamquam invalidas) repetere debeant, qui hactenus confessi sunt absque explicita fide Christi (si hæc necessaria sit necessitate medii) vel sine explicita fide aliorum mysteriorum, eadem necessitate explicitè credendorum, tametsi ea explicitè non crediderint, defectu instructionis; nec defectus iste processerit ex culpabili negligentia ipsorum. Igitur assertio nostra facit ad praxim. Probatur antecedens: quia qui confitetur cum defectu alicujus necessariæ necessitate medii ad justificationem, incapax est absolutionis. Aliàs capaces illius essent illi, de quibus num. 108.

§. I I.

Probatur assertio necessitas fidei explicita SS. Trinitatis.

NAm sicut in lege veteri, cùm mysterium incarnationis & SS. Trinitatis mundo solum implicitè & obscure propositum fuit, fides implicita Christi, & SS. Trinitatis, necessitate medii necessaria fuit ad justificationem & salutem: sic in nova lege, cùm utrumque istud mysterium explicitè & manifestè mundo proponitur, sicut fides explicita Christi, sic fides explicita SS. Trinitatis necessitate medii necessaria est ad justificationem & salutem. Sanctissima quippe Trinitas est principale objectum fidei Christianæ, sicut est principale objectum visionis beatificæ. Et ideò Christus voluit baptizari sub expressa invocatione SS. Trinitatis, tamquam necessitate medii necessariâ ad baptismum. Ex quo sequitur, quod etiam necessitate medii necessaria sit ad salutem, etiam tunc, quando ob impotentiam recipiendi baptismum, ad salutem sufficit baptismi votum: utpote quod proportionatum esse debet baptismum, cujus defectum supplet, eandemque proinde invocationem, seu fidem expressam continere. Ad quod ampliùs significandum, Christus, dum distinctè præcepit Apostolis prædicationem expressam Trinitatis, subiunxit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Qui non crediderit, condemnabitur.*

Addit S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 8. quod mysterium incarnationis Christi explicitè credi non potest sine fide Trinitatis. Quia in mysterio incarnationis Christi hoc continetur, quod *Filius Dei carnem assumpserit ... & ... de Spiritu Sancto conceptus fuerit.*

Denique necessitas illa sequitur ex damnatione propos. 65. uti vidimus num. 108. traditurque à S. Athanasio in Symbolo: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem ... Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in Unitate veneremus.* Et à S. Cyrillo lib. 11. in Joan. cap. 16. dicente, *non sufficere cognitionem (explicitam) Dei, absque cognitione (pariter explicita) Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et à S. Thoma Villanovano, his verbis: *Fides de mysterio Trinitatis necessaria est ad salutem; & sine hac notitia, post promulgatum Evangelium, nullus salvabitur.* Utique sine notitia explicita. Sine implicita quippe, etiam ante promulgatum Evangelium, nullus salvabatur. Frustrà proinde addidisset, *post promulgatum Evangelium, si de sola implicita loqueretur.*

§. III.

§. III.

Soluntur objectiones.

114 **O**bjicies 1°. Fides explicita incarnationis non magis necessaria est necessitate medii, quam fides explicita passionis, & resurrectionis Christi, quam (teste Card. de Lugo disput. 12. de fid. n. 101.) nullus Theologus taliter necessariam affirmat.

Respondeo, fidem explicitam passionis, & resurrectionis, post promulgatum Evangelium, esse etiam necessitate medii necessariam, sicut fides implicita eorundem mysteriorum in veteri lege taliter necessaria fuit, juxta Augustinum n. 62. relatum. Christianis itaque ad justificationem & salutem non sufficit explicita fides Christi, quantum ad incarnationem præcisè, sed etiam quantum ad passionem, & resurrectionem, quibus homo liberatur à peccato, & morte, ut loquitur S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 7. Ad quod significandum Joan. 3. luculenter instituitur à Christo ipso comparatio inter ipsum, & serpentem à Moysè exaltatum: sicut enim tempore Moysi, omnes qui in deserto à serpentibus morfi, expressè non attendebant ad serpentem illum, moriebantur; sic tempore legis Evangelicæ, omnes qui morfi à serpente infernali, expressè non credunt in Christum in cruce exaltatum, pereunt. Ad idem significandum Apostolus supra n. 93. medium necessarium ad justificationem dicit esse fidem in sanguine ipsius. Quæ verba Tridentinum explicans sess. 6. can. 8. fidem (de qua Apostolus ibi) vocat *humanam salutis initium, fundamentum, & radicem omnis justificationis*. Quemadmodum ergo fundamentum in se, non in alio subsistit; sic quod oportet credi ut fundamentum justificationis & salutis, oportet credi in se, non in alio, atque adeò credi oportet explicitè. In ædificio quippe nihil est fundamento prius, in quo fundamentum implicitè contineatur. Quatuor itaque ista, SS. Trinitas, incarnatio, passio, & resurrectio Christi, necessitate medii explicitè credenda sunt, tamquam fundamenta adeò principalia Christianæ Religionis, ut de mysterio resurrectionis Tertullianus dicat, quòd in illud tota fides Christiana committitur, & saltem de iis mysteriis Christus loquatur, cum ait Marci ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.*

115 Nec verum est quod additur, talem necessitatem à nullo Theologo affirmari. Eam quippe cum laudatis Patribus tradunt Bannes, Malderus, Turrianus, Reginaldus, Arragonius, Bonacina, Masfrus, sicut & Facultas Theologica Lovaniensis, in doctrina sua, per deputatos suos S. D. N. Innocentio XI. ad examen oblata; postquam enim dixit: *Ad justitiam & salutem, necessaria fides expressè debet rendere in unam divina Majestatis essentiam, ac*

in tres Personas. Item in Deum remuneratorem. Etiam in Christum Mediatorem: novisse debet ejus incarnationem, passionem, mortem, resurrectionem. Addit: Horum omnium expressa fides est necessarium justificationis medium, &c.

Objicies 2°. Non est cur illa potius mysteria necessitate medii explicitè credenda sint, quam cætera in Symbolo contenta, atque ab Ecclesia solemnizata.

Respondeo negando antecedens: cætera quippe non sunt fundamentalia, sicut illa, nec in cæteris tota fides Christiana committitur, sed ad fundamentalia illa consecutivè se habent.

Objicies 3°. Non est unde tanta necessitas in lege Evangelica proveniat, cum non fuerit in veteri lege; nec justificatio, salusque nostra modò arctior & impeditior sit, quam in veteri.

Respondeo cum Contentoso de fid. disert. 2. c. 2. specul. 3. hanc necessitatem ex sacris novi Testamenti documentis supra allatis, & perenni traditione, & communibus Christianismi notionibus peti. Quamquam enim sacra illa documenta variis tergiversationibus, & appositis pro arbitrio exceptionibus contrarii Authores elidere conentur, non idèò deserenda veritas est, cum Scripturarum sensus, non ex humani ingenii argutiis, sed ex traditione petendus sit. Enimverò cum nihil tam apertum, tam præcisum, tam definitum sit, quod Dialecticæ coloribus & sophismatibus eludi non possit; ut huic malo Deus occurreret, sicut sacras litteras, sic earum intellectum bonum ad nos traditione propagatum derivavit. Traditione (inquam) sanctorum Doctorum, quos assertæ à nobis necessitati favere demonstravimus.

Nec propterea salus Christianorum, spectatis omnibus, impeditior est quam Judæorum (licet majorem perfectionem interiorum requirat) spectatà utique majori gratiarum abundantia, quæ Christianis confertur per Christum, spectatisque aliis, propter quæ lex Christi, respectivè ad Mosaicam, in Evangelio vocatur *jugum suave, & onus leve*. Tametsi negari non possit, viam salutis in lege Evangelica secundum quid esse arctiorem: utpote in qua Christus exigit ut peccata confiteamur, inimicis beneficiamus, crucem jugiter feramus, & alia ejusmodi, quæ non idèò expungenda sunt, quia viam salutis angustiores efficiunt.

Objicies 4°. Deficiente eo quod necessarium est necessitate medii, non obstante quantumque ignorantia, vel etiam impotentia, justificatio & salus obtineri non possunt. Sed justificatio & salus obtineri possunt ab ignorantibus invincibiliter Christum, & Trinitatem, sine fide explicita Christi & Trinitatis. Per fidem quippe explicitam Dei existentis & remuneratoris, Deum super omnia diligere possunt, sicque justificari, & salvari.

Respondeo negando minorem. Ad ejus probationem, aio, dilectionem Dei super omnia, sufficientem ad justificationem, sine fide explicita Christi & SS. Trinitatis, secundum præsentem divinæ providentiæ ordinem, haud magis elici posse, quam sine fide explicita remuneratoris, cum sola fide explicita Dei existentis, vel haud magis, quam elici possit ex fide latè dicta supernaturali, sine fide stricta. Neque enim hic attendendum, quid ratio purè humana suadeat, sed quid Scriptura doceat, quid Patres, quid Ecclesia: ex quibus eruitur, dilectionem ejusmodi, sine explicita fide Christi, &c. non magis elici posse, quam sine fide stricta, vel sine fide explicita remuneratoris, &c. Vide quæ dixi n. 64. 65. & 85.

120. Objicies 5°. Durum valdè est fidem explicitam Christi & Trinitatis ad salutem taliter necessariam facere baptizatis in infantia, qui toto tempore usûs rationis sint surdi, muti, & cæci, vel etiam enutriti in sylvis, ubi de Christo & Trinitate nihil audierunt, vel inter Christianos quidem enutriti, sed ita stupidi, & obtusi, ut cardinalia fidei Christianæ mysteria apprehendere, subindeque explicitè credere non possint.

Respondeo 1°. durius esse necessitatem illam negari à plerisque Doctoribus Christianis, in Evangelica lege instructis, in qua tam urgentia sunt pro illa necessitate testimonia, tamque perspicua SS. Patrum, & Ecclesiæ traditio, quibus omnibus rationem purè humanam præferre, vel illa omnia secundum eam glossare, eique accommodare durum nimis est.

121. Respondeo 2°. Sicut durum non fuit illis omnibus in veteri lege necessitate mediæ necessariam facere fidem implicitam Christi & Trinitatis; sicut etiam durum non est cæcis illis, surdis, & mutis, inter bestias enutritis, &c. necessariam facere fidem explicitam Dei remuneratoris supernaturalis; ita nec Christi & SS. Trinitatis.

122. Respondeo 3°. Si muti illi, surdi, & cæci (& idem est de enutritis in sylvis) ab infantia sint baptizati, nec baptismi gratiam amiserint per propriam culpam, Deus ipsis (juxta S. Thomam) providebit necessariam cognitionem Christi & SS. Trinitatis, vel per internam inspirationem, vel per Angelum, vel per fidei prædicatorem. Ob ea quæ dixi num. 75. & 85. Nullus quippe ratione utens, cognitione ad salutem necessariâ necessitate mediæ destituitur, nisi in poenam peccati, vel actualis, vel saltem originalis, ut ex S. Thoma vidimus n. 34. & ex S. Augustino n. 75. Omni itaque ratione utenti, in quo Deus non invenit obicem peccati actualis, vel originalis, Deus ante mortem providet cognitionem necessariam ad salutem, prout factum est in Cornelio, Lidia, & Eunucho, de quibus in Actis Apostolorum. Idem in Clemente Romano factum, Cle-

mens ipse l. i. recognit. testatur. Idipsum quoque factum in Justino, Stilano, &c. in eorum vitis legitur.

Nec Deo difficile est, cæcis, mutis, & 123 surdis, per se, vel per Angelum, cæteris autem ratione utentibus, etiam inter barbaros, vel bestias degentibus, per missum prædicatorem, etiam citra miraculum providere, immisso hominibus consilio pacis, belli, negotiationis, vel etiam immisâ ipsis servitute, tempestate, &c. ita ut temporalia multoties negotia, ipsamque avaritiam hominum non raro convertat in salutem plurimorum. Subinde tamen extraordinariâ aliquâ providentiâ ad hoc utitur, ut bonitatis suæ divitiis, & suam de salute hominum curam demonstret.

Objicies 6°. Apostolus Hebr. 11. solum requirit fidem Dei existentis & remuneratoris.

Respondeo 1°. Apostolum ibi non agere 124 de necessitate fidei explicitæ, respectivè ad statum solius legis Evangelicæ, sed respectivè ad statum sive naturæ, sive legis Mosaicæ, sive Evangelicæ, ut patet ex contextu. Fateor autem, pro omni illo statu, necessitate mediæ necessariam non esse fidem explicitam, nisi Dei existentis, & remuneratoris.

Respondeo 2°. sub fide Dei remunerato- 125 ris (si Apostolus loquatur pro statu Evangelicæ legis) comprehendi fidem Christi: loquitur enim de fide remuneratoris, remuneratione supernaturali, quæ non est nisi per Christum. Neque enim Deus est remunerator salutis, nisi inquirentibus se per Christum, ut Augustinus dicit in Psalmum septimum.

Objicies 7°. Cornelius justificatus fuit 126 absque fide explicita Christi.

Respondeo id factum, Evangelio nondum promulgato, sive nondum manifestatâ Evangelii luce, inquit S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3.

Objicies 8°. Scripturæ & Patres, necessitate mediæ necessariam asserentes fidem explicitam Christi & Trinitatis, glossari possunt de fide explicita Christi & Trinitatis, non in re, sed vel in re, vel in voto.

Respondeo negando antecedens; sicut enim Scripturæ & Patres, requirentes fidem actualem strictam, vel requirentes fidem explicitam Dei ut remuneratoris, sic glossari nequeunt; ita nec Scripturæ & Patres, requirentes fidem explicitam Christi & SS. Trinitatis. Neque enim glossa ista majus habet fundamentum in Scripturis & Patribus, quam illa, sed fundatur in sola ratione purè humana, quâ si liceret sacra glossare & restringere testimonia, nullum esset testimonium tam perspicuum, cujus vim & emphasis sic effugere non liceret: quia nullum est, cui glossam & restrictionem excogitare non possit humana ratio, amatrix libertatis, & refuga necessitatis.

Vide.

127 Vide dicta n. 46. & 47. & adde quòd dum Scriptura generaliter exigit aliquid tamquam absolute necessarium ad justificationem & salutem, tunc solum liceat id glossare de necessitate ipsius in re, vel in voto, quando traditio, vel Ecclesiæ declaratio, vel Scriptura ipsa sic suadet. Nihil verò tale suadet pro fide, nec pro ullo alio medio interno ad justificationem vel salutem in sacris Litteris absolute requisito; sed pro mediis externis dumtaxat, nimirum pro Sacramentis Baptismi, & Pœnitentiæ; quæ licet suppleri queant per actum charitatis, vel contritionis, cum voto Sacramenti, media tamen interna taliter suppleri nequeunt, ut patet in fide stricta, & fide remuneratoris, &c.

CAPUT VII.

Necessitas actus fidei in accedentibus ad Sacramentum Pœnitentiæ.

128 Quotiescumque peccator justificandus accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, explicitum fidei actum elicere debere, docent Gaspar Hurtadus, & Turrianus apud Leandrum à SS. Sacram. tr. 5. de pœnit. disput. 1. q. 48. & tamquam indubitatum tradit nosser Lumbierus observat. 17. ad propos. 64. & 65. ab Innocentio XI. damnatas §. 2. quia (inquit) quoties facienda est confessio, facienda est cum contritione, vel attritione, ad quam prærequiritur supernaturalis cognitio; nec quæcumque cognitio supernaturalis sufficit, sed esse debet actus fidei: quia *sine fide impossibile est placere Deo*. Quod nonnulli confirmant ex Tridentino sess. 6. c. 6. ad justificationem exigente fidem, quæ credantur vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud imprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu. Confirmari etiam posset ex decreto Innocentii XI. qui postquam damnavit hanc propositionem 64. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis, &c.* damnat etiam hanc 65. *Sufficit illa mysteria semel credidisse. Quæ cum desumpta videatur ex Tamburino exp. confess. l. 3. c. 5. §. 1. & l. 2. Decal. c. 1. §. 1. n. 3. dicente, in bene moratis, vel consueti solitis, supponi posse, semel hæc mysteria credidisse: semel (inquam) nam ex necessitate mediis semel sufficit: dicendum videtur necessitate mediis, non esse satis, semel ea mysteria explicitè credidisse.*

129 Hæc tamen sententia, intellecta de necessitate mediis, non videtur efficaciter probari per allata fundamenta. Non per decretum Innocentii XI. cujus enim Authoris, & quo sensu propositio illa damnata sit, nesci-

Tom. II.

mus. Hoc unum scimus, errare, multumque errare ignaros illos, qui, interrogati de mysteriis Trinitatis & Incarnationis, respondent se illa scivisse in juventute, suosque filios etiamnum scire: se verò modò oblitos, nec sibi suppetere tempus ita recolendi. Ex damnatione (inquam) allatæ propositionis scimus errare illos, nec sufficere, quòd hæc mysteria quis in juventute sciverit, & crediderit, sed opus esse totà vità vivere ex illa fide, actusque illius frequenter iterare, juxta dicenda num. 136.

Nec sententia illa probatur efficaciter per Tridentinum: utpote ibi loquens de prima justificatione per baptismum, nec ad justificationem per pœnitentiæ Sacramentum magis exigens fidem explicitam, quam votum explicitum, dum sess. 14. c. 14. exigit contritionis motum cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua.

Nec denique efficaciter probatur per rationem à doctissimo Lumbiero nostro adductam. Sicut enim; ut justus ex fide vivat, necessarium non est, quòd tota vita ipsius procedat ex fide explicita, & actuali; sic, ut peccator ex fide conteratur, necesse non est quòd contritio ipsius procedat ex fide explicita & actuali. Sufficit enim quòd procedat ex ea fide, ex qua justus vivit. Sufficit (inquam) ad hoc fides implicita, vel virtualis, ut communis sententia docet apud Leandrum loco citato, ubi nominatim refert Azorium, Valentiam, Bonacinam, & alios, quos ipse etiam sequitur, sicut & novissimè Boudartius Manual. Theol. to. 4. tr. 4. §. 3. q. 11. Qui Authores similiter aiunt, verum contritionis actum elici posse absque explicito actu spei, nec proinde ad repetendas confessiones urgendum, si quis explicitum seu fidei, seu spei actum ex oblivione omiserit. Quæ certè omisso rara est, cum ut plurimum imperceptibiliter eliciatur, actuique contritionis intermiscetur, ob quam imperceptibilitatem omisso ipsius facile cognosci nequit.

CAPUT VIII.

Christiana fidei ac doctrinae capita credenda, & scienda necessitate præcepti.

130 Imprimis Christiani omnes ratione utentes, ob materiæ gravitatem, sub mortali scire, & credere tenentur (saltem crasso modo, & quoad substantiam) omnes fidei articulos in Symbolo Apostolorum contentos, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, modum formandæ crucis, Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, necessariaque omnibus Sacramenta, scilicet Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiæ, necessariaque ad ea convenienter recipienda dispositiones: reliqua verò Sacramenta, necessariaque ad illa dispositiones, quando illa

fufcipere voluerint, vel etiam (quoad Confirmationem, & extremam Unctionem) debuerint: sic tamen ut feptenarium Sacramentorum numerum ab initio addifcere teneantur. Ita Doctores communiter. Quos inter Sylvius 1. 2. q. 76. a. 2. explicans verba illa S. Thomæ ibidem: *Omnes tenentur fcire communiter ea que funt fidei, & univerfalia ejus præcepta; finguli autem ea qua ad eorum flatum vel officium fpectant.* Sic ait: „Ea quæ fcire tenentur, funt triplicis generis. Primi generis funt illa quæ pertinent ad fidem Catholicam, ut funt myfteria quæ celebrantur in Ecclefia, & feptem Sacramenta: nec poffunt ab errore propter aliquam fimpli- citatem excufari, quantum ad ea de quibus Ecclefia folemnizat, & communiter verfantur in ore fidelium, ficut myfterium Trinitatis, Nativitatis Chrifti, & alia hujufmodi, ut ait S. Thomas fect. 4. in cap. prima ad Corinth.

Secundi generis funt quæcumque ad mores communiter & rectè informandos pertinent. Tertii generis funt quæ ad fingulorum flatum ritè & chritianè dirigendum requiruntur. Ea igitur omnia Chritiani adulti diftinctè & explicitè cognofcere & credere tenentur, juxta illud Auguftini de fid. & oper. c. 1. *Unufquifque fcire tenetur legem & flatum, quem profitetur.* Quòd fi graviter contra deliquerint, ipfos non excufabit ignorantia, utpote crassa & culpabilis. Negligentia proinde ea addifcendi non potest non effe peccatum, & quidem grave, pro gravitate materia. Unde in Actis Ecclef. Mediolan. p. 4. S. Carolus fic ait: *Quoniam Chritianus omnis, fi adultus eff, fub pena peccati mortalis fcire debet articulos omnes Symboli Apoftolorum (faltem quoad fubftantiam, ita videlicet ut de quolibet articulo interrogatus, rectè refpondere poffit, quantum ex verbis Symboli datur intelligi) in fuper & præcepta Dei fanctæque Matris Ecclefie univerfa qua fub mortali obligant, & docentur communiter in fcholis doctrina Chritiana (hic S. Carolus in Concilio Mediolano V. addit orationem dominicam, angelicam falutationem; priorem pro orando Deo fecundùm modum à Chritto determinatum; pofteriorem pro veneranda Dei Matre, implorandaque ipfius interceffione, utpote quæ mediante accipimus quidquid boni à Deo accipimus: & utriufque addifcendæ obligationem effe gravem, graves Authores docent, & S. Carolus innuit ibidem) fi Confefarius poenitentem reperiat omnium iftorum ignarum, non abfolvat, quin primo quoque tempore in addifcendis operam daturum fe promittat. Quamquam fi aut à Confefario fuo eodem, vel diverfo, vel fuâ ipfe privatam confcientiâ jam aliàs monitus (quod diligentiffimè exquiretur) eam adhibere diligentiam neglexerit, que pro illius ingenti captu ad ea difcenda fufficiens fit, non prius abfolvatur, quam huic obliga-*

tionem, aliqua faltem ex parte fecerit fatis. Si verò ea de re nunquam antea monitus fuerit, poterit tum ei gratiam abfolutionis impetiri, eâ tamen promiffâ femper inftructione, quam poenitentem fufficere cenfuerit, ut tanto beneficio non fit indignus.

Idèò patres, ac matres-familias tenentur 131
ifta docere liberos fuos, ficut & domini fervos & ancillas. Cùmque tot fint ruffici & rudes in pagis & oppidis, non folum tenuibus, fed etiam populofis, ftrictiffimâ obligatione Curati tenentur fuos inftruere in parochiis fuis, & vâ ipsis, vâ etiam parentibus & dominis, fi id neglexerint, & eis quos in famulatu habent, tantum diebus Feltis vacui temporis non concefferint, quo in Ecclefias, aliave loca pia, ubi eadodrina traditur, ad illam percipiendam convenire poffint. Quibus graviffimam poenam à Confefariis imponendam, divinamque ultionem à Concionatoribus denuntiandam, ftatuit idem S. Carolus in Concilio Mediol. V. idipfum ad Ludimagiftros extendens. Et in Concilio Mediolan. II. decreto 1º. Ea (inquit) fit cura Parochis, ut quos compates ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, five ea qua in Symbolo continentur, ignorent, illos officio fufcipiendi de baptifmo infantibus fungi non patiantur. Siquidem officii fufceptorum, feu patrinorum eff, fi id parentum opera minus præftare poffit, puerum, qui Chritto per baptifmum gignitur, cùm primum rationis ufum habere coeperit, tam baptifmi fufcepti, quam profefiæ in baptifmo fidei admonere, fimulque providere, ut in ejuſdem fidei elementis, verique Dei cognitione, & cultu catholicè inftruat, & moribus chritianis informetur, ut ait Concilium Burdigalenfè anno 1582. celebratum.

Videri poteft Jacobus Marehantius, can- 132
del. myft. tr. 9. c. 2. ubi deplorat magnam circa hæc in rufficis, aliifque rudibus ignorantiam, ortam partim ex incuria parentum, patrinorum, & dominorum in fupradictis, partim ex eo (inquit) quòd Confefarii Regulares fupponunt ifta edoceri à Paftoribus. Paftores verò, cùm hæc aliquoties in fuffeſtu, vel in catechifmo dixerunt, fupponunt fuos non ignorare. Sed falſa eff (inquit) fuppoſitio: tum quia ad publicas inftructiones non omnes accedunt. Tum quia frequentiffimè accidit, ea quæ publicè in genere dicuntur, non apprehendi à rudiſſimis in particulari. Unde neceſſarium eff tales non folum compellere, ut publicas inftructiones accedant, verùm etiam particulariter interrogare, ipſifque eadem fæpius repetere, & inculcare.

Non multum tamen vexandi, fed benignè 133
tractandi funt, qui adeò fimplices funt, vel rudes, vel memoriâ deficientes, ut vel Symbolum, vel præcepta Decalogi, vel Sacramenta memoriter fuo ordine verbo tenus ad-

discere, vel memoriâ retinere nequeant, neque ab ipsis exigenda notitia adeo clara & subtilis. Sufficit enim quod ea quoad substantiam sciant, modo suo rustico & simplici, ut patet in Sanctulo, de quo D. Gregorius lib. 3. Dialog. c. 37. sic habet: *Scimus certè, quia venerabilis vir Sanctulus, Provincia Narcia Presbyter, ipsa quoque elementa litterarum bene non noverat, legis præcepta nesciebat, sed quia plenitudo legis est charitas, legem totam in Dei ac proximi dilectione servavit, & quod foris in cognitione non noverat, ei intus vivebat in amore.*

CAPUT IX.

De fidei actu datur speciale præceptum, ratione sui obligati, non semel dumtaxat in vita, sed frequenter.

134 **D**uplex est præceptum fidei. Affirmativum unum, præcipiens fidei actum, seu assensum. Negativum alterum, prohibens dissentiri myturiis fidei, vel de eorum veritate dubitare. Dari negativum fidei præceptum, illudque semper & pro semper obligare, nullus unquam dubitavit. Dari etiam speciale præceptum affirmativum per se obligans ad eliciendum fidei actum, Scriptura clamat, *qui non crediderit, condemnabitur.* Clamat quoque Ecclesia, quæ per Alexandrum VII. anno 1665. damnavit hanc propositionem: *Homo nullo unquam tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinatorum, ad eas virtutes pertinentium.* Et anno 1679. per Innocentium XI. damnavit istam: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.*

135 Sed difficultas est in determinando tempore, quo speciale fidei præceptum obligat ad eliciendum fidei actum? Certum quippe est non obligare ad illum semper actu eliciendum: cum ob varias hujus vitæ distractiones, hoc nobis impossibile sit.

136 Satis esse actum fidei semel in vita elicere, nonnulli docuerunt. Sed hoc Innocentius XI. damnavit propositione 17. Et merito damnavit: cum, juxta utriusque Testamenti Scripturam, justus ex fide vivere debeat. Semel autem fidei actum eliciuisse, reliquum autem vitæ tempus aliis cogitationibus dare, non est ex fide vivere; sed ad hoc necesse est fidei actum frequenter elicere, frequentique illius exercitio, secundum fidei veritates, vitam suam componere. Id ipsum ratio suadet: quia fidelis hominis vita christiana potissimum consistit in actibus fidei, spei, & charitatis.

137 Frequenter itaque fidei actus eliciendus est. Sed quando? 1º. cum primum adepto rationis usu, vel postea, fides sufficienter proponitur. Fides namque initium, & fundamentum est totius vitæ christianæ, quam baptizatus quisque incipere tenetur, cum

Tom. II.

primum rationis usum adipiscitur.

2º. in fine vitæ, seu præsentis mortis periculo: sicut enim tunc per se vigent præcepta spei & charitatis; ita & fidei: & sicut vir justus & fidelis vivere; sic mori debet ex fide.

3º. quoties gravis contra fidem urget tentatio, à qua seipsum non potest quis aliter expedire.

4º. quoties lapsus est quis in hæresim, vel aliam infidelitatem. Tenetur quippe injuriam primæ Veritati illatam, per contrarium actum resarcire.

5º. non est dubium, quin aliàs frequenter obliget præceptum, etiam sub mortali. Sub veniali verò, sicut debemus virtualiter perpetuò adherere Deo per charitatem (generaliter dictam) saltem imperfectam; ita & per fidem, saltem imperfectam. Primò, quia Habacuc indistinctè & doctrinaliter, adeoque universaliter pronuntiat, & ex ipso Apostolus frequenter inculcat, *justus in fide* (Apostolus Rom. 1. dicit *ex fide*) *vivet*, ex fide utique actuali vel virtuali: cum enim vivere in actu secundo sit agere; vivere ex fide, est agere ex fide. Secundò, quia ibidem Apostolus Rom. 14. docet *omne quod non est ex fide, peccatum esse.* Quem locum licet Patres uno modo explicant de fide, prout idem est quod dictamen conscientie: non unico tamen, nec solo illo sensu sic explicant; verum etiam de fide supernaturali, & Christiana, saltem inchoata, prout ostendimus to. 1. Prolegom. 6. cap. ult. Terriò, quia sicut Christianus semper vivere debet christianè & benè; sic morali quodam modo (virtualiter utique) semper vivere debet ex fide. Teste namque Augustino de fid. & oper. c. 23. adeò inseparabilis est bona vita à fide, quæ per dilectionem operatur, ut sine ea bona vita non sit. Et sine fide opera undequaque bona à nullo fiunt homine. Quia (ut ait in præfat. Psal. 31.) *bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit.* Quartò, tota vita hominis, præsertim Christiani, perpetuus debet esse cultus Dei: sine hoc enim nihil est omnis homo, teste Bernardo. *Fide verò, spe, & charitate Deum esse colendum docet Augustinus Enchirid. cap. 3.* Quintò, tota vita Christiani esse nequit christiana sine fide, modo dicto virtualiter perpetua. Ut enim tota sit christiana, tota esse debet evangelica, id est tota dirigi per maximas Evangelii. Nequit autem dirigi per maximas Evangelii, nisi creditas. Deinde vita verè christiana, est quæ quis vivit Christo, ex Christo, & secundum Christum. *Christo* quidem, sive propter Christum: quia 2. Cor. 5. dicitur: *Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est.* Et Joan. 6. *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Ex Christo verò: quia sunt membra, & palmites Christi. Membra au-

tem vivere debent ex capite, & palmites ex vite. *Secundum Christum* denique, intiendo scilicet, & imitando ipsum, sicut vitæ nostræ exemplar, juxta illud: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Atqui tota vitæ suæ Christianus nequit vivere Christo, ex Christo, secundum Christum, modo dicto, nisi tota vitæ vivat ex fide. Sexto oportet semper orare, Luc. 18. & 1. Theſſalon. 5. oportet ergo semper credere, cum oratio esse nequeat absque fide. Nullus quippe ab eo petit salutem, quem non credit Salvatorem, nec ab eo bona postulat, à quo non credit bona procedere. Deinde orandum in nomine Christi, prout ipse jussit Joan. 16. & Ecclesia observat in fine Collectarum omnium, addendo *per Dominum nostrum Jesum Christum.* Nec hoc etiam fit absque fide Christi. Et ideo Augustinus epist. 121. ad Probam, in ipsa (inquit) *fide, spe, & charitate, continuato desiderio, semper oramus.*

139 Septimo *militia*, id est continua pugna, est *vita hominis super terram.* Ideo Christiani jubentur in omnibus sumere *scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea exringuere*, Ephes. 6. eidemque nequissimo adversario resistere *fortes in fide*, 1. Pet. 5. Denique tenemur semper bene vivere. Atqui *inseparabilis est bona vita à fide, qua per dilectionem operatur*; imò verò ea ipsa est bona vita. Augustinus de fid. & oper. c. 23. Hæc sunt argumenta, propter quæ Facultas Theologica Lovaniensis in doctrina sua Innocentio XI. representata, postquam de charitate dixit: *Continua virtualis dilectio versari debet circa Deum, &c.* subjunxit: *Par nobis obligatio est fidei, & spei: etiam per has obligamur divinae Majestati continuo, saltem virtualiter, adherere.* Continua verò fides ista virtualis explicanda est ad modum, quo continua dilectio virtualis. De qua, ubi de charitate.

CAPUT X.

Sufficiens fidei propositio requiritur ad obligationem credendi, utpote necessaria ad prudentem assensum.

140 Num. 137. diximus fidei actum esse sub obligatione, cum primum adepto rationis usu, vel postea, fides est sufficienter proposita. Et ratio est, quia nullus tenetur credere, nisi prudenter possit. Prudenter autem credere nemo potest, quandiu fides ipsi non proponitur, nisi leviter & insufficienter. Quisquis enim credit absque sufficienti propositione credendorum, citò & leviter credit, per consequens est levis corde, juxta illud Eccli. 19. *Qui citò credit, levis est corde.*

141 Ideò antequam definiamus momentosam questionem, quando fides censenda sit suffi-

cienter proposita, necesse est ut explicemus ea quæ generatim requiruntur ad prudentem assensum, qui præbetur propter auctoritatem, sive hominis, sive Dei.

§. I.

Explicantur generatim requisita ad prudentem assensum, qui præbetur propter auctoritatem hominis.

142 **R**equisita illa sunt quinque. Primum est ut homo, cui assensum præbemus, sit verax, idèque fide dignus. Taliter utique verax, ut ob sinceritatem fallere nolit eos, quibus aliquid asserit; nec facile sinat se falli ab aliis: ne deceptus ipse, alios facile decipiat. Neque enim fides prudenter adhibetur illis hominibus, qui vel facile mentiuntur, vel nimis facile credendo, facile decipiuntur, deceptique alios facile decipiunt. Quòd si propter defectus istos, defectum utique sinceritatis, & mentiendi facilitatem, prudenter non creditur homini: multò minus dæmoni, in tentationibus aliqua suggerenti, vel etiam tempore exorcismorum in energumenis loquenti. Cum enim dæmon sit mendacii pater, & capitalis hostis hominum, non quærit nisi hominibus nocere. Periculosum proinde est ipsi credere: cum veris sæpè falsa misceat, vel nociva, ut falsa cum veris, malaque simul cum bonis facile admittantur.

143 Secundum requisitum est, ut sufficiens habeatur certitudo, quòd id quod credendum proponitur, absolute asseritum fuerit ab homine illo, quem cognoscimus esse veracem: neque enim sufficit, quòd asseruerit tamquam sibi ab aliis narratum. Cum hoc non sufficiat ad credendum illud esse verum, sed solum ad credendum tali homini veraci fuisse narratum.

144 Tertium est, ut secundum meritum æstimentur motiva, quæ probant hominem, qui asserit, esse veracem, ipsumque verè asseruisse id quod credendum proponitur, nec habeatur auctoritas, seu aliud argumentum, evincens falsitatem talis asseriti, vel saltem pro parte enervans auctoritatem asserentis, ut intelligatur in quo firmitatis gradu præberi queat assensus.

145 Quartum est integritas, seu bona dispositio voluntatis in credente, per quam excludatur omnis affectio vel inducens nimis præcipitanter intellectum ad assensum, vel ab eo nimis retrahens. Quia experientia docet passim contingere, ut nimis facile, & sine debita discussione credatur narrationibus hominum qui diliguntur, & tantò facilius, quantò amplius diliguntur. Et contra nimis facile rejiciatur tamquam falsum, vel tamquam malè fundatum, id quod narratum cognoscitur ab iis quos non diligimus, sed averſamur.

146 Quintum est, ut causa assensus, saltem virtualiter, sit veracitas asserentis, & reliqua proximè requisita; & non quod loquatur placentia: aliàs assensus facilè præbetur ex aliqua levitate, vel præcipitania.

147 Hæc quisquis exactè servaverit, per ea facilè occludet & excludet tres fontes errorum omnium; omnes utique errores provenientes ex parte personæ asserentis; errores provenientes ex parte asserionis; errores provenientes ex parte personæ assensum præbentis.

§. I I.

Ossenditur, quinque illa requisita longè excellentius reperiri in assensu fidei Catholica, quam in quocumque assensu propter auctoritatem humanam; assensum proinde fidei Catholicae esse prudentissimum, eoque prudentiorem, quò firmiorem.

148 **P**rimum namque requisitum est veracitas asserentis. Atqui veracitas Dei asserentis veritatem eorum quæ fide Catholica credimus, est infinita, fallique & fallere nescia. Et quia Deus est infinitè sincerus, infinitè bonus, infinitè perfectus, ab omni mendacio, seu voluntate fallendi est infinitè remotus. Deo proinde aliquid asserenti, non solum firmus debetur assensus, sed & infinitè firmus, si in nostra foret potestate. Eò igitur prudentior est noster assensus, quò magis accedit ad firmitatem debitam infinitæ veracitati, adeòque quò firmior.

149 Secundum requisitum est sufficiens notitia, quòd assertio, de qua agitur, reverà facta sit à persona, quam scimus esse veracem. Atqui Deum asseruisse ea quæ credimus, certissimè cognoscimus per Ecclesiæ testimonium, quæ (teste Spiritu sancto) *columna est ac firmamentum veritatis*, adversum quam portæ inferi nunquam prævalent; per consequens infallibilis est in iis quæ credenda proponit. Et hinc summè obstricti sumus Deo, quòd per Ecclesiam nobis notificare dignetur ea quæ credere tenemur. Si enim canalem tam palpabilem, tamque infallibilem non elegisset, ad ea nobis notificanda, frequenter expositi essemus deceptioni. Quem enim alium canalem infallibilem elegisset, nisi vel seipsum immediatè, vel Angelum, vel privatum cujusque spiritum? At quàm frequenter Satanas fingit se Deum esse qui loquitur homini? quàm frequenter transfiguratur se in Angelum lucis? quàm multos decipit per privatum cujusque spiritum, ipsis falsum pro vero persuadendo, prout infra pluribus apparebit? Propterea Apostolus ad Galat. I. ad cavendum deceptionis periculum, *licet* (inquit) *nos, aut Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam quòd evangelizavimus vobis, anathema sit.* Evangelium quippe suum, seu

doctrinam cum Apostolis contulerat, ne deciperetur per falsas revelationes, dæmonifque illusiones; & ideò non suam, sed Ecclesiæ doctrinam Galatis proposuerat.

Tertium requisitum est bene videre, 150 examinatis duobus præcedentibus, examinatis quoque argumentis in contrarium, quousque præbendus, quousque limitandus sit assensus; ut attemperetur auctoritati asserentis, sicut & auctoritati testantis asserionem istam esse factam. Atqui examinatis duobus proximè præcedentibus, infinita scilicet veracitate Dei, infallibilitateque Ecclesiæ testificantis asserionem à Deo factam esse, examinatis denique quibuscumque in contrarium argumentis, evidens est, assensum quàm fieri potest firmissimum, esse præstandum. Cum nulla ratio vel auctoritas auferre vel debilitare valeat robur infallibilis auctoritatis Dei; imò spectatis omnibus evidens sit, tantò prudentiorem assensum esse, quantò firmiorem, quantumcumque intellectui nostro videretur, rem, quæ credenda proponitur, esse impossibilem: cum finitam & imperfectam intellectus nostri capacitatem infinitè superent divina mysteria. Ideòque nostri temporis hæretici turpiter sæpè hallucinantur, dum admittere recusant fidei articulum, v. g. de reali præsentia Christi in Eucharistia, eò quòd ipsis præsentia ista incredibilis ideò videatur, quia impossibilis: quasi impossibile foret apud Deum omne verbum, nostroque intellectui, tam parvo, tamque imperfecto, cedere deberet infallibilis auctoritas Dei, totum Christum in Eucharistia realiter præsentem attestantis; quasi etiam ipsimet hæretici, non obstante reclamatione intellectus nostri, nobiscum non crederent sanctissimæ Trinitatis mysterium, Conceptionemque & Nativitatem Christi ex Virgine, sicut & S. Joannis Baptistæ in utero sterili, ad generationemque naturaliter inhabili, propter ætatem.

151 Quartum requisitum est credentis integritas, quæ nec ex nimio affectu erga asserentem vel testificantem, assensum excessivum præbeat ultra vim motivorum, nec ex aversione impediatur à credendo quòd sibi propositum est: manifestum verò est amorem nostrum erga Deum, vel Ecclesiam, causare non posse excessivum assensum: cum infallibilis sint auctoritatis. Nec eadem ratio sit de nostro erga Deum & Ecclesiam amore, seu charitate, quæ est de amore naturali, quo homo hominem diligit: quia amor naturalis potest esse nimius; dumque nimius est; excæcans & præcipitans est; nostra econtrà erga Deum charitas luminosa fit, nec ad Ecclesiam amandam moveat, nisi conformiter ad rationem & veritatem æternam; nunquam proinde contingat, quòd excæcando vel præcipitando moveat ad assensum excessivè firmum; econtrà frequenter contingat quòd defectus amoris, vel

amor nimis modicus divinæ veracitatis, efficiat ut humana mens minus consideret motiva probantia credibilitatem, quàm retrahentia ab assensu præstando. At verò dum noster erga Deum & ea quæ Dei sunt affectus talis est, qualis esse debet, efficit ut mens intendat iis quæ articulum propositum reddunt credibilem, uti factum legimus in muliere nomine Lydia, *cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ à Paulo dicebantur*, uti Spiritus sanctus testatur Act. c. 16. Experientia quoque docet divini amoris defectum, propriique amoris excessum, non raro in causa esse, quòd homo, licet convictus, captivare renuat intellectum in fidei obsequium, sive quia apprehendit sibi nimis molesta & dura esse, quæ secundum doctrinam fidei circa mores præcepta sunt; sive quia captivatio illa ad credendum mysteria humanam rationem superantia, molesta videtur iis, qui affectum rectè dispositum non habent erga Deum illa revelantem.

152 Quintum denique requisitum (ut scilicet assensus præbeatur formaliter vel virtualiter propter motiva & requisita antè dicta) reperiri constat in assensu fidei: utpote in quo Deus (ut proximè dictum est) illuminat mentem, voluntatemque movet ad assensum illum per amorem erga Deum, tamquam supremam veracitatem, conformiter ad rectissimam rationem, prudentiæque dictamen. In quo assensu Ecclesiæ autoritas intervenit quidem, tamquam notificans, ac certificans, Deum revelasse nobis tales vel tales articulos per Scripturam vel traditionem, sed solus Deus, seu veracitas ipsius, propriè habet rationem motivi. Ecclesia verò solum intervenit ut nuntia, vel depositaria rerum divinitus revelatarum. Unde credimus quia verax est qui asseruit, non quia fidelis est nuntius, qui asseruisse nuntiavit; etiam si hoc ultimum ad fidem præsupponatur per modum convictionis, conditionisque assertionem illam nobis applicantis, quemadmodum applicatio ligni ad ignem requiritur ad combustionem ligni. Posteaquam verò per Ecclesiæ autoritatem nobis applicata est assertio Dei summè veracis, de eaque convicti sumus, fidei lumine illustramur, ac certificamur de veritate articulorum fidei, sive quòd fides nostra, non hæreticorum, sit vera: quemadmodum Samaritani, auditâ muliere, Joannis 4. dicente: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quacumque feci: nunquid ipse est Christus?* propter testimonium ipsius exierunt ad Christum, ac tandem, post instructiones ab ipso acceptas, dixerunt: *Jam non propter loquelam tuam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verè Salvator mundi.* Mulier illa (inquit Scholastici) repræsentat Ecclesiam, cujus loquela seu testimonium antecedit al-

sentum nostrum. Sed quemadmodum Samaritani, ab ipsâ edocti, Christum ipsum postea in sua civitate docentem audierunt; sic fideles, ab Ecclesiâ edocti, Christum per gratiæ illustrationem, piamque affectionem erga credenda interius docentem audiunt, ipsique tandem præbent assensum, non jam propter Ecclesiæ autoritatem, sed propter autoritatem Dei, tamquam motivum, ita ut Ecclesiæ dicere possint: *Jam non propter loquelam tuam credimus: ipsi enim ipsum intra nos loquentem audivimus, & scimus, quia ipse est infinite verax.*

CAPUT XI.

Explicatur quanam sit sufficiens fidei propositio.

Dicendum 1°. censi sufficiens propositam pueris piæ vitæ, tamquam à Deo revelatam, quando ut talis, & ut miraculis, atque innumerabilium Sanctorum & Sanctarum professione illustrata, proposita est à suo Parocho, seu alio viro, quem prudenter existimant ita doctum & pium, ut sine formidine judicent verum esse quod dicit, scilicet veritatem illam à Deo revelatam esse. Tunc enim superveniente celesti lumine, pioque motu interno Spiritus sancti, prudenter & firmiter credere possunt, adeoque debent.

Dicendum 2°. fidem infidelibus censi sufficiens propositam, quando vel rationibus, vel miraculis, vel aliis signis credibilitatis, moraliter certificati sunt, eam à Deo revelatam esse, ut de eo nulla ipsis superfit rationabilis formido. Neque enim major certitudo divinæ revelationis requiritur in pueris de quibus antè. Neque requiritur, quòd pondus rationum, quibus divina revelatio redditur ipsis credibilis, sit tam firmum, quàm est assensus ipse fidei: cum assensus iste non nitatur rationibus illis, tamquam motivo (aliàs fides naturalis esset, humana esset, divina non esset, argumentoque generaretur, seu dialectico ratiocinio, non captivitate intellectus in obsequium divini testimonii) sed solo Dei testimonio, omnibus rationibus nostris firmiore; firmitas proinde ac certitudo rationum illarum (utpote ad fidem se habentium, ut præambula, non ut motiva) mensura non sit firmitatis ac certitudinis ejusdem assensus, sed verbum Dei, acceptum, sicut est verè, ut verbum Dei, non ut verbum hominum. Unde merito ab Innocentio XI. damnata est hæc propositio: *Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Si propositio hæc vera esset, fides non esset assensus firmior omni demonstratione, prout esse docet post Apostolum

Petrum Clemens Alexandrinus.

Dicendum 3°. ad assensum fidei, verè, seu entitative divinæ, & supernaturalis, non sufficere notitiam solum probabilem divinæ revelationis, cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus; sed oportet moraliter certum esse conscientie dictamen de eo quòd fidei veritas à Deo revelata sit: ita ut de eo non possit quis prudenter, & rationabiliter dubitare, multo minus assensum verè supernaturalem, tali veritati ut à Deo revelatæ præstitum, prudenter repudiare.

155 Probatur, quia licet ad assensum fidei, verè, seu entitative divinæ, necesse non sit, divinam revelationem nobis applicari, seu innotescere per signa, seu motiva credibilitatis, æquè infallibilia atque est ipsamet divina revelatio; sed sufficiat, quòd nobis applicetur, & innotescat per signa, seu motiva credibilitatis, physicè quidem, aut metaphysicè fallibilia, sed moraliter infallibilia (ut patet, tum in motivis credibilitatis, sive inductivis extrinsecis, quibus movemur ad fidem, non innitentem illis, tamquam motivo, sed authoritati Dei revelantis, quæ sine dubio majoris est infallibilitatis, quam illa sint. Tum in motivis credibilitatis, quibus movemur ad credendum, quòd hostia sit consecrata, quorum moralis certitudo sufficit ad absolute credendum, fide verè divinâ, Christum in ea realiter esse) necesse est tamen ea nobis applicari, & innotescere per signa, seu motiva credibilitatis, moralem omnem formidinem excludentia, adeoque moraliter plusquam probabilia: quia formido de divina revelatione, sive ne hoc non dixerit Deus, pugnat cum fide divinâ, & supernaturali, saltem absoluta. Quia actus fidei debet esse certus & infallibilis, suamque certitudinem, & infallibilitatem sumere ex motivo, cui innititur, ex divina utique revelatione. Si igitur de divina revelatione non constet, sed vel dubia sit, vel de ea rationabilis sit formido, non apparet quomodò actus fidei illi innitens, certus & infallibilis esse possit.

156 Deinde si actus fidei supernaturalis stare cum notitia solum probabili divinæ revelationis, & cum probabili formidine in contrarium, ut aliqua propositio fidei divinâ, & infallibili absolute credi posset, sufficeret eam solum probabiliter esse contentam in universali de fide; adeoque hæc propositio, nullus utiliter ad salutem operatur sine physica prædeterminatione, fide divinâ & infallibili credi posset, & pro ipsa posset quis mortem oppetere. Sed hoc dici nequit. Qui enim hoc assereret, assereret physicam prædeterminationem esse de fide; quod si quis assereret, corripere ab Inquisitione, tamquam impingens in Bullas Pontificias. Probatur sequela majoris: quia propositio illa probabiliter continetur in universali de

fide, hac videlicet: *Nullus operatur utiliter ad salutem sine auxilio efficaci*: sub ea namque probabiliter subsumi potest. Sed auxilium efficax est physicè prædeterminans. Ergo nullus utiliter ad salutem operatur sine auxilio physicè prædeterminante, ac proinde fide divinâ credi posset existentia physicæ prædeterminationis.

Nec solum istud inconveniens sequetur, sed & duo contradictoria fidei divinâ credi posse, dari scilicet, & non dari physicam prædeterminationem. Quia probabile est eam dari, probabile item non dari, tamque existentia, quam non existentia illius probabiliter contenta est in universali de fide. Existentia quidem, ut jam ostendimus. Non existentia verò probabiliter continetur in hac universali propositione de fide: *Nullus operatur utiliter ad salutem, seu meritum, nisi liber à necessitate*: utpote sub qua subsumi potest. Sed sub physica prædeterminatione non est liber à necessitate, uti probare conantur Authores omnes scientiæ mediæ. Ergo nullus operatur utiliter ad salutem sub physica prædeterminatione.

Et hinc tertium sequeretur inconveniens, quòd utique actus supernaturalis, & fidei divinæ, posset esse falsus. Alteruter quippe ex actibus illis, sibi invicem contradictibus, est falsus, quamvis uterque credibilis sit fide divinâ & supernaturali, nisi vera sit assertio nostra.

Ob hæc & alia Innocentius XI. meritò damnavit sequentem propositionem, damnamdoque; nostram stabilivit assertionem: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis, imò cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus*. Eo tamen non obstante

163 Respondeo 4°. infidelem, qui post serium examen, mature judicat fidem nostram esse credibiliorem, seu probabiliorem, licet sectam suam censet adhuc probabilem, tene-ri ad sectam suam deferendam, & fidem nostram amplectendam. Ita determinavit Ecclesia, per Innocentium XI. damnando hanc propositionem (quam noster Lumbierus observat. 6. ad propos. ab Innoc. XI. damnatas n. 117. dicit inter Moderniores fuisse communem) *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili*. Et ratio est, tum quia à peccato non magis excusatur qui in credendo sequitur opinionem minus probabilem, quam qui in agendo. Tum quia lumine naturæ evidens est, illam fidem, seu religionem præ cæteris amplectendam, quam vel certo constat esse veram, vel (si de nullius adhuc veritate certo constet) constat tamen hanc præ cæteris esse verisimiliorem, seu veritati proximiorum, maxime si cæteræ sectæ per eam omnino damnentur, ac reprobentur. Cum in re tanti momenti, unde pen-

det æterna salus, naturæ lumen apertè dicet, veritati appropinquandum, falsitatique periculum fugiendum, quantum fieri potest. Tum denique, quia infidelis (de quo in casu) nequit bonâ fide persistere in probabili sua infidelitate: cum possit, ulterius investigando notas veræ Religionis, & Ecclesiæ, veritatem certò deprehendere. Probabilem verò opinionem nullus prudenter sequitur in re, in qua veritatem certò potest attingere, sed tenetur tunc veritatem sequi, quam certò potest. Ideòque quòd in materia fidei, ab Ecclesia Romana propositæ, non liceat sequi opinionem probabilem, contra probabiliorem, tenent omnes, teste Ledesinâ 2. 2. tr. 1. c. 5. conclus. 5. & 6.

161 Objicies 1°. Infideles non tenentur credere, seu amplecti fidem nostram, nisi sufficienter propositam: sed in casu præsentis non est sufficienter proposita. Quia illa non est sufficiens propositio fidei, ad quam sequi non potest assensus fidei supernaturalis. Sed assensus iste non stat cum notitia solùm probabili, quòd res à Deo sit revelata, neque cum morali formidine in contrarium, ut constat ex dictis num. 146. & Ecclesia declaravit supra n. 150.

Respondeo concessâ majore, distinguendo minorem: non est sufficienter proposita ad credendum fidei in re absolute divinâ & supernaturali, concedo: non est sufficienter proposita ad credendum fidei conative, & quantum in se est, divinâ, id est ad conandum (quantum in se est) elicere fidem divinam, & supernaturalem, nego. Talis itaque assentiri tenetur fidei nostræ, ob divinam revelationem, faciendo quod in se est ad expellendam omnem formidinem, caeleste lumen implorando, Doctores Catholicos consulendo, sibi que majorem instructionem procurando. Quibus præstitis, si formidinem ex toto expellere non possit, eliciet actum fidei objectivè divinæ (qualem eliciunt Hæretici circa mysteria, quæ nobiscum credunt, ob divinam revelationem, uti & simplices Catholici, ob idem motivum credentes B. Virginem immaculatè conceptam, quia credunt id ab Alexandro VII. jam esse fide definitum) tamen non entitativè divinæ. Si autem divinâ gratiâ adjutus, in suo conatu indubitanter, & sine ulla oppositi formidine procedat (stante, uti reverà stat, coram Deo rei veritate) tunc eliciet actum fidei entitativè divinæ. Quæ tunc non conjungetur cum notitia solùm probabili divinæ revelationis, sed cum notitia moraliter certa, utpote moralem omnem formidinem excludente.

162 Objicies 2°. Nullus tenetur mutare religionem, in qua hætenus fuit, quamque cum lacte suxit, quamdiù de illius errore ipsi non constat. Sed de errore ipsi non constat, quamdiù sua illa religio apparet

ipsi probabilis. Ergo. Minor patet. Probatur major, tum quia periculum est non assequendi veram religionem, quando de vera non constat. Tum quia talis mutatio, si foret necessària, obligaret hominem ad magnam inconstantiam in materia religionis: quia obligaret ipsum ad eam frequenter mutandam, dum frequenter fit, cras videri minùs probabile, quod hodie probabilis videtur.

Respondeo negando majorem, quando post serium examen judicatur falsa, tamen si iudicio non omnino certo, sed probabilior. Ad primam ejus probationem, aio, majus esse periculum non assequendi veram religionem, manendo in ea, quæ post maturum examen creditur probabilis falsa. Quando verò periculum omni ex parte caveri non potest, prudentia dicat majus periculum cavendum, quantum fieri potest, eamque proinde religionem eligendam, in qua minus est periculum. Ad secundam probationem, nego antecedens, si cum Dei gratia faciat quod in se est: quia scilicet fundamenta quæ religionem nostram probabiliorem reddunt, adeò solida sunt, ut non possint, nisi vitio ipsius, postmodum ipsi apparere minùs probabilia.

Objicies 3°. Ex doctrina nostra sequeretur, Catholicum teneri ad mutandam religionem, quoties Hæreticus, vel Philosophus ethnicus talia ipsi proponeret argumenta contra mysterium Trinitatis, vel Incarnationis, vel Eucharistiæ, &c. ut iis deductus, probabiliorem judicaret sectam, mysteria illa negantem.

Respondeo negando sequelam. Vel enim Catholicus est vir doctus, vel indoctus. Si est doctus, non est isti periculo locus. Si indoctus, debet judicare se incapacem ad ferendum de argumentis illis iudicium; adeòque tempus sumere, ut caeleste lumen imploret, remque cum doctis Catholicis conferat. Quod si faciat, detegetur ipsi fallacia illorum argumentorum. Neque enim ipsi, facienti quod in se est, divina gratia deerit ad conservationem veræ suæ religionis (sicut infidelibus deerit ad conservationem falsæ sectæ suæ) imò Catholicis, facientibus quod in se est, nec se gratiâ divinâ indignos reddentibus, Deus infundit supernaturalem quamdam fidei certitudinem, excludentem formidinem ad instar certitudinis experimentalis. Inde enim, in ipsis etiam feminis, & pueris, tantam fidei experimur firmitatem; quòd siqui in errorem inducantur, vitio, & culpâ ipsorum id accidit, nec proinde error ipsorum est invincibilis, sed vincibilis & casualus.

Objicies 4°. Saltem infideles non tenentur credere, quamdiù sua secta videtur ipsis æquè probabilis ac nostra.

Respondeo teneri suam deserere, nostramque amplecti, si sic utraque videatur ipsi tene-

æquè probabilis, ut nostra tutior videatur. Quia in dubio tanti momenti viam eligere tenetur tutiorem. Si utraque appareat æquè probabilis, & simul æquè tuta; ne in tali dubio salutem suam in discrimen adducat, tenetur veritatem tali modo & tantum inquirere, quomodo & quantum veritas tam momentosa quærenda est, à Deo cæleste lumen frequenter & perseveranter petendo, divinæ gratiæ obstacula removendo, conscientiam suam purificando, veritatem sincero corde desiderando, viros notæ probitatis & doctrinæ consulendo, &c. Quæ omnia si sedulo perfererit, Deus tenebras ipsius illuminabit. Constat namque ex sacris Litteris, sapientiam, in necessariis ad salutem, non deesse toto corde exoptantibus, & debite invocantibus eam. Ideoque per ipsum stat, culpæque ipsius tribuendum, si in dictis necessariis non illuminetur, vitioque proinde suo manebit in errore, si maneat. Cum enim Deus velit omnes salvos fieri, adhibita debita diligentia, omnes invenire possunt veram religionem, & Ecclesiam, extra quam non est salus. Quod si in non necessariis necessitate medii ad salutem, Deus non illuminet, factaque debita diligentia, nec fidei nostræ veritatem, nec credibilitatem, seu probabilitatem, nec majorem securitatem infidelis assequi poterit, videtur tunc manere in terminis infidelitatis purè negativæ. Sed ejusmodi casum vix, imò nec vix contingere puto. Ideoque arbitror vix ullos, si ullos, esse infideles, qui non sint formaliter infideles, si post conscientiam remorsum, & dubium de veritate, securitateque sectæ suæ, in ea permanerint. Vix enim ulli sunt, siqui sunt, qui, in tali dubio ac remorsu, vel tantam adhibeant sollicitudinem, orationem, conscientiam purificandæ curam, virorum doctorum, omnique exceptione majorum consultationem, &c. quantam restantia exigat; vel qui, eâ adhibita, saltem non videant nostram esse probabiliorem, vel securiorem. Quo viso, si in secta sua permanent, peccant lethaliter peccato infidelitatis.

165 Moveor ad istam sententiam: quia licet dabilis sit in infidelibus ignorantia purè negativa (adeoque inculcata) mysteriorum fidei (uti Ecclesia declaravit, docentque Theologi communiter cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1.) hoc tamen S. Doctor intelligit de infidelibus, qui de mysteriis fidei nihil audierunt, non de iis quibus mysteria illa saltem eousque proposita sunt, ut sentiant internum remorsum de sectæ suæ falsitate, dubitentque, an fidei nostræ mysteria vera non sint & credenda. Semel autem inducto dubio isto & remorsu, si motiva credibilitatis fidei nostræ debite considerentur, divinique luminis obstacula removeantur, Deusque ut oportet invocetur, motivorum illorum soliditas, & contrariorum flo-

Tom. II.

litas apparebit: cum motiva fidei nostræ debite considerantibus, obstacula removeantur, veritatem sincere quærentibus, Deumque ut oportet invocantibus, *credibilia facta sint nimis*. Dicta verò ignorantia purè negativa, seu inculcata, mysteriorum fidei, licet possit etiam inter fideles reperiri, difficulter admittenda est, utpote rarissime contingens, uti docent S. Thomas, Bonaventura, Durandus apud Sanchez l. 2. in Decal. c. 3. n. 20. alique graves Authores, quos refert, sequiturque Tapia to. 2. lib. 1. de fide q. 2. a. 9.

Et ratio est, quia cum in Ecclesia tanta 166 sit abundantia doctrinæ, tanta copia Magistorum, & Catechistarum, præcipua etiam fidei mysteria quotannis solemniter in Ecclesia celebrentur, valde incurii sunt suæ salutis, qui mysteria illa ignorant, difficulterque ignorantia ipsorum censerit potest negativa, & inculcata: cum ipsis facile sit, in tanta copia Catechistarum, aliquem ipsorum accedere, ad audiendam explicationem Doctrinæ Christianæ. Quod si facere negligant, ipsis imputatur quod ignorent, sicut sitientibus imputatur quod sitiant, si sitiant ex eo quod non accedant ad bibendum, vel hauriendum ex copioso flumine ad quod facile possent, si vellent, accedere. In talibus namque cum Petro Oxæ tract. mor. de virtut. theol. disput. 2. sect. 2. ignorantiam admittere invincibilem, intolerabilis opinio est.

Præcones tamen fidei & Catechistæ, magis 167 solliciti esse debent de instruendis infidelibus extra Ecclesiam existentibus, quam de fidelibus intra Ecclesiam errantibus. Quia extra Ecclesiam non est salus. Quamvis enim infideles extra Ecclesiam à formali peccato in casu raro excusari possint per ignorantiam purè negativam, & inculpatam; extra Ecclesiam tamen justificatio & salus esse non potest, nisi forte illis qui in re sic sunt extra Ecclesiam, ut intra eam sint in voto, per veram contritionem, cum voto baptis-

CAPUT XII.

Ultra præceptum fidei interna, duplex datur præceptum illius, certis in circumstantiis, exterius consistenda.

Datur quippe præceptum negativum, 168 quo prohibemur fidem negare: *qui enim negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo*. Et istud obligat pro semper. Datur & affirmativum, solum obligans pro certis circumstantiis, quo precipimur fidem positivè confiteri. Nam Christus non solum dixit Matth. 10. *qui negaverit me; verum addidit Luc. 9. qui me traherit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate*. Christum

P

verò erubescit, non solum qui palam negat, sed & qui non confitetur quando oportet; quando scilicet (verba sunt S. Thomae 2. 2. q. 3. a. 2.) per omissionem confessionis subtrahitur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impedienda, puta si aliquis, interrogatus de fide, taceat, & ex hoc crederetur; vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide. In hujusmodi proinde casibus confessio fidei est de necessitate salutis, conformiter ad illud Apostoli Rom. 10. Corde creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem. Quae verba de confessione fidei, non de sola confessione laudis intelligenda esse contextus manifestat. Immediatè enim præcedit, quod si confitearis in ore tuo Dominum Jesum Christum, & corde credideris, quia Deus suscitavit eam à mortuis, salvus eris. Proinde ex Apostolicis illis verbis fidei confessionem necessariam esse ad salutem sancti Martyres semper intellexerunt, sicut & SS. Patres. Augustinus namque l. 1. de fid. & Symb. c. 1. Quoniam (inquit) scriptum est, & Apostolica doctrina robustissima autoritate firmatum, „justus ex fide vivit, „ eaque fides à nobis exigit officium & cordis, & lingua, juxta illud Apostoli: „ Corde creditur ad justitiam; „ ore autem confessio fit ad salutem: „ oportet nos justitiae esse memores & salutis. Fulgentius l. 1. ad Trasim. c. 1. Compertum esse non ambigo, apud eos qui christiana gratia participatione redempti sunt, penè idem esse, fidem nolle asserere, quod negare. Nec immeritò talis servus abjicitur, & punitur: quoniam uno eodemque silentio firmat errorem, qui errore seu torpore depressus, silendo non adstruit veritatem. Dominicam quoque ebriam, qui non firmari, evacuat, & divinam contumeliam, qui non refutat, accumulatur. . . . miles ignavus regia castra, somnolento torpore depressus, oppugnantibus tradit, dum competentibus excubiis non defendit. . . . cum de Deo res agitur, non levis reatus est, si quod ad salutem pertinet, taceat. Ita namque nos oportet corde ad justitiam credere, ut oris confessio fiat pariter ad salutem: quoniam verbum Dei non est vinculum. Anselmus, vel quisquis ipsius nomine circumfertur ad citatum Apostoli locum: Parum est in corde habere Christum, & nolle confiteri, dum timeatur opprobrium: qui enim salutem cupit habere, debet fidem suam ore proferre.

169 Ad salutem itaque non sufficit corde credere, sed duo insuper requiruntur. Primum, pro nullo malo vitando, pro nullo etiam bono consequendo, fidem (tamen si interius retentam) exterius negare, sive explicitè, sive implicitè. Contrarium quidem putarunt Helcesaitae haeretici, dicentes, non esse peccatum, in persecutione, fidem exterius negare, dummodo retineatur in corde. Sed contrarium istius erroris definitum est in Concilio Romano, sub Cornelio Papa, ut videre est apud Baronium ad annum 254. &

255. Et meritò; nam quòd id ne quidem liceat ad vitandam mortem, Christus satis declaravit Matth. 10. cum dixit: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timeate eum, qui & animam & corpus perdere potest in gehennam. Et hinc concludit: Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. . . . qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum. Ex quo sermonis contextu communis SS. Martyrum, & SS. Doctorem sensus semper fuit, Christum loqui, in casu etiam gravissimae persecutionis, & acerbissimae mortis, ita ut ne tunc quidem liceat Christum negare, oppositaque sententia (ut Augustinus dicit in lib. contra mendacium c. 21.) sanctos Martyres exonorat, imò verò aufert sancta omnino martyria. Sed non sic intellexerunt Martyres veri, Martyres sancti. Viderunt quippe, tenueruntque quòd scriptum est: „ Corde creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem.“

Deinde mendacium est detestabile, Dei-170 que valdè inhonorativum, fidem corde retentam ore negare. Propter quod Augustinus ibidem addit: Non est mentiendum in doctrina pietatis. Magnum enim scelus est, & primum genus detestabilis mendacii. Quod idèò conjunctum est cum magna inhonorazione Dei, quia qui à persecutoribus fidei interrogatur, an sit Christianus, perinde est ac si interrogetur an fidem Christi putet esse veram, & ipsum Christum, qui eam docuit, & dixit se esse Deum, putet esse veracem? Ergo qui tunc negat se esse Christianum, idem facit, ac si dicat Christum, qui se Deum esse dixit, ea in re fuisse mentitum. Et ad minimum dicit sic: nolo ego cum tanto periculo meo veracitatem Christi defendere. Quod est dicere: veracitas Christi non est talis ac tanta, ut pro defensione ejus, ego mori debeam. Quod est gravissimè inhonorare veracitatem Christi, & Patris qui misit illum.

Denique in eo situm fuit peccatum sancti Petri Apostoli, & sancti Marcellini Pontificis, quorum neuter fidem corde, sed ore dumtaxat negavit timore mortis. Quorum prior scelus illud amarum lachrymis deflevit; posterior in Concilio Sinvesiano, sacco indutus, peccatum suum palam confessus est, sui que ad martyrium oblatione, publicaque fidei confessione reparavit.

Et nonne penè omnes, qui Christum coram 171 persecutoribus negaverunt, quod de illo credebant, corde tenuerunt? (inquit Augustinus tract. 13. in Joan.) quis ita evanescat, ut credat Apostolum Petrum hoc habuisse in corde, quod in ore, quando Christum negavit? Cur ergo lachrymis diluit, quod ore negaverat, si saluti sufficiebat, quod corde credebatur? Et cap. 6. In ipsa negatione Petri debemus advertere, non solum ab eo negari Christum, qui dicit eum

non esse Christum; sed ab illo etiam, qui cum sit, negat se esse Christianum. Dominus enim non ait Petro: discipulum meum te negabis; sed, me negabis. Negavit ergo ipsum, cum se negavit ejus discipulum.

172 Secundum, necessarium ad salutem, est externa fidei confessio; cujus tamen præceptum, utpote affirmativum, nec complectens universitatem humanorum actuum, non obligat ad semper: quia, ut scholæ Angelus dicit 2. 2. q. 3. a. 2. *præcepta affirmativa non obligant ad semper, etsi semper obligent. Obligant autem pro loco & tempore, secundum aliquas circumstantias debitas, secundum quas oportet actum humanum limitari, ad hoc quod sit actus virtutis. Sic ergo confiteri fidem, non semper, neque in quolibet loco, est de necessitate salutis, sed in aliquo loco & tempore.*

CAPUT XIII.

Circumstantia, seu casus, in quibus obligat præceptum confessionis fidei.

173 **T** Res casus assignat S. Thomas supra n. 168. Primus est, quando per dimissionem, id est omissionem hujus confessionis subvertitur honor debitus Deo. Ratio est, quia confessio fidei tunc est sub præcepto, quando finis hujus præcepti, Dei scilicet & religionis honor, eam exigit: tunc enim oportet Dei & religionis honorem tueri & promovere, reddendo testimonium veritatis Dei.

174 Et ideo dum in tribunalibus agitur causa Dei & religionis, de fide publicâ auctoritate interrogatus, fidem ingenuè confiteri tenetur, etiam si acerbissimos cruciatus, & mortem atrocissimam propterea subiturus sit. Quia sic exigit Dei & religionis honor, propriæ vitæ & incolumitati præferendus. Tumque tacere, esset Christum, si non negare, certè erubescere. Itaque semper fuit Ecclesiæ traditio; iste unanimis SS. Martyrum sensus, qui dum steterunt ante Reges & Præsides, de fide ab ipsis interrogati, ad positivam illius confessionem se semper obligatos crediderunt, Christoque testimonium intrepide reddiderunt, Christumque & Christianam Religionem multum per hoc honoraverunt, & exinde Martyres, id est fidei, seu Dei testes appellati sunt. Nec permiserunt se decipi hoc sophismate: Reges & Præsides non habent jus sub pena mortis interrogandi de fide. Quidquid enim de hoc sit, non dubitaverunt Christum habere jus, ut ipsi ante Reges & Præsides testimonium de ipso redderent. Unde merito Innocentius XI. damnavit hanc propositionem Ægidii Coninck, Tanneri, utriusque Hurtadi, Granadi, Oviedi, & Castropalai apud Leandr. p. 2. Decal. tr. 2. disput. 2. q. 8. *Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo & fidei gloriosum consulo; tacere, in peccaminosum per se non damno.*

Tom. II.

Si tamen interrogans sit persona privata, interrogatus, regulariter loquendo, non tenetur ei directè respondere; sed ei dicere potest, quid ad te? quis te Judicem constituit, &c.? Neque enim confessionis præceptum tunc urget, sicut in priori casu, ut communis semper fuit fidelium sensus & praxis.

Dixi *regulariter loquendo*; vir enim admodum gravis, privatâ auctoritate coram multitudine interrogatus, confiteri tenetur, in casu quo tacendo, vel responsum declinando, grave scandalum causaret in populo; sicut & in casu, quo ingens utilitas, vel necessitas proximorum positivam exigeret confessionem, juxta proximè dicenda.

Secundus casus, à S. Doctore assignatus, 176 est quando per omissionem confessionis subtraheretur utilitas proximis impendenda: quod contingit quoties confessio necessaria est ad fidem in aliis promovendam, vel confirmandam. Quando ergo alii ex tua confessione veram fidem amplexuri sunt, alias in falsâ permansuri; vel in vera fide confirmandi sunt, alias vacillaturi, vel defecturi; quando item non confitendo fores in causâ quod alii in falsa sua religione confirmarentur, teneris confiteri. Quia sic exigit utilitas proximis impendenda.... Ita S. Doctor loco citato, tam in corpore, quam ad secundum. Ubi sic: *In casu necessitatis, ubi fides periclitatur, quilibet tenetur fidem suam propalare, vel ad instructionem aliorum fidelium, sive confirmationem, vel ad reprimendam infidelium insulationem.*

Ex quibus postremis verbis S. Doctoris 177 colligitur, quod quancumque vides fidem ab infidelibus contemni, vel sacra conculari, teneris te opponere, etiam cum vitæ periculo, si spes profectus affulgeat. Tunc enim Dei honor, & sacrorum reverentia id exigit, ut cum communi tradit Bonacina. Si ergo videas sacras imagines conspurcari, Dei nomen blasphemari; sacras virgines & templa profanari, &c. teneris id impedire, si possis, etiam cum vitæ periculo: Sectis si non possis, & credas oppositionem tuam magis obfuturam, quam profuturam.

Tertius casus, juxta eundem S. Doctorem 178 rem, est dum confessionis omisso censetur implicita fidei negatio, puta (ait S. Doctor) *si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, ut si Eleazarus à Regis Ministris ad id sollicitatus, simulasset porcinas se comedisse carnes, tamen licitas carnes reverà manducasset, simulatio ista reputata fuisset Judaicæ religionis abnegatio. Ideoque eam sibi illicitam Eleazarus meritò censuit Non enim etati nostræ dignum est (inquit) fingere: ut multi adolescentium, arbitrarè Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicam corruptibilis*

P 2

vita tempus decipiantur. Nam, etsi in presenti tempore supplicii hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec virum, nec defunctus effugiam. Sic etiam si, dum multi simul à Tyranno interrogati, an sint Christiani, aliis affirmantibus, alii taceant, isti que abire permittis, alii occidantur, quilibet iudicabit dimissos negasse fidem. Sicut & in casu quo, dum multi simul interrogantur, quibusdam negantibus se Christianos, alii tacent, & una cum negantibus dimittuntur. Necnon in casu quo, interrogante Tyranno, an sis Christianus, tacente te, alter respondet te non esse Christianum, si ei non contradicas, censeberis approbare dictum alterius, adeoque fidem negare.

179 Extra tres illos casus, cavenda est confessio imprudens. Quæ censetur talis 1º. dum sine ulla necessitate divini honoris, vel utilitate proximorum, temerè quis se exponit periculo tormentorum, quæ fortassis tolerare non poterit; sicque exponit se periculo abjuratæ fidei. Est enim temeritas periculosa, eam in se præsumere animi fortitudinem, quæ necessaria est ad christianè tolerantiam Tyrannorum persecutionem. Et ideo Christus minime præcepit ut traderemus nos in manus persecutorum; sed contra præcepit ut eos fugeremus: *Cum vos (inquies) persecuti fuerint in civitate ista, fugite in aliam. Hoc cum scirent sancti (ait D. Athanasius in Apol. de fuga sua) ad eam normam vitam suam temperaverunt. Nam quod Deus iunxerit, faciendum est. Ideoque & ipsum Verbum, propter nos homo factum, voluit quemadmodum & nos, cum quereretur, & cum persecutionem pateretur, fugere, & insidias declinare.*

180 Scio quòd Tertullianus, in peculiari libro hac de re edito, damnet hanc fugam, tum quia persecutio, utpote à Deo immissa, ad probationem honorum, & reprobationem malorum est bona. Ergo fuga ejus mala est: quippe contraria voluntati Dei; qui dum persecutionem immittit, vult ut eam sustineamus.

Tum quia stultum est velle fugere quod à Deo venit: cum omne, quod à Deo venit, inevitabile sit. Tum quia fuga illa honestari nequit ex diffidentia propriæ infirmitatis. Cum magis fidendum sit de potenti auxilio Dei; quam de sua fragilitate diffidendum. Tum denique quia locus allegatus ex Matthæo jam non habet locum, sed solum habuit locum in Apostolis, quos Christus voluit fugere; ne, si in prima persecutione occisi fuissent, Evangelii disseminatio impedita fuisset.

181 Sed in hoc, sicut & in aliis, Tertullianus erravit, privatum sensum suum opponendo sensui totius Ecclesiæ, quæ allata Christi verba sic semper intellexit, ut ad fideles omnes, non ad solos Apostolos extenderentur. Et idem semper fuit sensus unani-

mis Sanctorum, qui pro formula accepta (ut D. Athanasius prosequitur) utpote à Domino eruditi, & prescis olim, & sequentibus temporibus, in certamine, quod illis erat cum persecutoribus, & fugâ se instantibus eripebant, & quærentibus sese per latebras subducebant. Quippe qui, ut homines, ignari erant temporis sibi à divina providentia constituti. . . . donec aut mortis definitum tempus superveniret, aut quoad usque definitur tempus Deus ipse hoc ipsum indicaret, vel persecutores inhibens, vel persecutoribus eos tradens.

Nec 1ª ratio Tertulliani solida est. Quia 182 persecutio (præterquam quòd non sit à Deo positive inferente, sed tantum permittente) sic est bona patienter tolerantibus, ut tamen humanæ fragilitatis conscii, licetè, imò laudabiliter eam fugiamus, velut causam gravissimæ tentationis contra fidem, vel ut humanæ naturæ disconvenientem. Quomodo licetè fugimus pestem, famem, & alia corporalia mala; licet à Deo sint etiam positive inferente. Nec in hoc facimus contra voluntatem Dei, imò facimus quod nobis præcipit Deus, qui solum vult ut persecutionem sustineamus; dum eam fugere non possumus, id est dum ipse nos tormentis tradit.

Nec 2ª ratio ipsius solidior est. Quòd 183 enim persecutio fidei non sit inevitabilis, manifestum est experientiâ plurimorum, qui eam evitarunt.

Nec 3ª ratio majoris est soliditatis. Quia 184 fuga persecutionis non est diffidentia divini auxilii, sed propriæ fragilitatis; nec provenit ex hoc quòd Deum credamus, aut gratiæ suæ avarum, aut inopem; sed ex eo quòd eum credamus siæ gratiæ Dominum; nec velle dare gratiam vincendi fortissimam tentationem, nisi iis, qui propriæ fragilitatis conscii, pro posse fugiunt ejus occasione.

Et ideo Nicolaus I. cap. *scisciaris* 7. q. 1. 185 definiit esse licitum, exemplo Prophetarum, & Apostolorum, fugere fidei persecutores. Nec hoc est contra honorem Deo & religioni debitum: utpote qui non exigit ut omni tempore & loco pro fide tormenta morte inque patiamur; sed in circumstantiis supradictis dumtaxat; imò hoc potius est cavere ne religioni ignominia notam inuramus; eam negando, si nos temerè tormentis offeramus. Quippe non fugere, est exponere se periculo fidem negandi, juxta illud Cypriani lib. de lapsis, *forte quis non secessit, negaturus remansit.*

2º. Confessio fidei imprudens est, dum 186 per eam sine necessitate persecutoribus causa datur Deum offendendi, fidemque persequendi. Quia, ut sapienter observat Clemens Alexandrinus lib. 4. Strom. *qui se capiendum prabet per audaciam, is, quantum in se est, adjuvat improbitatem ejus qui persequitur.*

3º. Imprudens est, dum absque necessitate divini honoris, sine utilitate etiam fidei,

vel fidelium, perturbationem in infidelibus caufat. Nam, ut S. Thomas loco citato ad 3. ait, *si turbatio infidelium oritur de confessione fidei manifesta, abique aliqua utilitate fidei, & fidelium, non est laudabile, in tali casu, fidem publicè confiteri. Unde Dominus dicit Matth. 7. „ Nolite sanctum dare canibus, neque margaritas vestras spargite ante porcos, ne... conversi dirumpant vos. Sed si utilitas fidei aliqua speretur, aut necessitas adsit, contemptu perturbatione infidelium, debet homo publicè fidem confiteri.*

CAPUT XIV.

Confessio fidei, in casibus antedictis, fieri debet absque ulla æquivocatione, contrariæ religionis simulatione.

- 188 **P**robatur, quòd absque æquivocatione, quia fidem verbis æquivocis confitens, si fidem non abneget, eò quòd verba æquivoca sensum verum admittant, saltem Christum erubescit, debitumque Deo & religioni honorem subtrahit, dum non nisi tectè, & sub involucris verborum confessionis suæ sensum ac veritatem manifestare audeat. Unde Ambrosius lib. 10. in Luc. 22. *Non satis est involuta responsio confitentis Jesum, sed aperta confessio. Quid prodest verba involvere, si videri vis denegasse?*
- 189 Probatur etiam quòd abique simulatione. 1.º quia falsam religionem simulare, est Christum erubescere. 2.º quia est veram religionem coram hominibus negare. 3.º quia simulatio illa, utpote factio aliud significans, quam sit in corde, detestabile est mendacium; Dei & religionis valdè inhonorativum, & proximis valdè perniciosum. Denique est exteriori facto ac verbo negare fidem, interiori retentam. Et si aliquo pacto excusabiles essent, qui æquivocatione vel simulatione negant exterius fidem, à SS. Patribus, & ab universa Ecclesia tamquam inexcusabiles damnati non fuissent, quotquot in antiquis persecutionibus tormentorum metu fidem exterius negarunt; quandoquidem plures ex ipsis id licitè facere potuissent, simulatione aliquà utendo, vel cum æquivocatione respondendo.
- 190 Dices cum Adriano in 4. q. 1. de bapt. a. 1. ad 5. argum. istis quidem argumentis evinci, quòd illicita sit falsæ religionis simulatio, si fiat cum scandalo; vel dum urget præceptum fidem positivè confitendi: cæterum si factio quis idololatriam simulet, eo modo quo David insaniam coram Rege Achis, non peccat (inquit) dummodò non interrogetur, cujus sit religionis, dummodò etiam factio suo non sit aliis futurus occasio, ut avertantur à fide.
- 191 Respondeo opinionem illam Adriani ab omnibus aliis Theologis (apud Suarez disp. 14. de fid. sect. 4.) merito rejici. Quia li-

cet in dictis circumstantiis licitum sit fidem occultare, nunquam tamen licet eam exterius negare. Falsæ verò religionis simulatio, est externa quedam illius professio. Igitur est externa veræ religionis negatio.

Nec refert, quòd simulans non habeat animum fidem exterius negandi. Quia ad peccandum contra præceptum fidei exterius non negandæ, non requiritur animum eam exterius negandi; sed sufficit factum ex hominum institutione significans professionem religionis falsæ, & consequenter negationem fidei veræ.

Objicies 1.º factum Naaman Syri 4. Regum 5. qui ab idololatria ad fidem conversus à S. Patre nostro Eliseo, ab eo tamen permissionem obtinuit; ut, adorante Rege Syriæ in templo Remnon, & ipse adoraret: non quidem verè (dixit enim Eliseo, se ultrà non adoraturum nisi Deum verum) sed fictè. Ad istud argumentum quidam Neotericus aliquando respondit, Naaman petiisse, & obtinuisse à Deo dispensationem, ut licitè idolum Remnon adoraret. Sed hoc dici non potest. Absit enim ut Deus (gloriæ suæ tantus zelotes, ut dicat: *Gloriam meam alteri non dabo*) cuiquam unquam permiserit deo alieno divinitatis honorem deferri. Absit (inquam) ut idololatriam Naamano permiserit: sola quippe hujus cogitatio horrorem incutit.

Respondeo ergo negando antecedens: 193 siquidem Eliseus, dicendo, *vade in pace*, non permisit Naaman, ut genuflecteret idolo Remnon, sed ut genuflecteret Regi suo, adoranti in templo Remnon; sive ut Regi suo, idolum adoranti, sic exhiberet politicum ministerium (etiam extrà templum reddi solitum) ut tamen à circumstantibus intelligeretur non genuflectere idolo Remnon, sed Regi suo dumtaxat: eò quòd utique Naaman palàm profiteretur, se non idolorum, sed solius veri Dei cultorem, servareque protestationem suam; coram toto comitatu suo factam Eliseo: *Non faciet ultrà servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino.*

Objicies 2.º factum Jehu 4. Regum 10. 194 qui, ut simul occidere posset omnes Prophetas Baal, finxit se velle colere Baal; eaque simulatione illos omnes ad se congregatos interfecit. Nec tamen in eo fuit à Deo reprehensus, sed laudatus: *Studiosè egisti quòd rectum erat, & placebat in oculis meis.*

Respondeo cum S. Augustino lib. 2. contra mendacium, & S. Thoma 2. 2. q. 111. a. 2. simulationem Jehu non esse necesse excusari à peccato, quia malus fuit: utpote ab idololatria Jeroboam non recedens. Commendatur autem, & remuneratur à Domino, non pro simulatione, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.

195 Objicies 3°. S. Hieronymus ad Galat. 2. & epist. 89. ad Augustinum, docet, ceremonias legis veteris a tempore mortis Christi nedum mortuas, sed & mortiferas fuisse, id est, non solum desuisse obligare, sed & illicitas evasisse; ab Apostolis tamen interdum observatas fuisse, non intentione per illas colendi Deum, sed prudenti quadam simulatione, quâ simularunt se legem Moyfi servare, ut Judæos lucrificarent.

Respondeo Hieronymum in ea quidem sententia fuisse, sed Augustinum ipsi (sicut & in mendacio officioso) contradixisse, & prævaluisse. Cum quo proinde dicendum, legem Moisaicam à tempore mortis Christi, vel à promulgatione Evangelii, statim quidem mortuam, sed non statim mortiferam fuisse, sed aliquanto adhuc tempore Judæis permissam, tum ad sepeliendam Synagogam cum honore (quo significaretur, legem illam à Deo datam fuisse) tum ad faciliorem Judæorum conversionem. Propterea (inquam) Judæis permissam fuisse, usquedum scilicet lex Evangelica foret sufficienter prædicata, & per orbem diffusa. Quod proinde antequam factum esset, lex Moyfi, iustas ob causas, absque ulla simulatione ab Apostolis, utpote Judæis, licite servari potuit, non ut jam amplius significans Christi mortem ut futuram, sed ut præteritam.

196 Instabis: Petrus peccavit, Antiochiæ subtrahendo se à conversatione Gentilium, ad vitandum scandalum Judæorum (ideò namque à Paulo publicè reprehensus fuit.) Sed subtractio illa pertinebat ad ceremonias legis veteris. Igitur ceremoniæ post mortem Christi, & promulgationem Evangelii, non solum mortuæ, sed & mortifera, id est peccaminosæ fuerunt.

Respondeo cum S. Thoma 1. 2. q. 103. a. 4. ad 2. quòd secundum Hieronymum Petrus simulatoriè se à Gentilibus subtraherebat, ut vitaret Judæorum scandalum, quorum erat Apostolus. Unde in hoc nullo modo peccavit. Sed Paulus eum similiter simulatoriè reprehendit, ut vitaret scandalum Gentilium, quorum erat Apostolus. Sed Augustinus epist. 19. hoc improbat, quia Paulus in canonica Scriptura, scilicet ad Galat. 2. (in qua nefas est credere aliquid falsum esse) dicit quòd Petrus reprehensibilis erat. Unde verum est quòd Petrus peccavit, & Paulus verè eum, non simulatoriè reprehendit. Non autem peccavit Petrus in hoc quòd ad tempus legalia observabat: quia hoc sibi licebat, tamquam ex Judæis converso; sed peccavit in hoc quòd circa legalium observantiam nimiam diligentiam adhibebat, ne scandalizaret Judæos, ita quòd ex hoc sequeretur Gentilium scandalum. Debuit enim tantà in eo circumspectione uti, ut tam istorum, quàm illorum scandalum vitaret.

197 Objicies 4°: Plerique Martyres videntur simulatione usi in causâ fidei. Sanctus quip-

pe Julianus (apud Surium ad diem 9. Januarii) à Præfide invitatus, ut diis in templo (eum in finem solemmner ornato) sacrificaret, ut templi destructione ingentem Gentilium numerum posset opprimere, respondit: *Quandoquidem hortaris, ut, omnibus in unum convenientibus, diis vestris immolemus, id quidem facere non piget: nam ideo semper distulimus, ut in hoc templo mirabili, magnam sacrificium, cunctis cernentibus, immolaremus.* Septem quoque sanctæ mulieres (apud eundem in actis S. Blasii ad 3. Februarii) Præfidi similiter imperanti dixerunt: *Si vis, ut diis tuis sacrificemus, eamus prope lacum: nos autem cum abluerimus vultus nostros in lacu, accedemus, & eis sacrificabimus.* Quò cum ventum esset, idola omnia in lacum projecerunt. Sanctus quoque Eusebius (teste D. Ambrosio serm. 69.) simulavit se velle subscribere Arianismo, ut expungere posset signaturam, quâ eadem subscripserat suis in Christo filius Dionysius.

Respondeo ex circumstantiis, sive ex eventu paruisse, sanctos illos Martyres id non simulatoriè, sed ironicè dixisse, quemadmodum Deus Genes. 3. dixit: *Eccè Adam quasi unus ex nobis.* Et Michæas 3. Regum 22. dixit Achab: *Ascende, & vade prosperè contra Ramoth Galaad, & tradet eam Dominus in manus Regis.* Contrarium tamen accidit. Aliàs enim nullus bonus prætextus, nulla intentio bona ipsos excusare potuit. Quia, ut S. Augustinus libro citato contra mendacium c. 6. ait: *simulatione si liceret, aut expediret, etiam causâ salutis, potuit Christus præcipere ovibus suis, ut lupinis amicta pellibus, ad lupos venirent, & illos hujus artis fallacis invenirent, quòd eis non dixit, nec quando eas in medium lutorum se missurum esse prædixit.* Sed absit ut blasphemias ignorantium Christum, scienter blasphemando vincamus. Et cap. 7. *Si aliter omninò non possit educi de cavernis suis heretica impietas, tolerabilius in suis foveis delitescerent vulpes, quàm, propter eas capiendas, in blasphemie foveam caderent venatores. Nam si propterea iusta sunt... mendacia, quia hoc animo fiunt, ut heretici oculi detegantur, poterunt isto modo, si eodem animo fiunt, casta esse adulteria.* Ex Augustino proinde manifestum est graviter peccasse notos in Belgio Duacensis fraudis, ac simulationis Authores.

Ad id quòd additur de Eusebio, respondeo cum Baronio ad annum 355. nec Dionysium subscripsisse Arianismo, nec Eusebium simulasse se velle ei subscribere; sed Dionysium subscripsisse condemnationi Athanasii, & Eusebium primâ facie sic se composuisse, quasi vellet eidem condemnationi subscribere, ut tamen ex tota serie actionis ipsius appareret, stratagemata fuisse, non simulationem. Nec contrarium bene probatur ex prætenso illo sermone Ambrosii: utpote qui Ambrosii non est,

ut Bellarminus observat in lib. de Scrip-
torib. Eccles. cum Possentino, aliisque cri-
ticis librorum Censoribus.

199 Siquis proinde compelleretur coram ido-
lo genuflectere, vel thurificare, gravissi-
mum peccatum foret id facere, tamen ex-
terna illa genuflexio & thurificatio non ad
idolum, sed ad Deum verum, vel ad latentem
Crucifixum dirigeretur. Sicque S. Congre-
gatio de propaganda fide, Innocentio
X. approbante, declaravit 12. Septembris
1645. ut videre licet apud Thomam Hur-
tadum, ad calcem suarum resolutionum mo-
ralium de martyrio fidei.

200 Omnis itaque simulatio in materia reli-
gionis detestanda est, summamque libertate,
erectoque animo fidei veritas prædicanda:
quia *nihil veritas erubescit, nisi solummodo
abscondi*, ait Tertullianus lib. 7. adversus
Valent. c. 1. Verum, proh dolor! innume-
ri hodie Christiani Christum confiteri eru-
bescunt in moribus, dum eos pudet chris-
tianam sectari modestiam, humilitatem,
&c. vitæque suæ se mundi potius servos con-
fidentur, quam Christi. Innumeri etiam
Christiani prædicare, & practicare erubescunt
sermone Christi (adversantes laxitati-
bus sæculi) ne hominibus videantur Rigoristæ,
seu nimis rigidi. Ait verò Christus,
quod coram Patre suo non eos solum eru-
besceret, qui ipsum, sed & qui sermones ip-
sius erubuerint. Qua de re plura infra c. seq.

CAPUT XV.

*Casus, in quibus censetur, vel non censetur
quis fidem negare.*

201 PRIMO fidem negasse censentur Libella-
tici illi, de quibus Cyprianus epist. 15.
31. 52. & in tract. de lapsis, qui scilicet ne
pro fide cruciarentur, vel ad Magistratus
traherentur, pecuniâ libellum à Magistra-
tibus obtinebant, testificantem quod sacri-
ficassent, seu Imperatorum edictis satisfecis-
sent, prohibentemque ne fidei causâ com-
prehenderentur. Quia accipere testimonium
idololatriæ, quasi per te commissæ, etsi non
commiseris, est velle reputari pro idololatra.

202 Teste tamen Ludovico de la Cerda in ad-
versariis sacris c. 139. fuerunt alii Libellatici,
qui, ne humanâ fragilitate in tormentis de-
ficerent, datâ Magistratui pecuniâ, ab eo li-
bellum obtinebant, in quo Magistratus, sine
ulla testificatione huiusmodi, nihil aliud fa-
ciebat, nisi ministris suis, & satellitibus præ-
cipere ne latorem libelli Christianæ religionis
causâ comprehenderent. Et isti nihil illicitum
committebant. Cum licitum sit pecuniâ re-
dimere iniquam vexationem, seu persecutio-
nem, à qua sicut elongare se licet fugien-
do, sic & eam à se elongare, pecuniam dan-
do. Cum hoc nihil aliud sit, nisi pecu-
niam dare, ne tormentis urgearis fidem ne-

gare, vel idolis sacrificare. Quoddamque liceat
iniquam vexationem pecuniâ redimere, suo
nos exemplo Act. 17. docuerunt Jason, &
alii discipuli Pauli, qui datâ pecuniæ summâ
sefe redemerunt à vexatione Gentilium, &
Judæorum Theſſalonicensium.

Et hinc incarcerati, vel cruciati propter
fidem, possent è carcere, vel tormentis fu-
gere, etiam datâ custodibus vel tortoribus
pecuniâ, ut abire permitterentur, si hoc
absque scandalo fieri posset. Quod si socius
quadraginta Martyrum, è stagno gelido in
balneum tepesfactum fugiens, reputatus fuit
fidei desertor: hoc non ideo præcisè, quia
è stagno gelido exivit, sed quia ingressus in
balneum tepesfactum, à Tyranno præfixus
fuerat in signum negationis fidei.

2º Fidem negare censentur, qui negant
se Christianos, in iis circumstantiis, in qui-
bus negatio ista significat, ut sonat, Chri-
stianæ religionis negationem, & non solum
negationem politici hostis certæ nationis,
adversus quam Christiani bellum gerunt.
In his quippe circumstantiis, negare se Chri-
stianum, perinde est ac negare se Hispa-
num, Italum, &c.

3º Qui interrogati ab hæreticis, an sint
Romano-Catholici, Papistæ, &c., id ne-
gant. Cum enim apud hæreticos *Papista*
idem valeat, ac sectator fidei seu Ecclesiæ
Romanæ; qui negat se Papistam, negat se
fidei Romanæ sectatorem. Secus dicendum
de eo qui interrogatus, an sit Sacerdos,
Monachus, &c., id negat: cum enim multi
Catholici sint non Sacerdotes, non Mona-
chi, &c. negatio Sacerdotii, Monachismi,
&c. non cenietur negatio Catholicismi.

4º Qui interrogati, cujus sint religio-
nis, respondent se esse Mahometanos, Cal-
vinistas, &c. Eâ quippe responsione non so-
lum negant Catholicismum (nullus quippe
Mahometanus, Calvinista, &c. Catholicus
est) verum etiam profitentur sectam Catho-
licismo contrariam.

5º Quicumque usurpant ceremonias, &
ritus, ex natura sua, vel ex usu, seu insti-
tutione hominum, significantes cultum, vel
professionem falsæ religionis, cujusmodi
sunt thurificare, vel genuflectere coram
idolo; cœnam Calvinisticam cum solemnitate
solita sumere; cum hæreticis Psalmos
canere; coram hæretico Ministro, in tem-
plis ipsorum, matrimonia celebrare; vel
in hæreticorum Communitate profiteri se
conjugi cum Communitate sancta Dei, &c.
Hoc est enim, vel verbo, vel facto, profiteri
se idololatram, Calvinistam, &c.

A nonnullis tamen Authoribus non par-
vi nominis, Catholici permittuntur hæreti-
corum matrimoniis, vel funeribus, ritu hæ-
retico peractis, assistere, non ut religionis
honorem deferant matrimonio, vel funeri ta-
liter peracto, sed ut civilem honorem ami-
cis deferant, purè spectando ea, quæ agun-

tur, nec in precibus, aut ceremoniis ipso-
rum communicando. Hoc enim fundamen-
tum habet in facto Naaman assistentis sacri-
ficio idololatrio Regis sui, eidemque Re-
gi obsequium purè humanum, Regibus
præstari solitum, tunc exhibentis. Ex quo
facto Lyranus in cap. 5. lib. 4. Reg. con-
cludit, captivæ Christianæ esse licitum, in
æde Mahumetica, eadem dominæ suæ ob-
sequia præstare, quæ domi vel alibi præ-
stare consuevit. Ideò Tertullianus lib. de
idololatria c. 16. *Causa* (inquit) *sum con-
siderande, quibus præstatur officium. Nam si prop-
ter sacrificium vosatus assistam, ero particeps ido-
lolaria; si me alia causa conjungit sacrificanti,
ero tantum spectator sacrificii.*

209 Quòd si Catholicis liceat modo dicto as-
sistere matrimonii hæreticorum, consequens
videtur quòd convivii etiam nuptialibus
eodem modo assistere liceat, tametsi nefarias
nuptias honorare non liceat, nec de iis gau-
dere, in iisve communicare. Ita Malderus,
Coninck, Castro Palao, & alii, tametsi secus
censeat Lessius in Auctario ad 1. 2. casu 26.

210 Et quia aliquæ sunt ceremoniæ, seu actio-
nes, quæ, in certis quidem circumstantiis,
lege, vel consuetudine significant cultum fal-
sæ religionis, in aliis tamen circumstantiis
alium habent usum, ab ista significatione
separatum, ut si quis de medicorum consilio,
sanitatis causâ circumcideretur: licet in prio-
ribus circumstantiis usurpari non possint;
secus in posterioribus, dummodò circum-
stantes cognoscant eas non usurpari, tam-
quam ceremonias sectæ illius, nec tamquam
ceremonias pertinentes ad rationem cultus
religiosi (cùm fides & religio non permit-
tant Deum colere ceremoniis propriis falsæ
sectæ) sed tamquam aliquid purè huma-
num, ad naturalem utilitatem, vel necessi-
tatem.

211 Si dicas hinc consecrarium esse, quòd,
secluso scandalo, licitum sit in extrema ne-
cessitate scilicet comedere idolothyta, id est
carnes idolis immolatas, non ut talia, sed
ut communes cibos ad sedandam famem,
subveniendumque necessitati.

Respondeo Vasquez 1. 2. disput. 162.
cap. 5. A Lapide in cap. 10. epist. 1. ad Cor.
Cardinalem de Lugo disput. 14. de fid.
sect. 5. & noviores passim id concedere,
secluso scandalo, fundantes se partim in A-
postolo 1. Cor. 10. dicente: *Si quis vocat
vos infidelium* (ad prandium vel cenam) *&
vultis ire: omne quod vobis apponitur* (etiam
idolothytum, ut patet ex contextu) *mandu-
cate, nihil interrogantes, propter conscientiam. . .
Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis:
nolite manducare, propter illum qui indicavit
(ne putet te idololatria participem) & prop-
ter conscientiam. . . non tuam, sed fratris tui,
ne scilicet tuo exemplo, & ipse contra con-
scientiam suam comedat. Partim in ratione,
quæ dicitur in necessitate licitum esse vesci*

cibo de se indifferenti, ad finem necessitatis
sublevandæ. Idolothytum verò est cibus se-
cundum se indifferens: cùm enim idola, qui-
bus immolatum est, sint dii ficti, adeoque
nihil secundum se, immundas reddere ne-
queunt eas sibi immolatas. Apostoli qui-
dem Actor. 15. prohibuerunt esum idolo-
thytorum, non tamen univerfis fidelibus,
sed solis fidelibus Antiochiæ, Syria, & Ci-
licie, ad declinandam offensionem Judæo-
rum converforum, ibi commorantium, pro-
ut Baronius observat, patetque ex inscrip-
tione epistolæ, quam hac de re scripserunt:
*Apostoli & seniores Fratres, his qui sunt An-
tiochia, Syria, & Cilicie Fratribus ex Gentili-
bus.* Et quamvis fidelibus omnibus prohi-
buisset, ipsorum prohibitio non obligasset
in extremo illo vitæ periculo, secluso aliun-
de scandalo.

Video tamen hac in re difficultatem: 212
quia Augustinus epist. 47. alias 154. & lib.
de bono conjug. c. 16. & lib. 32. contra
Fauftum c. 13. consultus, an Christianus ex-
tremâ fame pressus, si nihil inveniat, nisi ci-
bum in idolo positum, & nemo adit qui
scandalizari possit, debeat mori, potius quam
eum comedere? Respondet, si certum est
esse idolothytum, melius christianâ virtute
respuitur. Si autem vel non esse scitur, vel
ignoratur, sine ullo conscientie scrupulo in
usum necessitatis assumatur. Similiter S. Leo
I. epist. 70. ad Nicetam c. 5. rogatus de cap-
tivis Christianis, qui vel metu dominorum,
vel fame adacti, manducaverunt idolothy-
ta, respondit, quòd agere deberent peni-
tentiam.

A Lapide loco citato putat quidem Au- 213
gustinum, dicendo, melius christianâ virtute
respuitur, insinuare, quòd licitum sit co-
vesci, tametsi melius sit abstinere, & fame
mori. Sed Augustinus potius insinuare vi-
detur, quòd debeat mori, & non possit vesci,
tum quia aliâ exactè non responderet pro-
positæ sibi quæstioni, an scilicet debeat
mori, aut exinde cibari? tum quia in secun-
da demùm parte responsionis dicit, sine ul-
lo conscientie scrupulo, id est tutâ con-
scientiâ, vesci posse. Quia tamen Augustinus
in epistola illa 47. dicit, *de escis idolorum ni-
hil amplius nos debere observare, quam quod
precepit Apostolus;* Apostolus verò loco cita-
to non prohibet absolutè esum idolothyto-
rum, dummodò non fiat cum infirmâ con-
scientiâ, vel cum scandalo aliorum: Augusti-
nus omninò videtur intelligendus, pro iis
circumstantiis, in quibus idolothytorum
manducatio, secundum infirmam conscientiam
manducantis, creditur consensus quidam
in cultum idolorum, prout esse vulgò cre-
debatur Augustini tempore. Pro quibus
proinde circumstantiis optima est ipsius res-
ponsio. Eadem explicatio applicanda est
Conciliis, & Patribus, simili modo dicen-
tibus, moriendum potius quam idolothytis
vesci.

vescendum. Sanctus Leo verò de iis captivis loquitur, qui idolothyta comederant, ad id adapti à dominis, ad promovendum cultum deorum suorum, quique eum in finem ipsis alios cibos subtraxerant, licet captivi illi eum ob finem non comedisent, nec deos illos pro diis in corde suo habuissent. Qua de causa S. Leo ibidem statuit, mitius cum ipsis agendum.

214 Alia difficultas, præcedenti affinis, hic proponi solet, an Catholicis inter hæreticos versantibus, licitus sit esus carniū diebus ab Ecclesia vetitis, ne agnoscantur ab hæreticis? Certum est quòd non, si ex hoc non imminet ipsis grave malum, sed aliqua dumtaxat hæreticorum derisio.

Sed quid si Catholici ex hoc merito timeant periculum vitæ, vel gravis vexationis? Carnium esum diebus ab Ecclesia vetitis tunc ipsis licitum asserit Card. de Lugo disp. 14. sect. 9. n. 104. referens Azorium, Becanum, Hurtadum, Thomam Sanchez, & Coninck. Neque enim peccant contra legem ecclesiasticam, utpote non obligantem in tali necessitate: neque contra legem divinam de non neganda fide vera, nec profrenda falsa. Quia carniū esus die interdicto non censetur talis negatio, nec professio: cum neque ex natura sua, neque ex hæreticorum lege sit signum illius; Catholicique multi, vel ex dispensatione, vel ex gula carnes edant diebus interdictis. Igitur ob esum illum judicari non possunt hæretici, nisi temerariè, & absque sufficienti fundamento.

215 Nihilominus esum illum Catholicis illicitum censent Valentia tom. 2. disp. 2. q. 5. p. 6. s. 4. Sylvius 2. 2. q. 3. a. 2. conclus. 3. §. sequitur 5. videturque sententia ista probabilior. Quia licet carniū esus, diebus illis, non sit ex natura sua, neque ex lege, signum falsæ religionis, istis tamen in locis, ex consuetudine utentium, accipitur ut signum religionis novitiæ, dum non constat de contrario: quia ab hæreticis frequentari solet, in contemptum legis Ecclesiasticæ, vel certè in protestationem libertatis conscientia; cui contemptui, vel protestationi nunquam consentire licet, ne quidem metu mortis, uti factò suo Eleazarus ostendit 2. Machab. 6. & SS. Machabæi ibidem cap. 7. Et quamvis esus ille non sit signum unicè significans contemptum illum, vel protestationem (cum aliunde procedere possit, v. g. ex gula, vel necessitate, vel voluntate occultandi fidem) est tamen signum æquivocè contemptum illum, vel protestationem significans, postquam hæretici communiter illud usurpant, ad ostendendum, quòd veram Ecclesiam non agnoscant, nec subijci velint legibus illius. Signum autem æquivocum falsæ sectæ usurpare, est contra fidem, quando infideles illud intelligunt in significatione sectæ suæ, & fideles prævident in ea si-

Tom. II.

gnificatione ab ipsis intelligendum. Quia tale signum in illis circumstantiis usurpare, est, quoad exteriorem apparentiam, cum hæreticis quoad hoc consentire, hæreticæque libertati ipsorum participare. Nisi ex aliis circumstantiis aliud appareat, ut apparet in Oratoribus Catholicorum Principum, in Anglia, vel Hollandia degentium, qui, si diebus ab Ecclesia vetitis carnes edere concipiuntur, non idèd cum hæreticis consentire, nec præsentia libertati ipsorum communicare censentur: cum subjectionem erga Romanam Ecclesiam publicè profiteantur.

216 6°. Fidem implicite negare, falsamque sectam profiteri censentur, qui utuntur vestibus, vel signis per legem, vel consuetudinem institutis ad designandum Ministrum, & professorem falsæ sectæ. Ideoque Christiani, propter nullum vitæ periculum evitandum, uti possunt huiusmodi veste, vel signo, ad fidem suam occultandam, saltem si advertant circumstantes accepturos ejusmodi vestem, vel signum tamquam significativum professionis falsæ fidei. Ita D. Antoninus, Cajetanus, Sylvester, Valentia, Toletus & alii communiter contra Sanchez, Azorium, Turrianum, Granadum, Amicum, Card. de Lugo, Coninck, Castro Palaum, &c. Quia ejusmodi vestibus uti, est veste, tamquam signo, significare se esse professorem falsæ sectæ, cum animadversione, quòd circumstantes accipient usum talis vestis, tamquam signum istius professionis, tametsi naturaliter assumi possit ad latendum sub tali veste, vel ad corpus tegendum. Non licet autem Christianis uti ejusmodi signis, ne quidem æquivocis, saltem in dictis circumstantiis. Cum hoc sit veram religionem dedecore afficere in æstimatione hominum. Quam ob causam sicut proferre non licet, etiam ad bonum sensum, voces æquivocas, significantes negationem fidei, & aliquid aliud, animadvertendo, quòd ab audientibus accipietur in sensu negationis fidei; ita similiter, &c. Eandem ob causam olim non licebat Christianis jurare per fortunam Cæsaris: quia signum erat infidelitatis, teste Eusebio l. 4. sicut nec sacros Codices tradere: ob eandem rationem. De ista traditione videri potest Augustinus l. 7. de baptismo c. 2.

217 Si tamen infidelium vestis, ex lege vel consuetudine regionis ubi sumus, non sit signum distinctivum religionis à religione, sed nationis à natione; Christianus ejusmodi veste rationabili de causa uti potest, dummodò scandalum absit; prout secularis uti potest veste Monachi, ut è Prætoris manibus elabatur, & Monachus uti potest veste hominis secularis, ut per terras hæreticorum incolumis transeat. Sic enim subinde prudentia dicitur, ut aliis prodesse possimus. Et hoc modo vestibus Anglicanis in Anglia prudenter utuntur Religiosi, & Sacerdotes absconditi. Nec illicitè robalia

Q

turcicâ, vulgò *turbante*; nostri mercatores Constantinopoli utuntur, morem gentis imitantes, juxta illud, *dum fueris Roma*, &c. Neque per hoc mentuntur. Quia per usum illum nec mercator significat se Turcam; nec Monachus sæcularem, nec sæcularis Monachum: cum juxta de causâ præscindere possit, de factoque præscindat rationem tegumenti à ratione talis signi; sicut æquivocâ voce, rationabili de causâ, quis uti potest, & plerumque utitur in sensu vero, præscindendo à sensu falso, eaque taliter utendo, utitur absque mendacio.

218 Nec similiter dici potest in casu antedicto, utpote in quo Dei & religionis honor non permittit, ut ratio signi præscindatur à ratione tegumenti, in usu talis vestis: cum enim instituta supponatur in signum professionis falsæ sectæ, ex usu talis vestis Christianus existimandus est tenere illam sectam falsam, profiterique falsam religionem; adeoque negare veram. Quod est veram religionem apud infideles dedecore afficere. Quod semper illicitum est. Religiosus verò dedecore non afficit statum religionis, deponendo religiosam vestem, dum transit per hæreticam regionem; imò eam honorat: id enim facit, ne eam exponat ludibriis hæreticorum.

219 7°. Fidem implicitè negare censentur frequentantes templa hæreticorum, assistentesque publicis precibus, ac concionibus ipsorum, dum ex circumstantiis apparet frequentationem & assistentiam illam publicâ potestate præscriptam, ad promovendam & honorandam falsam sectam, ut si Rex hæreticus publico edicto, sub gravissimis pœnis, injungat omnibus subditis suis, tempore publicarum precum, vel concionum, frequentare templa hæreticorum, eorumque precibus, cœtibus, & concionibus interesse, prout tempore Pauli V. injunxit Rex Angliæ. Super quo interrogatus Paulus V. re cum doctissimis Theologis communicatâ, scripsit ad Catholicos Angliæ 10. calendis Octobris 1606. in hæc verba: *Accepimus compelli vos, gravissimis pœnis propositis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse. Profectò credimus procul dubio eos qui tantâ constantiâ atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miserrimas hæcenus perpessi sunt, ut immaculatè ambularent in domo Domini, nunquam commissuros esse, ut coinquinentur communione desertorum divina Legis. Nihilominus zelo pastoralis officii nostri impulsus, & pro paterna sollicitudine, quâ de salute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad templa hæreticorum accedatis, aut eorum conciones audiat, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurraatis. Non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento divini cultus, ac vestra salutis. Quia scilicet omnibus ritè pensatis, satis apparebat, edi-*

ctum istud non esse purè politicum, sed tendere in promotionem falsæ sectæ, perniciosæque fidei Catholicæ.

220 Sicut & aliud edictum ejusdem Regis, quo Catholicos Anglos obligare voluit ad jurandum, quòd neque Papa, neque Sedes, vel Ecclesia Romana potestatem haberet Regem deponendi, vel alicui Principi extraneo auctoritatem concedendi, terras ipsius invadendi, vel ullos subditorum suorum exonerandi ab obedientia suæ Majestatis, non obtinere quâcumque excommunicatione, &c. Quòdque nec Papa, nec alius quicumque potestatem haberet ipsos absolvendi ab hoc juramento. De quo juramento idem Pontifex, à Catholicis Anglis pariter interrogatus, respondit, quòd hujusmodi juramentum, salvâ fide Catholicâ, & salute animarum suarum, præstare non possent, cum multa contineret, quæ fidei & salutis apertè adversantur.

221 Siquis tamen, extra circumstantias supra dictas, hæreticorum templa ingrediatur, ibique eorum conciones audiat, non ut cum hæreticis communicet, sed ut observet quid ibi agatur, vel prædicetur, excusari potest, dummodo nullum sit scandalum, nec propriæ subversionis periculum.

CAPUT XVI.

Non solum graviter, & valde graviter peccatur, coram infidelibus Christum erubescendo in materia fidei; sed & coram Catholicis ipsius erubescendo in materia morum.

222 **V**aldè frequens hodie est peccatum istud, & ideò multi sunt, qui non satis reflectunt ad gravitatem ipsius: quia, ut Augustinus Enchirid. c. 80. observat, peccata quantumvis magna & horrida, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse creduntur. Sed adeò noxius est error iste, ut Augustinus exclamet: *Va peccatis hominum, quæ sola iniuriata perhorrescimus.* Et reverà peccatum istud esse gravissimum, probatur ex terribilibus verbis Christi 223 Luc. 9. *Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua.* Verba ista terribilia jure voco: quid enim magis timendum, quàm in tremendo judicii die habere Christum nobis adeò offensum, ut recuset nos inter suos agnoscere?

224 Porro verba ista dici non possunt procedere adversus eos solos, qui Christum erubescunt apud Idololatrias, vel Paganos, seu alios infideles, dum agitur de fide confitenda. Imò procedunt etiam adversus eos qui moralem doctrinam ipsius erubescunt apud ipsosmet Catholicos; quandoquidem Christus addat: *& sermones meos*, id est doctrinam meam. Enimverò Christum erubescimus, non solum quando ipsum erubescimus, ut Magistrum fidei, sed & quando ipsum

erubescimus ut Magistram morum; neque enim minus nos oportet confiteri & profiteri Christum ut morum, quam ut fidei Doctorem & Magistram. Et si obligatio non erubescendi fidem Christi, sive coram Paganis, sive coram hereticis, tanta est, ut obliget etiam cum iactura facultatum, dignitatum & ipsius vitæ; idem cum proportionem dicendum de obligatione non erubescendi moralem Christi doctrinam.

225 Non potest ergo non esse grave peccatum, erubescere doctrinam moralem Christi, & tantò quidem magis vel minus grave (cæteris paribus) quantò magis vel minus erubescitur. Ut enim vidimus, terribilis est Evangelica circa hoc expressio, & omnes passim Theologi gravis accusarent peccati eum qui, ad effugiendum mortis periculum, negaret se credere aliquem fidei articulum. Cum igitur ostenderimus, minorem non esse obligationem confitendi doctrinam Evangelii, quoad agenda, quam quoad credenda, manifestè conficitur, grande peccatum esse erubescere Christum in doctrina agendorum, tantò utique grandius, quantò magis erubescitur.

226 Ad cuius intelligentiam observandi sunt diversi modi seu gradus erubescentiæ Christi. Cæteris enim paribus, tantò magis culpabilis est erubescencia, quantò magis concurrunt quatuor sequentia. Primò, quò magis convicti sumus, Evangelii doctrinam esse, quam erubescimus. Secundò, quò erubescencia est de pluribus Evangelii documentis. Tertio, quò apertius & directius ostendimus nos erubescere, sive non admittere, sic nos externe gerendo, ac si in corde non crederemus. Quarto, quò ista erubescencia fit coram pluribus hominibus, & magis facilibus, ut exemplo nostro Moralem Evangelii non admittant.

227 Quatuor ista nostro adhuc tempore locum habere, sequentia manifestabunt. Imprimis Theologiam in scholis docentes, Parochi, Concionatores, alique Ecclesiastici, quibus incumbit Evangelicam populo dare doctrinam, erubescunt ipsam (ipsumque proinde Christum, Authorem ipsius) quando convicti de arcta cæli via, seu alia Evangelica doctrina, eam docere non audent, imò negant se sentire quod sentiunt, ne pingua, honorificaque beneficia non assequantur, vel à mundanis hominibus irrideantur, vel saltem ne ipsis displiceant. Nec solum ipsi peccant per erubescencia doctrinæ Evangelicæ; sed & per influxum, quo influunt in obfirmationem hominum mundanorum in aversione ab illa doctrina.

228 Erubescencia illa majus adhuc peccatum est, dum non ore dumtaxat, sed & opere committitur, non solum negando se sentire de Morali Evangelica quod sentiunt, verum & in praxi, id est in confessionali,

Tom. II.

vel in resolutionibus, quas mundanis dant hominibus, non procedunt secundum doctrinam Evangelicam sibi cognitam, sed secundum oppositam, mundo placentem. Cum evidens sit, turpissimam erubescencia esse aliter se gerere in confessionali, vel in resolutionibus, salutem proximi concernentibus, quam sciamus Evangelium exigere.

Gravius adhuc peccant illi, quibus non sufficit modis proximè descriptis Evangelicam erubescere doctrinam; sed insuper, ut remotiores videantur ab omni suspicione doctrinæ nimis arctæ, mundanisque hominibus gratiores reddantur, in eorum conversatione dictis & irrisionibus aggrediuntur Moralem Evangelicam profitentes, non propter vitam, aut mores, sed propter doctrinam, quam ipsimet in corde approbant. Quia directius, & fortius Christi doctrinam persequuntur, ipsiusque profectui magis obstant, quam alii, qui eoque adhuc non progrediuntur. Quemadmodum enim longè gravius olim delinquere censebantur, qui non solum erubescabant Christum, profitendo eundem cum Paganis cultum; sed ipsos quoque Paganos directè vel indirectè animabant ad persecutionem Christianorum; sic illi, ex simili capite, longè gravius delinquere censebantur. Et eò quidem gravius, quò potentiores, vel plures sunt ii, apud quos delinquant. Maxime cum ejusmodi dictis & irrisionibus mundani homines longè fortius retrahi soleant ab amplectenda Evangelica doctrina, sibi ad salutem necessaria, quam multis retrahi soleant argumentis.

230 Istos omnes optime describit Salvator hisce verbis: *Vos estis sal terra; quòd si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quippe vere sunt sal insaunatum, qui (ut Augustinus ait) temporalium bonorum vel copiam sectantes, vel inopiam metuentes, omittunt aterna, qua nec dari possunt ab hominibus, nec auferri.* Ipsaque ratio christiana, imò experientia quoque demonstrat, quòd vili illo & indigno modo mundanis se hominibus subjiciunt, mundanum sensum ipsorum, pedissequorum instar, sequentes, quibus prælucere, ac præesse deberent fortitudinis, & vigoris sacerdotalis exemplo.

Attendant igitur & seriò perpendant isti sequentia divinæ Scripturæ oracula: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen vestrum, tamquam malum, propter Filium hominis. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in celo.* Luc. 6.

Nec putandum, hæc tenens dicta solum habere locum in Ecclesiasticis, imò ex iis plura procedere etiam in Laicis, qui verita-

tem cognoscentes, erubescunt ipsam confiteri & profiteri apud eos, quibus non est grata, dum ab ipsis aliquid expectant, vel metuunt, & generatim dum eam confiteri non audent, iis in circumstantiis, in quibus vel praesentibus displicerent, vel absentibus, quibus narrari metuunt ea quae dixerint. Audiunt igitur ipsi Spiritum sanctum, ejusmodi politicos, & Christi doctrinam erubescences hisce verbis deterrentem: *Ex Principibus multo crediderunt in eum (Christum), sed propter Phariseos non confitebantur, ut e Synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum, magis quam gloriam Dei. Ubi non dicit Spiritus sanctus, quod Principes isti Christum, vel Christi doctrinam persequerentur, vel illius sectatores irriderent; sed solum quod non confiterentur Christum, ne extra Synagogam fierent; ignominiam proinde, & forte alia nocumenta a Judaeis paterentur. Quo pacto declarat, ipsos gloriam hominum dilexisse, magis quam gloriam Dei.*

233 Et hinc perspicue intelligimus, posse nos erubescere Christum, vel doctrinam ipsius, per hoc solum quod vel Christum, vel doctrinam ipsius non confiteamur, iis in circumstantiis, in quibus eam confiteri debemus; tamen, caeteris paribus, id minus peccaminosum sit, quam negare Christum cognitum, vel scienter profiteri doctrinam Morali Evangelicae contrariam, vel doctrinam illam cum mundanis hominibus irridere, &c. Cum evidens sit quod eam profitentes propterea irridere, sit doctrinam ipsam Evangelicam, ipsumque adeo Christum irridere. Quibus irrisoribus soli illi applaudunt, vel consentiunt, qui gloriam hominum, vel divitias, aut honores magis diligunt, quam gloriam Dei.

234 Eos etiam redarguunt sancti Patres, qui similibus irrisoribus, vel exprobrationum metu, Evangelii doctrinam in praxim reducere verecundantur. Quia censent ipsos erubescere Christum. Verum quam multi hodie hoc faciunt! Quam multi ex mundano illo timore choreis, vel aliis conventibus periculosis interfunt, vanave ornamenta, interdum etiam christiano pudori parum convenientia assumunt! Quam multi verba liberiora, vel aequivoeca in materia castitatis proferunt, vel proferentibus arident, conscientiam reclamante, & monente, Christum exigere, ut ostendant similia sibi displicere! Quam multi ex eodem timore de rebus piis & spiritualibus loqui non audent, dum cum mundanis conversantur! Quam multi ea agere erubescunt, quae sciunt a Christo in Evangelio exigi, a solisque generosis Christianis praticari, ne cum ipsis explodantur. His adde quod Gregorius Magnus ait homil. 32. in Evang. *Si nomen Christi in tanta hodie gloria non esset, tot professores Christi Ecclesia non haberet...* de eo se quisque in-

roget, & in confessione Christi se veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit, si plena virtute mentis humanum pudorem subdidit. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis undari, de dignitatibus dejecti, verberibus affligi, pacis autem tempore, quia haec a nostris persecutionibus desunt, est aliud unde ostendatur nobis. Veremur saepe a proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare. Si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere: cor quippe carnale, dum hujus vita gloriam quarit, humilitatem respicit. Penitemus facta veritatis, & videamus quod jaceant nostra pravitate actio-

nes. Contra eundem mundanum timorem, quo Christum sequi propter mundanos erubescimus, pluribus invehitur S. Augustinus, variis locis admonens, meminisse nos debere, quod in fronte signum crucis acceperimus in Confirmatione, ut Christi crucem non erubesceremus, signanter dum explicat verba illa Psal. 30. *Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Posteaquam enim dixit, quod exprobrationes & irrisiones generose pati debeant pii a malis, id est a Christianis, sed nomine, non vita, non moribus, sic proficitur: *Non sine causa signum suum Christus in fronte nobis signavit, tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobria Christianus erubescat.* Sermone quoque 161. explicans verba ista: *Mibi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi: Noli (inquit) erubescere de cruce Christi; ideo in fronte, tanquam in sede pudoris, signum ipsum accepisti. Recole frontem tuam, ne linguam expavescas alienam.*

CAPUT XVII.

Infidelitas, tresque ejus species explicantur.

Infidelitas tripliciter accipitur, negativè, 236
privativè, & positivè, seu contrariè. Infidelitas purè negativa, est nuda fidei carentia, in eo cui fides non est annuntiata, vel certe non sufficienter. Et ista non est peccatum, sed pena peccati, uti docet S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 1. post August. tract. 89. & 91. in Joan. & q. 52. in Deuteron. Ubi dicit, quod si Christus neque venisset, neque locutus esset Judaeis, ipsi non haberent peccatum illud, quo non crediderunt in eum. Enimverò Joan. 15. Christus ipse dicit: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent;* merito proinde propositionem hanc Ecclesia condemnavit: *Infidelitas purè negativa, in his quibus Christus non est predicatus, peccatum est.*

Infidelitas privativa, est carentia fidei in 237
eo, qui vel fidem non vult audire, vel auditæ, sufficienterque propositæ, omittit assensum præstare, seu omittit credere, cum debet, tamen nec positivè dissentiat, nec errorem fidei contrarium asserat. Et hæc

sine dubio peccatum est. Qui enim voluntariè omittit credere, dum potest, & debet, sine dubio peccat; sicut & ille qui voluntariè negligit, vel non vult audire mysteria fidei, quæ scire, & credere debet.

238 Infidelitas positiva, seu contraria, est carentia fidei, in eo qui fidei sibi sufficienter propositæ dissentit, positivè utique negando aliquid ad fidem pertinens, vel errorem fidei contrarium asserendo. Et in hoc propriè perscitur ratio infidelitatis, ait S. Thomas loco citato. Talis enim fidem sibi sufficienter propositam contemnit, nolens intellectum submittere in obsequium illius. Unde est peccatum in genere suo, majus omnibus peccatis, quæ opponuntur virtutibus moralibus (tamen non majus iis quæ aliis virtutibus Theologicis opponuntur) quia homo per infidelitatem magis elongatur à Deo, quam per alia illa peccata, per quæ non tollitur fundamentum omnium bonorum, radixque omnis justificationis, ac totius vitæ christianæ, sicut tollitur per infidelitatem. Unde 2. 2. q. 162. a. 7. ad 3. addit, quòd sicut fides est prima virtutum; ita infidelitas est ultimum peccatorum, ad quod homo quandoque per alia peccata perducitur. Unde super illud Psalmi 136. „Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea,“ dicit Glossa quòd coactione vitiorum surrepit dissidentia. Et Apostolus dicit 1. Timoth. 1. quòd „quidam repellentes conscientiam bonam, circa fidem naufragaverunt.

239 Positivæ infidelitatis species tres assignat S. Doctor q. 10. a. 5. scilicet Paganismum, Judaismum, & hæresim, ad quam apostasia reducitur, sicut atheismus, & Mahometismus ad Paganismum. Rationem verò trium illarum specierum S. Doctor assignat, quia infidelis aut renititur fidei nondum susceptæ, & talis infidelitas est Paganorum sive Gentilium, aut renititur fidei christiana susceptæ, vel in figura, & sic est infidelitas Judæorum; vel in ipsa manifestatione veritatis, & sic est infidelitas hæreticorum. Ubi cum S. Doctor dicit, Judæum, & hæreticum reniti fidei susceptæ, per hoc non requirit, quòd Judæus, vel hæreticus aliquando veram fidem habuerit (cum fieri possit, quòd nunquam habuerit) sed quòd professus sit se eam recipere, vel in figura, vel in veritate.

240 Angelicæ isti doctrinæ, seu trium illarum specierum descriptioni tria opponunt Recentiores. 1º. quia prius suscepisse, vel non suscepisse fidem, impertinenter se habet ad enarratas infidelitatis species: sicut prius fuisse, vel non fuisse Paganum, Judæum, hæreticum, impertinenter se habet ad Catholicismum. 2º. quia post fidem susceptam alii transeunt ad Paganismum, alii ad Judaismum, alii ad hæresim. 3º. quia filii hæreticorum, ab infantia nutriti in hæresi, tamen nunquam susceperint fidem christianam, verè sunt hæretici hoc ipso quòd discredunt, non omnibus, sed aliquibus fidei

christianæ articulis, sufficienter propositis.

Sed istis argumentis non expugnatur angelica doctrina. Non primo argumento: quia Ecclesia in Paganos & Judæos potestatem non habet, habet autem in hæreticos. Non aliâ ratione, nisi quia fidem christianam se recipere professi sunt, saltem in baptismo. Ergo id professum esse, vel non esse, non habet se impertinenter ad hæresim.

Nec secundo argumento: quia qui post susceptum Christianismum, transeunt ad Paganismum, vel Judaismum, sunt quidem Paganus, vel Judæus ex parte termini ad quem; non ex parte termini à quo. Quia ex parte sunt hæretici, & ut tales correctioni Ecclesiæ subjecti.

Nec tertio argumento: quia filii illi hæreticorum ideò hæretici sunt, quia fidem christianam in baptismo confessi sunt.

Ideò excessit Loria 2. 2. q. 10. a. 5. cum non solum dixit, S. Thomam intelligi non posse in sensu, quem verba ipsius præ se ferunt; sed & hunc sensum indignum esse S. Thomam. Commodè enim S. Doctor species illas sic distinguit ex parte termini à quo. Tamen ex parte termini ad quem, non malè etiam dicatur, Paganismum esse; quando quis à fide christiana totaliter deficit, ita ut nullum illius articulum recipiat, tamquam à Deo revelatum; nec Christum agnoscat. Judaismum, quando sic recipit promissiones de Christo venturo, tamquam à Deo revelatas; ut non credat ipsum per Mariam Virginem jam advenisse. Hæresim, quando tenet, tamquam à Deo revelatum, jam venisse Christum; sed aliquibus fidei christianæ articulis sufficienter propositis discredat.

Varii etiam Recentiores S. Doctori contradicunt, in eo quòd Paganismum, Judaismum & hæresim assignet tamquam infidelitates specie diversas; cum tamen ipsi putent solum distingui penes magis & minus, quatenus opponuntur fidei; tamen non diffiteantur specie distingui, quatenus opponuntur religioni: quia scilicet quælibet ex dictis infidelitatibus vel involvit blasphemias specie diversas, vel ritus & ceremonias in genere moris specie diversas; Paganismus utique idololatriam; Judaismus Circumcisionem; hodie superstitionem; hæresis Calviniana v. g. usum Sacramenti invalidi, &c.

Sed valde probabilis est doctrina S. Thomæ, nimirum tres illas infidelitates specie distingui, etiam quatenus opponuntur fidei, ob speciales modos renitendi fidei. Siquidem Paganus renititur fidei, quam nunquam professus est; Judæus renititur fidei, quam professus est se recipere in figuris veteris Testamenti; hæreticus renititur fidei, quam professus est se recipere in veritate Evangelii. Quemadmodum ergo alia est specie fornicatio ejus qui castitatem est professus, alia ejus qui eam professus non est; sic alia

est species infidelitatis ejus qui renititur fidei, quam professus est se recipere; alia ejus qui nullo modo professus est se illam recipere.

Neque enim sola oppositio ad diversas specie virtutes, sed & diversi modi oppositionis ad unam eandemque virtutem inducunt malitias specie diversas, ut patet ex specifica diversitate plurium peccatorum eisdem virtuti charitatis oppositorum; sicut & oppositorum eidem virtuti religionis: non solum quando unum virtuti religionis opponitur per excessum, aliud per defectum; verum etiam quando utrumque ipsi opponitur vel per excessum, vel per defectum.

- 247 Quidquid tamen sit de specifica trium illarum infidelitatum diversitate, dum infidelis ad Sacramentum poenitentiae accedit; confiteri debet qualitatem infidelitatis, in qua fuit, videlicet an secutus fuerit Paganismum, an Judaismum, an haeresim. Et rursus, an haeresim Lutheranam, an Calvinianam, &c. Imò confiteri debet qualitatem errorum suorum in particulari, sicut & blasphemiarum, falsorumque rituum, &c. Tum quia in blasphemis, & ritibus illis reperiuntur malitiae contra religionem specie diversae, ut Adversarii fatentur. Tum quia in ipsismet infidelitatibus & erroribus continentur malitiae aliae aliis notabiliter graviores, si non specie differentes. Gravius namque contra fidem peccat haereticus, quam Judaeus, & Paganus, ob majora signa credibilitatis, ob quae major quoque est infidelitas Judaei, quam Pagani.

CAPUT XVIII.

Definitio haereseos, gravitas malitiae ipsius, & requisita ad formalem haeresim.

- 248 **H**Aeresis, supra num. 213. à S. Thoma descripta, est duplex, materialis, & formalis. Neque enim S. Doctor ibi descripsit haeresim formalem, sed abstrahentem à materiali & formali.

Haeresis materialis, est error contra fidem sine pertinacia in eo qui se Christianum profitetur. Haeresis formalis est error voluntarius & pertinax contra fidem, in eo qui se Christianum profitetur. Ita communiter Theologi, inde ad formalem haeresim quatuor merito requirentes.

- 249 Primum est error in intellectu contra fidem. Cum haeresis, utpote species infidelitatis positivae, sit actus contrarius fidei; quae cum sit actus intellectus certò verus, actus illi contrarius nequit non esse actus intellectus certò falsus, adeoque erroneus. Itaque verba, & quaelibet signa haeresim significantia, si in intellectu non sit error per illa significatus, coram Deo non faciunt haereticum; nec consummatè haereticus esset, qui crederet aliquid reverè credendum, putans Ecclesiam tenere contrarium, nisi

crederet Ecclesiam in ea re falli; adeoque nisi errorem de Ecclesiae fallibilitate haberet in intellectu. Nec dubius in fide foret haereticus, nisi formaliter, vel virtualiter negaret, fidei veritates esse certissimas.

Secundum ad haeresim requisitum est, quòd error qui est in intellectu, sit voluntarius. Quia voluntarium est de ratione peccati.

Tertium est, quòd error ille sit in eo qui se Christianum profitetur. Ut enim D. Ambrosius lib. 7. in Luc. ait, *nemo haereticorum Christi nomen negat*. Augustinus lib. 8. Trin. 31. *Haeretici sunt qui sub vocabulo christiano doctrina resistunt christiane*. Gregorius Magnus 20. Moral. 9. *Haeretici sub nomine Christi, contra Christum militant*. Potest tamen aliquis esse formaliter haereticus, qui non sit baptizatus (tamen si talis haereticus non sit ab Ecclesia punibilis, eò quòd Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. Trid. sess. 14. c. 2.) cum sine baptismo possit reperiri voluntarius, & pertinax error contra fidem, in eo qui se Christianum profitetur, id est in eo qui credit Christum pro hominum salute & redemptione venisse.

Quartum requisitum est pertinacia, quam haeresi adeò essentialiter esse censet S. Thomas q. 8. de malo a. 1. ad 2. ut de ea dicat, quòd *sola facit haeticum*. Quòdque necessaria sit ad haeresim, ex ipsis etiam sacris Canonibus eruitur, nimirum ex can. *qui in Ecclesia* 24. q. 3. ubi sic: *Qui in Ecclesia morbidum aliquid, pravumque quid sapiunt, si correpti, ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, haeretici sunt*. Et can. *dixit Apostolus* 24. q. 3. *Qui sententiam suam, quamvis falsam, atque perversam, nullà pertinaci animositate defendunt ... corrigi parati, cum invenerint veritatem, nequaquam sunt inter haeticos deputandi*. Uterque canon desumptus est ex Augustino, qui epist. 16. addit, quòd *sine pertinacia errare quidem potero, sed haeticus non ero*. Nullus proinde paratus errorem relinquere, proposità sibi veritate, seu doctrinà Ecclesiae, est formaliter haeticus. Quia, ut S. Thomas ait 2. 2. q. 11. a. 2. ad 3. *non habet electionem contradicentem Ecclesiae doctrinae*. Formalis ergo haeticus non fuit D. Cyprianus, dum erravit circa valorem baptismi ab haeticis collati. Quia non erravit cum pertinacia, sed cum animi preparatione ad suscipiendam veritatem, si scivisset errorem suum esse contra Ecclesiae traditionem.

Pertinacia verò illa non consistit in eo, quòd errorem suum quis acriter, & mordicus defendat; sed in eo quòd sciens & volens repugnet Catholicae fidei, sibi sufficienter propositae, juxta illud Augustini lib. 4.

de baptismo cap. 16. *Nondum illum hereticum dico, nisi manifestatam sibi doctrinam Catholicam fidei, resistere maluerit, & illud quod tenebat elegerit.* Sufficenter autem Catholicae fidei veritas proponitur ei, qui scit se sentire contra id quod Ecclesia Romana tenet, & proponit ut fide certum, non vult tamen isti veritati sensum suum submittere, sed in suo errore persistit, tametsi signis credibilitatis moraliter certis ipsi manifestatum sit eam esse veram Ecclesiam. Cum enim vera Ecclesia à Spiritu sancto gubernetur, sitque organum ipsius, & fidei adeo infallibilis, ut Dominus ei pollicitus fuerit, quòd *porte inferi adversus eam non prevalebunt*: nolle ei subijci, virtualiter est nolle Spiritui sancto subijci, velleque ei contradicere, est velle Deo contradicere. Quam ob causam scriptum est: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Et si pertinax dicitur aliquis, qui est imprudenter tenax, S. Thomas 2. 2. q. 138. a. 2. imprudenter profecto tenax est iudicii sui, qui illud praefert iudicio verae Ecclesiae. Ideoque S. Doctor ibidem q. 11. a. 2. ad 3. pertinaciam haereticalem constituit in eo quod quis habeat electionem opinionis contradicentem Ecclesiae doctrinam. Unde concludit, quòd *postquam aliqua sunt determinata auctoritate universalis Ecclesiae, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, haereticus censetur.*

253 Collige 1°. haeresim esse peccatum adeo grave, ut S. Thomas in 4. dist. 13. q. 2. a. 2. dicat quòd plus noceat, quam aliquid aliud peccatum: *quia subvertit fundamentum omnium bonorum, sine quo nihil boni remanet.* Ideo haeresis est ex genere suo maximum peccatum; maximum utique in genere infidelitatis, & maximum ex genere, respectivè ad peccata, moralibus virtutibus adversa.

254 Collige 2°. neminem esse formaliter haereticum, quamdiu paratus est iudicium suum submittere iudicio Ecclesiae; quamdiu etiam nescit se sentire contra id quod Ecclesia tenet.

255 Collige 3°. errantes in fide ex ignorantia, etiam mortaliter culpabili, animo tamen parato ad credendum quod credit Ecclesia, si eis ut dogma Ecclesiae proponeretur, non esse formaliter haereticos, tametsi mortaliter peccent. Est communis sententia Theologorum, & S. Thomae lect. 2. super cap. 2. ad Galat. Et ratio est, quia licet voluntariè errent (voluntario saltem indirecto) non errant cum pertinacia: cum S. Doctor, loco citato, errantes ex ignorantia, contraponat errantibus ex pertinacia, quae solum est, quando aliquis sciens & volens repugnat veritati sibi sufficienter propositae. Et huiusmodi pertinacia ideò necessaria est ad formalem haeresim, quia hoc haereticus habet, praeter caeteris peccatis, quòd cae-

tera peccata non dicuntur ab electione, sed sola haeresis; ad cuius proinde perfectam rationem non sufficit voluntas quomodocumque inordinata, sed necessaria est electio fidei directè repugnans, inquit Sylvius q. 11. a. 1., id est requiritur electio, quae quis sciens Ecclesiam tenere aliquid ut fide credendum, voluntariè de illo dubitat, vel contrarium deliberatè eligit. Et hinc

Colligitur 4°. plerisque rusticos habere 256 unum, vel plures errores contra fidem, nec tamen esse formaliter haereticos, ob defectum pertinaciae, licet mortaliter peccent, ob culpabilem negligentiam addiscendae veritatis, quam possunt, & debent scire.

Sed quid de errantibus contra fidem ex 257 ignorantia affectata? Suntne formaliter haeretici? Aliqui absolute affirmant. Alii negant. Sed distinguendum videtur, & negantibus subscribendum, si ignorantiam affectent ex solo addiscendi tædio: quia cum tali voluntate stare potest voluntas obediendi Ecclesiae, seu credendi quae credenda proponit, cum ipsis sufficienter proposita fuerint; & licet tales fortè sint pertinaces in ignorando, ipsorum tamen ignorantia, quamlibet pertinax & affectata, non est haeresis, nec malitiam haeresis participat; licet sit contra praecipuum fidei de adhibenda diligentia pro sciendis veritatibus à Deo revelatis. Subscribendum verò affirmantibus (eos utique esse formaliter haereticos) si ignorantiam affectent ex contemptu Ecclesiae, sive ex voluntate, quam habent non credendi, quamvis scirent ea, quae Ecclesia proponit credenda, ideòque non curant, sed spernunt quærere, quid ea de re Ecclesia credendum proponat. Talibus enim nihil deest ad pertinaciam; cum habeant electionem contradicentem propositioni Ecclesiae, quam licet non cognoscant in speciali (quia cognoscere nolunt) cognoscunt tamen in communi, per eam opinionem, quae opinantur parvi momenti esse illa quae ab Ecclesia proponuntur, nec talia esse, in quorum obsequium debeant intellectum suum captivare.

Eandem aliqui rationem esse censent de 258 iis, qui existimant aliquid esse ab Ecclesia definitum, quod non est definitum, & interim pertinaciter tenent contrarium: quia Ecclesiae definitionem parvipendunt, vel Ecclesiam fallibilem credunt. Et reverà sunt formaliter, consummatèque haeretici, in eo quòd Ecclesiam fallibilem credunt, vel in eo quòd censent se non debere credere ea, quae Ecclesia proponit credenda: tametsi in particulari articulo, quem tenent (putantes esse contra Ecclesiae definitionem, cum non sit) sint quidem Ecclesiae contumaces, & affectu haeretici; non tamen effectu, & consummatè: cum non habeant errorem in intellectu circa particularem illum articulum, sed solum contumaciam in voluntate.

259 Collige 5°. non esse hæreticos, qui negant propositionem aliquam, quæ à variis Doctoribus Catholicis asseritur, ab aliis verò negatur esse ab Ecclesia definita, quamque ipsi ex solido aliquo fundamento iudicant non esse talem. Quia definitio Ecclesiæ, si quæ sit, non est ipsis sufficienter proposita. Multo minus hæretici sunt, qui impugnant aliquam veritatem, quæ à variis Doctoribus dicitur esse fidei, sed nondum est per Ecclesiam definita, corrigi parati, cum definita fuerit. Sic (ait S. Thomas q. 11. a. 2. ad 3.) *aliqui Doctores videntur dissentisse in quibusdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Ecclesiam definita*, ut Abbas Joachim, qui ante definitionem Concilii Lateranensis, asserta quadam tenuit per istud Concilium damnata cap. *damnamus* de hæret. Ipse verò damnatus non fuit ut hæreticus: quia non resistit Ecclesiæ definitioni, utpote cui omnia asserta sua, seu scripta approbanda, vel corrigenda subiecit, ut in eodem capite dicitur. *Postquam autem* (pergit S. Thomas) *ejusmodi asserta essent auctoritate universalis Ecclesiæ determinata, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censeretur*. Quam quidem auctoritatem universalis Ecclesiæ S. Doctor ibidem docet principaliter residere in Summo Pontifice, ad quem omnes fidei quæstiones sunt referendæ, & contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum Doctorum suam sententiam defendit. Et, si resisteret, se non Catholicum comprobaret, ut Hieronymus apud ipsum dicit.

260 Collige 6°. probabiliter verum esse, quod nonnulli dicunt, in partibus hæreticis, ubi nullum est publicum Catholicæ religionis exercitium, deesse formalem, & solùm esse materialem hæresim in nonnullis, qui hæresim profitentur, quam à parentibus cum lacte suxerunt, præsertim in juvenibus & rudibus. Eò quòd res fidei non sint ipsis sufficienter propositæ, sed vel nullo modo, vel ita ridiculè, & mendaciter, ut ab illa tamquam diabolica deterreantur, Pontificem ut dæmonem, vel Antichristum, Religiosos ut diabolos averterent, ad eò ut ipsis melius esset de Catholica fide nihil omninò audivisse, magisque laborent ignorantia, quàm pertinaciâ. Tales proinde immunes sunt ab excommunicatione, aliisque poenis hæresi formali annexis, ut sapienter advertit Cardinalis de Lugo. Nec tamen absolvi possunt, nisi Catholicam fidem amplectantur. Quia non habent veram fidem, cujus motus, juxta Apostolum Hebr. 11. & Tridentinum sess. 6. c. 6. necessarius est ad justificationem. Nec ad eam ipsis sufficit fides habitualis acquisita in baptismo; sed actualis, necessitate mediæ necessaria est, ut constat ex supradictis. Conversi tamen ad fidem, dolere debent de errore suo, utpote rarò pror-

fus inculpabili. Absolvi tamen possunt à quocumque Confessario, etiam non habente potestatem in reservata: cum hæresis ipsorum fuerit materialis, non formalis, quæ sola reservatur. Non omnes tamen in partibus illis commorantes, qui errorem cum lacte suxerunt, ab hæresi formali excusantur; sed multi ex ipsis, sine dubio, sunt formales hæretici, ut notat Platelius in Synopsi p. 3. c. 1. §. 7. n. 285. quia certum est inter ipsos inveniri plurimos, quibus vera fides, & Ecclesiæ auctoritas sufficienter est proposita, non solùm ad inquirendum, sed & ad credendum; quam proinde rejicere nequeunt sine pertinaciâ, quæ forma est formalis hæreses constitutiva.

Collige 7°. illos esse formaliter hæreticos, qui Ecclesiæ definitioni iudicium suum submittere nolunt, nisi prius argumentis convincantur. Sunt enim pertinaces, nec submittere iudicium suum volunt Ecclesiæ iudicio, sed rationibus & argumentis; nec credere Deo, sed cerebro suo.

Collige 8°. positivè dubitantes de veritate fidei, quam sciunt ab Ecclesia definitam, esse formaliter hæreticos. Ita S. Thomas q. 10. a. 7. & Doctores communiter, id colligentes ex cap. 1. de hæreticis, ubi Stephanus Papa dicit, quòd *dubius in fide est infidelis*. Necnon ex Augustino 8. Trin. 8. aiente, quòd *salvâ fide Christianâ dici non possit, foris de Virgine natus est Christus*. Et ratio est, quia tales virtualiter & æquivalenter negant Ecclesiam esse infallibilem fidei regulam. Positivè namque dubiam censent veritatem, quæ scitur definita ab Ecclesia.

De negativè dubitantibus, id est iudicium suspendentibus, aliud est, si propter eò iudicium suspendant, quia Ecclesiæ definitio non est ipsis sufficienter proposita. Quia non sunt pertinaces, nec peccant contra fidem, nisi dum defectus sufficientis propositionis provenit ex culpabili negligentia ipsorum. De negativè tamen dubitantibus, qui circa mysterium sufficienter propositum, ut à Deo revelatum, ex imperio voluntatis suspendunt iudicium, propter motiva trahentia in contrarium, idem assero quod de positivè dubitantibus, esse scilicet formaliter hæreticos. Quia interpretativè, & æquivalenter iudicant mysterium revelatum, seu ab Ecclesia definitum, non esse certum. Iudicii quippe suspensionem eligendo ex metu errandi, incussio per motiva trahentia in contrarium, perinde se habent, ac si dicerent, motiva ista esse tanti ponderis, ut mysterii revelati veritatem reddant dubiam. Ita Cardinalis de Lugo, Valentia, & alii contra Sanchez, Malderum, Dianam, &c.

Certum tamen est hæreticos non esse, qui vel scrupulis, vel tentationibus velut obruti, sic negativè dubitant, seu iudicium suspendunt, ut tamen tentationibus illis non

consentiant, sed mori mallent, quam Ecclesiae iudicio voluntarie contradicere, vel Ecclesiae definitionem voluntarie in dubium revocare. Isti proinde non agunt, sed patiuntur quamdam veluti dubitationem, seu potius tentationem contra fidem. Nec importunas eiusmodi tentationes, contra eas disputando, refellere debent, vel contrariis actibus repellere; sed contemnere, ne tentatio (ex adverso impugnata) menti amplius figatur; quae contemptu & neglectu citius evanescit.

265 Si tamen tentatio, animum pulsans, fidem etiam concutiat, & dubitationes veluti semivoluntarias, ob infirmi animi debilitatem, extorqueat; imitari debent eum qui Marci 9. dicebat: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Exoratoque divino auxilio, remedium illud ipsis opportunum erit, quod Patres spirituales suggerunt, & cum illis Contentonus to. 4. dissert. 2. c. 2. coroll. 3. Vel enim de Catholica religione, in generali, dubium obrepit, vel de articulo aliquo in speciali. Si in generali, revocanda est in mentem praecleara motivorum credibilitatis harmonia, & protinus nubium omne diffugiet. Tam enim credibilia sunt, ut nihil humana fide tam credibile sit, quam motiva illa, omnique alia religio, nostrae contraria, omnibus credibilitatis motivis destituta, ridicula, fabulosaque merito censetur. Si dubium obrepit de aliquo articulo in speciali, hac ratiocinatione exufflandum est: Si Ecclesiae Catholicae credo ob tam praecleara signa credibilitatis, quae mihi persuadent ipsam esse veram Ecclesiam: illum ergo articulum in dubium revocare non possum: cum frustra verae Ecclesiae credat, qui aliquem articulum ab ipsa propositum in dubium revocat. Si enim Ecclesia vera est, infallibilis est, dicente Domino, quod portae inferi adversus eam praevaleant non possunt. Dicente etiam Apostolo, quod Ecclesia vera *columna est & firmamentum veritatis.* Quod ergo ipsa proponit credendum, revocare non licet in dubium.

CAPUT XIX.

Pena haereticorum.

266 Duplices sunt, temporales scilicet & spirituales. Utraque breviter recensero. Temporales sunt, 1^a. poena mortis. 2^a. confiscatio bonorum. 3^a. incapacitas ad publica officia obtinenda. 4^a. privatio jurisdictionis temporalis, & absolutio subditorum a debito fidelitatis ipsis promissae. Sic enim quoad poenam mortis, & confiscationis declaratur per varias leges Imperiales, & per varios Canones quoad reliquas.

267 Poenae spirituales sunt, 1^a. excommunicatio major, Suae Sanctitati per Bullam Coenae

Tom. II.

reservata. 2^a. privatio Ecclesiasticae sepulturae. 3^a. irregularitas. 4^a. privatio omnis jurisdictionis Ecclesiasticae. 5^a. inhabilitas ad omnia beneficia. 6^a. privatio omnium dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum. 7^a. infamia juris. Omnes etiam poenae istae statuuntur in variis Canonibus, quos causa brevitas omitto. Sicut ab haeresi, sic a censuris & poenis istis solus Pontifex, & quibus ipse facultatem ad id concessit, absolvere possunt.

Facultatem quidem illam Gregorius XIII. 268 ad instantiam Philippi II. Regis Catholici, anno 1576. Episcopis Belgii concessit, etiam absolvendi ab haeresi manifestata, etiam post relapsum; sicut & facultatem absolvendi ab omnibus aliis casibus Papae reservatis, etiam in Bulla Coenae; ipsis quoque concessit, quod eandem facultatem cuicumque idoneo Sacerdoti delegare possent, donec (inquit Pontifex) ac quousque Germania inferior in pristina Regis Philippi obedientia plenarie restituta esset, uti videre est in Bulla *nuper subinde.*

Sed quaeritur num facultas illa etiamnum 269 duret, cum Rex Catholicus cesserit juri quod habebat in provinciis haereticas? Affirmant nonnulli, tum quia clausula illa *donec*, &c. necdum impleta est, cum Germania inferior necdum plenarie sit sub potestate Regis Catholici. Tum quia ratio dictae concessionis adhuc perseverat: siquidem facultas illa concessa fuit, ob frequentiam vicinorum haereticorum in Belgio Catholico, quae tantò hodie major est, quanto major, & liberior communicatio haereticorum cum Catholicis, à quibus plerique in dies ad fidem reducuntur.

Alii tamen non sine fundamento negant. 270 Cum cessare videatur finis istius concessionis. Et ideo ad tollendum omne dubium, Episcopi Belgii in litteris suae confirmationis, dictam facultatem à Sede Apostolica accipere solent, vel etiam specialiter obtinere. Quae ipsis etiam, ex rationabiliter praesumpta Pontificis voluntate, per accedens competit, in casu moralis impossibilitatis adeundi Pontificem, ratione sexus, paupertatis, infirmitatis, &c.

CAPUT XX.

Haereticorum libri prohibiti.

Sed & in poenam, confusionemque haereticorum, sicut & ad impediendum nocuum 271 documentum fidelium, libri haereticorum haesim continentes, vel de religione tractantes, legi, imprimi, retineri prohibentur sub poena excommunicationis, Pontifici reservatae in Bulla Coenae. Libri (inquam) haereticorum. Neque enim prohibiti sunt libri Ethnicorum, Mahumetanorum, Judaeorum, &c. Possuntque Episcopi Belgii, prohibi-

R

tionem illam non obstante, libros hæreticorum legere, utpote hæreticæ pravitatis Inquisitores ex officio, ubi Inquisitionis officium non est institutum, prout in Belgio.

272 Sixtus quoque V. in Bulla *cæli & terra* 7. sub excommunicatione latæ sententiæ, Pape reservatâ, prohibet libros Astrologiæ judiciariæ, id est divinationis futurorum, ab humana libertate dependentium, præcipiens ut contra scienter legentes, aut retinentes libros & scripta hujusmodi, Inquisitores procedant.

273 Præterea Clemens VIII. in Indice librorum prohibitorum, sub eadem excommunicatione, non tamen reservatâ, prohibet legere, vel retinere quoscumque libros Hæretiarum, licet de religione non tractent. Aliorum verò hæreticorum libros, qui de religione non tractant, regula 2^a. Indicis permittit legi, & retineri à Theologis, dummodò jussu Episcoporum, vel Inquisitorum examinati, & probati fuerint; prohibentur tamen usquedum taliter examinati fuerint, & approbati. Contra quam prohibitionem faciens, incidit in excommunicationem non reservatam, latam in regula 10^a. Indicis; ubi etiam excommunicantur legentes; vel retinentes scripta cujuscumque Authoris, prohibita ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem. Legens verò libros prohibitos aliam ob causam, quam ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis, peccat quidem mortaliter, sed non est excommunicatus, ut ex eadem regula 10^a. ostendit Sylvius.

274 Cæterum licet Clemens VIII. sub excommunicatione non reservata, prohibuerit libros Authorum de hæresi suspectorum, Magorum, & Catholicorum expurgatione indigentes, ob admixtionem falsorum dogmatum, donec autoritate Episcoporum, vel Inquisitorum expurgentur. Hos tamen libros Layman dicit non esse prohibitos, antequam in Indicem specialiter relati sint. Et addit, Romanum Indicem, quoad prohibitionem librorum secundæ classis, in Germania receptum non esse. Quare attendi debet, quousque prohibitiones illæ usu receptæ sint in Provinciis. Libros certè Caroli Molinæ, de jure & justitia tractantes, tametsi usque ad eò prohibitos in Bulla Cœnæ, ut à Romanis Pontificibus specialiter excipi soleant, dum libros prohibitos legendi facultatem concedunt; nihilominus omnes passim Juriste in Belgio retinent ac legunt. An licitè? Bertrandus Loth in tractatu suo de casibus Belgicis affirmat. Ego aliis judicium relinquo.

275 De antedictis Catholicorum libris prohibitis, donec expurgentur, Marchantius, & Diana p. 11. tr. 8. resol. 62. docuerunt retineri posse, usquedum corrigantur, dummodò non legantur. Hoc tamen nec asseri potest, nec practicari: cum propositio ista, *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri,*

usquedum, adhibita diligentia corrigantur, damnata sit ab Alexandro VII.

Nec à retentionis pœna excusatur, qui non intelligit librum, quem retinet: quia equidem retinet, cum periculo saltem aliorum. Sylvius 2. 2. q. 11. a. 3. conclus. 6. idem censet de lectione libri scripti eo idiomate, quod legens non intelligit. Quia prohibitio non solum est ad vitandum periculum, sed & ad hæreseos detestationem. Quia tamen lectio ejusmodi solum est materialis, non formalis, oppositum probabiliter tenent Suarez, & alii, dummodò non legat coram aliis idioma intelligentibus. Qui tamen auscultando lectionem prohibitam, non incidunt in excommunicationem. Quia, auscultare, non est legere. Si quis tamen jubeat famulum sibi librum hæreticum prælegere, censuram incurrit: quia per famulum legit. Et quod per alium facimus, per nos facere censetur, regulâ 72. juris in 6°. Ita Azorius, Reginaldus, Sayrus, contra Tamburinum, Bonacinam, & quosdam alios.

An verò censuram incurrat qui, pro determinato tempore, facultatem habens retinendi, eo elapso, retinet, quia licentiæ prorogationem expectat? Franciscus Verde affirmat. Delbene negat, cumque ipso Lumbierus noster, non sine probabilitate, si dubium non sit prorogationem intra modicum tempus obtinendam. Pro tam modico namque intervallo tacita videtur adesse licentia.

Quæritur etiam, an censuram incurrat P. 277. qui legit librum Authoris Catholici, in quo de verbo ad verbum referuntur errores hæreticorum, cum argumentis suis, prout sunt in eorum libris? 2°. qui legit librum Authoris Catholici, in quo addita sunt Scholia Authoris hæretici? 3°. qui legit manuscriptum Authoris hæretici? 4°. qui legit brevem scripturam ejusdem, orationem, concionem, disputationem, vel epistolam typis mandatam de religione tractantem? 5°. qui solum libri proœmium, vel epistolam dedicatariam legit? 6°. qui solum aliquot lineas libri hæretici legit?

Ad 1. respondeo negativè cum Navarro in Manuali c. 27. n. 56. & Doctoribus communiter. Quia talis liber non est Authoris hæretici.

Ad 2. respondeo affirmativè, si Scholia illa de religione tractent, eaque legantur. Quia totum illud volumen duos continet libros, quorum alter est Authoris hæretici, de religione tractans, ad eò prohibitus per Bullam Cœnæ. Ita P. Oxea disput. 5. de virtutibus Theol. sect. 7. n. 99. contra Navarrum, & Sylvium, aientes, talem non incurrare excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed aliam non reservatam; eò quòd ex regula Indicis 4^a. & 8^a. constet, annotationes, seu Scholia ejusmodi debere ex-

pungi, priusquam tales libri permittantur. Sed per hoc non enervatur, quod talis faciat contra prohibitionem Bulla Coenae, *Excommunicamus quoscumque... hereticorum libros... de religione tractantes... scienter legentes, &c.*

280 Ad 3. respondeo affirmativè, cum communi, contra Tamburinum. Quia per libros prohibitos intelliguntur tam manuscripti, quam impressi. Neque enim soli impressi veniunt nomine librorum; & Pontifices in prohibitionibus suis modò utuntur nomine librorum, modò scriptorum, ut videre est in regulis Indicis. Denique ratio prohibitionis, periculum utique lectionis; æquè locum habet in manuscriptis, quam impressis.

281 Ad 4. respondeo affirmativè cum Suarez disput. 20. de fid. sect. 2. n. 10. contra Sanchez, Bonacinam, & Palaum. Tum quia majus plerùmque periculum continent, quam liber grandior. Tum quia ipsæ etiam theses, stylo Romanæ Curiae, hic veniunt nomine libri, seu libelli, ut constat ex numero prohibitionum quarundam thesium Lovaniensium, quæ libelli vocantur, id est parvi libri, tamen usus in Belgio, Germania, Gallia, &c. obtinuerit, quod libelli isti, seu theses sine approbatione imprimi possint. Sed & usû SS. Patrum epistola subinde vocatur liber. Scriptum namque D. Cypriani de zelo, & livore, Hieronymus librum appellat, & Augustinus epistolam.

282 Ad 5. respondeo affirmativè cum Sanchez l. 2. Decal. c. 10. n. 30. Vgolino, & aliis passim, nisi materiae levitas excuset. Quia prohibito libro, quælibet pars ipsius prohibita centetur.

283 Ad 6. similiter respondeo affirmativè, nisi materia sit levis. Si enim materiae levitas non excuset à mortali peccato, nec excusat à censura. An verò detur hic materiae levitas excusans à mortali peccato? sententia communior affirmat, quia non apparet peculiaris ratio, cur hic minus detur, quam in aliis materiis. Oxea negat, peculiarem assignans rationem, quia ex una parte, ratio communissima prohibitionis librorum hæreticorum, est ob periculum subversionis, à quo nullus, nisi stultus, & superbus se alienum præsumit in materia tam lubrica, in qua Ecclesia ne ipsis quidem Episcopis, & Cardinalibus fidei, sed eorum lectionem omnibus generaliter prohibet. Ex alia parte, quando aliquis aperit librum ejusmodi ad legendum, per Ecclesiae prohibitionem admonitus de periculo, ignorat qua in pagina & in qua periodo, respectu sui, lateat istud periculum. Illud ergo in qualibet parte libri rationabiliter timere debet; cum lectio vel unius lineæ grave periculum generare possit; eò quod in una linea contineri possit antecedens, plurimas inferens consequentias perniciosissimas, quæ tentationem gravissimam, & in-

Tom. II.

de grave periculum excitare possunt. Justissimè proinde Ecclesia potuit lectionem cuiuscumque partis talis libri, sive entitativè magnam, sive parvam, sub eadem censura graviter inhibere; idque fecisse censenda est, dum lectionem indistinctè prohibuit, ob rationem, quæ lectionem quamcumque graviter prohiberi exegit. Difficulus proinde hic assignatur pars materialiter levis, quæ non sit formaliter gravis.

Difficulus quoque admissa hic materia 284 levitate, materia illa designabitur, deque differentibus circa eam Authorum sententiis iudicium feretur. Dum enim Suarez pro materiae parvitate designat duas vel tres lineas. Sayrus decem lineas. Azorius unum, vel alterum versiculum. Arriaga unum parvum folium. Sanchez unum magnum folium, seu paginam libri in folio: attentis præmissis, non pro ratione, sed pro arbitrio, sic statuunt: cum plerùmque in tribus vel quatuor lineis, plures hæreses contineantur, vel certè perniciosius antecedens aliquod, quam alias in grandiori pagina. Dumque Fagundez dicit, legentem minus quam magnum folium, non censeri legere librum hæretici, ratio ista ducit in præcipitium: cum inde consequens esset, dici posse (cum Chroufers) materiam parvam hic esse eam libri partem, quæ per se sumpta verè censeri non possit nomine libri. Quam opinionem Doctores merito rejiciunt, ut nimis laxam.

Hæretici verò aliam hic contentionem 285 excitant, dicentes, Pontificem Romanum justè prohibere non potuisse libros ipsorum. Cum Ecclesia Deum imitari debeat, qui reliquit hominem in manu consilii sui, ut quod vult, faciat, & quos vult, libros legat. Interna quippe Dei unctio, seu inspiratio unumquemque docebit, qui libri sanam, qui perniciosam contineant doctrinam, juxta illud 1. Joan. 4. *Probate spiritus si ex Deo sint.* Et 1. Thessal. 5. *Omnia probate, quod bonum est tenete,* sive (ut Augustinus legit l. de nat. & grat. c. 39.) *omnia legite, quæ bona sunt tenete.*

Sed imperita est contentio: si enim com- 286 municatio cum hæreticis; tamquam perniciofa, justè prohibetur; juxta illud Tit. 3. *hæreticum hominem... devota.* 2. Joan. *nolite recipere eum in domum,* &c.: ob eandem rationem justè prohibetur lectio librorum hæreticorum: utpote æquè vel magis perniciofa, quam conversatio dicta. Idque fundamentum habet in Apostolica doctrina, secundum quam libri noxii comburuntur. Actor 19. *Multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, conulerunt libros (ex Apostolica haud dubiè doctrina) & combusserunt coram omnibus.* Et ideò Concilium Nicenum I. libros Arii iussit comburi, & Constantinus poenam capitis statuit in eos, qui libros illos occultassent, ut videre est apud Socratem l. 1. c. 6.

R 2

& Nicephorum l. 8. c. 18. Deque cremandis Nestorii libris extat Edictum Valentiani & Martiani Imperat. in Concilio Calcedonensi act. 3. sicut & lex Theodosii & Valentiani in Concilio V. Constantinop.

287 Non sic ergo Deus reliquit hominem in manu consilii sui, ut nihil illi prohibeat. Et in hoc Deum imitatur Ecclesia. Probatio verò spirituum (de qua 1. Joan. 4. & 1. Thes. 5.) non competit omnibus (neque enim Apostolus 1. Cor. 12. tribuit omnibus discretionem spirituum, sed aliquibus dumtaxat.) Probatio proinde illa facienda est ab iis, qui probare possunt (de quibus loquitur Augustinus) & principaliter à Romano Pontifice, cui Christus Dominus tradidit clavem scientiæ rerum fidei, sensuumque S. Scripturæ, & ab iis quibus id commiserit. Deinde probatio, de qua Apostolus, non habet locum in iis quæ ab Ecclesia reprobata sunt. Cum Ecclesiæ contradicens, secundum Evangelium, haberi debeat tamquam *ethnicus & publicanus*.

288 Egerrimè etiam ferunt hæretici, per Constitutionem Pii IV. non permitti omnibus lectionem Bibliorum in lingua vulgari, nisi de licentia Parochi, vel Confessarii. Id tamen Pius IV. prudentissimè statuit, non quòd S. Scriptura aliquid mali contineat, sed quòd in ea sint plurima *difficilia intellectu, qua indoli & instabiles depravant.... ad suam ipsorum perditionem*. 2. Petri 3. Unde D. Hieronymus epist. ad Paul. conqueritur de eo, quod apud nostrates hæreticos experimur, quòd utique *ea Scripturarum ars est, quam sibi passim vendicant: hanc garrulatus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant*.

In Gallia tamen, & Belgio, juxta Marchantium tribun. Sacr. tom. 2. tract. 2. sect. 4. Illustrissimum D. Herinx Episcopum Ipresensem disput. 4. de Script. sac. q. 3. & Bertrandum Loth reisolur. Belg. tract. 13. a. 8. usus invaluit, ut Biblia vulgari idiomate à Laicis piis legi permittantur. Quod tamen Pastores, & Confessarii permittere non debent in versione corrupta, & non nisi iis, de quibus moraliter constat, quòd non abutentur.

CAPUT XXI.

Prohibita cum hæreticis communicatio, deque rebus fidei disputatio.

289 Omnis omninò cum hæreticis communicatio olim prohibita fuit. Sed Martinus V. in Concilio Constantiensi statuit, illos dumtaxat vitandos, qui publicè denuntiati sunt hæretici. Periculosa tamen cum ipsis familiaritas jure naturæ cavenda est. Quia sermo hæreticorum ut cancer serpit, & incautos imperceptibiliter inficit, maxi-

mè si soleant Catholicorum ritus irridere, doctrinam traducere, &c.

Nec licitum est hæreticos, aliosvè infideles ad Missæ sacrificium admittere, juxta cap. *Episcopus* de consecrat. dist. Quin imò ostiarii ordo ad hoc institutus est, ut ipsos à sacris nostris, præsertim à sacrificio Missæ excludant. Multis tamen in locis consuetudo ipsos admittit, etiam Romæ, ob fructum experienciæ probatum.

In sequentibus etiam casibus prohibita est cum Judæis communicatio. 1.º non licet cum ipsis, vel cum Saracenis habitare. 2.º nec Judæum aut Saracenum in medicum advocare. 3.º nec medicinam à Judæo recipere. 4.º nec agere obstetricem aut nutricem infantium Judæorum, in eorum domibus. 5.º nec ipsos ad convivium invitare, nec accedere ad convivium ipsorum. 6.º nec azyma cum ipsis edere. 7.º nec ingredi cum ipsis in balneum. 8.º nec Judæos hæredes, aut legatarios constituere. Omnia hæc in variis Canonibus habentur tit. de Judæis. Et innovata sunt ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi.

Disputatio denique cum hæreticis ex dicto nemini licita est, nisi ex speciali licentia Sedis Apostolicæ, vel nisi fidei status eam exigeret, periculumque esset in mora. Sic anno 1644. declaravit S. Congregatio de propaganda fide.

Alexander quoque IV. cap. *quicumque* de hæreticis in 6.º statuit, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel privatim, de fide Catholica disputare. Qui verò contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Enimverò testis est experientia, disputationes cum hæreticis, ut plurimum ad nihil valere, nisi ad subversionem audientium, vixque unquam affulgere spem, hæreticos disputatione convertendi. In locis tamen ubi est hæreticorum frequentia, sicut in Germania, & Belgio, inhibitionem Alexandri IV. contrario usu abrogatam censent Coninck, aliique plures apud Becanum p. 2. c. 15. q. 7. Saltem Laicis doctis disputatio cum ipsis (iisdem in locis) permotum exercitii, consuetudine licita est; imò subinde necessaria ad compefcendum hæreticum fidei insultantem, &c.

Nec ipsi tamen, imò nec Clerici (quibus disputatio cum hæreticis, non ex condicte, per sacros Canones prohibita non est) consultò hæreticos aggredientur, nisi docti sint, & in controversiis versati; ne fidem cum scandalo pusillorum exponant hæreticorum derisioni.

CAPUT XXII.

Unumquemque in sua religione salvari posse, falsissimum est.

Stud utique (post Mahumettum in Alcorano) suadere conatus est Antonius de

Domini, in infami libro suo de Republica, eundemque errorem politici illi sequuntur, qui omni religioni & sectæ, datâ occasione, admiscuntur, mutant cum aura religionem, atque inter Catholicos Catholicissimum, inter Lutheranos Lutheranismum, inter Calvinistas Calvinissimum sectantes.

Sed manifestè errant. 1.º quia ad Ephef. 4. Apostolus dicit: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma*, ad significandum, quod sicut non est nisi unus Deus, cujus cultu salvari possumus; nec nisi unum baptisma, sine quo non est salus; sic non est nisi una fides, quam profitendo salvari possumus. Ergo non magis salvari possumus qualibet fide, quam quolibet baptismo, vel cultu iustitiae Dei. Enimverò uni Deo vero, utpote Deo pacis, & non dissensionis, placere non possunt dissensiones, & schismata in materia fidei. Ideoque Apostolus Hebr. 13. prohibet, dicens: *à vera fide doctrinis variis & peregrinis nolite abduci*. Nec Deus in omni, sed in sola vera fide, & religione exhibet media necessaria ad salutem adipsendam.

296 2.º. Hæretici aliquam fidem, seu religionem sectantur: nec tamen hæreticus est salus; imò hæreticus (teste Apostolo ad Tit. 3.) *est proprio iudicio condemnatus*. Et si hæretici in Christum credentes, salvari possent, salvari potuissent Ariani, Nestoriani, Macedoniani, Pelagiani, &c. Erasset proinde Ecclesia primitiva, contra eos Concilia convocando, eos ab Ecclesia separando, anathematizando, &c.

297 3.º. Ad salutem necesse est Catholicam fidem integram, inviolatamque servare, prout constat ex Athanasii Symbolo: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in aeternum peribit*.

298 4.º. Sine verâ fide salus esse non potest (quia *sine fide, verâ utique & divinâ, impossibile est placere Deo*.) Sed quælibet non est vera fides: cum verum vero, vera proinde fides veræ fidei nequeat contradicere. Catholica verò fides contradicit Lutheranae, Calvinianæ, &c. Lutherana etiam Calvinianæ, Calviniana Lutheranae contradicit. Et sic de aliis.

299 5.º. In hæreticis, aliisque infidelibus non est fides supernaturalis & divina, sed naturalis & humana dumtaxat (quæ ad salutem non sufficit, Apostolo testante, quod non sumus idonei cogitare aliquid salutare ex nobis quasi ex nobis, &c.) neque enim verè captivant intellectum suum in obsequium primæ Veritatis, recognoscentes eam nec falli, nec fallere posse. Si enim verè hoc facerent, intellectum suum illi captivarent in omnibus quæ revelavit. Cum æquè sit prima Veritas falli & fallere nescia in uno, quàm in altero, & si in uno fallat, non sit

prima Veritas. Cui proinde non credunt, in iis quæ credunt, sed humanæ persuasioni. Qui enim primæ Veritati discredidit in uno, non credit in ullo; sed contra eam peccans in uno, *factus est omnium reus*. Jacobi 2.

Vana proinde est cavillatio, quæ hæretici dicunt, religiones Catholicam, Lutherana, Calvinianam, &c. sibi invicem non contradicere in substantialibus (quæ sola salutem impediunt) sed in accidentalibus dumtaxat. Quia (præterquam quod id falsum sit) veræ & Catholicæ fidei contradicens, sive in substantialibus, sive in accidentalibus, primæ Veritati revelanti contradicit, saltemque virtualiter dicit, in iis eam revelasse falsum. Quod si verum est, certè non est prima Veritas, nec Deus. Quod quicumque seu formaliter, seu virtualiter asserit, certum est, quod salvari non possit.

Dixi cavillationem illam hæreticorum falsam esse: si enim fides Catholica, Lutherana, Calviniana, &c. sibi invicem non contradicant in substantialibus, & salutem impediuntibus, cur Lutherani, Calvinistæ, &c. à Catholicis recesserunt: cur eos pro membris abscissis, & à corpore Christi separatis, imò & pro idololatriis habent? Anfortè idololatriis substantialiter non contradicunt? Et quomodo religiones illæ sibi invicem non contradicunt in substantialibus, quæ sibi invicem contradicunt in doctrina de Sacramentis, deque mediis ad salutem necessariis? Et quæ (amabo!) ratione probare possunt, ista non esse substantialia? An quia solum articuli in Symbolo Apostolorum contenti substantiales sunt? Si sic: ergo, salvâ salute, liberum est negare assensum innumeris fidei articulis, non contentis in Symbolo, contentis tamen in sacra Scriptura, v. g. quod prohibendæ non sint nuptiæ. Quod si verum est, ut quid ergo Scriptura adeò reprehendit prohibentes nubere, ut de iis dicat, quod doctrinam sequantur demoniorum, 1.º Timoth. 4. Ut quid Apostolus Paulus ad Galatas 1. loquens de legalibus, in Symbolo non contentis: *Ei si (inquit) Angelus de celo evangelizaverit vobis, præterquam quod accepistis, anathema sit*. Et rursum: *Ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis non proderit*. Ut quid sancti Martyres maluerunt millies mori, quàm vel unum fidei articulum, licet in Symbolo illo non contentum, negare?

Enimverò non magis licet, vel unum fidei articulum in Scriptura contentum, salvâ salute, negare, sub prætextu quod substantialis non sit, quàm contra vel unum Decalogi præceptum, salvâ salute, agere, sub simili prætextu, quod substantialis non sit. Cum non sit major ratio negandi, quod fides omnium fidei articulorum in Scriptura contentorum, substantialis sit (id est ad salutem necessaria) quàm negandi, quod ob-

servantia omnium Decalogi præceptorum substantialis sit, id est ad salutem necessaria. Hoc autem negari non potest. Quod enim de Decalogi præceptorum observantia Jacobus Apostolus dixit, fidei convenit: *Quicumque totam legem servaverit, offendet autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit non machaberis, dixit & non occides.* Hoc (inquam) de receptione articulorum fidei, ob eandem rationem, dicendum est: quicumque omnes fidei articulos receperit, offendet autem in uno, ipsi contradicendo, factus est omnium reus. Qui enim dixit, *Deum esse Unum & Trinum, Filium Dei incarnatum*, &c. dixit & *Caro mea verè est cibus*, & cætera quæ in sacris Litteris continentur.

303 His subverta manet doctrina Calvinistarum, art. 20. Confessionis suæ expressa, *solum utique fidem in Christum justificare.* Doctrina item Dailai, Molinei, & Mestrezati (qui Pseudosynodo Charentonensi anni 1631. prædedit) *ad salutem adipiscendam, Christi fidem, & quorundam articulorum fundamentalium, in Symbolo contentorum, sufficere.* Ex quo pseudoprincipio Calvinistæ, in dicta Synodo, societatem cum Lutheranis Confessionis Augustanæ inierunt, declarantes eos ad Cœnam suam recipiendos, sine prævia Lutheranæ professionis abjuracione, nec à corpore Christi abscissos esse, ex hoc quòd in Eucharistia realem præsentiam corporis Christi nobiscum confiteantur.

304 Quod si ita est, Calvinistas per salutem ipsorum rogo, & in visceribus Christi obtestor 1°. ut deponant tantisper præjudicia. Si enim nec à sua societate, nec à Christi corpore separatos habeant Augustanæ Confessionis Lutheranos, qui realem illam Christi præsentiam continentur, Missam cum ceremoniis non multum dissimilibus à nostris celebrant, confessionem auricularem retinent, aras erigunt, lacras imagines exhibent, &c. Quid est quòd ista in Lutheranis dissimulant, in nobis anathematizant? Quid est quòd propterea à nobis recesserunt? An quia Christum in Eucharistia adoramus, non sic Lutherani? At Calvinus ipse in opusc. ad Wespalum, & contra Heshustum, fateatur, absurdum esse, Christum in Eucharistia realiter præsentem credere, & ibi eum non adorare.

305 2°. eosdem obtestor, ut non sint similes iis, qui oculos habent, & non vident, sed præ oculis habentes suum illud pseudoprincipium, *ad salutem utique sufficere fidem Christi, & quorundam articulorum fundamentalium Symboli*, videant ex eo manifestè consequi, à se negari non posse securitatem religionis nostræ: utpote cui fides illa non deest. Sine necessitate ergo ab ea recesserunt; sine necessitate dissensionibus, & schismatibus Christi Ecclesiam laetaverunt. Nec eos ad id Dei spiritus im-

pulit: quia non est Deus Author dissensionis, sed pacis.

3°. denique eosdem obtestor, ut considerent, se non posse, nisi per summam imprudentiam, in religione sua persistere, sed ad nostram reverti debere, si salutem suam in tuto velint ponere. Neque enim negare possunt, in negotio salutis, negotiorum omnium momentosissimo, illam viam, de cuius securitate omnes conveniunt, præferendam ei, de cuius securitate non conveniunt omnes. Atqui de securitate viæ, seu religionis nostræ omnes conveniunt, tam nos scilicet, quàm Calvinistæ Adversarii nostri, quibuscumque Protestantibus Angli ingenue agnoscunt, Ecclesiæ Romanæ sectatores in ea salvari posse. De securitate verò religionis Lutheranæ, Calvinianæ, &c. non conveniunt omnes; sed eam ad certissimam perditionem ducere, tota Catholica religio, in eaque innumerabiles Viri doctissimi, pariterque sanctissimi; non solum contestantur, sed validissimis insuper probant argumentis. Igitur negare non possunt, Catholicam religionem Lutheranæ, Calvinianæ, &c. præferendam.

CAPUT XXIII.

Extra Catholicam, seu Romanam Ecclesiam, non est salus.

PROBATUR, quia sola Ecclesia Catholica, seu Romana, est Ecclesia vera, uti demonstrabitur infra. Atqui extra veram Ecclesiam, sicut non est vera fides, sic non est vera salus, uti probat multipliciter D. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ: *Quisquis (inquit) ab Ecclesia segregatus, adultera jungitur, à promissis Ecclesiæ separatur. Nec perveniet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienans est, profanus est, hostis est. Habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.*

Et probat 1°. quia qui societatem non habet cum Ecclesia, societatem non habet cum Christo; sed est adversarius ipsius, juxta illud Matth. 12. *Qui non est mecum, adversus me est; & qui non colligit mecum, dispergit.* Non regnabit autem cum Christo adversarius Christi.

Probat 2°. quia non salvatur, nisi qui Christum induit. Sed Christum non induit, qui Ecclesiam Christi scindit, seque ab ea dividit. Talis enim tunica Christi inconsutilem, & indivisibilem scindit, & se ab eadem dividit, peior crucifixoribus Christi, qui dixerunt Joan. 19. *Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit.* Ideo ergo possidere non potest indumentum Christi, qui scindit & dividit Ecclesiam Christi.

Probat 3°. quia qui non habent hic Christum Pastorem, non habebunt ipsum in altera vita Salvatorem. Sed qui sunt extra Eccle-

- clefiam, non habent hic Christum Pastorem. Quia Pastor non est, nisi gregis unius (qui est Ecclesia) juxta illud Joan. 10. *Fiet unum ovile, & unus Pastor.* Quisquis ergo non est de grege illo, non est de ovibus Christi. Ergo ab ipso non ducetur in pacua felicitatis aeternae.
- 311 Probat 4°. variis similitudinibus, seu figuris, ex S. Scriptura petitis. Prima petitur ex arca Noë, quae figura fuit Ecclesiae: sicut ex toto genere humano nullus salvatus fuit, nisi qui fuit in arca Noë, extra quam nullus mortem evadere potuit; sic ex toto genere humano nullus salvatur, nisi qui est in Ecclesia, extra quam nullus mortem aeternam evadere potest.
- 312 Secunda petitur ex domo Raab meretricis, per quam Ecclesia pariter figurata fuit. Sicut enim domus Raab multorum virorum prostibulum fuit; sic Ecclesia gentium, prostibulum fuit multorum demoniorum, & idolorum. Et sicut Raab ex impudica & infideli, per receptionem exploratorum fidelium, facta est fidelis & casta; sic gentilitas, per receptionem Apostolorum, aliorumque fidei praedicatorum, facta fuit fidelis & sancta. Quod ergo Josue 2. dictum est ad Raab, *patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & colam dominum patris tui, colliges ad teipsum in domum tuam; omnis qui exierit ostium domus tuae foras, reus sibi erit mortis suae:* significat quod sicut nullus de Hierico mortem evasit, nisi qui in domo Raab inventus fuit, extra quam omnes perierunt; sic nullus hodie mortem aeternam evadit, nisi qui invenitur in Ecclesia, extra quam omnes pereunt.
- 313 Tertia petitur ex veteri ritu comedendi agnum Paschalem: totum namque comedere oportebat in una domo, nihilque illius extra comedi poterat: *In una domo comedatur, nec efferretis de carnibus foras.* Exodi 12. Omnia illa, quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Per illam ergo figuram allegoricè significatur, quod sicut ad participationem agni nullus admittebatur extra unam illam domum; sic ad participationem veri agni, id est Christi, per quem est salus nostra, nullus admittitur extra unam Ecclesiam.
- 314 Aliis figuris Evangelicis idipsum amplius potest roborari: utique adolescentis, qui è paterna domo egressus, in extremas calamitates incidit, à quibus liberari non potuit, nisi in paternam domum revertendo. Luc. 16. Item operariorum illorum, quorum nullus denarii mercedem accepit, nisi qui in vinea laboravit. Matth. 20. Item mulieris, quae drachmam perditam non quaerit in agro; non in foro; non in plateis, non in domo aliena; sed in sua. Luc. 15. Quia drachma gratiae perditae non recuperatur extra Ecclesiam, nec in coetu Judaeorum, nec in Conciliabulis Lutheranorum, Calvinistarum, &c. sed in sola vera Ecclesia.

Merito proinde S. Augustinus in Psal. 54. 315 explicans verba illa, *inter multos erant mecum*, ostendit, quod licet haeretici & schismatici in multis conveniant nobiscum, quis tamen extra Ecclesiam sunt, salvari nequeunt. *In multis (inquit) erant mecum: Baptismum habebamus utique, in eo erant mecum. Evangelium utique legebamus, erant in eo mecum. Festa Martyrum celebrabamus, erant ibi mecum. Pascha solemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum. Sed non omnino mecum: in schismate non mecum, in haeresi non mecum. In multis mecum, in paucis non mecum. Sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis profuerunt multa in quibus mecum. Etenim, Fratres, videte quam multa enarravit Apostolus Paulus: unum dixit, si defuerit, frustra sunt illa. Si linguis hominum loquar & Angelorum (ait) si habeam omnem prophetiam, & omnem fidem, & omnem scientiam, si momes transferam, si distribuam omnia pauperibus, si tradam corpus meum, ita ut ardeat. Quam multa enumeravit? His omnibus multis desit una charitas, omnia illa nihil prosunt, cum omnibus illis nihil se esse Apostolus contestatur.*

Sed quid, si quis credat fundamentalia, 316 quae sunt in Symbolo, numquid hoc ad salutem sufficit, sicut dicunt Calvinistae num. 276. relati: Sufficere negat Augustinus epist. ad Catholicos de testimonio contra Donatistas: *Quicumque (inquit) credunt quidem, quod Jesus Christus, ita ut dictum est, in carne venerit, & in eadem carne, in qua natus, & passus est, resurrexerit, & ipse sit Filius Dei, apud Deum, & cum Patre unum, & incommutabile, vivum Patris Verbum, per quod facta sunt omnia; sed tamen ab ejus corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiant, ut eorum communio non sit cum toto corpore, quaecumque diffunditur, sed in aliena parte separata inveniantur; manifestum est eos non esse in Catholica Ecclesia, nec in salutis via. Nam, ut addit epist. 162. ad populum factionis Donatianae: quisquis ab hac Ecclesia Catholica fuerit separatus, quantumlibet se laudabiliter vivere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum.*

CAPUT XXIV.

Modus quo Aethei, qui nullam fidem & religionem agnoscunt, ad fidem perducendi sunt.

317 **I**Psis ante omnia inculcanda est necessitas religionem aliquam amplectendi, hoc modo: Extremæ dementiae est, se evidenter exponere periculo periculorum omnium periculosissimo, periculo utique horrendorum suppliciorum, per totam aeternitatem, si periculum istud vitari queat. Hoc vos facitis. Ergo. Major per se evidens est: si quid enim prudentia, si quid sapientia di-

Et, illud maximè, quòd homo non debeat sibipſi eſſe uſque ad eò inimicus, ut nolit ſe à tantis malis ſecurum reddere, ſi poſſit. Minor ſic oſtendenda eſt: vos nullum Deum agnoſcitis, nullum colitis, nec ulli vos ſubjicere vultis, nec tamen habetis certum & evidens argumentum, quòd Deus non ſit: ſunt autem talia argumenta quòd Deus ſit, ut iis innumeri ſapientiſſimi homines convicti, imò & omnes nationes univerſe terræ, id pro certo & indubitato habeant, & ſemper habuerint. Sine manifeſta verò ſtultitia aſſerere non poteſtis, certum & indubitatum eſſe id, cujus oppoſitum certum & indubitatum habent, ſemperque habuerunt innumeri ſapientiſſimi homines, & omnes mundi nationes, niſi ſaltem, ad id aſſerendum, certum & evidens argumentum habeatis. Tale verò non habetis; ſed ea omnia, quæ profertis, majori facilitate ſolvuntur, quàm ea quæ contra vos proferuntur. Igitur ut minus dubitare debetis, an Deus ſit. Non dubitare enim, ubi tanta eſt dubitandi ratio, non eſt hominis ſequentis naturale lumen, ſed cervicoſam ſuam voluntatem. Quod profectò facere in re tam periculosa non eſt ratione utentis, ſed abutentis in ſuam perniciem. Hoc ipſo verò quòd dubitare debetis, an Deus ſit: lumen rationis evidenter dicat, Deum à vobis agnoſcendum, & aliquà religione colendum. Si enim hoc feceritis, ſive Deus ſit, ſive non ſit, ab omni periculo tuti eritis. Si autem non feceritis, & Deus ſit, manifeſto periculo expoſiti eritis, incurrendi vindictam ipſius, æternaque ſupplicia, quæ iis minatur, & infligit, qui ipſum nec colunt, nec recognoſcunt. Si enim Deus ſit, juſtus eſt. Unicuique proinde retribuit ſecundùm quod meretur. Quid autem aliud meretur homo, qui Deo ſubjici non vult, nec ipſum colere, & recognoſcere, niſi reprobationem ipſius, æternamque maledictionem, ſuppoſita aliunde immortalitate animæ, quam ab ipſis practicè recognoſcendam eſſe, ſimili ferè argumento pariter oſtendendum eſt. Atqui è duobus extremis hujusmodi, quorum unum ab omni periculo ſecurum eſt, alterum ejuſmodi periculo manifeſtè eſt expoſitum, lumine naturæ evidens eſt illud eligendum, quod à tanto periculo tutum eſt ac ſecurum. Cùm nihil evidentius ſit, quàm dementem eſſe, ſuique amore deſtitutum, qui periculum tantum declinare non vult, cùm poſſit.

318 Sic inculcatà iſtis neceſſitate recognoſcendi Deum, ipſumque religione aliquà colendi, oſtendendum eſt, quamlibet non ſufficere (per ea quæ dixi cap. 22.) ſolamque Chriſtianam eſſe veram (per ea quæ dicam capite ſequenti,) ſolam proinde per quam Deus eſt colendus, & per quam poteſt obtineri ſalus.

CAPUT XXV.

Modus quo prædicti, ſimulque Pagani, & Judæi perducendi ſunt ad Religionem Chriſtianam.

AD eam amplectendam partem argumentis inducendi ſunt, quibus capite 27. probabitur falſitas religionis Paganicæ & Judaicæ. Partim iis, quibus oſtenditur Chriſtianam eſſe veram; argumentis (inquam) petitis à Chriſtianæ religionis Authore; ab excellentia doctrinæ quam prædicavit; à modo propagationis illius; ab effectibus quos religio Chriſtiana cauſavit in mundo; à diuturna, nec unquam interrupta continuatione illius, à ſeptemdecim & amplius ſæculis, inter horrendas perſecutiones; ab innumerabili multitudinè ſæclorum utriuſque ſexûs, qui veritatem illius ſanguine ſuo teſtati ſunt; à miraculis editis in confirmationem illius; à vaticiniis quibus eadem religio pluribus antè ſæculum prædicta fuit. Quæ omnia, ſaltem collectim ſumpta, ſufficiunt, & pluſquam ſufficiunt ad cordatum quemque convincendum de veritate Chriſtianæ religionis. Quæ profectò ſi vera ſit, ſola vera eſt: cùm alias omnes reprobet ut falſas, iſque contradicat, nec plura ſibi invicem contradicentia poſſint ſimul eſſe vera.

Primum itaque argumentum pro veritate Chriſtianæ religionis petitur ab Authore, ſeu Fundatore illius, qui fuit Chriſtus Jeſus. Fieri enim non poteſt quòd ea religio falſa ſit, quæ Authorem habet tantæ ſanctitatis, ut nullus unquam potuerit ipſum verè arguere de peccato, cui ipſimet adverſarii teſtimonium reddiderunt, quòd viam Dei in veritate doceret; qui ſe Deum (ad eoque Veritatem falli & fallere neſciam, Deique Filium probavit, non ſolum admirabili vitæ ſanctimoniam, ſed & ſtupendis miraculis, factis in confirmationem veritatis, quam docebat; qui etiam multis Prophetarum, & Sybillarum vaticiniis, pluribus antè ſæculis prænuntiatus fuit tamquam verus Meſſias, & Legiſlator à Deo miſſus, prout videre eſt Genef. 48. Danielis 9. & in prophetia Iſaiæ, ferè per totam, & perſpicuum eſt ex oraculis Sybillarum, quibus omnia vitæ Chriſti myſteria tantâ certitudine prædicantur futura, ut narrentur tamquam præterita; ipſius videlicet incarnatio, baptiſmus, miracula, quinque panum multiplicatio, prædicatio, paſſio, reſurrectio, & in cælum aſcenſio, prout in Evangelio recenſentur. Audiantur Sybillæ, Delphica & Phrygia.

Impingent illi colaphos, & ſpua ſceleftis Iſraël à labiis, neque non & fellis amaræ

*Apponunt escam, potumque immixtus aceti;
Scindetur Templi velum, mediumque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis
horis:*

Et iridui somno peragens insignia facta.

*Sed postquam iridno lucem reperverit, at-
que*

*Monstravit somnum mortalibus, atque do-
cendo*

*Cuncta illustravit, caelestia tella subibit
Nubibus involctus.*

321 Nec ista magicis artibus tribui possunt: quia nondum erat homo Christus, quando misit Prophetas (inquit Augustinus serm. 27. de verb. Apost. c. 4) Si ergo magicis artibus fecit, ut coheretur mortuus, nunquid erat magus antequam natus? Idem etiam Christus Joan. 5. Judæos remittebat ad prophetias, quæ de ipso erant: *Scrutamini Scripturas, quoniam illa testimonium perhibent de me. Si crederetis Moysi, crederetis mihi & mihi: quoniam de me ille scripsit.*

322 Secundum argumentum petitur ab excellentia, puritate & sanctitate doctrinæ, quam Christus, & Christiana religio cum ipso tradit. Tradit enim doctrinam excellentissimam, purissimam, sanctissimam. Excellentissimam, quia nihil de Deo docet, quod sublime non sit, Deoque dignum. Purissimam, doctrinæ namque puritas ex duobus petitur, videlicet ex veritate dogmatum, & rectitudine legum; utrumque mirificè relucet in doctrina christiana. In ea nihil est quod non sit consonum veritati, nihil quod non sit consonum honestati, rectæque rationi. Nam licet aliqua doceat rationem humanam superantia, aliqua, quæ ratio ipsa assequitur, in utrisque summè rationabilis est. Siquidem in his quæ ratio humana assequi potest, nulla est religio, quæ tam magnificè de Deo sentiat, quæque de ultimo fine tam verè, de mediis ad illius consecutionem tam consentaneè rationi ac virtuti, de virtutibus tam honestè, de vitis tam purè, de operandi regulis tam rectè, deque præmiis bonorum, & vindicta scelerum tam copiosè disserat.

323 In his etiam quæ rationem superant rationabilissima est: cum nihil tam rationale sit, quàm fateri, quod cum Dei essentia, & potentia infinita sit, plura convenient Dei essentia & potentia, quàm finita hominis ratio possit comprehendere, ipsique de se & operibus infinitæ sapientia, potentiaque suæ testimonium perhibenti fidem adhibere. Ut enim sapienter Hilarius: *ab ipso Deo discendum est, quod de Deo intelligendum sit: quia non nisi se Authore cognoscitur. Ipse Deo de se credendum est, & iis quæ cognitioni nostræ tribuit, obtemperandum.*

324 Christiana denique doctrina sanctissima est, non solum quia nihil docet nisi honestum, sed & quia ab omni malo, etiam levissimo, declinare jubet, nihilque omittit,
Tom. II.

quo sectatores suos ad vitam immaculatam, sanctam, rectamque perducatur, ut constet ex evangelicis præceptis, & consiliis, quibus si Christiani omnes vitam suam, & omnes actus suos conformarent, Respublica Christiana non tam humana foret, quàm angelica, nec tam præ se ferens speciem Reipublicæ terrestri, quàm caelestis.

Tertium argumentum petitur à modo 325 propagationis Christianæ religionis & doctrinæ. Modus quippe ille divinissimus est. Neque enim sine divina virtute fieri potuit, quod duodecim piscatores rudes & imperiti, nullâ humanâ eruditione, nec eloquentiâ instructi, nullâ vi, aut potentiâ armati, nullo freti favore Principum, imò summe adversantibus, omnemque excogitabilem carnificinam in eos exercentibus Imperatoribus, Regibus ac Tyrannis, orbem universum, in eoque ipsos Imperatores & Reges, Philosophos acutissimos, obstinatissimosque Judæos, ac Gentiles brevi tempore Christi jugo tam efficaciter subicerent, ut non solum idololatriæ pestem tam antiquam, tam diffusam, tamque animis hominum invisceratam, legibusque & usu firmatam, virtute Crucifixi ex toto penè mundo non solum eliminarint; sed & toti penè humano generi persuaserint eam amplecti religionem, cujus mysteria usque adeo transcendunt captum humani intellectus, ut sunt mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis, Dei in cruce mortui, &c. cujus etiam præcepta adeo repugnantia sunt inclinationibus & concupiscentiis, ut sunt crucem jugiter ferre, inimicos diligere, benefacere his qui oderunt nos, inferentibus damna referre beneficia, non vinci à malo, sed vincere in bono malum, nihil eorum quæ in mundo sunt diligere, possessionibus renuntiare, patrem & matrem, imò & animam suam odisse, &c.

Quartum argumentum petitur ab admiran- 326
dis effectibus, subsecutis promulgationem, & receptionem Christianæ religionis, Authoris ipsius sanctitatem ac perfectionem rursus evidenter demonstrantibus. Statim namque per universum mundum subsecuta est tanta morum in melius commutatio, ut innumerabiles homines, utriusque sexus, & omnis conditionis, ducere cœperint vitam in terris angelicam, potius quam humanam, ita ut Christiana religio protulerit Choros innumerabilium sanctorum, quorum herôicas virtutes, prodigiosam austeritatem, penitentiam stupendam, vitamque caelestem, potius quàm terrestrem, ipsorum Acta, & Ecclesie Annales testantur. Nec hodie, inter multas spinas vitiorum, familia lilia desunt. Testeque experienciâ, illi qui etiamnum ab Atheismo, Paganismo, vel Judaismo ad Christianismum, vel ab hæresi ad Catholicismum convertuntur, id communiter faciunt ex vitæ melioris desiderio.
S

Qui verò inde deficiunt, id faciunt ex desiderio vitæ liberioris.

327 Quintum argumentum petitur ab invicta constantia, nec umquam interrupta perseverantia ejusdem religionis tot inter procellas, atrocissimasque persecutiones, quibus agitata fuit. Nam licet à mille & septingentis annis supra modum vexata, & impugната fuerit ab ethnicis & hæreticis, inter atrocissimas persecutiones semper inconcussa, semper invicta, semper firma permanfit; & licet portæ inferi adversus ipsam furias omnes fuscitaverint, prævalere non potuerunt. Denique tametsi tot sectæ, torque hæreses adversus eandem insurrexerint, nullum in ea errorem solidè probare potuerunt; ipsa contra omnium aliarum sectarum errores detexit, & plusquam sexcentas hæreses debellavit.

328 Sextum argumentum petitur ab infinita propè multitudine sanctissimorum Martyrum cujusvis ordinis, sexûs, ætatis, & conditionis, qui veritatem ejusdem religionis sanguine suo testati sunt, pro eaque inaudita tormenta, mortemque durissimam, tantâ fortitudine, tantaque cum lætitia & alacritate sustinuerunt, ut irrisi Tyranni, fatigatisque tortoribus, etiam tenerrimæ puellæ non defecerint tormenta patiendo, dum carnifices defecerunt ea inferendo. Tantus verò fuit sanctorum illorum Confessorum, seu Martyrum numerus, ut eorum undecies mille millia ex diversis Authoribus Græcus collegerit. Quorum martyria immensis prodigiis & miraculis ante, & post mortem ipsorum Deus illustravit. Et in his omnibus mira vis veritatis, palpabileque argumentum divinæ virtutis emicuit. Neque enim per tot & tam immanes cædes diminutus fuit Christianorum numerus; sed tantò amplius multiplicatus, quantò plus sanguinis Christianorum fuit effusus, ipsis etiam persecutoribus, & tortoribus divinam in eo virtutem agnoscentibus, eidemque religioni sese aggregantibus, ita ut verissimè Tertullianus Apolog. cap. ult. dicat, *sanguinem Martyrum fuisse semen Christianorum*. Et Justinus Dialog. in Triphone, *Ecclesiam crevisse persecutionibus, sicut vinea crescit putatione*.

329 Septimum argumentum à miraculis, multitudine innumeris, arduitate stupendis, certitudine indubitatis, perennitate perpetuis, quæ in ejusdem veritatis, seu religionis confirmationem, omnibus temporibus & locis à Christianis viris sanctissimis irreprehensibilibusque facta sunt, & quotidie fiunt; miraculis (inquam) talibus ac tantis, ut Deo Christiani cum Richardo de S. Victore l. i. de Trin. c. 2. dicere possint: *Domine si error est, à teipso decepti sumus. Nam ista in nobis tantis signis & prodigiis sunt confirmata, & talibus que non nisi per te fieri possunt*. Primò namque miracula Christi tam multa fuerunt, ut, teste Joanne Evangelistâ cap. 20. & 21.

vix enarrari queant, & Evangelistæ, vitandæ prolixitatis gratiâ, sub compendio ea retulerint, dicentes quòd ex omni parte afferebantur infirmi, & curabatur, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Fuerunt etiam tam prodigiosa, ut mortuum quadriuanum fuscitavit, & tempore passionis ipse, sol in plenilunio obscuratus fuerit, & tribus horis, toto orbe mirante, defecerit. Nec de eorum veritate dubitari potest: si enim falsa miracula Evangelistæ narraissent, ea narraissent, quæ manifestæ mendacitatis damnare Judæi, scribentibus Evangelistis adhuc superstitibus, non omisissent.

Miracula verò Christi discipulorum & numerosissima, & prodigiosissima. Neque (attentis circumstantiis) imposturæ, vel diabolicæ illusioni tribui possunt. Nec proinde in falsæ doctrinæ, seu religionis confirmationem patrari potuerunt. Maximè cum miraculis omnibus miraculum majus fuisset, mundum absque miraculis ad fidem tam arduam converteri fuisset. *Quid enim dici potest mirabilius (inquit Augustinus) quam Romanum Imperium, totamque Gentilitatem, religionem, quam antea impugnabant, desertis paternis rivibus, nullis visis signis, mirandisque operibus, sponte suscepisse, & in ea retinenda constantes fuisse?* Positâ autem miraculorum veritate, constat veritas religionis Christianæ: cum Deus (cujus virtute fiunt) testimonium præbere non possit religioni falsæ.

Denique perennitatem eorumdem miraculorum testantur acta canonizationis Sanctorum, qui in Sanctorum catalogum non referuntur, nisi de miraculis ipsorum fides certissima ex certissimis testimoniis habeatur.

A Simone quidem Mago prodigia facta, & ab Antichristo faciendâ leguntur, sed tam parvæ durationis, & à personis tam vitiosis, & adjunctis aliis circumstantiis talibus, ut ex iis, atque ex Christi præmonitione (quoad prodigia Antichristi) facile colligi queat, illusoria, & diabolica fuisse, & fore. Non sic miracula Christianorum, quorum pleraque solâ divinâ virtute fieri possunt, & omnia fiunt, & facta sunt ad destruendum Satanæ cultum & imperium. Si enim Christus, & discipuli ejus ea in virtute diaboli patraissent, per ea Satanæ cultum & imperium non destruxissent, nec templa etiam subvertissent, nec idola (dæmoniorum habitacula) confregissent, &c. Neque enim Satanæ contra seipsum divisus est. Sed & sanctitas Christianorum illorum, qui miracula illa patrarunt, ostendit quàm alieni fuerint à societate dæmoniorum. Quod & manifestum faciunt prælia continua ipsorum contra magos, & diabolos; quos invitos, & supra modum repugnantes, Christi virtute, toties coegerunt, & quotidie cogunt ab obfessis abire corporibus.

334 Octavum argumentum petitur ex supradictis vaticiniis tam Prophetarum sanctissimorum, quam Sybillarum, in Gentilitate famosissimarum, à quibus non solum Christus Christianique mysteria, ut supra, sed & Ecclesia ipsius, florentissimisque Ecclesiae status pluribus antè saeculis praedicta, atque deinde ad litteram impleta sunt. Quae cum nec humano, nec diabolico spiritu praevideri potuerint; solo ergo divino spiritu, seu prophetiae dono, ea praeviderunt, juxta illud, *Annuntiate quae ventura sunt, & sciemus quia dii estis vos.* Deus ergo per vaticinia illa testimonium reddidit veritati Christianae religionis, uti pluribus ostendit D. Augustinus 17. Civit. 15.

335 Alia ad idem argumenta proferri possunt; sed allata sufficiunt ad sincerum veritatis amatorem convincendum. Simul enim sumpta, tam efficacia sunt, ut Christianam religionem evidenter credibilem reddant, nec divina providentia, de gloria sua, deque hominum salute curam habens, permittere possit falsam religionem tot & tam credibilibus argumentis, tantisque signis & virtutibus confirmari, quibus si homines forent decepti, deceptionem suam merito tribuere possent Deo decipienti. Absit autem quod tantus gloriae suae zelotes patiatur se jure deceptorem dici: cum sit veritas falli, & fallere neficia. Denique, per argumenta haecenus deducta, Christiana religio praeter ceteris longe credibilissima apparebit, si illius Author, excellentia, sanctitas, propagationis modus, effectus, &c. cum aliarum sectarum Authoribus, qualitate doctrinae ipsorum, propagationis modo, effectibus, &c. conferantur. Pro nulla enim alia secta concurrunt tam credibilia argumenta, nec ulla alia religio tam sanctam tradit doctrinam, nec talem habuit propagationis modum, tam mirabiles effectus, tantam confirmationem per miracula, vaticinia, &c.

336 Nostri quidem haeretici, Lutherus, Calvinus, &c. suos errores miraculis confirmare conati sunt; sed per imposturam, prout manifestè apparuit, & divina providentia detexit. Dum enim impostoriè voluerunt de mortuis facere vivos, de caecis videntes, &c. de vivis econtra fecerunt mortuos, & de videntibus caecos. Cumque daemones à corporibus obiectis expellere tentaverunt, ab ipsis verbera, & subannationes reportaverunt, uti verissimae Historiae testantur. Unde ipsos irridens Erasmus diatrib. de lib. arb. *Non credebatur (inquit) Apostolis, nisi miraculis adstruxissent suam doctrinam: nunc quilibet sibi postulat credi, se habere spiritum Evangelicum, licet, ut addit, nullus vestrum adhuc extiterit, qui vel equum claudum sanare potuerit.*

CAPUT XXVI.

Modus quo haeretici convertendi sunt ad religionem Catholicam, seu Romanam.

Sicut Pagani & Judaei ad Christianam religionem perducendi sunt, ipsis ostendendo, solam Christianam inter omnes religiones esse veram; sic haeretici ad religionem Catholicam, seu Romanam convertendi sunt, ipsis ostendendo solam Catholicam, seu Romano Pontifici obedientem, inter omnes religiones, quae Christiano nomine recensentur, esse veram. Id verò ostendendum est duplici genere argumentorum, ex quibus priora demonstrant veritatem Romanae religionis; posteriora omnium aliarum falsitatem.

CAPUT XXVII.

Romanae religionis, seu Ecclesiae veritas ostenditur, ex eo quod habeat notas verae religionis, manifestaque signa credibilitatis.

Dixi religionis, seu Ecclesiae: cum enim Ecclesia sit Congregatio fidelium, ut S. Thomas ait 3. p. q. 8. a. 4. ad 2. ibi vera est religio, ubi vera est Ecclesia, ubi scilicet Congregatio est verè fidelium, id est hominum veram fidem, cultumque veri Dei profitentium. Si ergo Romana Ecclesia est Ecclesia vera, religio ipsius est vera.

Si quaeras 1°. quid sit Ecclesia Romana? Respondeo esse Congregationem fidelium, veram fidem Christianam profitentium, iisdem Sacramentis participantium, uniusque visibili Christi in terris Vicario, Romano Pontifici obedientium. Ex qua definitione patet, quod nec Pagani, nec Turcae, nec Judaei sunt de Ecclesia Romana; quia fidem Christianam non profitentur; nec haeretici, quia non profitentur veram; nec schismatici, quia non obediunt Romano Pontifici.

Si quaeras 2°. quanam sint notae verae religionis, seu Ecclesiae?

Respondent quidam haeretici, verae Ecclesiae notam aliam non esse nisi veritatem. Sed contra, 1°. notae verae religionis notiores esse debent veram religionem, id est cognitu faciliores. Veritas autem religionis notior, seu cognitu facilior non est veram religionem, ut per se patet.

2°. Veritas religionis est de essentia verae religionis. Essentia autem verae religionis per suas proprietates, seu proprias dotes discernenda est. Cum enim essentiae rerum per se ipsas non discernantur, aliunde melius discerni non possunt, quam ex earum proprie-

tatibus. Vera proinde religio ex veræ religionis proprietatibus discernenda est, dum inter partes sibi invicem contradicentes quaeritur, an illa, an ista religio sit vera: si quis enim tunc respondeat, mea est vera, quia veritas ipsi competit, idem, per id quod in quaestione est, respondet. Cum hoc ipso quo controversatur, istane, an illa sit vera, controversatur, istane, an illi competat veritas.

342 3°. Omnes sectæ sibi veritatem arrogant; nec tamen omnes sunt veræ, sed falsæ omnes, unâ solâ exceptâ. Igitur ex veritate, tamquam notâ, cognoscere non possumus quæ Ecclesia sit vera.

343 Et hinc rejicitur alia hæreticorum responsio, veræ Ecclesiæ notam esse veram prædicationem Evangelii, legitimam administrationem Baptismi, legitimum usum Eucharistiæ, &c. Tam enim obscurum est, ubi sit vera prædicationis Evangelii, quam ubi sit vera Ecclesia, notamque istam sibi usurpant sectæ omnes. Nec magis notum, ubi sit legitima administratio, vel legitimus usus Sacramentorum, quam ubi sit legitima, seu vera Ecclesia; nec ulla est secta, quæ sibi non tribuat legitimam administrationem, legitimumque usum Sacramentorum.

344 His itaque responsionibus confutatis, ad propositam quaestionem dicendum, alias fuisse notas Ecclesiæ nascentis, & nondum propagatæ, visibilem nempe Spiritus sancti descensum, concursumque miraculorum, & prodigiorum, quibus Ecclesia nascentis indigitanda fuit. Alias esse notas Ecclesiæ jam formatæ, perque terrarum orbem propagatæ. Et istæ sunt quatuor illæ, quas Concilium Constantinopolitanum primum, celebratum circa annum 380. (quo tempore veram Ecclesiam adhuc substituisse non negant nostri temporis hæretici) assignat in Symbolo suo, dicens: *Credo unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.* Illæ enim sunt notæ veræ Ecclesiæ, per quas vera Ecclesia discernitur à non vera. Sed quatuor illis notis Ecclesia vera discernitur à non vera. Quia Ecclesia vera à non vera discernitur iis notis, quæ conveniunt veræ Ecclesiæ & soli. Sed quatuor illæ notæ conveniunt veræ Ecclesiæ & soli. Nulla quippe Ecclesia falsa, est una, sancta, Catholica, & Apostolica. Sola igitur vera Ecclesia est talis. Proinde scilicet, quænam Ecclesia sit vera, quæ falsa? respondendum, Ecclesiam illam esse veram, quæ & una est, & sancta, & Catholica, & Apostolica; falsam, quæ talis non est.

345 Quod enim vera Ecclesia sit una, Scriptura testatur Cant. 6. ubi Christus de Ecclesia Sponsa sua dicit: *Una est columba mea.* Joan. 6. *Fiet unum ovile, & unus Pastor.* 1. Cor. 10. *Unum corpus multi sumus.* Ephes. 4. *Unum corpus, & unus spiritus, unum baptisma, unus Deus, & Pater omnium. Uni-*

tas autem illa est unitas fidei, & unitas Capituli, tam visibilis, quam invisibilis, ita ut omnia membra ipsius conspirent in unam fidem, juxta illud 1. Cor. 4. *Habentes eundem spiritum fidei.* Omnia etiam uni, eisdemque Capiti & Pastori unita constituent unum corpus, & unum ovile, prout audivimus ex 1. Cor. 10. & Joan. 6.

Quod etiam vera Ecclesia sit sancta, constat tum ex 1. Petri 2. *vos autem gens sancta.* Tum ex Symbolo Apostolorum, *sanctam Ecclesiam Catholicam*, non sanctitate membrorum omnium, eorumque immunitate à peccato (*regnum enim celorum*, id est Ecclesia præfens, virginibus fatuis & prudentibus simile esse in Evangelio perhibetur; & 1. Cor. 1. Apostolus Corinthios reprehendit, quod in ipsis essent jurgia & contentiones, imò & peccata talia, qualia nec inter gentes; eorum tamen societatem, seu Ecclesiam ibidem vocat sanctam) sed sanctitate doctrinæ, pro quanto nihil docet nisi sanctum, & sanctificans animas; sanctitate etiam Sacramentorum, sacrificii & ceremoniarum, quibus Deum colit.

Quod insuper vera Ecclesia sit Catholica, id est universalis, & per totum terrarum orbem diffusa, audivimus in laudato Symbolo, & olim prophetatum est Psalmo 2. 18. 46. 65. 71. Isaïæ 60. & 61. Et in Apocalypsi scriptum est: *Ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, fecisti nos Deo nostro regnum.* Ecclesia proinde vera est, quæ profiteretur fidem extensam, & propagatam per totum mundum, & non in aliquibus regionibus, vel regnis dumtaxat.

Denique quod sit Apostolica, id est ab Apostolis, sub summo angulari lapide Christo Jesu fundata, patet ex Ephes. 2. *Superedificati fundamentum Apostolorum.* Et Apoc. 21. *Murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim Apostolorum*, triplici scilicet ratione. 1°. ratione doctrinæ ab Apostolis acceptæ, quam integram & inviolatam retinet. 2°. ratione etiam continuatæ, & nunquam interruptæ successione Sacerdotum, Episcoporum, & Pastorum suorum ab Apostolis. 3°. ratione Sedis Apostolicæ, seu Cathedræ S. Petri, cui indivulsè unitur. Siquidem Spiritus sanctus Apostolorum successores posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei. Actor. 20.

Probat, quod Ecclesia Romana sit una.

Am quod Ecclesia Romana una sit, & sancta, & Catholica, & Apostolica, probatur imprimis de unitate: quia omnes sectatores ipsius, Hispani, Galli, Itali, Germani, Europæi, Asiatici, Africani, Americani habent eundem spiritum fidei, & in materia fidei conspirent, ita ut in diversitate linguarum carnis, una sit lingua in fide cordis, inquit Augustinus in Psal. 74. Cur ita? quia

omnes agnoscunt unum visibile Caput in terris, cuius iudicio ac sententia, in fidei quaestionibus sese submitunt. Propterea Cathedra Petri, à SS. Patribus Cathedra unitatis appellatur. Ut enim Hieronymus l. 1. contra Jovinianum, *unus eligitur, ut Capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Siquidem non aliunde hereses oborta sunt, aut nata sunt schismata (ait D. Cyprianus lib. 4. epist. 10.) *quàm inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.* Igitur qui volunt unam linguam (prosequitur Augustinus loco citato) *veniant ad Ecclesiam unum visibilem Capiti subiectam, & coadunatam.*

350 Voluit quippe Deus reperiri in Ecclesia sua unitatem per colligationem membrorum sub uno supremo invisibili Capite Christo, unoque visibili Vicario ipsius, totum corpus regente; ne aliàs in plures partes Ecclesia scinderetur, fidelesque, tamquam parvuli fluctuantes, circumferrentur omni vento doctrinae, nescientes cui potius (exurgente concertatione) foret adhaerendum. Unde S. Hieronymus l. 1. contra Jovinianum dicit, Pontificem Romanum Ecclesiae Caput esse constitutum, ut schismatis tollatur occasio.

351 Estque visibile, notam hanc Ecclesiae Romanae competere; utpote quam quisque videt unum tantummodò corpus componere ex multis Parochiis coalescens, sub eodem Episcopatu; ex multis Episcopatibus, sub eodem Archiepiscopatu; ex multis Archiepiscopatibus, sub eodem Patriarchatu; ex pluribus denique Patriarchatibus, & omnibus fidelibus, sub uno Pontifice Romano, tamquam totius Ecclesiae Capite, à quo incipit unio membrorum totius corporis Christi.

Probat, quòd Ecclesia Romana sit sancta.

352 Veram Ecclesiam sanctam esse, ne ipsi quidem negant haeretici. Ecclesiae verò Romanae sanctitas ex tribus potissimum capitibus elucescit. Primò ex sanctitate doctrinae, quam profitetur; secundò ex sanctitate personarum, quae in ea semper fuerunt; tertio ex sanctitate Sacramentorum ipsius, rituumque ac caeremoniarum, quibus verum colit Deum.

353 Jam verò quid sanctius doctrinam Ecclesiae Romanae, tot in Conciliis Generalibus contentam? Quid sanctius tot definitionibus Pontificum Romanorum, circa fidem & mores? Quid sanctius doctrinam tot sanctorum Patrum, qui Romana in Ecclesia flourerunt, etiam post tempus illud quo haeretici praetendunt veram fidem in Ecclesia Romana defecisse? Quòd si particularium aliquorum Scholasticorum & Casuistarum doctrina in aliquibus non sit sancta, nihil hoc derogat sanctitati Ecclesiae, quae eorum

opinionem non sanctas minimè probat; sed quotidie condemnat.

Ceterum dum Ecclesiam Romanam sanctam dicimus sanctitate personarum, non volumus ipsam esse sanctam sanctitate omnium personarum in Ecclesia Romana existentium (simile est enim regnum caelorum decem virginibus, quinque prudentibus, & quinque fatuis; simile quoque fagenae missae in mare, ex omni genere piscium congreganti, bonos & malos) sed solum sanctitate plurium. Estque hoc certissimum: quia Ecclesia Romana multos protulit, & quotidie profert Sanctos, qui velut Angeli humana in carne hospites, non unam vel alteram virtute dumtaxat, sed omni virtutum genere, omnique morum honestate Romanam Ecclesiam illustrant, semperque illustrarunt, velut sidera caelum; mundo mortui, orationibus instantes, in vigiliis pernoctantes, corpus macerantes, crucem jugiter ferentes, in assidua rigidissima poenitentiae afflictione perseverantes, supra naturam fragilitatem, supra sexus teneritudinem, supra humanam consuetudinem; ut etiamnum videre est in omni statu & conditione, sed specialiter in Religionibus reformatis utriusque sexus, testanturque Acta canonizationis ipsorum, in quibus ad ultimas usque fibras penitissimè examinandis, nulli parcitur diligentiae, nihil sine certis testibus admittitur. Et ne quisquam possit eximiam ipsorum sanctitatem, seu negare, seu etiam in dubium revocare; Deus illi testis accedit, innumera miracula Sanctos suos glorificando. Quae miracula, sicut & heroica ipsorum facta, cum non minus certis testibus argumentisque probentur, quam ulla probetur historia humana: fides ipsis rationabiliter negari non potest, magis quam omnibus humanis historiis.

Nec istis tantum argumentis Romana Ecclesiae doctrina probatur esse sancta, & convertens animas; verum insuper ex eo quòd tot barbaras nationes ad fidem, & vitae innocentiam convertat, uti nuper Indos, Japonos, Sineses, &c.

Nec solum sancta est sanctitate doctrinae, Sanctorumque productione, sed & sanctitate Sacramentorum suorum, sanctitate instrumentorum, sanctitate etiam sacrificii inveniendi, quod in ea quotidie offertur; estque illa oblatio munda, quam in omni Ecclesiae loco offerendam Michaeas propheta vit cap. 1. Sanctitate denique rituum, ac caeremoniarum, quibus Deum colit: utpote quorum & quarum maiestate nihil augustius, nihil ad excitandam pietatem, & profundissimam in Deum reverentiam accommodatius, prout experiuntur, qui vel impietatis, vel haereticae pravitate praedictis praecipati non sunt, sed dono intellectus ac pietatis praediti.

Noverint igitur Lutherani & Calvinistae, 357

in ea nos Ecclesia esse, in qua fuerunt tot sancti Patres, tot sancti Ecclesiae Doctores, tot sancti Martyres, tot sancti Anachoretæ, tot sancti Religiosi, etiam postremorum sæculorum, à sæculo utique XII. usque in præsens, v. g. S. Bernardus, S. Dominicus, S. Franciscus, S. Theresia, &c. qui tot & tam stupendis miraculis claruerunt, tot etiam discipulos sanctitatis illustres post se habuerunt. Et veram quidem Bernardi, Dominici, & Francisci sanctitatem fatentur Lutherus l. de captiv. Babilon. c. 2. Melancton in sua Apolog. a. 5. & 27. alique hæretici plures; nec id rationabiliter de pluribus aliis negant: quia nihil ex historiis proferunt quo solidè refellant historias, virtutes heroicas ipsorum enarrantes, ac præsertim acta Canonizationis ipsorum, quibus nulla ipsorum miracula narrantur, quæ vera non sint, & certissimis testimoniis comprobata.

Probat, quod Ecclesia Romana sit Catholica.

358 **E**cclésiæ Catholicismus nihil aliud importat, nisi quòd ipsa vero morali sensu per universum sit orbem diffusa, juxta promissionem Christo factam à Patre: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreantem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, Psa. 2.* Et hinc de hæreticorum Ecclesiis Augustinus serm. 131. de temp. dicit, quòd *ideo Catholica non dicitur, eò quòd per loca, & per suas quaque provincias continentur.*

359 Romanam verò Ecclesiam per universum orbem vero morali sensu esse diffusam inde manifestum est, quòd in omnibus mundi partibus, Europa, Asia, Africa, America, Romanæ Ecclesiae fides à pluribus teneatur non solum personis particularibus, vel negotiatoribus alienigenis, sed à pluribus regionum illarum nationibus, pluribus quoque Ecclesiis, & Episcopatibus, Ecclesiae Romanæ adherentibus: ita ut verissimè Augustinus l. de unit. Eccles. c. 3. dicat, quòd *singula hæreses in multis gentibus ubi Ecclesia Catholica est, non inveniuntur; hæc autem, quæ ubique est, etiam ubi illæ sunt, inveniuntur*: non solum utique in quatuor illis mundi partibus, sed & in omnibus ferè earum Regnis & Imperiis, ad quæ fidei suæ Prædicatores, & Episcopos per Romanos Pontifices mittit, usque ad ultimas ejusdem mundi oras, ad Indos Orientales & Occidentales, ad Brasilienses, ad Peruanos, ad Sineses, ad Japonenses, ad Calcutanos, Mogolenses, Canadenses, Iroqueses, Æthiopes, &c. quorum plerisque Christo quotidie lucrificat. Merito proinde Ecclesiae Catholice nomen, non solum hodie, sed omnibus retrò sæculis obtinuit, apud ipsosmet hæreticos: ita ut verè Augustinus contra epist. Manich. c. 4. dicat, quòd *Catholica nomen, non sine causa, inter tam multas hæreses, sic*

ipsa sola (omnium confessione) obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, querenti tamen peregrino, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Simile quid legere est apud S. Cyrillum Catechesi 18.

Denique alio adhuc titulo Ecclesia Romana est Catholica, non solum utique à loco, verum etiam à tempore; eò quòd utique teneat fidem, quæ ubique creditur, & quæ à tempore Christianæ religionis semper credita fuit, uti proximè demonstrabitur.

Probat, quod Ecclesia Romana verè sit Apostolica.

361 **P**robat id tripliciter. Primò à continua, nec unquam interrupta successione Episcoporum, Pastorumque suorum, Romanorum utique Pontificum, à S. Petro usque ad Clementem XI. qui feliciter hodie Ecclesiam regit. Petro namque successit Linus, Lino Cletus, Cleto Clemens, & ita successivè usque ad Clementem XI. Secundò à successione doctrinæ, quam ab Apostolis accepit, acceptamque sine defectu retinuit. Semper enim secuta est doctrinam sibi à Romanis Pontificibus traditam. Eandem verò tradidit Linus, quam tradiderat Petrus; eandem Cletus, quam Linus; eandem Clemens, quam Cletus; & sic consequenter descendendo usque ad Clementem XI. qui similiter eandem tradit, quam immediatus prædecessor suus, Innocentius XII.; eandem Innocentius XII. quam Innocentius XI.; eandem Innocentius XI. quam Clemens X. & ita ascendendo usque ad S. Petrum. Nec demonstrari potest Romanus Pontifex, qui tot Ecclesiae fidem proposuerit aliam à fide prædecessorum suorum, uti nec demonstrari potest vel unus hodiernæ Ecclesiae Romanæ fidei articulus, quem secuti non fuerint Patres prædecessorum, etiam quatuor primorum sæculorum, sive qui temporibus illis vixerunt, quibus hæretici nostri fatentur, veram fidem in Ecclesia Romana subsistisse. Et præterea quidem Patres, etiam quatuor primorum illorum sæculorum, eandem secutos fidem, quam Romana hodie Ecclesia sequitur, ostendunt Gualterus in Chronico, Coccus in Thesuro, Bellarminus, & Canisius in controversiis suis, & ipsimet Centuriatores Magdeburgenses, utpote qui in singulis Centuriis cap. 4. sub finem annotant, quinam ex prædictis illis Patribus nostra tenuerint dogmata, propter quæ novos quosdam ipsi Novatores illi tribuant.

Tertiò, id ipsum probatur à successione miraculorum Apostolicorum, quæ huc usque à viris Apostolicæ sanctitatis æmulatoribus in Ecclesia Romana visibiliter fiunt. De quibus cap. 25. pluribus agemus.

Non

Non mirum proinde, quòd nullos unquam alios fidei suæ auctores & fundatores agnoscat, nec unquam agnoverit Ecclesia Romana, quàm Christum, & Apostolos post Christum. Nec alios assignare possunt, nec unquam potuerunt aduersarii ipsius. Ipsi verò, seu alii Religionarii omnes, alios habent notos Auctores, à quibus cognominantur: Simonem utique Simoniani; Marcionem Marcionistæ; Basilidem Basilidiani; Saturninum Saturniani; Valentinum Valentiniani; Sabellium Sabelliani; Arium Ariani; Nestorium Nestoriani; Eunomium Eunomiani; Macedonium Macedoniani; Eutichem Eutichiani; Wicleffum Wicleffistæ; Lutherum Lutherani; Calvinum Calvinistæ, &c. Nos à nullo homine particulari denominamur, nisi à Christo Christiani: quia alium non habemus fidei nostræ Auctorem. Catholici quidem cognominamur, cumque S. Paciano in epist. ad Sempronian. dicere possumus: *Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen; sed Catholicum istud (prosequitur Pacianus) nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum (addimus nos, nec Lutherum, nec Calvinum) sonat, nec hæreticos sumit Auctores.* Quòd si à Lutheranis & Calvinistis Papiistæ, vel Romani, seu Romanenses vocitemur, nomina eadem ista non sunt nomina derivata ab homine aliquo particulari, velut novo Authore fidei nostræ, à quo denominemur (quemadmodum denominantur hæretici) econtrà nomina ista testimonium perhibent antiquitati, & veritati fidei nostræ. Ideò namque Romanenses nos vocant, quia Romano Pontifici, Vicario utique Christi obedimus. Ideò verò Papiistæ (qualiter tamen non cognominamur, nisi in paucis regionibus, in quibus Lutherani, Calvinistæ, & similes grassantur; non enim in Græcia, Asia, Africa, America) quia Papæ adhæremus tamquam visibili post Christum Ecclesiæ Capiti; qualis etiam fuit S. Petrus, ac deinde ipsius Romana in Cathedra successores.

363 Valdè fortia sunt ad convincendos hæreticos argumenta, ex quatuor prædictis veræ Ecclesiæ propriis dotibus, seu notis petita; sed cæteris fortius est, quod ex ipsius Apostolicismo petitur, sive ab Ecclesiæ Romanæ descensu ab Apostolis per continuam successionem. Ideò vim illius multis subtilitatibus hæretici conantur eludere, sed ad id nihil solidi adferunt. Quia illud nos eo modo; eodemque sensu contra modernos hæreticos urgemus, quo præci Patres, etiam priorum quatuor sæculorum, contra sui temporis hæreticos illud urserunt; eodem (inquam) modo Romanam Ecclesiam hodiernam demonstramus esse Apostolicam, adeoque legitimam & veram, quo sui temporis Ecclesiam Romanam Apostolicam esse, ipsi demonstrarunt; nec istius Apostolicismi argumentum adferri potest certius eo,

quo præci illi Patres usi sunt ad eundem Apostolicismum demonstrandum.

364 Porro ad demonstrandum veræ Ecclesiæ Apostolicismum, Romanos enumeraverunt Pontifices, qui à S. Petro utique ad sua tempora in Cathedra S. Petri federunt, & inde concluderunt, in ea se Ecclesia esse, quæ à Christo, & post Christum ab Apostolis fundata fuit, cum in illa essent Ecclesia, cuius Caput per continuam successionem à S. Petro (primo Christi Vicario) descende-
bat. Sic argumentatus est S. Irenæus (qui floruit circa annum 180.) l. 3. contra hæreses c. 3. ubi enumerat undecim Romanos Pontifices, qui successivè præcesserant Eleutherum Papam, qui tunc in Petri Cathedra sedebat; tantique facit argumentum istud, ut dicat, per illud *confundi omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, præterquam quod oportet colligunt.* Idem argumentum paucis post annis, circa annum utique 200. usitavit Tertullianus l. de præscript. c. 32. sicut & S. Hieronymus epist. 57. necnon Dialogo contra Luciferian. Epiphanius hæresi 27. Augustinus l. 28. contra Faust. c. 2. & 4. Optatus Milevitanus (qui floruit circa annum 365.) lib. 2. contra Parmen. Ubi & ipse omnes recentet Pontifices Romanos à S. Petro, usque ad Syricium, qui tempore ipsius Romæ sedebat, concluditque, Donatistas in vera Ecclesia esse non posse; quippe qui à Catholica Ecclesia exclusi, talem successionem proferre non poterant: *Vestra (inquit) Cathedra originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. Quid verò Tertullianus? Edant (inquit) hæretici origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordines Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis Viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, Auctorem habuerit, vel antecessorem.* Quicumque enim hoc ostendere non possunt, ostendere non possunt se legitime à Deo vocatos & missos; se proinde legitimos esse veræ Ecclesiæ Ministros. Solum verò veræ Ecclesiæ Ministri, per continuam successionem ordinis & Jurisdictionis ab Apostolis descendentes, vel à descendentibus delegati, sunt legitimi veræ Ecclesiæ Ministri. Alii omnes intrusi sunt, spurii & falsi Ministri, de numero eorum, de quibus Hieremiæ 13. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant. Et Joan. 10. Qui non intrat per ostium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Omnes quotquot venerunt, sine dicta utique missione, fures sunt & latrones.* Quos ut ad veram Ecclesiam suaviter revocaret Augustinus in Psalmo contra partem Donati sic loquitur: *Venite fratres, si vultis ut inseramini in vite. Dolor est cum vos videmus præcisos jacere. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Petri sede, & in illo ordine Pa-*

rum quis cui successit, videte. Ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta.

365 Pro solutione argumenti, ex continua Romanorum Pontificum successione petiti, quod, cum priscis Patribus, eadem quâ ipsi vi, & eodem modo proposuimus, vim proinde tam habet contra modernos, quàm contra priscos hæreticos, unum ipsi reponunt, quod licet Ecclesia Romana descendat ab Apostolis per continuam successione Romanorum Pontificum, non perseveraverit in fide ab Apostolis accepta, sed ab ea defecerit; ideoque Apostolica dici non possit.

Sed solutio prorsus est nulla. Tum quia nemo non videt per eam argumentum nostrum non enervari, vel enervari argumentum illud Patrum antiquissimorum, cui illud ipsum antiqui hæretici reponere potuissent, quod Calvinistæ reponunt & Lutherani. Tum quia Ecclesia vera deficere non potest, ut proximè demonstrabitur. Si ergo Romana Ecclesia, quæ ab Apostolis per continuam Romanorum Pontificum successione, usque ad quintum sæculum v. g. vera fuit, verèque Apostolica; idque prisci illi Patres argumento ex illa successione petito benè probaverint; eodem & nos benè probamus, eandem Romanam Ecclesiam usque ad præsens sæculum Apostolicam perseverare, veramque proinde esse, nec defecisse.

CAPUT XXVIII.

Romana Ecclesia, seu religionis veritatem amplius demonstrant antiquitas ipsius, indefectibilitas, seu duratio inaccessiens, & gloria miraculorum.

366 **M**iraculorum gloriam pro certo & indubitato veræ Ecclesiæ signo Veritas ipsa proposuit Matth. 11. *Cæci vident, claudi ambulant, &c.* Et Marci 16. *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient, &c.* Eandem esse necessariam ad probandam Ecclesiæ, seu religionis, vel etiam extraordinariæ missionis veritatem, ex sacris habemus testimoniis. Si quidem Exodi 4. ad probandam missionem Moyfis ad Iraelitas, cum Moyfes Deo dixisset: *Non credent mihi, neque audient vocem meam; Deus ipsi dedit miraculorum potestatem, ut credam;* (inquit) *quod apparuerit tibi Dominus.* Cumque Matth. 10. Salvator misisset Apostolos ad prædicandum, potestatem miraculorum ipsis pariter concessit: *Infirmos curate, mortuos suscite; leprosos mundate, demones ejicite, ut sint inexcusabiles, qui non crediderint.* Quia, ut Joan. 15. ait: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.*

367 Ad demonstrandam ergo veritatem fidei ab Apostolis, & Apostolicis viris prædicatæ

initio Ecclesiæ, miracula ab ipsis tam crebra facta sunt, tamquam veritatis illius signa. Cum enim solâ Dei virtute miracula vera fieri queant, fides miraculorum signo demonstrata, ipsomet Dei (qui Veritas est) testimonio demonstratur.

Et hinc Romanam Ecclesiam esse veram, 368 veræque fidei depositariam, hoc syllogismo demonstratur. Ecclesia illa vera est, veræque fidei depositaria, in qua est gloria miraculorum. Hæc autem est, semperque fuit in Ecclesia Romana, uti constat ex dictis num. 330. & seqq. Igitur Ecclesia Romana est vera, veræque fidei depositaria.

Nec refert quòd pleraque miracula, quæ in ea fiunt, directè fiant ad demonstrandam sanctitatem, & gloriam Sanctorum: cum eo ipso indirectè fiant ad demonstrandam veritatem fidei & Ecclesiæ, in qua vivunt, vel vixerunt Sancti illi: utpote quos Deus ideo per miracula illa glorificat, quia per ea verè Sanctos esse demonstrat. Non essent autem verè Sancti, amiceque Dei, sine vera fide. Quia *justus ex fide vivit. Et, sine fide impossibile est placere Deo.*

Eandem veritatem insuper demonstrat 370 Ecclesiæ Romanæ antiquitas: siquidem (Augustino teste) *antiqua est veritas, novitium, & temporale mendacium.* Atque, ut Nazianzenus ait orat. 10. *veritas non tantum persuadetur ratione, sed etiam amplificatur antiquitate, à qua præscribendi quasi vim habet.* Atqui Ecclesia Romana tam antiqua est, ut à Christo, & Apostolis sit fundata (uti demonstratum est capite præcedenti) ipsis proinde coæva. Igitur est Ecclesia vera, omnique Ecclesiæ seu religioni postmodum natæ reponere potest cum Tertulliano l. 5. de præscript. *Qui estis vos? unde, & quando venistis? ubi tamdiu latuistis?* Cumque Hieronymo epist. ad Pammach. & Ocean. *Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore prædicata est. Cur post 400. annos (Lutheranis, & Calvinianis jam dicere possumus post 1700.) docere nos niteris quod anti nescivimus? usque in hanc diem sine vestra ista doctrina mundus Christianus fuit. Lutherani proinde, & Calviniani (prout idem Hieronymus ait in l. contra Luciferian.) ex hoc ipso quòd posterius instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænu-tiavit: *In novissimis diebus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris.* 1. Timoth. 4. *Surgent pseudopropheta, non custodientes utique depositum, de quo idem Apostolus 1. Timoth. 6. O Timothee depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates.* Depositum illud Romana custodit Ecclesia, utpote eam fidem, doctrinamque tradens, quam à Christo & Apostolis accepit, uti antè probavimus, ex eo quòd fidem suam à Petro primo Episcopo suo accepit.*

rit. Quam Romanæ Ecclesiæ fidem idem rursus Apostolus Rom. 1. commendat dicens: *Gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiat in universo mundo.*

371 Hanc porrò fidem Ecclesia Romana in-violatam, absque ulla defectione, usque in præsens servavit. Atque hinc novum sumitur argumentum veritatis ipsius. Vera quippe Christi Ecclesia nunquam deficit. A Christo namque, & Apostolis constituta, usque ad finem mundi indeficiens permanebit. Ad id namque significandum Danielis 9. vocatur regnum quod in æternum non dissipabitur. Et Christus ipse Marci 16. dixit: *porta inferi non prævalent adversus eam.* Et Gamaliel Act. 5. *Si est ex hominibus consilium istud, dissolvetur; si verò ex Deo est (uti reverà est) non poteritis dissolvere illud.* De hæreticis Apostolus econtrà dicit, quòd *ultrà non proficient.* 2. Timoth. 3. Et D. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ait schismaticos *semper inter initia servare, incrementa verò habere non posse, sed statim cum prava sua emulatione deficere.* Et idipsum comprobatur experientia in tot hæresibus, quæ ante Lutheri tempora fuerunt, jamque defecerunt. Ex iis 200. numerantur, ex quibus non superfuit nisi exiguæ reliquæ Nestorianorum, Eutychnianorum in Oriente, Arianorum in Transylvania, & Hussitarum in Bohemia. Reliquæ perierunt.

372 Romana verò Ecclesia à tempore Christi usque ad hanc diem indeficiens perseverat. A Judæis primò impugnata; deinde à Paganis; postremò ab hæreticis; non solum non deficit, sed ex persecutionibus crevit. Et quamvis nostrates hæretici cavillentur Ecclesiam Romanam, quæ modò est, non esse illam, quæ à Christo & Apostolo Petro fundata est; quia tamen ipsimet fatentur, Ecclesiam Romanam olim fuisse veram Christi Ecclesiam, ab Apostolo Romano. 1. ob fidei integritatem eximie laudatam: quin etiam pro ipsa habemus testimonia sanctorum Patrum, primorum sæculorum, qui ipsam eximie commendant, tamquam fidei magistram, tamquam salutis portum, tamquam discernendorum errorum lapidem Lydium: si ea quæ modò est, illa non sit quæ olim fuit, jure querimus ab ipsis, quis eam primus corruerit? & quo sæculo, quo anno fidem, quæ Paulo attestante in universo mundo annuntiabatur, Roma perdidit? Quo (inquam) sæculo, quo anno tenere & docere cœperit dogma aliquod novum, pristinae fidei contrarium? Quis isti innovationi, seu mutationi primitus sese opposuerit?

373 Si enim Romana Ecclesia, cæterarum Mater & Caput, de fidei infidelis, & de magistra veritatis facta est discipula erroris, mutatio ista insignis fuit, & valde visibilis. In omni verò insigni, & valde visibili mu-

tatione, sex sequentia demonstrari possunt, ut optimè ostendit Bellarminus to. 1. p. 2. l. 4. c. 5. nempe 1º. Author ejus. 2º. dogma aliquod novum. 3º. tempus quo cœpit. 4º. locus ubi cœpit. 5º. quis dogma illud, seu innovationem impugnaverit. 6º. separatio ab Ecclesia majore. Hæc quippe omnia non solum demonstrantur de qualibet hæresi, v. g. Ariana, Nestoriana, Lutherana, Calviniana, &c. (prout apud eundem Bellarminum videre est) sed & de ipsa Christi Ecclesia (licet non omninò nova, & solum mutata quoad statum ab ipsismet Prophetis veteris Ecclesiæ prædictum) siquidem 1º. scimus Authorem ipsius esse Christum. 2º. ab ipso prædicatum Evangelium, & instituta nova Sacramenta. 3º. prædicationem ipsius cœpisse anno 15. imperii Tiberii Cæsaris. 4º. cœpisse in Judæa. 5º. hanc religionem mox oppugnatam fuisse à Scribis & Phariseis, ac deinde à Gentilibus. 6º. Christi Ecclesiam separatam fuisse à Synagoga Judæorum, qui in principio longè numerosiores erant discipuli Christi.

At nihil horum demonstrari potest de illa Romanæ Ecclesiæ mutatione ab hæreticis confecta. Non 1º. Author, utpote quem nunquam designare potuerunt. Non 2º. novum dogma ipsius: quodcumque enim hæretici assignaverint, ostendemus non esse novum, sed traditum à priscis Patribus, qui primis Ecclesiæ sæculis floruerunt, quorum autoritate probamus quæcumque Romana Ecclesia modò docet, semperque docuit; idque Centuriatores Magdeburgenses fatentur, dum in singulis Centuriis cap. 4. aliquos ex dictis Patribus annotant, qui eadem dogmata tenuerunt. Non 3º. certum tempus, & locum Romanæ defectionis. Nam licet hæretici clament, eam cœpisse post primos quingentos annos, nunquam designare potuerunt certum tempus illius, totique mundo notissimum est, post illud tempus Gregorium Magnum floruisse, cum eoque totum Orientem & Occidentem communicasse, sicut & cum sequentibus Romanis Pontificibus, quorum Legati præfederunt in Conciliis, etiam Orientis, scilicet in VI. VII. & VIII. Synodo Generali.

Denique nullo modo ostendi potest, quòd Ecclesia Romana post primos quingentos annos separaverit se ab alia Ecclesia majore, nec demonstrari quòd aliquis SS. Patrum oppugnaverit aliquod dogma ipsius tamquam aliquid innovans in materia fidei, vel quòd contra innovationem ipsius fuerit aliquod legitimum Concilium congregatum. Incredibile verò est, quòd si nova dogmata Roma cuderit, novaque Sacramenta instituerit, innovationem istam factam nullo SS. Patrum opponente, nullo legitimo Concilio contradicente, sed toto terrarum orbe velut in profundo lethargo obmutescente: cum adversus omnem aliam fidem

mutationem SS. Patres statim insurrexerint, Concilia coacta fuerint, Catholicique tandem omnes nascentem hæresim rejecerint. Contra defectionem verò Ecclesiæ Romanæ nullus Sanctorum insurrexit, nullum Concilium legitimum coactum fuit. Nam Constantinopolitanum sub Copronymo damnans cultum imaginum, nec legitimum Concilium fuit, nec legitimum Patriarcham habuit, nec damnavit cultum novum, sed antiquum, & in tota Ecclesia, etiam primis quinque sæculis receptum, ut videre est apud Bellarminum ibidem contrav. 5. l. 2. c. 12. Quapropter Concilium istud à tota Ecclesia rejectum fuit, eoque non obitante usus antiquus tam in Oriente, quam in Occidente permanit Decreto VII. Synodi Generalis anno 783. confirmatus. In ea quippe Synodo palàm lectæ sunt sanctorum Ecclesiæ Doctorum gravissimæ sententiæ, & exempla, quibus religiosa imaginum veneratio asseritur tamquam à sanctissimis Patribus tradita, jam inde ab exordio Ecclesiæ, continuoque Christianorum sæculorum usu recepta, plurimisque confirmata miraculis. Quapropter 350. Patrum suffragiis sancitum est, ut in Ecclesiis, aliisque honestis locis, Christi, Sanctorumque imagines collocentur, ut in suis imaginibus Sancti debitâ sibi veneratione colantur: illaque Copronymi pseudo-synodus omnium consensu damnata fuit, ejusque vanæ rationes verissimis aliis everfæ.

CAPUT XXIX.

Nulla religio, nisi Romana, manifesta habet indicia credibilitatis; imò omnis alia religio manifesta habet incredibilitatis argumenta. Quod imprimis ostenditur de Paganismo, Mahometismo, & Judaismo.

375 **P**ROBATUR 1º de Paganismo plures deos colente, quia polytheismus evidenter repugnat rationi, prout demonstravi tom. 1. de Deo. Eos etiam pro diis Pagani colunt, quos constat fuisse homines sceleratissimos, ut Jovem, Venerem, Martem, &c. quorum patriam, parentes sceleratos, mortem historiæ produnt. Unde Paganismi absurditatem ac turpitudinem ostendunt D. Cyprianus in tract. *quod idola non sint*. D. Augustinus l. 7. de Civit. Dei per totum. Arnobius l. 4. 5. 6. & 7. contra Gentes. Minutius Felix in octavo. Ipsimet etiam Philosophi Paganorum ex dictis tom. 1. hujus Theologiæ Sanctorum crassissimè errarunt circa Dei providentiam, finem ultimum hominis, &c. sicut & Legislatores ipsorum infandissima permiserunt, ut videre est apud Theodoretum in lib. de legibus.

376 2º. idipsum probatur de Mahometismo: utpote qui aliud non est, nisi colluvies errorum, & spurcitarum, ut videre est in

Alcorano. Ubi c. 2. Mahometes docet Judæos, Christianos, Turcas salvari in suis legibus, si eas servant. Cap. 5. 28. 47. 48. futuræ vitæ beatitudinem ponit in cibo, potu, & uxorum multitudine. Nullâ unquam factâ mentione divini amoris, vel aliarum actionum spiritualium, cap. 45. stultissimè dicit, Deum orare pro Mahometo, & aliis ejusmodi absurditatibus implevit Alcoranum suum homo spurcissimus, qui ad colorandas spurcitas suas, finxit se à Deo privilegium accepisse coeundi cum omnibus feminis, quas dilexisset, tametsi consanguineis. Denique sectam suam nebulo ille non vitæ sanctimoniam, non doctrinæ splendore, non signis & virtutibus, imò nec ratione quidem (cum idèo litterarum studia prohibeat, solisque gladiis religionem suam velit defendi: quia scivit ratione defendi non posse) sed lascivias armorum violentiâ, Tyrannorum more propagavit. Nec mirum, quòd tam multos homines ad se traxit: homini enim lascivias permittenti, legemque brutalem promulganti, primum est à carnalibus hominibus obediri, Deo id totum permittente, tum ad ipsorum, tum ad malorum Christianorum castigationem.

3º. idipsum de Judaismo evincunt clarissimæ prophetiæ ab ipsis receptæ, quas Theologi nostri in materia de Incarnatione demonstrant in Christo adimpletas esse, atque adèo Messiam venisse, quem tamen adhuc venturum Judæi expectant. Sed & Talmud ipsorum, post Christi adventum conscriptus, quem habent pro verbo Dei non scripto, innumeris scætet erroribus, ut videre est apud Sixtum Senensem l. 2. Biblioth. sanctæ.

CAPUT XXX.

Idem ostenditur de Lutherismo, Calvinismo, &c.

1º. **Q**uia sectæ illæ nullum habent fundamentum seu notam veræ Ecclesiæ. Neque secta Lutherana v. g. vel Calviniana est una, neque sancta, neque Catholica, neque Apostolica. Neque clarificata est gloriâ miraculorum, &c.

Imprimis non est una: quia nec Lutherani omnes inter se, nec Calviniani conspirant in unam fidei doctrinam, sicut conspirant Catholici, sed tanta inter ipsos est discordia, atque in materia fidei contradictio, ut Lutheranismus, sicut & Calvinismus, in infinitas propemodum sectas subdivisus sit, adèo ut verissimè Becanus lib. 1. contrav. cap. 1. q. 2. dicat, Catholicos, & adversarios representare duas familias, in quarum altera (nempe Catholicorum) pater & mater, filii & filia, servi & ancilla, eodem loquuntur idiomate, & sin-

guli singulos probè intelligunt. In altera verò (nempe hæreticorum) tot idiomata sunt quot capita, ubi pater Gallicè, mater Hispanicè, filii Latinè, filix Belgicè, servi Italicè, ancillæ Polonicè loquuntur, ubi nulla concordia, sed perpetuum jurgium & contentio est. Imò vix est, aut fuit hæreticus, qui totâ vitâ idem planè crediderit. Lutherus, Calvinus, &c. eadem asseruerunt, & negarunt, ut eorum scripta demonstrant. Augustana confessio duodecies mutata fuit ab anno 1530. ad 1557. quæ, ut principio defectionis suæ temporì deserviens, multa concessit Papæ, quæ postmodum blasphemis & abominationibus habuit, ut ipsemet Lutherus fatetur to. 1. Wittembergensi anni 1582. præfat. ad lector. Ministri quoque Argentinenfes libro edito anno 1553. ingenuè fatentur, Lutherum, pro ratione temporis, variè locutum, neque semper sibi præsentem fuisse: neque enim impostor illè veritati serviebat, aut conscientiæ, sed temporì, politicæque rationi. Unde in epistola ad Bohemos, ipsos, tametsi Sacramentarios, pro amicis & fratribus habet; quos tamen aliâ ut hæreticos damnavit to. 2. German. fol. 174. & to. 7. Wittemberg. fol. 382. ubi sic: *Maledicta sit charitas & concordia Sacramentatorum in æternum.*

379 Similiter Zuinglius, Sacramentarium Princeps, Calvinique præceptor, in materia fidei, quod antè tenuit, postmodum retractavit, ut ipsemet fatetur in tract. de ver. & fals. religione cap. de Eucharist. ubi sic: *Retractamus hic qua illic dedimus, tali lege, ut qua hic damus anno ætatis nostræ 42. præponderent iis qua 40. dederamus.* De quo etiam Joan. Faber in libro de retractione Baltazaris Pacimontani, testatur, quòd suam de verbis Christi, *hoc est Corpus meum*, expositionem spatium annorum quadragies mutavit.

380 Calvinus, initio Zuinglii præceptoris sui placitum secutus, in sacro illo mysterio nihil nisi figuram agnovit. Postea tamen excogitatâ opinione novâ, duo conjunxit sibi invicem contradicentia: negatâ quippe reali præsentia Christi sub sacris symbolis, nihilominus asseruit Christum, quatenus in cælo dumtaxat residentem, verè, realiter, & substantialiter à nobis in cœna manducari, manducatumque verè & realiter nobis uniri. Quam ob causam, cum inter ipsum & Tigurinos dissensio foret exorta, librum scripsit de suo cum Tigurinis hac de re consensu.

381 Beza quoque, primarius Calvinus discipulus, de Calvinistis suis epist. 1. ad Andream Duditium, conqueritur, ipsos palantes omni doctrina venio modo ad hanc, modo ad illam partem deferri. *Horum qua sit hodie de religione sententia, scire fortasse possis; sed qua cras de eadem futura sit opinio, ne-*

Tom. II.

que tu certò affirmare queas. A capite ad calcem si percurras, nihil propemodum reperias ab uno affirmari, quod alter statim non impium esse clamet. In quo tandem religionis capite congruunt inter se Ecclesia, qua Romano Pontifici bellum indixerunt? Idem de discipulis suis Lutherus affirmat in epist. ad Antuerpienses: Tot inter nos religiones sunt, quot homines, nec a sinorum quisquam est tam hebes, & vecors, qui insomnia propriis capitis, & propriam opinionem pro instinctu Spiritus sancti, & seipsum Prophetam haberi velit. Quid mirum? à Cathedra Unitatis segregati, nec aliam sequentes fidei regulam, quam privatum spiritum suum, qui varius est, pro varietate hominum, constituere non possunt Hierusalem civitatem consensionis & pacis, sed Babylonem confusionis.

2º. Nec Lutherana, nec Calviniana secta sancta est, ne quidem sanctitate doctrinæ; imò in multis profus est impia, blasphemata, atque in Deum, & Christum ejus, necnon in Dei majestatem adeò contumeliosa, ut horrorem injiciat Christiano cuicumque, animum à Deo non profus aversum habenti. Nam utriusque sectæ parentes Lutherus & Calvinus, Deum scelerum omnium quæ in mundo fiunt, primum motorem, impulsorem, authorem faciunt, ut ex ipsorum dogmatibus demonstrat Franciscus le Roy exercitat. Theologicæ adversus hæreses ævi præsentis p. 2. c. 1. Qui & cap. 4. demonstrat, Calvinum docere, Deum nudo suæ voluntatis arbitrio, magnam hominum partem ad æternam mortem prædestinasse, & creasse; eumque in finem eos ad peccandum impellere, atque cogere. Cap. 8. Lutheri pronuntiatum esse, quòd Deus indignos coronat, immeritos damnat. Cap. 9. Calvinum non rectè sentire de Filio Dei, & ex consequenti SS. Trinitatis mysterium subruere. Cap. 10. eundem Arianæ perfidiæ favere. Cap. 11. Lutherum, & asseclas perversè de mysterio SS. Trinitatis sensisse. Cap. 12. & 13. tantam fuisse Lutheri impietatem, ut dixerit, oportere Deum supra modum odisse, aliumque ab eo diversum pro Deo suo agnoverit; & usque adeò insanierit, ut in colloq. mensalib. edit. Hleb. fol. 35. dicere non crubuerit: *Non semel Domino Deo nostro aliquos egregios articulos porrexi, & exhibui, eumque docere volui; sed optimus ille, ac bona frugis Deus bellè mihi cultum suum obvertit conspiciendum.* Cap. 16. Lutheri, & Calvinus dogma fuisse, quòd præcepta Dei observatu impossibilia sint. Cap. 19. Lutheri quoque & Andrea Musculi dogma fuisse, quòd divinitas in Christo passa, eique commortua fuerit. Cap. 20. Lutherum hanc impudentem orandi formulam tradidisse: *Domine Deus rogo, utque annuas volo: aliqui neque te oro, neque oratum volo.* Satanam verò ab eodem Luthero sic exoratum fuisse: *San-*

T 2

Ele satan, ora pro nobis. Minime contra te peccavimus, clementissime diabole. Cap. 22. Lutherum docuisse, quod *Christus Dominus homo vilis, nec magni pretii Salvator fuerit, imò ipse quoque Salvatore opus habuerit.* Item, *non esse hominibus opera Christi inculcanda, Christi enim opera minimam, & vilissimam particulam in Christo; eaque in re Christum ceteris Sanctis parem esse.* Cap. 23. item docuisse, *Christum Dominum verè peccatorem, imò pra ceteris summè peccatorem extitisse.* Cap. 24. ex communi Sectariorum sensu, Christum; non tantum in infantia, sed & in perfecta aetate, multiplici ignorantia laborasse. Cap. 26. Christum Dominum in monte Oliveti adhuc nescivisse quid esset Evangelium, ideòque necesse habuisse, ut Angelus de caelo Evangelium ipsum doceret. Cap. 27. Calvinum usque adeò insolentem fuisse in Salvatoris dicta & gesta in Evangelio expressa, ut tamquam absurda reprehendere ausus fuerit, & dicere, quod Christus, quantum in se erat, Mediatoris officio defungi renuerit. Cap. 31. & 32. alteram ejusdem blasphemiam demonstrat, quã dixit, Christum in cruce desperasse, in suoque ad inferos descensu damnati aut perditionis cruciatus pertulisse. Siquidem, ut Beza apud eundem eodem capite 32. addit, flammis inferni addictus fuit, & (ut Joannes Andreas Lutheranus superaddit) ipsam etiam mortem aeternam expertus est, & degustavit. Cap. 33. Lutherum appellasse Christum diabolum suum. Cap. 34. in ipsam quoque Dei Matrem adeò blasphemum extitisse, ut se ipsi parem fecerit in honore & dignitate, imò & in sanctitate; ipsam verò usque adeò peccatricem, ut in Evangelium Dominicæ i. post Epiphan. impiissimè quærat: *Quis inter homines major peccator, quàm hæc ipsa Mater Dei?* Similiter Calvinus harmon. in cap. 1. Lucæ Deiparam accusat, quod Dei potentiam malignè restringere visa sit, dum Angelo dixit: *Quomodo fiet istud,* &c. addens, non esse magnoperè laborandum, ut eam purgemus ab omni vitio. Similiter ipsam peccati arguit ad illa verba Luc. 2. *Fili quid fecisti nobis sic?* Et ad illa verba Joan. 2. *Vinum non habent.* Nec his contenti discipuli ipsius, Petrus Martyr, Molinaus, &c. veriti non sunt cum Joviniano dicere, Deiparam in partu Redemptoris virginitatem amississe, contra illud Isa. 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.*

383 Si Lutherana, Calviniana, &c. sectæ Authores, ac Principes tam impiè senserunt de Deo, Christo, & Christipara; non mirum si & ipsorum de moribus doctrina adeò perversa sit, adeò contraria doctrinæ Christi, adeò morum nostrorum sanctitati adversa. Nam dum uterque docet, hominem non habere liberum arbitrium; Dei præcepta esse observatu impossibilia; so-

lam fidem sufficere ad salutem; superstitiosum esse membra sua mortificare super terram: viam pronam & latam aperiri ad omnem vitæ licentiam, improbitatem, & ad omnia scelera perpetranda, ac deinde excusanda, tamquam Deo Authore, & necessitante, commissa. Nec ad scelera omnia patranda dumtaxat viam aperiunt, sed & ea inculcant, & ad ea provocant, ut pote non impeditiva salutis; & à bonis operibus avertunt, tamquam superstitiosis & vanis, dum solam fidem usque adeò volunt sufficere ad salutem, vel sanctissima Mater ipsius.

Hinc Lutherus serm. de novo Testamento, sive de Missa, ausus est dicere, amplius cavendum ab operibus bonis, quàm à peccatis: *Caveamus à peccatis, sed maxime ab operibus bonis, & legibus, solamque promissionem Dei attendamus, & fidem: ipsa enim brevis est perfectio, nec aliqua lex requiritur, aut opus, imò legem profcindit & opus.* Sermon de peccata Petri: *Quantò sceleratior es, tantò citius Deus suam gratiam infundit.* Epist. 238. ad Melancthon. *Esto peccator, & pecca fortiter. Sufficit enim quòd agnovimus per divitias gloria Dei Agnum qui tollit peccata mundi: ab hoc enim nos non avellit peccatum, etiamsi millies uno die fornicemur, aut occidamus.* Commentario in cap. 17. Joan. to. 4. Germ. Wittemb. *Nos dicimus, quòd veri & germani Sancti debeant esse foribus, & gravibus peccatis obnoxii, & tales etiam manere, &c.*

Hinc etiam tantà impietate legem veterem, ejusque latorem Moysen damnavit, ipsaque Dei præcepta, seu Decalogum abolere conatus, serm. de Moyse dixit, præcepta Decalogi ad Christianos non pertinere. Et in colloquiis Islebiensibus, tit. de fanaticis: *Tollantur de medio præcepta Dei, & cessabunt omnes hereses: nam præcepta sunt fons, ex quo, velut ex scaturigine, hereses omnes emanant.* In colloquiis mentalibus German. cap. de lege, & Evangelio: *Moysem cum sua lege nolo ego habere. Est enim Christi Domini hostis.* Item: *Suspiciens tibi sit Moyses, tamquam pessimus hereticus, pejor ipso Papà, & diabolo, &c.* Nec mirum quòd tam contumeliosus fuerit Moyse, qui ex præmissis non pepercit ipsimet Salvatori; nec contentus legem Mosaicam, quantum in se est, abrogare, Evangelicam etiam Christi legem abrogare conatus est, libro de votis Monasticis, ubi ait, Catholicos ignorare quid sit Evangelium, dum præcepta, & consilia ex ipso faciunt. Unde in argumento epist. ad Galat. *Summa ars (inquit) & sapientia Christiana est nescire legem, ignorare opera, & totam justitiam activam.* Et cap. 2. ejusdem epist. *Sola fides Christi necessaria est, ut justè*

simas; cetera omnia liberrima sunt, neque praecepta, neque prohibita. Item: Quando sic docetur, fides justificat quidem, sed simul oportet servare mandata Dei; quia scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: ibi statim Christus negatus est. Et to. 3. Latino Wittemberg. fol. 171. Haec tibi norma & regula esto, quam in Scripturis sacris intelligendis sequaris: ubicumque jubet Scriptura bona opera facere; in sic intellige, quod Scriptura prohibeat bona opera facere.

385 Quid de his Calvinus cum afeclis suis? magisne parit Evangelio? reipsa non magis. Ille quippe ipse, qui Evangelium, Evangelique puritatem tam frequenter buccinat, necessitatem bonorum operum, & observantiae mandatorum contra Evangelium, in ironiam vertit, dum ad verba Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, respondet id à Christo ironice dictum, quasi deridente adolefcentem ab ipso quaerentem, quid facere deberet ad consequendam vitam aeternam. Quod si ita est, sequentia ergo Christi ad eundem verba, Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo: & veni, sequere me, fuerint ironice à Christo prolata. Et idem est de toties iterata Salvatoris in Evangelio ad sui sequelam, abdicatis omnibus, invitatione, caeterisque proinde consiliis ac praeceptis evangelicis. Cum ergo ironia à Rhetoribus definiatur *allegoria, non solam aliud verbis, aliud sensu, sed contrarium ostendens*; ubicumque Evangelium aliquod opus à nobis exigit, sive per modum praecepti, sive per modum consilii, intelligendum erit in sensu contrario, quod utique illud prohibeat vel dissuadeat; quod est ipsissimum Lutheri anti-evangelium, quo eandem Evangelio contradicendi licentiam usque adeo extendit, ut etiam polygamiam Christianis licitam asserat in propositionibus de polygamia Episcoporum, his verbis: *Polygamia non magis nunc abrogata est, quam reliquum legis Moysi, sed indifferens, utpote nec praecepta, nec prohibita.* Et to. 4. Jenensi in cap. 16. *Genesis: Prohibitum non est, ut vir habeat plures uxores. Itaque hoc vetare non possum.* Sed & licitum inter Christianos repudii libellum tradit to. 5. Wittemberg. serm. de matrim. ita videlicet, ut si alter conjugum ab altero quacumque ex causa discedat, vel ei cohabitare nolit, alter conjux aliud matrimonium inire possit: quia (inquit) frater, vel soror à matrimonii jugo liberatur, si alteruter ab altero discedat, vel cohabitare nolit; cum tamen Matth. 19. matrimonii conditiones ad primam ejus institutionem Christus revocet, & addat: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Et Apostolus I. Cor. 7. *His autem qui matrimonio juncti sunt praeceptum, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit,*

manere inuptam, aut viro suo reconciliari.

386 Istos tamen blasphematores, Decalogique & Evangelii irrisores, spurcissimos, homines à religione Apottatas, castitatis & bonorum operum hostes, sanctorum Patrum contemptores, secta Lutherana & Calviniana pro Apostolis & Evangelistis habet, & pro Sanctis à Deo missis ad totum orbem illuminandum, per quos, velut os & organum suum, Deus nobis locutus sit; & ipsimet pro talibus se venditarunt. Certo non vi (ait Lutherus in lib. contra Regem Angliae) *doctrinam meam non esse aliud, quam sacrosanctum, verumque Evangelium; aucter id assero, ego Doctor Martinus Lutherus, Domini nostri Jesu Christi indignus Evangelista.* Tract. adversus falsò nominatum Statum Ecclesiasticum: *En appello me Ecclesiastem Dei gratiâ . . . Et si Evangelistam, Dei gratiâ nominarem, verum dicerem. Certus sum enim sic Christum me nominare, eumque testem non dubito esse futurum in die illo magno judicii, hanc doctrinam non esse meam, sed Spiritus Domini, purique sancti Evangelii.* De Lutero etiam Calvinus l. 1. de lib. arb. advers. Pigh. dicit: *Res ipsa clamat, non Lutherum ab initio locutum, sed Deum per os ejus fulminasse.* Et iterum: *Testamur Lutherum nos habere pro insigni Christi Apostolo.* Et de seipso ibidem l. 2. *Res ipsa clamat, neque nos hodie loqui, sed Deum è caelo virtutem suam exercere.*

387 Doctrinam tamen ipsorum non esse Christi, sed daemoniorum; non è caelo, sed ex orco profectam; non evangelicam, sed anti-evangelicam, & antichristianam esse, ipsamet exhibitio illius, horrendaeque in Deum & Christum ejus blasphemiae manifestant: ampliusque ex fructibus ipsius colligitur, nimirum ex inducta per eam magna vitae licentia, tantaque morum improbitate, ut ipsemet Lutherus in Postilla Dominic. 1. Adventus pronuntiet, quod *mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit* Enimvero videmus, quod hoc tempore homines sint magis avari, immisericordes, impudici, proceres, adeoque deteriores quam antea in Papatu fuerunt. Et Andreas Musculus (Lutheranus) lib. de prophetia Christi: *Cogor dicere, quia verum est, contumaciores homines, in quorum animis omnis virtutis, & honestatis scintilla sunt extincta, & apud quos nihil jam pro peccato habetur, nusquam, nec apud Ethnicos, Judaeos, Turcas, inveniri, quam inter Evangelicos, apud quos omnino solutus & liber viget diabolus; neque paucis rem omnem eloquar, illud nunc est, eoque nostra Lutheranorum res rediit, ut si quis videre cupiat magnam turbam nebulonum, alicorum, usurariorum, & deceptorum, adeunda sit Civitas aliqua, in qua Evangelium predicatur. Lutherani (inquit de fratibus suis Jacobus Andreas Schmidelinus concion. 4. ad cap. 21. Lucae) bonorum operum nullum penitus exercent. Jejuniis loco,*

comestationibus & perpotationibus nocte dieque vacant. Ubi pauperibus benignè facere oporteat, eos deglutunt, & excoriant, preces vertunt in juramenta, blasphemias, & divini nominis execrationes, idque tam perditè, ut Christus, ne ab ipsis quidem Turcis, hodie tan-
toperè blasphemetur. Alia ad idem testimonia proferunt Tannerus disput. 1. de fid. q. 3. dub. 4. & Grethferus tract. inscripto: *Erasmi de novi Evangelii, &c. iudicium.*

- 388 Nec melior est vita Calvinistarum, ipso Calvino teste concione 10^a. Gallicè scripta in epist. ad Ephesios, ubi dicit, suæ sectæ homines esse mortalium omnium sceleratissimos, & facinorosissimos; cumque verba exprimentis illorum sceleribus satis congruentia invenire non posset, illos tandem pronuntiavit *terre monstra, & malos genios humanam formam induos.* Unde & de Geneva (præcipua Calvinisni sede) vulgare est hoc distichon:

Furum & latronum, atque impostorum, & nebulonum,

Natura hic posuit quidquid ubique fuit.

- 389 De ipsismet Ecclesiæ Genevensis Ministris Calvinianis in libro Gallico de scandalis dicit, eos esse *nequitiæ, vel aliorum vitiorum exempla;* & addit, *mirari se vulgi patientiam, quod non eos luto, & stercorebus appeteret.*

- 390 Sed quid de Anglia? de ea Barlaous, Calvinista, in concione habita Septemb. 1606. *Religio (inquit) in Anglia ab annis multis conversa in Sæcismum, brevi transibit in Atheismum.* Richardus Gesslius in concione habita Londini 7. Octobris 1604. *Liberè eloqui possum, quod manifestè vidi in meis itinerebus: nunquam in Belgio majorem ebrietatem, in Italia majorem luxuriam, in Judea majorem hypocrisim, in Turcia majorem impietatem, in Tartaria majorem iniquitatem, quàm in Anglia generaliter, speciatim verò Londini, esse in usu.* Kingus Londinensis Episcopus (apud Fitzimmon Britannomach. l. 1. c. 12.) *Ita vivimus, ut potius convincamur perfecti athei.* Whitgiftus Cantuariensis (apud eundem ibidem) *Ecclesia nostra plena est atheistis.*

- 391 In Hollandia quoque atheismum maximè raíces egisse, ab ipsis Hollandiæ Doctores se accepisse testatur Maximilianus Sandeus Hydri Holland. p. 1. l. 1. c. 2.

- 392 Nec mirum: quia dum sive Lutherani, sive Calvinistæ continuè se invicem disensionibus, & pugnis lacerare non cessant, summâque inconstantia jam hoc, jam illud credunt, nec inveniunt ubi pedem figant, tandem fit, ut nihil penitus credant. Dumque Mosaicam, & Evangelicam legem à Patriarchis suis contemni vident, libertini fiunt, & sine lege. Dum denique de Deo, & Christo eisdem Patriarchas suos tam indignè sensisse conspiciunt, malunt nullum, quàm talem Deum agnoscere: verissimè proinde dicitur, hæresim Lutheranam, Calvinianam,

&c. non esse Catholicam, nec Apostolicam, sed expeditissimam esse ad atheismum viam.

En quos fructus protulit novum Lutheri, & Calvini Evangelium, non utique Christum habens Authorem, sed cacodæmonem, uti Lutherus ipse fatetur to. 7. operum suorum edit. Wittemberg. fol. 220. dicens, instructionem se à dæmone accepisse circa Missas privatas. Et fol. 228. apud Fitzimmon: *Quando diabolus collo non habemus affixum, nihil nisi speculativi Theologi sumus.* Et to. 3. Germanico Jenensi in epist. de libro adversus rusticos, de se, suisque dicit: *nos à diabolo captivos teneri, veluti à Principe & Deo nostro, ut cogamur facere quidquid nobis inspirat.* Et in colloq. Isleb. de verbo Dei fol. 23. *Diabolus esse, qui sacras Litteras bene docere solet.* Et in l. de Missa angulari, &c. fatetur habuisse se familiarem, & assiduam ex orco convictorem, cum quo plus uno salis modo comederit. Et in colloq. mensal. German. fol. 281. illum secum in lecto, etiam crebrius quàm suam Catharinam dormivisse; eundemque sibi, post longam disputationem, Authorem fuisse, ut Missam impugnaret, eamque in rem argumenta sibi suppeditasse. Citato tamen fol. 220. edit. Wittemberg. fatetur periculosam esse hujusmodi cum dæmone disputationem: quippe sentire se, ac probè experiri esse, quàm ob causam illud evenire soleat, ut sub auroram quidam mori in suis stratis inveniantur. Nec eorum nomina dissimulat, subjungens: *Ego planè persuasus sum, Empserum, & Oecolampadium (quem Calvinistæ miris extollunt laudibus, velut unum è Coriphæis & Patriarchis suis) & similes, his demonum vitibus, horribilibus quæstionibus subitè extinctos fuisse: nec enim humanum cor horrendum hunc, & ineffabilem impetum, nisi Deus adhi, perferre potest.*

Non ergo mirum quòd fructus tam malos proferat arbor, eo ipso mala, quo authore diabolo plantata. De quibus præter Lutherum ipsum, alioque supra relatos, Desiderius Erasmus, Lutheranus non suspectus, qui primos ipsorum Doctores seu Ministros optimè novit, in epistola adversus pseudo-evangelicos sic loquitur: *Vos strenuè clamatis in luxum Sacerdotum, in ambitionem Episcoporum, in tyrannidem Romani Pontificis, in garrulitatem Sophistarum, in preces, jejunia, & Missas; nec ista purgari (id est corrigi abusus, qui in istis irrepserunt) vultis, sed tolli (id est ista omnia aboleri) nec omnino quidquam in receptis placet, sed zizaniam evellitis cum tritico, aut, ut melius dicam, triticum evellitis per zizaniam. At quid interim nobis proferitis melius, & Evangelio dignius, ut ab assuetis recedamus? Circumspecte populum istum Evangelicum, & observa, nùm minus illic indulgeatur luxui, libidini, & pecunia, quàm faciunt hi quos detestamini? Profer mihi, quem istud Evangelium ex comestatore sobrium,*

trium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsi deteriores. Et infra: nunquam eorum Ecclesias sum ingressus, sed aliquando vidi redentes à concione, veluti malo spiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam miram præ se ferentibus. Sic, opinor, discedunt milites à concione ductis, ad prælium exhortati. Quis unquam vidit in eorum concionibus quemquam fundentem lachrymas Circumspice mihi sodalitates istam Evangelicam, quot homines adulteros, quot remulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alius vitis infames? Et hos habent etiam in deliciis, tantum abest ut vitent. Apostoli, quò magis vacarent Evangelio, aut abstinere ab uxoribus, quas ducere licebat, aut legitime ductas vertebant in sorores. Nunc fluret Evangelium, quo Sacerdotes & Monachi, contra certè leges humanas, contra professionem suam, ducunt uxores. Similia contra eosdem habet in epistola ad quemdam Carthusianum, relata à Surio in sua Historia alterius seculi, & in altera epistola ad fratres inferioris Germaniæ.

CAPUT XXXI.

Uberius ostenditur doctrinam Lutheranam & Calvinianam esse antievangelicam, nec esse unam, sanctam, Catholicam & Apostolicam.

396 **E**St ergo plusquam certum, doctrinam Lutheranam & Calvinianam evangelicam non esse; imò antievangelicam & diabolicam. Per consequens non esse sanctam. Et quomodo evangelica esset, quæ Evangelio diametraliter adversatur? Tria certa sunt in doctrina Evangelica. Primò, adulteros, & generatim peccata gravia committentes, dum illa committunt, in via cæli non esse, nec salutem consecuturos, si usque ad finem vitæ sic perseverent. Cùm Apostolus expressè doceat, quòd qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Secundo, doctrinam Evangelicam à vitis adèò nos retrahere, ut ipsius expressiones ab omni etiam quòd mali speciem habet nos retrahant. Tertio, doctrinam Evangelicam esse, quòd cum timore & tremore salutem nostram operari nos oporteat. Hoc enim Apostolus expressè tradidit. Atqui tribus istis Evangelicæ doctrinæ punctis diametraliter adversatur doctrina Lutheranæ, sicut & Calvinianæ. Utpote secundum quam homo ad finem usque vitæ in adulteriis, aliisque gravioribus peccatis perseverans, salutem consequi potest. Nec à vitis per eam retrahitur, sed in ea potiùs inducitur. Nec habet quòd timeat eum, qui potest & corpus & animam mittere in gehennam: cùm lapsus à iustitia, juxta Lutheranos & Calvinistas, timeri non debeat; imò nec possit sine gravi offensa Dei. Igitur doctrina Lutheranorum & Calvinianorum,

evangelica non est, sed ipsi diametraliter adversa.

397 Incipiamus id ostendere de doctrina Calvinistarum, nobis viciniorum, acturi postea de Lutheranorum. Tria velut certa docent Calvinus & Calviniani, tribus Evangelicis illis punctis apertè contraria. Primum est, quòd iustitia à fide dependeat, quæ non solum credantur fidei mysteria, sed & insuper certò quis credat sibi peccata sua per Christi merita remitti. A qua fide volunt usque adèò inseparabilem esse iustitiam, ut ne per horrendissima quidem crimina amittatur, eò quòd hæc iustis non imputentur, quamdiù in ista fide manent. Secundum est, non dari purgatorium: per consequens in illa fide morientes, per nulla peccata, quamlibet horrenda, retardari ab ingressu paradisi. Tertium est, iustitiam semel habitam nunquam posse amitti. Quamvis tria ista dogmata adèò impia sint, tamque abominandis consequentiis obnoxia, ut horrorem piis auribus incutiant; ea tamen velut totidem fidei suæ articulos Calvinistæ definerunt in Synodo sua Dordrechtana, seu Dordraci in Hollandia celebrata, istiusque pseudo-synodi doctrinam omnem Calvinistæ Galli receperunt in Synodo sua nationali Aletensi, solemniter protestati, se eam ad extremum usque vitæ spiritum propugnatos, uti videre est in aureo Arnaldi libro gallico, cui titulus: *Le renversement de la Morale Jesus-Christ, par les erreurs des Calvinistes*: ubi utriusque istius Synodi verba, variaque alia Calvinistarum opera edita referuntur, quibus dogmata illa firmantur; fusèque ac præclare Arnaldus ostendit, Calvinistas semper illa tenuisse, velut puncta capitalia, propter quæ à fide Romano-Catholica defecerunt. Ostendit insuper, quòd quamvis profiteantur, iustitiam semel habitam, amitti non posse, non negent tamen, iustos labi posse in crimina; eò quòd putent, ea non sic ipsis imputari ad culpam; ut per ea iustitiam amittant; ideòque dicere non solent, crimina à fidelibus non committi (uti dicebant primi Christiani) sed fidelibus crimina non imputari. Unde iustos omnes electos esse volunt, quos licet contingat labi in crimina, Deus, qui dives est in misericordia, ex immutabili electionis proposito, Spiritum sanctum, etiam in tristibus lapsibus, à suis non prorsus aufert, ut loquitur pseudo-synodus illa Dordrechtana.

Jam si dogmata illa vera sint, manifestè 398 consequitur, semel justificatum per fidem illam Calvinianam, quæ firmiter credit peccata sua per merita Christi sibi non imputari, per nulla crimina excidere à salute, & licet in illis ad mortem usque perseveret (prout in externis saltem idololatriæ actibus, & inordinatis amoribus Salomon, quem ab initio amicum Dei fuisse, divina Scriptura manifestè insinuat, juxta SS. Pa-

tres, verifimilius perseveravit) criminibus illis non obstantibus, statim post mortem ingredi paradifum. Quis autem non videat doctrinam istam favere vitis, & à sanctitate morum retrahere, prorsusque remotam esse à sanctitate Moralis Evangelicæ? utique nos deterrentis à peccatis committendis, æternaque committentibus supplicia, exclusionemque à cælesti regno comminantis. Quis item non videat, juxta doctrinam illam, exulare debere timorem illum, cum quo operari jubemur salutem nostram. Cùm timor ille diametraliter opponatur fidei, quâ (juxta ipsos) quilibet firmiter credere debet sibi per Christum remitti, vel remissa esse peccata, ut justus fiat; credere item, securusque esse, justitiam semel habitam, per nulla crimina amitti posse? Quid (obsecro) habet timere, qui securus, & fide certus est de salute? An purgatorium? At etiam purgatorii timorem exulare faciunt Calvinistæ, dum purgatorium negant.

399 Jam videamus, an Evangelicæ doctrinæ minùs adversetur doctrina Lutheranorum? Justitiam à fide illa Calviniana dependentem & ipsi faciunt, criminaque fidem illam habentibus docent non imputari, nec purgatorium dari. Fidem quidem semel habitam, ac per consequens justitiam perdit posse fatentur, in eoque cum Calvinistis non conveniunt; sed timorem tamen inferni damnant: utpote quem dicunt facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. Et non solum non retrahunt homines à peccatis, sed ad illa facienda exhortantur: *Esto peccator* (ait Lutherus epist. 238.) *& peccata fortiter. Sufficit enim quod agnovimus per divitias gloria Dei, Agnum qui tollit peccatum mundi: ab hoc enim nos non avellit peccatum, etiam si milies uno die fornicemur, aut occidamus.* Et serm. de piscatura Petri: *Quò quis sceleratior est, huic Deum citius infundere gratiam suam.* In locis commun. classe 5. c. 17. *Nihil præter infidelitatem peccatum est.* Et in 2. p. Postill. German. edit. Argentin. 1537. *Nullum peccatum tantum est, ut possit hominem damnare: sola enim infidelitas, quotquot damnandi sunt, damnat.* Et l. de captiv. Babil. tit. de bapt. Christianus, etiam volens, non potest perdere salutem suam, nisi nolit credere. Bona verò opera sæpe dicit magis impedire salutem, quàm ad eam conducere. 1. serm. de novo Testamento, sive de Missa, ausus est dicere, *amplius cavendum ab operibus bonis, quàm à peccatis.* Tom. etiam 3. Latino Wittemberg. fol. 171. *Hec tibi norma & regula esto, quam in Scripturis sacris intelligendus sequaris: ubicumque jubet Scriptura bona opera facere; in sic intellige, quòd Scriptura prohibeat bona opera facere.*

400 Ecclesia itaque Lutheranorum, Calvinistarum, &c. sicut non est una, uti probant divisiones utriusque in infinitas propemodum sectas; ita nec sancta. Sed neque Ca-

tholica est, neque Apostolica. Non Catholica. Neque enim Catholica est à loco: cùm non sit ubique diffusa, sed per pauca regna, vel provincias. Neque à tempore: cùm novitia sit, & vix 180. annis major, imò circa annum 1520. nata, modicissimo tempore integra permansit.

Ante Lutherum quippe & Calvinum, ne unus quidem nominari potest, qui religionem Lutheranam, Calvinianam, &c. ex integro tradiderit, prout Lutherus, & Calvinus tradiderunt, vel prout Lutherani, Calviniani, &c. hodie tradunt. Nec moderni Lutherani, & Calvinistæ eandem ex integro tradunt, quam Lutherus, & Calvinus tradiderunt.

Et hinc patet, Ecclesiam, & religionem 401 ipsorum Apostolicam non esse. Neque enim Lutherani, Calviniani, &c. habent doctrinæ suæ continuatam ab Apostolis successione. A quo enim doctrinam suam accepit Lutherus? A quo Calvinus? Quinam ante ipsos eam ut ipsi tradiderunt? Per quos ab Apostolis ad ipsos derivata est? Id nullo modo ostendere possunt. Nonnulli quidem hæretici (per Ecclesiam damnati) in aliquo, vel aliquibus punctis, eis præferunt, ut Arius, Wiclef, & similes homines pestilentes; sed in omnibus ne unus quidem. Ex confessione quoque ipsorum constat, doctrinam ipsorum Apostolicam non esse: neque enim eadem est cum ea, quam antiqua Ecclesia primis quingentis annis tenuit, quam fatentur veram Ecclesiam fuisse, Apostolicamque proinde doctrinam retinuisse. Siquidem in antiqua illa Ecclesia nullus SS. Patrum liberum negavit arbitrium. Nullus dixit, solâ fide hominem justificari; sed omnes contrarium docuerunt, liberumque arbitrium, & bonorum operum necessitatem asseruerunt, & contrarium sentientes pro hæreticis habuerunt, uti videre est apud Bellarminum to. 1. p. 2. tr. 4. cap. 9.

Nec ab Apostolis magis habent successi- 402 sionem Episcopatus, & missionis, quàm doctrinæ. Non successione Episcopatus: neque enim Lutherus Episcopus fuit, neque Calvinus, &c. defectu ordinationis, & successione. Nullus quippe in Ecclesia unquam habitus fuit verus Episcopus, nisi qui per legitimam ordinationem successit alicui Apostolo, vel alicui quem aliquis Apostolus, vel Apostolicam auctoritatem habens fecisset Episcopum. Per legitimam (inquam) ordinationem ab uno saltem Episcopo, imò à tribus Episcopis, nisi Apostolica intervenerit dispensatio. Constat id ex can. 1. Apostolorum, & can. 4. Concilii Nicæni, & can. 2. Concilii Cartag. IV. At neque Lutherus, neque Calvinus taliter ordinatus fuit, nec taliter ordinato legitime successit.

Neque etiam exhibere possunt authenti- 403 cum testimonium extraordinariæ suæ à Deo mis-

missionis ad reformandam Ecclesiam collapsam, uti prætendunt. Quia nullus unquam à Deo extraordinariè missus fuit, ad Ecclesiam, seu innovandam, seu reformandam, nisi missionem suam probaverit per operationem miraculorum cum sanctitate conjunctam. Sic enim Moyses Exodi 4. Elias 3. Regum 18. extraordinariè missionis suæ testimonium authenticum exhibuerunt. Sicut & ipse Salvator, de quo Joan. 3. *Scimus quia à Deo venisti Magister; nemo enim potest ea signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Et cap. 5. *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Apostolorum denique missionem Deus testatam voluit virtutibus & signis, juxta illud Marci ultimo: *Prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et Hebr. 1. *contestante Deo signis & virtutibus.* Nostris verò præfatis Reformatores, nec vitæ sanctitate, nec miraculorum operatione, missionem suam, novamque doctrinam probare unquam potuerunt: cum fuerint homines spurcissimi, pariterque superbissimi, bonorum operum hostes. Nec unus quidem eorum extiterit, qui vel equum claudum sanare potuerit. Et de Calvinistis quidem Lutherus l. 1. contra Goldastum c. 12. *Calvinista (inquit) sunt fanatici, progenies viperarum, homicida, impii, blasphemi, deceptores, sanguinarii, germani Turca, à Satana missi, & obfessi, perdiabolati, transdiabolati, superdiabolati.* De Lutheranis Calvinus, admonit. ult. ad Wespalum: *Lutherani homines sunt vertiginosi, Cyclopes superbi, factio gigantum, phrenetici, prodigiosi cæci, deperatè impudentes, falsarii & impii, calumniatores, protervi, &c.*

Confirmatur 1°. Religio Lutherana, Calviniana, &c. non est præ Romana credibilis, nisi in ea videatur aliquid præponderans unitati, sanctitati, Catholicismo, & Apostolicissimo religionis Romanæ. Sed in ea nihil videtur, nec hæcenus visum est præponderans, &c. quin e contra in religione Romana omnia præponderant, scilicet unitas, sanctitas, antiquitas, operatio miraculorum, extensio per universum orbem, continua ab Apostolis successio, &c. prout ex præmissis patet. Igitur religio Lutherana, Calviniana, &c. non est credibilis præ Romana, imò in comparatione illius non est credibilis.

Confirmatur 2°. Ut Catholicus, dimissa religione Romanâ (quæ sola vigeat ante novos illos Reformatores) prudenter ipsis credat, debet in illis aliqua extraordinaria sanctitas refulgere, vel saltem aliqua extraordinaria operatio divina, qualis in Apostolis refulsit. Si enim nihil insolitum refulgeat, ultimæ dementiae est, renuntiatâ antiquâ fide majorum, novellæ fidei annuntiatoribus fidem adhibere. Nihil verò insolitum refulget in Reformatorebus antedi-

Tom. II.

ctis; nec scilicet insolita sanctitas, nec insolita operatio divina. Nec alia ipsi suæ extraordinariæ missionis signa exhibuerunt, nisi illa quibus Alcoranum suum Mahometes propagavit, videlicet occisorum hominum fragem, templorum profanationem, Sacerdotum mastationem, Virginum constuprationem, in legitimos Principes rebellionem, Monasteriorum direptionem, &c. Ipsemet Lutherus, modernorum hæreticorum Protopatriarcha, fatetur, missionem suam non fuisse de caelo, sed ex orco, uti vidimus num. 393. Ipsius proinde sectatores, sectatores sunt Evangelii, non Christi, sed diaboli; nec Evangelii secundum Matthæum, vel Lucam, sed secundum Lutherum, qui à diabolo fundamenta illius accepit, cum tanto bonorum operum odio, ut non nostrâ dumtaxat, sed & ipsa Christi opera nihil aut parum ad salutem nobis profuisse blasphemaverit præfat. in novum Testamentum latinum, ubi sic: *Non enim multum Christi opera mihi profunt, sed verba ejus dant vitam; eaque adeo vilificaverit, ut noluerit in exemplum proponi to. 3. German. in admonit. ad Argentinens. non esse hominibus opera Christi inculcanda, & cujusmodi exemplum nobis Christus præbuerit. Christi enim opera esse minimam, & vilissimam portunculam in Christo.* Nec his contentus addere ausus fuit commentario in epist. ad Galat. *Omnes (inquit) Propheta viderunt hoc in spiritu, quod Christus futurus esset omnium maximus lairo, homicida, adulter, fur, sacrilegus, blasphemus.* Et homil. 1. de baptismo, *Christus (inquit) fuit gravissimus, & longè omnium maximus, & unicus in terris peccator, ut alius præter ipsum, nullus sit peccator.* Ideoque subdit eum opus habuisse baptismo, in remissionem peccatorum. Calvinus quoque in epistolam ad Galatas scribere non erubuit, quòd *Christus peccator fuerit, & maledictionis reus.* Ecce quorum Prophetarum. Ecce quorum Apostolorum, & Evangelistarum Lutherani, & Calvinistæ sunt sectatores: Prophetarum utique, Apostolorum, & Evangelistarum Antichristi, seu diaboli. Qui quia est rex super universos filios superbiæ, in schola ipsius eruditus Lutherus in libro de sermo arbitrio contra Erasmus edit. 1. ad supremum arrogantia & superbiæ culmen ascendens: *Deponite (inquit) quidquid armorum suppeditebunt veteres Orthodoxi, Theologia schola, auctoritas Conciliorum, & Pontificum, consensus tot sæculorum, & totius populi Christiani; nihil recipimus, nisi Scripturas; sed sic, ut penes nos solos sit certa auctoritas interpretandi. Quod nos interpretamur, hoc sensu Spiritus sanctus: quod adferunt alii, quamvis magni, quamvis multi, à spiritu satana, & alienata mente profectum est.* Qui se præ omnibus præfatis Patribus, Conciliis, Pontificibus, Theologis, totoque populo Christiano extulit, putatne Apostolis peperit? *Petrus* (ait in cap.

V

i. epist. ad Galat.) primus Apostolorum extra verbum Dei docuit & vixit. Et rursus: *Esto Ecclesia, Augustinus, & alii Doctores, item Petrus Apollo, imò Angelus diversum docent; rament mea doctrina est ejusmodi que solius Dei gloriam illustrat.* Quas impias voces confirmans discipulus ipsius J. Brentius in Apolog. confessionis, cap. de Conciliis, dicit, quod S. Petrus Apostolorum primus, & Barnabas, etiam post acceptum Spiritum sanctum, unà cum tota Ecclesia Hierosolymitana, errarunt. Pari temeritate Calvinus in cap. 2. epist. ad Galat. Petrus in gratiam Judaeorum discessionem fecerat à Genibus, ita ut ab Ecclesia eas arceret, nisi abdicatà Evangelii libertate, legis jugum subirent. Quod quàm falsum sit, constat ex Actor. 15. sive ex sententia Petri in Concilio Hierosolymitano prolata. An fortè dicet, Lucam in Actis errasse, sententiam illam Petri referendo? Nam licet hæretici assidue ingeminent Scripturam, Scripturam, seseque Evangelicos vocitent (quia prætendunt se purum Dei Evangelium habere pro credendorum regula) ipsis tamen familiare est S. Scripturam fallibilem facere, & ipsimet Evangelio detrachere. Nam & Calvinus pleraque dicta Salvatoris in Evangelio expressa carpit, & Lutherus totam Evangelicam legem operum, ut supra vidimus, Scripturamque omnes, quæ vel necessitatem, vel studium bonorum operum inculcant, falsitatis arguit. Quod profectò facit, dum Christi sententiam, fideique doctrinam, tamquam Scripturis illis contrariam opponit, & in commentario fusiore in cap. 3. ad Galat. Potius (inquit) honorem habere, & credere velim uni Christo, quam permoveri omnibus locis, quæ contra fidei doctrinam pro justitia operum statuenda producere possent. Quare simpliciter eis respondendum est: hic Christus, illic Scriptura testimonia de lege, & operibus. Christus autem Dominus est Scriptura, & omnium operum.... Nihil moror Scripturæ locos, si etiam sexcentos producas pro justitia operum... Ego Authorem & Dominum Scripturæ habeo, à parte cujus volo potius stare, quàm tibi credere. Tu urges servum, hoc est Scripturam... Hunc servum tibi relinquo: ego urgeo Dominum. Quasi Dominus sibi ipsi contrarius sit, sive verbo suo in Scripturis expresso, vel quasi non omnis Scriptura sit verbum Dei.

CAPUT XXXII.

Incredibilis secta Lutherana, Calviniana, &c. copiosius demonstratur ex eo quod Lutherani, Calviniani, &c. nullam habeant fidem suam regulam.

405 **U**Nica quippe regula fidei (secundum ipsos) est verbum Dei scriptum, & ita quidem, ut nihil credendum sit, nisi quod continetur expressè in sacra Scriptura. Prin-

cipium istud, velut unicam, atque perfectam fidei regulam hæretici semper traderunt, Ariani, Eutichiani, Pelagiani, &c. Id de Ariani testatur Hilarius lib. contra Constantium. De Pelagianis Augustinus lib. de nat. & grat. c. 39. Eutiches in Concilio Chalcedonensi act. 1. interrogabat Patres: *hæc qua Scriptura jacet una natura?* Hos secutus Lutherus in cap. 1. epist. ad Galat. aiebat, *neque aliam doctrinam veteres Orisiodo-xi... auctoritas Conciliorum, & Pontificum, consensus tot saeculorum, ac totius populi Christiani, nihil recipimus nisi Scripturas.* Similiter Calvinus epist. contra Præcentorem Lugdunensem: *Nihil credendum est, quod non expressum sit.* Unde in sua fidei confessione, totius sectæ nomine Regi Christianissimo oblata, art. 4. & 5. Galli Calvinistæ profitentur, se pro fidei regula certissima nihil nisi verbum Dei, quod Scripturis sacris continetur, admittere. Et art. 5. suæ confessionis, verbum Dei contentum in Scripturis sanctis, esse regulam omnis veritatis. Et in ejusdem confessionis ratificatione contestantur, quòd omnes in Gallia Ecclesia approbanti & ratificanti superscriptam confessionem in omnibus suis capitibus & articulis, ut qui integrè fundati sint in puro & expresso verbo Dei. Puritani quoque Angli (apud Fitzimom Britannomach. l. 1. c. 5.) aiunt, nihil esse credendum, nisi quod in Scriptura totidem verbis expressum sit.

Verùm imprimis Scripturam sacram, velut unicam credendorum regulam absurdè prætendunt, qui eam in aliquibus fallibilem, & Christo, seu fidei contrariam faciunt, uti facit Lutherus supra n. 404. in fine. Qui etiam in prologo novi Testamenti seriò admonet Lectores suos, ut non credant quatuor esse Evangelia: *Siquidem Evangelium (inquit) Joannis est unicum, pulchrum, verum, ac principale Evangelium, aliisque tribus longè, ac longè anteponendum; adeo ut Pauli, & Petri Epistola longè præcedant tria illa Evangelia Matthæi, Marci & Luca.* Quibus verbis non solum adeò deprimit tria ista Evangelia, ut eorum auctoritatem suspectam & dubiam reddat, sed ut etiam vera Evangelia non esse affirmet, dum solum Evangelium Joannis verum dicit. Et in defensione verborum Cænæ de Æcolampadio, suo quondam discipulo, scribit, quòd sic habet sua hypothesis: *Ego Æcolampadius dico quòd Scriptura in hac re sibi adversetur.* Similiter Bucerus (apud Sanderum l. 2. de schismate Anglicano) Duci Northambriæ professus est, *sibi non omnia qua in novo Testamento de Christo scripta sunt, certa & indubitata videri.* Et Zuingsius to. 3. contra Catapaptistas: *Quasi verò (inquit) Paulus epi-*

solis suis, tantum, cum illas scriberet, tribuerit, ut quidquid in eis contineretur, sacrosanctum esset: quod esset Apostolis impuare immoderatam arrogantiam. Quasi verò Paulus arrogans fuisset ad Galat. 1. dicendo: *Evangelium quod evangelizatum est à me, non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, sed per revelationem Jesu Christi.* Et 1. Cor. 2. *Nos non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis: quae & loquimur, non in doctis humane sapientia verbis, sed in doctrina spiritus.* Quomodo Calvinus evangelica Christi dicta deprimat habes supra num. 385. 397. &c. Interim Evangelici, & purum Dei verbum sequentes haberi volunt, qui Dei verbum in sacris Litteris expressum, ipsumque Evangelium, dum suis erroribus adversatur, contemptu sacrilego deprimunt, falsitatisque obnoxium faciunt. Quo sacrilegio suo quid aliud faciunt, nisi totius planè Evangelii, omnisque omnino Scripturae sacrae infallibilem auctoritatem è medio tollere? Cum enim omnis Scriptura sacra sit verbum Dei, si aliqua pars Scripturae sacrae fallibilis sit, nulla ipsius pars infallibilis est: cum una praeter alia non sit verbum Dei, & si verbum Dei in uno fallibile sit, Deus falli & fallere possit. Omnis proinde è medio tollitur Scripturarum auctoritas, rectèque Augustinus epist. 8. ad Hieronymum: *Admisso (inquit) in tantum auctoritatis fastigium aliquo mendacio, nulla pars horum librorum manebit, quae non possit in dubium revocari.* Nullam ergo haeretici illi fixam habent fidei regulam infallibilem.

407 Secundo, si secta Lutherana, Calviniana, &c. fixam haberet fidei suae regulam, haberet & fixam infallibilemque fidei suae confessionem, in qua omnes illius sectae professores convenirent, sicut nos Catholici habemus (fidei quippe confessio, est formula complectens articulos ab omnibus certam religionem profitentibus certam fide credendos, per quos & ipsi ab aliarum religionum professoribus fecernuntur.) Non habet autem, uti demonstrat perpetua ipsorum de fide dissensio num. 378. enarrata. Neque certè habere possunt illi sectarii, qui pro regula unica & integra fidei suae habent principium istud, nihil credendum, nisi quod in sacris Litteris expressè continetur: cum manifestum sit, nullos articulos, Romano-Catholicae doctrinae contrarios, in sacris Litteris expressè contineri. Ubi enim quaeso Scriptura sacra expressè dicit, solam fide nos iustificari? non esse in homine liberum arbitrium? mandata Dei esse observatu impossibilia? Missam non esse sacrificium propitiatorium? orandum non esse pro mortuis? Sanctos, qui excesserunt è vivis, non orare pro nobis? purgatorium, vota Monastica, peregrinationes ad loca sancta, confessionem auricularem, &c. illusiones esse ex Satanae

Tom. II.

officina profectas? esse tantum duo vel tria Sacramenta, &c. Isti tamen articuli continentur in confessione fidei ipsorum.

Nec Lutherani, vel Calvinistae illi fixam & infallibilem fidei suae confessionem habere possunt, qui pro fidei regula, aiunt nihil credendum, nisi quod vel in sacra Scriptura expressè continetur, vel quod ex ea per necessariam, seu evidentem consequentiam deducitur. Cum nec articuli proximè relati (quos tamen ponunt in sua confessione fidei) ex sacra Scriptura per necessariam evidentemque consequentiam deducantur, multò minus, duo isti articuli Calvinistarum (Christi corpus non esse realiter, & substantialiter in Eucharistia; Papam esse Antichristum) cum Catholici Authores ostendant, illos nec evidenter, nec probabiliter ex sacris Litteris erui. Et quomodo ipsi dicunt purum putumque verbum Dei scriptum esse regulam fidei suae, cum velint illud fidei regulam esse, quod ex verbo Dei scripto per necessariam consequentiam deducitur? Si enim ita sit, jam non purum verbum Dei scriptum, sed & verbum Dei humanam ratiocinatione ex verbo Dei scripto deductum, est regula fidei ipsorum. Et ea quidem nec fixa, nec infallibilis: cum varii articuli, qui aliquibus Lutheranis, vel Calvinistis videntur ex verbo Dei scripto per necessariam consequentiam deduci, aliis videantur non deduci; adeoque tot inter ipsos de fidei articulis sint pugnae.

Nec denique fixam infallibilemque fidei suae regulam habent, qui pro fidei suae regula assignant suam fidei confessionem: cum nec omnes Lutherani, nec omnes Calvinistae conveniant in una eademque fidei confessione; sed unaquaeque sectariorum natio propriam sibi confessionem habeat. Et aliam quidem Germani, aliam Galli, aliam Angli, aliam Batavi, &c. Siquidem Angli Calvinistae Gallorum fidem non probant, fidesque Germanorum in multis disconvenit à fide Anglorum & Gallorum. Denique quisquis serià mente perpenderit, à quibus fabricatae sint confessiones illae, perspicuè videbit, infallibiles fidei regulas esse non posse. Quotquot enim sunt, vel fabricatae sunt à Luthero, vel Calvino, vel similibus, cum paucis ab initio discipulis suis, vel à Nationali aliqua Synodo. Si verò nulla Oecumenica Synodus est regula infallibilis, ut ipsi profitentur; quanto minus Nationalis, vel paucorum Lutheranorum, vel Calvinistarum cum Luthero, vel Calvino Conventiculus? Quod autem ne Oecumenica quidem Synodus, secundum Lutherum, & Calvinum, infallibilis sit, de Luthero patet ex dictis n. 353. De Calvino idipsum patet ex verbis ipsius l. 4. Instit. c. 9. §. 12. *Nulla Conciliorum, Pastorum, Episcoporum nomina nos impediunt, quominus è verborum, & rerum do-*

V. 2.

*cumentis moniti, omnes omnium spiritus ad divini verbi regulam exigamus, ut probemus, num ex Deo sint. Unde præcedenti capite §. 10. Catholicos irridet, quod pro cerio habeant, Concilium Generale, legitime congregatum... errare non posse. Hoc (inquit) perpetuum esse nego, ut vera sit, & certa interpretatio, qua Concilii suffragiis fuerit recepta. Quod si ita est de Generalibus Synodis, multò magis de Nationalibus. Neque hoc Calvinistæ negant, imò Synodus Dordrectana, ex Ministris Gallis, Germanis, Anglis, Batavis, &c. conflata, expressè confitetur, dum, post omnem suam discussionem, & definitionem, conquerentibus Remonstrantibus, quòd ipsorum opinio damnata esset, & credendorum conscientia coarctata, Synodi Præsides responderunt: *Vestris conscientis non imperamus: relinquatur vobis liberum iudicium privatum; non verò publicum, verbo, aut calamo expressum*, prout videre est in Actis illius Synodi fess. 30.*

410 Tertio, Lutherani, Calvinistæ, &c. per suum illud pseudo-principium, nihil credendum, nisi quod in sacris Litteris expressè, vel (ut alii) clarè continetur, everunt omnem fixam & infallibilem fidei regulam: ergo non habent fixam & infallibilem fidei regulam. Probatur antecedens: quia si nihil credendum, nisi quod expressè, vel clarè in sacris Litteris continetur; ergo credendum non est, Genesim, Exodum, &c. Evangelium secundum Matthæum, Lucam, Marcum, Joannem, &c. esse Scripturam sacram, seu infallibile Dei verbum (hoc enim nullibi Scriptura sacra expressè, vel clarè dicit) nec credendum est, eos omnes libros, quos sive Lutherani, sive Calvinistæ pro canonicis habent, esse reipsà libros divinos. In qua enim Scripturæ parte id expressè, vel clarè dicitur: de eorum plerisque nulla Scriptura reflexè loquitur. Nec ipsi sacri libri sese testantur esse divinos. Et ut id testarentur, id non sufficeret; cum ex Ezech. 13. constet, non defuisse pseudo-prophetas, qui dicerent: *Ait Dominus, ait Dominus, cum Dominus non esset locutus.* Et quamvis epistolas Pauli Petrus commendat in secunda sua c. 3. hoc tamen rarum & singulare est, istamque secundam Petri epistolam esse canonicam, & divinam, nec ipsa, nec alia Scriptura dicit. Denique licet id Scriptura diceret, quæstio equidem superesset, an codex ille Paulinarum epistolarum, quem modò habemus, reverà sit ille idem, quem Petrus in sua illa epistola commendat. Hoc certè Petrus non dicit, uti nec ulla Scriptura declarat, libros Moyfi, Prophetarum, Evangelistarum, Apostolorum, quos modò habemus, esse illos ipsos, quos Moyses, Prophetæ, Evangelistæ, & Apostoli conscripserunt; illos ipsos (inquam) non suppositicios, nec depravatos, per tot sæculorum revolu-

tiones, Ecclesiarum direptiones, &c. Neque enim Moyses, neque Prophetæ, neque Evangelistæ, neque Apostoli ullibi expresserunt, libros à se conscriptos nunquam imposterum depravandos, nec alios in locum ipsorum supponendos.

Ecce ergo Lutherani, Calviniani, &c. secundum suum illud pseudo-principium, infallibiliter scire non possunt, illam, quam modò habent, Scripturam esse sacram & divinam. Ergo nullam habent infallibilem fidei suæ regulam: cum nullam aliam agnoscant, nisi Scripturam, quam modò habent.

Nullum etiam habent certum & infallibilem sacrorum librorum Canonem, utpote quem Scriptura sacra nullibi exprimit. Illum tamen vera religio habere debet, nec vera est, quæ non habet. Ubi enim non est certus & infallibilis Canon sacrorum librorum, pro Dei verbo quisque quod vult accipit, quod vult rejicit. Ex quo rursum fit, quòd certam non habeat, sed vacillantem credendorum regulam. Ut enim certam regulam habeat, certum habere debet Canonem librorum continentium Dei verbum. Vacillante verò regulà fidei, ipsorum fidem vacillare necesse est; & ubi fides vacillat, vera fides, vera religio, vera Ecclesia non est.

CAPUT XXXIII.

Responsiones sectariorum confutantur, signanter privatus Calvinistarum spiritus.

Hujus rationis evidentià convicti plures 412 sectarii, fatentur ex sola nos Ecclesiæ traditione, & testificatione habere sacrorum librorum Canonem, solàque Ecclesiæ auctoritate canonicas Scripturas à non canonicis discerni. Sed quaero, an istam Ecclesiæ traditionem testificationemque infallibilis esse credant auctoritatis, an fallibilis? Si fallibilis, per eam infallibiliter ipsis constare non potest, quinam libri canonici sint, quæ Scriptura sacra, divinaque? Sicque necdum habent infallibilem fidei regulam. Si infallibilis, tria consequuntur ipsorum confessioni diametraliter adversa. Primò, falsum esse quod contendunt, nihil esse certà fide credendum, nisi quod verbo Dei scripto continetur. Secundò, traditiones non scriptas esse regulam fidei. Tertio, omnes libros, quos Ecclesia Catholica pro canonicis habet, pro canonicis habendos: utpote pro quibus omnibus & singulis par est Ecclesiæ Catholice traditio, ac testificatio, infallibili auctoritate suffulta.

Propterea Calvinus ad spiritum cujusque 413 privatum recurrit, dicens neque ex ipsa Scriptura, neque ex Ecclesiæ auctoritate, libros canonicos, à non canonicis discerni, sed id per privatam Spiritus sancti testificationem, persuasionemque interiorem unicui-

que credentium innotescere. Sed contra 1°. vel spiritus ille privatus ipsis persuadet id solum credendum, quod verbo Dei scripto continetur, vel insuper credendum aliquid aliud? Si primum, ergo spiritus ille privatus ipsis non persuadet, hanc quã utuntur Bibliam, veram esse Scripturam. Hoc enim nullo verbo Dei scripto continetur. Si secundum, ergo spiritus ille privatus ostendit, ipsos esse mendaces, falsumque esse fundamentale principium, cui secta ipsorum innititur: utpote ipsis dictans, quod credere debeant has vel illas quas habent Scripturas, non esse suppositas, nec adulteratas, &c. tametsi hoc verbo Dei scripto non contineatur.

414 Contra 2°. vel spiritus ille privatus est regula infallibilis, vel fallibilis pro discernendis Scripturis, &c. ? Si fallibilis, per spiritum illum privatum non discernitur infallibiliter verbum Dei verum ab adulterino. Si infallibilis, nullibi certè Scriptura cuilibet privato infallibilem promittit Spiritus sancti assistentiam, sed Ecclesie dumtaxat, quam solum Apostolus 1. Timoth. 3. vocat *columnam & firmamentum veritatis*, non singula membra illius.

415 3°. recurrit ille ad spiritum privatum, ex natura rei minime idoneus est ad manifestandam primam & generalem credendorum regulam, qualis est Scriptura sacra. Neque enim convenienti rerum ordini, neque consuetæ Dei providentiæ congruit, communem, & publicam credendorum legem, quæ directè, & per se universam respicit Ecclesiam, aliter quàm publicam, & solemnem voce ei denuntiare, ex quo notitia illius deinde dimanet ad singulos; ei verò non congruit notitiam illius ad Ecclesiam universitatem, nonnisi per singulos seorsum derivare. Hæc, inquam, non est conveniens promulgatio communis & publicæ legis, nec sic Decalogi legem Deus promulgavit, sed publicè, & solemniter per Moysen in monte Sinai.

416 4°. spiritus privatus Lutheranorum, Calvinistarum, &c. ambiguus est & fallax, imò & sibi contrarius, ut experientia demonstrat. Ex illo namque spiritu Calvinistæ nonnullos libros canonicos admittunt (v. g. epistolam Jacobi) quos Lutherani rejiciunt, & contra: utrisque jaçantibus se persuasos esse à Spiritu sancto. Nec omnes Calvini discipuli convenient in iisdem libris canonicis: cum Sebastianus Castellio, Genevensis Ludimagister, Canticum Canticorum senserit non esse canonicum. Et in sensibus, versionibusque Scripturæ, Calvinistæ Calvinistis frequenter adversentur; in ipso quoque Calvino, sicut & Luthero, spiritus privatus vario tempore varius fuerit. Tam enim iste, quàm ille, modò hoc, modò oppositum privato spiritu suo docuit. Nec tamen Spiritus sanctus sibiipsi contrarius esse potest. Igitur spiritus privatus ipsorum nec

est Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus adest spiritui privato ipsorum. Et unde Lutherus probare potest, Spiritum sanctum sibi potius adesse, quàm Calvino, vel quàm mihi Catholico? Certè non ex illis (quas allegant) Scripturis, *Unctio docet vos de omnibus. Ipse Spiritus testimonium reddit*, &c. utpote quæ determinatè non loquuntur de Luthero, vel Calvino, nec de eorum sectatoribus, potius quàm de me.

5°. privatus ille spiritus ad alios docendos, & refellendos accommodatus non est, nec ad reddendam aliis fidei suæ rationem (cùm de eo aliis constare non possit) Scriptura tamen 1. Petri 3. monet fideles, ut sint *parati semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea qua in vobis est spe*.

6°. nimis absurdum est Ecclesie negare infallibilem in discernendis Scripturis, legitimisque versionibus, ac sensibus earum auctoritatem; eam verò singulis fidelibus, seu privato eorum spiritui concedere. Cùm ex ipsa Scriptura constet, non singulos fideles, sed Ecclesiam Dei vivi esse *columnam & firmamentum veritatis*. Non hoc sensu tantum, quod fida sit Custos & Depositaria sacrorum librorum; verùm hoc etiam sensu, quod legitima sit Judex legitimarum versionum, legitima quoque interpret sensuum, quos continent. Ad hoc quippe significandum Petrus in secunda sua canonica c. 1. negat Scripturam esse privatæ interpretationis: *Omnis prophetia Scriptura propria interpretatione non fit*. Et à Christo promissus est Ecclesie, non verò privato cuique fidei, Spiritus sanctus, qui doceat eam omnem veritatem, adeò infallibiliter, quod portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quæ cùm ita sint, nimis fatuum est, in fidei controversiis, discernendisque Scripturis, & legitimo earum sensu, privatum spiritum suum opponere publico, & universali Ecclesie spiritui; quasi infallibilis assistentiâ Spiritus sancti magis promissa sit singulis fidelibus seorsum, quàm Ecclesie universali, seu Capiti illius, vel Occumenico, legitimoque Concilio. Si enim singulis fidelibus adest Spiritus sanctus; quanto magis omnibus in Christi nomine congregatis? Cùm nonnisi delirus dicere possit, eo ipso fideles Spiritu sancto destitui, quo in Christi nomine congregantur; Christo econtra attestante, sese specialiter assisturum pluribus in nomine suo congregatis: scriptum est enim Matth. 18. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. At verò si adesse dignatur, ubi duo vel tres in nomine ipsius congregati fuerint; quanto magis non deerit, ubi plures convenierint Sacerdotes, ait Gregorius Magnus l. 7. epist. c. 110. sive (ut Ambrosius dicit epist. 25.) *quanto magis, ubi plena est in nomine Domini congregatio?* Hinc à prima Ecclesie fundatione usus semper obtinuit, ut cùm de fidei ar-

titulo aliquo, vel Scripturæ sensu gravior suborta foret controversia, decisio illius non privato cujusque spiritui permitteretur, sed Ecclesiæ Catholicæ sensus requiretur, eumque in finem vel consuleretur Pontifex Romanus, vel Concilium Generale congeretur, cujus definitioni, à S. Pontifice confirmatæ, fideles omnes se submittere tenerentur. Sic enim ortâ hæresi Arianâ, cùm de legitimo sensu verborum istorum, *Ego & Pater unum sumus*, gravior mota esset disceptatio, per Concilium Nicænum decisa fuit. Sic etiam contra Nestorium, privato suo spiritu Scripturas de divini Verbi Incarnatione explicantem, coactum fuit Concilium Ephesinum, in eoque Scripturæ illæ explicatæ. Sic denique ipsimet Apostoli subortam de observatione legalium quæstionem, congregato Hierosolymis Concilio, non spiritu privato resolverunt, taliterque congregati dixerunt: *Visum est Spiritui sancto & nobis.*

419 7º. recursus ad privatum spiritum, relicto communi Ecclesiæ spiritui, seu sensu, fons est & origo hæreson omnium, omnique licentiæ, ac libertinitatis, in materia religionis. Inde enim enata hæresis Ariana, inde Nestoriana, inde Macedoniana, inde Pelagiana, inde reliquæ hæreses omnes. Propriusque hæresis genius semper fuit, in fidei controversiis, adversus publicum Ecclesiæ sensum privatas Spiritus sancti illuminationes prætere, & sicut pseudo-Prophetæ dicebant, ait *Dominus*, ait *Dominus*, cum *Dominus non esset locutus*; sic etiam hæretici dicere solent, hoc mihi dicitur Spiritus Veritatis, cùm non dicitur nisi spiritus erroris. Unde Augustinus tract. 45. in Joan. *Sunt qui Christi nomine gloriantur, qui se videntes non solum jactant, sed etiam a Christo illuminatos videri volunt. Sunt autem hæretici.* De quibus Gregorius Magnus l. 5. Moral. c. 18. *Sepè (inquit) hæretici Deum sibi imaginabiliter fingunt . . . ejusque vocem, quasi aure lenis, audire se perhibent: quia ad secreta illius cognoscenda, quasi esse se cæteris familiariores gaudent. Non enim ea docent qua Deus publice (per Ecclesiam) loquitur, sed qua eorum auri (uti jactant) quasi latenter inspirantur.* Enimverò, ut ante Gregorium Vincentius Lirinenensis communit. cap. 5. observavit, *audem polliceri & dicere, quòd in Ecclesia sua, id est in communionis sue conventiculo, magna & specialis, & prorsus personalis quedam sit Dei gratia, adeo ut sine labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec quarant, nec petant, nec pulsent, quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensentur, ut . . . numquam possint offendere pedem suum, id est numquam scandalizari.* Sic impiissimus etiam Mahometes specialius sibi Archangeli Gabrielis revelationem finxit. Et Faustus Manichæus persuadere conatus est Spiritum sanctum ple-

nariâ autoritate sibi adesse, ut testis est Augustinus 6. Confess.

8º. nullus Calvinista (& idem est de 420 Lutheranis) certus esse potest privatum spiritum suum dirigi & agitari à Spiritu sancto: nullus ergo Calvinista per eum certo discernere potest canonicam Scripturam à non canonica, legitimamque Scripturæ versionem atque intelligentiam à spuria. Consequentia optima est. Probatur antedicens: quia non omnis Calvinista, in omnibus, quæ sibi dicitur privatus spiritus, dirigitur & agitur à Spiritu sancto. Aliàs omnes agerentur uno eodemque Spiritu, nec proinde tot inter ipsos forent dissensiones, & scissuræ. Si ergo non omnes sectatores Calvini præditi sint Spiritu sancto, quæro quinam ex ipsis præ aliis eo præditi sint? Nullâ profectò certâ regulâ quæstionem hanc resolvere possunt. Qui quis enim asseruerit se præ aliis eo præditum, ex nulla id Scriptura certa, nullo indicio certo probare poterit. Cur enim Arminianus præ Gommarista, vel contrâ? In celebri certè controversia inter Arminianos, & Gommaristas, pro cujus terminatione synodaliter congregati sunt totius sectæ Calvinianæ Proceres ac Ministri Germani, Galli, Angli, Batavi, &c. patuit quàm inaniter illi jactent adesse sibi Spiritum sanctum: cùm post omnem discussionem, Synodus illa nihil eâ certitudine definire potuerit, cui Arminiani, per eam Synodum condemnati, in conscientia se submittere tenerentur, uti num. 409. vidimus.

9º. nullus Calvinista certus esse potest 421 se veram habere fidem: ergo nec ullus eorum certus esse potest, se habere Spiritum sanctum, quem non habent, qui veram fidem non habent. Probatur antedicens ex duobus Calvini dogmatibus, quorum primum est, veram fidem infundi solis electis, & prædestinatis. Alterum est, veram fidem semel susceptam numquam amitti. Primum his verbis tradit Calvinus l. 3. Instit. c. 11. §. 11. *In fidem non illuminantur, nec Evangelii efficaciam verè sentiunt, nisi qui præordinati sunt ad salutem.* Quod paulò post confirmat dicens, *reprobos non recipere verum fides lumen.* Secundum tradit in Harmonia ad Matth. cap. 13. versu 20. *Cordibus fidelium semel infixæ Dei veritas, numquam effluit, sed usque in finem viget.* Item, *ut nunquam extinguitur Spiritus ille; ita & fidem, quam semel insculpsit, piorum cordibus evanescere & perire, impossibile est.*

Hinc sic argumentor: Spiritum sanctum 422 non habet, nisi qui veram habet fidem. Sed nullus ex vobis certus esse potest se habere veram fidem: ergo nullus ex vobis certus esse potest se habere Spiritum sanctum. Probatur minor: quia nullus ex vobis certus esse potest quòd non excidet à fide, ipsomet Calvino epist. 68. dicente: *Assi-*
due

due ad mentem veniat illud Pauli, quosdam a fide excidisse, quod alienati fuissent a bona conscientia, ne ipsi quoque tam horrendi naufragii simus exempla alius. Nullus autem certus esse potest se habere veram fidem, nisi certus quod non excidet ab ea, iuxta dogma secundum. Sed nec certus esse potest se habere veram fidem, nisi certus se esse de numero predestinatorum, iuxta dogma primum. Atqui iuxta Scripturam nemo (regulariter loquendo) certus esse potest se esse de numero predestinatorum: cum certum de eo fundamentum nullus habeat ex Scriptura, imò oppositum Scriptura contestetur dicens: *Nemo scit an amore, an odio dignus sit.* Nec interior persuasio de eo certitudinem afferre potest. Patente quippe Calvino l. 3. Instit. c. 2. *tot vanitatis recessus habet, tot mendacii latebris scætet cor humanum, tam fraudulenta hypocrisis reclusum, ut seipsum sapè fallat. Et experientia ostendit reprobos interdum simili ferè sensu atque electos affici, ut ne suo quidem iudicio quidquam ab electis differant.*

422 Ex his patet, à Calvinistis certò discerni non posse, quinam ex ipsis Dei Spiritu præditi sint (atque adeò incertum esse quidquid ab ipsis in fidei controversiis occurrentibus definitur, prout Synodus ipsorum Dordracena palàm declaravit) neque id certò de seipsis dijudicare possunt, nisi Calvinum suum, in verbis proximè relatis, ipsam quoque experientiam mendacem faciendo. Multò minùs id certò dijudicare possunt de aliis: utpote de quibus multò minùs certò cognoscere possunt, an sint prædestinati: an non à vera fide defecturi, &c. ?

423 10°. Non habet sanctum Dei Spiritum, neque ex eo docet, qui in doctrina fidei sibi & Scripturæ contradicit, vinciturque multipliciter blasphemus adversus Dominum, & adversus Christum ejus, impudenter mendax Scripturarum depravator, &c. Tales sunt Lutherus, Calvinus, &c. Ergo. Et multiplices quidem utriusque contradictiones apud Franciscum le Roy in suo Labyrintho, & Ardekinum in Theol. tripart. p. 1. tract. 3. a. 2. videri possunt. Ipsos Scripturæ evidenter contradicere, tum in aliis, tum in dogmate de sufficientia solius fidei sine operibus ad salutem, manifestum est partim ex dictis num. 385. partim ex eo quòd necessitatem operum Scriptura passim inculcet. In quo etiam puncto veriti non sunt Scripturam depravare. Nam ubi in epist. 2. Petri c. 1. editio vulgata & antiquissima habet: *Satagite, ut per bona opera certam vocationem vestram, & electionem faciatis:* Lutherus in scripturis suis, auctoritate suâ, delevit *ly per bona opera.* Et ubi in epist. ad Rom. c. 3. v. 28. Apostolus dicit hominem justificari per fidem: Lutherus adjunxit, *per solam fidem.* Similiter ubi Joan. 6. v. 50. Biblia antiquissima habent: *Ego*

sum panis vivus: Calvinus loco *ly vivus,* ponit *vivificans.* Utriusque in Deum & Christum blasphemias vidimus num. 382. & 404. Lutheri denique mendacia & imposturæ constant imprimis ex eo quòd ad Evangelium, in festo Annuntiationis, impudenter dicat, *Papistas Virginem Mariam, Deum constituisse,* & lib. contra Ambros. Catharinum, eosdem animæ immortalitatem non credere. Et lib. de Conciliis aperto mendacio imponit Hieronymo, quòd in Litteris ad Damasum voluerit expungi vocem *Homoousion,* de qua Hieronymus nunquam dubitavit. Et colloq. Latin. cap. de damnat. & inferno, negat Augustinum quidquam habere de purgatorio; quòd tamen cæteris frequentius aluit Augustinus, ut videre est l. 2. de Genes. contra Manich. c. 21. in Psal. 37. l. 21. Civit. 16. &c. Deinde in lib. contra Regem Angliæ: *Certus sum (inquit) quòd doctrinam meam de celo habeam.* In eo tamen seipsum mendacem facit to. 7. Wittemberg. fol. 133. dum suam de eo incertitudinem fatetur: *Cor meum ita affectum est, ut sperem me in Dei nomine hoc opus aggressum esse, non sum tamen ejus audacia, ut de eo iudicium feram, & publicè predicem, pro certo aliter non esse. Nollem libenter divinum iudicium super hac re sustinere.* Et in colloq. Illebiens. de Christo fol. 96. *Sapè sic mecum cogito: prope modum nescio, quo loco sim, & utrum veritatem doceam.* Et apud Fitzimon l. 1. c. 11. aliquando ingenuè testatus est, *se non posse credere, qua aliis predicaret.* Nec superioribus imposturis contentus to. 2. Jenens. German. fol. 19. anno 1522. vaticinatus est, quòd si per duos adhuc annos à se, suisque pseudo-evangelium suum prædicaretur, tamquam fumus evanesceret *Papa, Episcopi, Cardinales, Sacerdotes, Monachi, Miniales, Campana, Patres, Missa, &c.* Hæc tamen omnia perseverant, tametsi annis 24. supervixerit, per seque & suos prædicare perrexerit. In libro etiam contra Regem Angliæ: *Dogmata (inquit) mea stabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis inferni, & potestatibus terra & maris. Instat enim mors Papatus, &c.* Imposturam tamen ipsius contrarius manifestat eventus, sicut & ea quæ ipsemet alibi in contrarium dixit, ut in locis communibus classe 3. pag. 40. *Timeo quòd ista doctrina, nobis eximètis, iterum obscurabitur.* Et iterum: *Si nostra Ecclesia... sic subverteretur, ut me ampliùs Doctorem suum agnoscere non vellet: id quòd aliquando fiet, si non viventibus nobis, tamen sublatis.* Et in colloq. tit. de bonis Ecclesiasticis: *Conamur Papam, & Episcopos extirpare, sed frustra, nihil proficimus.* Quæ cum non consistant cum superiori assertionem tam asseveranter ab ipso jactitata: *Dogmata mea stabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis inferni;* recognoscat ergo Lutherus dictum suum in as-

serionibus Teutonicis artic. 25. *Qui semel mentitur, hic certissime ex Deo non est, & suspectus in omnibus habetur.* Et lib. contra Emserum: *Si semel deprehenderet ita mentitus, falsus, & crasse stolidus; jam tota doctrina, & fidelitas finem penitus haberet, & unusquisque me pro nequam, & infami nebulone (ut equum est) habiturus esset.*

424 Perpicua Calvinii mendacia & impostura videri possunt lib. 4. Institut. ipsius cap. 7. §. 27. ubi impudentissime sic imponit: *Quasi verò dubium sit, qualem religionem sint jam pridem professi Pontifices, cum toto Cardinalium Collegio, & hodie profiteantur. Primum enim arcana illius Theologia, qua inter eos regnat, capiti est, nullum esse Deum. Alterum, quacumque de Christo scripta sunt, & docentur, mendacia esse, & imposturas. Tertium, doctrinam de vita futura, & ultima resurrectione, meras esse fabulas. Jam pridem hac ordinaria capit esse Pontificum religio. Magistrum discipuli sequuntur in Batavia Ministri, quibus (teste Illustrissimo Caltoriensis) nihil magis familiare est, quam passim & publice vociferari, sacras Scripturas apud Catholicos summo haberi contemptui, & in prima librorum prohibitorum classe collocari. Quid mirum ista ab iis impudenter effutiri, qui Papam esse Antichristum habent pro articulo fidei. Quod mendacium Scriptura sacra perspicue refellit: utpote secundum quam Antichristus venturus est in fine temporum, & solum regnaturus tribus annis cum dimidio. Daniel. 7. & 12. Romani autem Pontifices plusquam à mille septingentis annis tenent Ecclesie Principatum. Antichristus dicit se esse Christum, seu Messiam. Matth. 24. Romanus verò Pontifex, se Christi Vicarium dicit. Antichristus se palam opponet cruci Christi. Danielis 11. & 2. Thessal. 2. Romanus Pontifex Christi crucem adorat. Antichristus jure tollet sacrificium. Daniel. 8. Romanus Pontifex tuetur illud, docet quotidie peragendum, & saepe ipse peragit. Antichristus sedebit Hierosolymis in Templo, ostendens se tanquam sit Deus, imò extollet se supra omne quod dicitur Deus. 2. Thessal. 2. Interficiet Eliam & Enoch. Apoc. 11. Christianos toto orbe persequetur. Matth. 24. Nihil verò horum quadrat in Romanum Pontificem. Quod enim haeretici dicunt, ipsum finere se adorari, ut Deum, calumnia est: cum non adoretur cultu latrae, ut Deus; sed duliae, ut homo Christi Vicarius, eo modo quo Elias 3. Reg. 18. & Elizeus 4. Reg. 2. Ecce qui se pro Apostolis, & Evangelistis, & pro ore Dei venditant, mendaces inventi sunt. Eant ergo ipsi, eant sectatores Lutheri & Calvinii, seque à Spiritu sancto afflatos praedicent, nulla in ipsis agnoscimus indicia Spiritus Dei, sed spiritus diaboli: quo insuper Calvinus non erubuit Deum peccati autorem facere. Cujus hac*

in re tententiam Olandus Doctor Oxoniensis Primarius, tamen sectarius, in solemini actu Academiae Oxoniensis, ex alta Cathedra, in mille hominum praesentia, apud Petrum Cudsemium, ex Calvinista Catholicum, in causa Calvinii desperata dixit, nec defendi, nec excusari posse, Calvinumque fuisse quidem virum doctum, sed non scripsisse in omnibus catholicè. Si verò Calvinus in re omnium gravissima tam fecedè prolapsus est, quàm fide dignus est in ceteris? Sanè (ut bene Becanus) verisimile non est, Spiritum sanctum per illud Calvinii os, quod tam tetrum errorem contra divinam bonitatem exhalavit, sanam, & reformatam doctrinam profeminasse. Verùm in ipsum quadrat censura Lutheri in Zuinglium to. 2. German. Wittemb. fol. 190. de Cena Domini: *cum pro haeretico habendum, fugiendamque cum omni doctrina sua, qui negare ausit publicum fidei articulum.* Et propterea à Zuinglio nullum caput Christiana religionis rectè doceri.

Denique non sunt afflati Spiritu Dei, sed 425 spiritu diaboli, qui docent haereses in primitiva Ecclesia damnatas (ipsis etiam Lutheris & Calvinianis, cum Luthero & Calvinio fatentibus, primitivam Ecclesiam, quae haereses illas damnavit, ab omni errore immunem fuisse, veramque Christi Ecclesiam fuisse.) Sed Luthers & Calvinus cum sectariis suis docent haereses in primitiva Ecclesia damnatas. Ut 1º bona opera non esse ad salutem necessaria, quae fuit haeresis Simonis Magi, teste Irenæo l. 2. c. 20. Et Eunomianorum circa annum 360. ab Ecclesia damnatorum, teste Augustino, haeresi 54.

2º traditiones esse rejiciendas, solum 426 Scripturam recipiendam. Quod in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscoro primaeva Ecclesia damnavit, ut constat ex VII. Synodo aet. 1. & Augustino l. 1. contra Maximum c. 2.

3º negant Sacramentum Confirmationis 427 & Poenitentiae. Quod in Novatianis olim damnatum esse testis est Cyprianus l. 4. epist. 2.

4º negant orandum pro defunctis, je- 428 junandum per Quadragesimam, &c. Quae est vetustissima haeresis Aetianorum, teste Epiphano, & Augustino de haeres. c. 33.

5º cum Vigilantio (apud Hieronymum) 429 & Iconomachis ab Ecclesia damnatis (teste Cedreno, & Nicephoro) improbant venerationem Reliquiarum, imaginumque Christi & Sanctorum, tanquam idololatricam. Et alia ejusmodi, in quibus cum haeticis primorum saeculorum contra veram Ecclesiam conspirant. Nihil verò istorum Ecclesia Romana recipit, sed Ecclesiae primitivae, seu Christi & Apostolorum depositum fideliter custodit, maleus extrema quaeque pati supplicia, mortem, exilia, rapinas bonorum, quàm vel unicum articulum ab Ecclesia primitiva damnatum admittere. Sola proinde vera

vera est Christi Ecclesia, non verò illa, quæ cum inimicis Christi olim damnatis conspirant.

CAPUT XXXIV.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem fidei regulam: sola proinde vera.

430 **C**onsecutio probatur: quia vera Christi Ecclesia infallibilem habere debet fidei suæ regulam, quâ controversias subnascentes dirimere possit. In vera quippe Christi Ecclesia omnia esse non possunt incerta, litibusque interminatis plena. At sine infallibili regula fidei, omnia sunt incerta, & plena litibus interminatis.

431 **S**ola verò Ecclesia Romana, non verò Lutherana, Calviniana, talem fidei suæ regulam exhibere possunt. Quod quidem de Lutherana, & Calviniana constat ex dictis cap. 32. Romana verò pro infallibili regula fidei habet tum Scripturam sacram, tum Christi & Apostolorum traditiones non scriptas, siquæ pro regula fidei habet verbum Dei scriptum & non scriptum, verum ab adulterino discernens, per infallibile visibilem Ecclesiæ, vel Capituli illius iudicium, ut infra.

CAPUT XXXV.

S. Scriptura, licet non sola, est infallibilis fidei regula.

§. I.

Scriptura sacra definitio.

432 **S**criptura sacra est verbum Dei scriptum. Verbum (inquam) Dei, non latè sumptum (quomodo conciones, seu pias instructiones vocamus verbum Dei, licet S. Scripturæ verbis non exprimentur) sed strictè sumptum pro sermone à Spiritu sancto inspirato & dictato; non quoad substantiam dumtaxat, sed & quoad expressiones & verba; non quòd ista individua verba, quæ jam habemus, dictata fuerint isto idiomate, latino scilicet, gallico, flandrico, &c. (aliàs Biblia latina, quam habemus, dici non deberet Scriptura sacra, uti nec in gallicam, vel flandricam linguam translata: nec enim isto idiomate dictavit eam Spiritus sanctus, sed pro magna parte idiomate hebraico; pro altera parte græco) sed quòd textus originalis, eo modo scriptus fuerit à Scrip- toribus sacris, quo dictatus fuit à Spiritu sancto. Undè sive Scriptura latinè scripta sit, sive gallicè, &c. dici debet Scriptura sacra, dummodò verba & expressiones ipsius respondeant, quoad significationem, verbis in textu originali expressis, ita ut per translationem in aliud idioma non solum expressus fuerit sensus primarius, seu

Tom. II.

primò obvius, sed & vis seu energia verborum expressionumque idiomatis, in quo primitus scripta fuit, quantum fieri potuit in idiomate, in quod facta est translatio. Neque enim vis est in sono vocis, sed in significatione & energia expressionum, quæ servatà, Scriptura in aliud idioma translata, dicitur quidem Scriptura sacra; dependent tamen ab idiomate, in quo fuit à Spiritu sancto dictata: ita ut, difficultate occurrente, ad textum originale recurri possit & debeat, ut videatur, nùm translatio per omnia correspondeat expressioni originali. Magna proinde differentia est inter verba S. Scripturæ, & verba Conciliorum: tametsi enim Spiritus sanctus sic assistat Conciliis Generalibus, ut infallibiles sint definitiones ipsorum, saluberrimæque decreta ad morum reformationem, & disciplinam ecclesiasticam spectantia; omnia tamen verba, quibus exprimentur, dictata non censentur à Spiritu sancto.

Et hinc longè majorem reverentiam (ob majorem excellentiam) debemus verbis & expressionibus S. Scripturæ, quàm Conciliorum (licet Conciliorum definitiones non minùs infallibiles sint, ut dixi) quòd enim Scripturæ sacre expressiones dictatæ fuerint à Spiritu sancto, Scriptura ista testatur 2. Tim. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata veritas est, &c.* Et 2. Petr. 1. *Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Testantur & Patres. Scripturam quippe à Spiritu sancto prolata esse, expressio est Chrysostomi homil. 40. in Joan. à Spiritu sancto dictatam; expressio Augustini in Psal. 59. Testantur etiam Patres, sacros Scriptores fuisse velut calamos Spiritus sancti, juxta illud: *Lingua mea calamus scriba velociter scribens.* Ita S. Augustinus in Psal. 44. & Theodoretus Præfat. in Psalms. S. Irenæus l. 2. contra hæreses c. 47. probat, Scripturas esse profectas, ex eo quòd à Verbo Dei, & à Spiritu ejus sint dictæ. S. Gregorius Præfat. ad libros Moralium, agens de Authore libri Job 1. cap. 1. sic loquitur: *Quis hæc scripserit, valde supervacue queritur; cum tamen Author libri Spiritus sanctus fideliter credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit; ille scripsit, qui & illius operis inspirator extitit, & per scribens vocem imitanda ad nos ejus facta transmisit.* Quod ista declarat similitudine: *Si magni cujusdam viri epistolis susceptis, legeremus verba, eaque quo calamo scripta fuissent quæreremus; ridiculum profectò esset, si non epistolarum & Authorem scire, sensumque cognoscere, sed quali calamo earum verba expressa fuerint, indagare studeremus. Cum ergo rem cognoscimus, ejusque rei Spiritum sanctum Authorem tenemus, quando Scriptorem quærimus, quid aliud agimus, nisi legentes literas de calamo perferuari?*

Quòd si Scriptura sacra sit à Spiritu san-

cto dictata, verbatim est suggesta: quod enim dictatur, non quomodocumque, sed verbatim exprimendum scribenti suggeritur. Merito proinde SS. Patres Basiliius homil. 7. in Hexaem. Chrysofomus homil. 8. 28. & 42. in Genes. &c. docent, ne verbum quidem, imò nec syllabam, nec apicem in sacris Scripturis otiosam, aut superfluum inveniri; ideòque tam ipsi, quam alii Patres, in excutiendis singulis Scripturæ verbis occupasse se inveniuntur, mysteria in illis latere non dubitantes, ex eo quòd ea præ aliis Spiritus sanctus elegisset. S. Chrysofomus homil. 18. & 21. in Genes. dicit, *nec syllabam, nec apicem esse in Litteris sacris, in cuius profundo non sit grandis quispiam thesaurus.* S. Basiliius homil. 10. in Hexaem. *intolerandam prorsus, & grandem blasphemiam esse dicit, si quis vel verbum asserat in Scripturis sacris inveniri otiosum.* S. Hieronymus in cap. 4. epist. ad Ephes. ait, *singulos sermones, syllabas, apices, puncta in divinis Scripturis plena esse sensibus.* Et in Psal. 9. addit, *singula verba Scripturarum singula esse sacramenta.*

§. II.

Corollaria duo momentosa ex proximè dictis.

434 **P**rimum Corollarium est, quòd Scripturæ sacræ maxima debeatur reverentia, Deoque valde displiceat implicitus contemptus ipsius, consistens in neglectu & fastidio ipsam legendi. Quia qui in eo culpabiles sunt, illo suo agendi modo innuere videntur, parum utilem, vel necessariam esse lectionem illam; adeòque Spiritum sanctum parum utilem, vel necessariam Scripturæ Authorem esse. Quod alienum est à fide, sicut & ab infinita sapientia, bonitate, & charitate Spiritus sancti: dicit enim Apostolus 2. Tim. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.*

435 Quid verò SS. Patres? Hieronymus in Psal. 147. ad illa verba: *Et adipe frumenti satiat te: Pinguis est (inquit) sermo divinus est, omnes in se habens delicias: quidquid volueris, ex sermone divino nascitur, sicut tradunt Judæi, quoniam manna, quod comedeant, secundum voluntatem uniuscujusque, sic sapiebat in ore.* Unde alibi cum aliis Patribus dicit, Scripturam sacram cò reddi sapidiorem, & eò plures in ea veritates ac sensus reperi, quò melior est voluntas, id est quò magis pia & humilis est anima ipsam legentis.

436 Rursus idem Hieronymus in Prolegomeno super Isaiam: *Si juxta Apostolum Paulum Christus Dei virtus est, & Dei sapientia; qui nescit Scripturas, nescit Dei virtutem, e-*

jusque sapientiam: Ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est. Necessitatem lectionis Scripturæ fortioribus non posset terminis exprimere; non solum respectivè ad Clericos (quibus major incumbit obligatio eam legendi) sed & respectivè ad omnes. Generaliter namque loquitur. Unde in epist. ad Demetriad. ipsismet mulieribus S. Scripturæ lectionem injungit: *Unum illud tibi repetam, & predicans verum iterumque monebo, ut animum tuum sacra lectionis amore occupes.* Et circa finem: *Finem jungo principio, nec semel admonuisse contentus. Ama Scripturas sanctas, & amabit se sapientia. Dilige eam, & servabis te. Honora illam, & amplexabitur te.* Ad alias quoque virgines scribens, ipsis mandat, ut etiam sapius in die lectioni se applicent sacræ Scripturæ.

S. Ambrosius in Pial. 118. alloquens generatim Christianos: *Arguit Christus eos qui vivuntur lucernam (S. Scripturam intelligens) si non semper manent. Nunquam negligamus verbum Dei, ex quo nobis omnium origo virtutum est, unversorumque operum quidam processus. Hac lucerna accensa sit in omni verbo, & in omni opere.* Et rursus: *Haber verbum Dei epulas suas; alias fortiores, ut est lex, & Evangelium; alias suaviores, ut sunt Psalms, & Cantica Cantorum.* Item: *Ede Scripturarum celestium cibos; ede quotidie, ut non esurias. . . . Non perfunctoriè transcamus que legimus, sed etiam cum abest Codex, tamquam animalia munda, & ruminantia, de interioribus nostris ruminandum nobis pabulum spirituale promamus.*

Chrysofomus homil. 2. in Matth. fortiter inculcat lectionem S. Scripturæ, ad fideles non pertinere Monachos, sed ad fideles omnes, etiam uxoratos: utpote quibus magis necessaria est, quam Monachis. *Qui enim (inquit) versantur in medio, & vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. . . . Non avari Paulum loquentem, quoniam ad correptionem nostram hæc omnia scripta sunt? Tu verò Evangelium, etiamsi illius (ut aiunt) manibus contrectare daretur, ne attingere quidem cupias? . . . Non contemnimus Scripturas audire divinas: hæc enim diabolice inspirationis sunt, non sustinentis nos aspicere thesaurum, ne divinitus acquiramus. Concione verò 3. de Lazaro: Etiamsi (inquit) non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia. Quamquam fieri non potest, ut omnia ex equo ignoret: propterea Spiritus gratis dispensavit illa, temperavitque, quo publicani, piscatores, tabernaculorum opifices, pastores, & Apostoli, idiotæ & illiterati, per hos libros salvi fierent, ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confingere posset excusationem.*

Pariformiter de lectione S. Scripturæ loquuntur reliqui Patres. Qui si tanto zelo S. Scripturæ lectionem commendant fidelibus omnibus; quantò magis Clericis, præ-

sertim Sacerdotibus, & maximè saluti proximorum incumbentibus? Qui proinde majorem ceteris scientiam habere tenentur facrarum Litterarum, spectantium ad salutem, & ad ea quæ officii sui sunt. Legunt ipsi quotidie in Horis suis sacros vericulos istos: *Bonum mihi lex oris tui, super millia auri & argenti. Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! Super mel ori meo.* Sed quam pauci psallunt ista sapienter, id est cum sapida scientia, uti explicat S. Thomas? Et quomodo cum sapida scientia legunt, qui intelligere non fatigant ea quæ psallunt?

440 Secundum Corollarium est, quod à doctrina Spiritus sancti, & SS. Patrum remotissima sit assertio ista: *Ut liber aliquis sit Scriptura sacra, sufficit quod testimonio divino confiet, nihil falsi in eo contineri.* Aliud est enim quod liber aliquis certissimè, etiam certitudine divina revelationis, nihil contineat falsi; aliud quod liber ille dictatus fuerit à Spiritu sancto, ita ut hoc titulo specialem reverentiam mereatur, mysteriaque contineant omnes apices & apiculi ipsius. Certissimè, certitudine fidei, adeoque certitudine divina revelationis, nihil falsi continent definitiones Conciliorum Generalium, in materia fidei & morum: non sunt tamen Scriptura sacra, ut supra vidimus.

§. III.

Duplex S. Scriptura sensus.

441 Sensus S. Scripturæ est ille quem S. Scripturæ verba immediatè, vel mediatè significant, ex intentione Spiritus sancti eam dictantis. Duplex est, literalis, & spiritualis, seu mysticus. *Literalis* est ille, quem verba S. Scripturæ immediatè significant, ex intentione Spiritus sancti. *Mysticus*, quem ex eadem intentione solum mediatè significant. Nam, ut alibi dixi, hoc proprium habet Scriptura sacra, quod non solum verba ipsius immediatè significant aliquid, sed etiam, mediantibus rebus immediatè per ea significatis, ex intentione Spiritus sancti, res aliæ significantur. Siquidem uno eodemque sermone, dum Scriptura narrat gestum, prodit mysterium, ait D. Gregorius 20. Moral. 21.

442 Quod & constat ex 1. Cor. 10. ubi post narrationem nonnullorum, quæ ad litteram facta sunt in veteri Testamento, subditur: *Hæc autem in figura contingebant illis.* Et ad Galat. 4. narratâ historiâ duorum filiorum Abrahamæ, subjungitur: *Quæ sunt per allegoriam dicta: hæc enim sunt duo Testamenta.* Denique Christus in Evangelio sæpius explicavit sensum mysticum parabolarum suarum.

Tom. II.

Porro sensus literalis exprimi potest verbis, tum propriè, tum impropiè, sive figuratè acceptis. Cum ad ipsum sufficiat quod immediatè intentus sit à Spiritu sancto. Unde in verbis istis: *Vicit leo de tribu Juda,* &c. victoria Christi literaliter exprimitur, etiam si vox *leo* solum impropiè, seu figuratè significet Christum. Similiter expressio ista: *Ego sum vitis, vos palmites,* literaliter (etsi figuratè tantum) significat, quod Christus similem habeat connexionem nobiscum, quam vitis cum palmitibus; sicque nos à Christo dependeamus, ut spirituale charitatis vinum proferamus, sicut palmes à vite, ut naturale vinum proferat. Literaliter etiam sensu exprimitur scientia Dei respectu existentium, dum ipsi in Scriptura tribuuntur oculi; sicut & potentia, dum ipsi brachium tribuitur, tametsi vox *oculus* & *brachium* Deo propriè non conveniat.

Eo tamen non obstante Augustinus 1. 3. 444 de doctr. Christ. c. 10. & 1. 9. de Genes. ad litt. c. 7. rectè monet, divinas Scripturas in sensu proprio accipiendas, dum nihil cogit eas figuratè accipere. Hoc enim ratio ipsa exigit; & aliàs vix unquam sciri posset sensus sacræ Scripturæ. Nam si verba sacra in sensu figurato accipi possent, excluso sensu naturali & obvio, dum nihil cogit ea ad improprium deflectere, nihil probari posset ex ipsismet evidentissimis divinæ Scripturæ expressionibus: utpote à quarum naturali & obvia significatione ad aliam planè diversam & impropriam semper vel ferè semper deflectere fas esset.

Sensus mysticus, uti dixi to. 1. de Deo 445 dist. 1. q. 4. triplex distingui solet, allegoricus, anagogicus & moralis. *Allegoricus*, per ea quæ gesta sunt in veteri Testamento, significat ea quæ spectant ad Christum, vel Ecclesiam novi Testamenti. *Anagogicus*, per ea quæ literaliter significantur, exprimit ea, quæ spectant ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem. *Moralis*, per ea quæ significantur in sensu literalis, exprimit ea quæ pertinent ad mores. Unde quadruplex S. Scripturæ sensus hæcè versibus pulchrè declaratur.

*Littera gesta docet: quid credas allegoria:
Moralis quid agas: quò tendas Anagogia.*

Ultra sensus istos datur alius, qui dicitur *accommodatius*, juxta quem alteri personæ, vel rei accommodamus ea, quæ Scriptura de aliqua re vel persona dicit, v.g. accommodamus Deiparæ Virgini, quæ Scriptura dicit de sapientia æterna, vel multis Sanctis accommodamus, ea quæ Eccli. 44. dicuntur de Patriarcha Noe: *Inventus est justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.* Sed iste non est sensus S. Scripturæ, propriè loquendo: quia non est intentus à Spiritu sancto. Unde ab isto sensu est.

X 2

ficaciter non arguitur; uti nec à solo sensu mystico, nisi à Spiritu sancto intentum esse constet ex alio sacro textu, vel Ecclesiæ declaratione, vel Sanctorum traditione, prout Theologi moment cum S. Thoma. Ex solo ergo sensu litterali ordinariè efficaciter arguitur; quem sensum, etiam proprium, in una littera posse esse multiplicem, loco proximè relato a. 2. demonstravimus.

§ 4.

Rationes, cur Deus voluerit S. Scripturam diversis in locis esse obscuram.

447 **O**bscuritatem illam negant hæretici; sed proprio vincuntur experimento, dum urgentur ut sensum asserant v. g. istius loci, *melior est iniquitas viri, quam mulier bene faciens*. Et unde inter Lutheranos & Calvinianos tanta in explicandis Bibliis diversitas, si Biblia in omnibus tam lucida sint? Et quid est quòd ipsimet summi viri, Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, cum omni diligentia sua, tantam in iis intelligendis difficultatem experti sunt, ut Augustinus epist. 119. fateatur, in Scripturis sacris se multò plura nescire quàm scire? Et S. Hieronymus in c. 7. Eccles. dicit quòd *vir, qui eruditus fuerit in Scriptura, quantum plura scire coeperit, tanto ei in his quotidie oritur major obscuritas*. Epistolâ quoque ad Algasiam q. 8. *omnis epistola ad Romanos nimis obscuritatibus involuta est*. Et nunquid Petrus Apostolorum Princeps de Pauli epistolis agens 2. Pet. 3. dicit, in iis contineri *quædam difficilia intellectu, quæ indoctis & instabiles depravant* (id est detorquent, ut est in Græco) *ad suam ipsorum perditionem?*

448 **R**ationes plurimæ à sanctis Doctoribus afferuntur, propter quas Spiritus sanctus non voluit in sacris Litteris omnia esse aperta, omnesque sensus illius omnibus innotescere. Prima est quòd sicut genus humanum, ob peccatum primi hominis, condemnatum est secundum corpus, ut cum fudore vultus corporali pane vesceretur; ita & secundum animam, ut pane spirituali non vesceretur sine difficultate; quæ cæteris paribus tantò major est, quantum magis divinam condemnationem provocat reiteratio & multiplicatio peccatorum. Et hinc est quòd magni peccatores non percipiunt ea quæ Dei sunt; econtrà iusti & humiles, qui se in tenebris jacentes, justissimèque damnatos recognoscunt, mirabilem divinæ Scripturæ profunditatem tantò magis intelligunt, quantum iustiores & humiliores sunt, juxta illud Psal. 18. *Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis*. Et Matth. 11. *Confiteor tibi Pater... quia abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis*.

Secunda ratio est, ut lectionis fructus, per istam obscuritatem correspondeat orationi, & rectitudini cordis: si enim omnia clara essent, & omnibus obvia, ab omnibus, bonis & malis, diligentibus & desidiis, æqualiter perciperentur. Ubi econtrà obscuritas facit, ut cæteris paribus, illi plus in Scripturis sacris intelligant, qui piè viuentes, magis piè ipsam legunt, & pro ipsius intelligentia magis orant. Quia Deus, qui per Scripturam loquitur, *illuminat rectos corde*. Et beati mundo corde, *quia ipsi Deum videbunt*, & quæ Dei sunt intelligunt. Et pulsantibus per orationem datur sapientia & intelligentia Scripturarum.

Tertia ratio est, quia per istam obscuritatem fit ut divina mysteria salubriter occultentur infidelibus ea aliqui irrisuris, & sanctum non detur canibus.

Quarta ratio est, ut reprimatur superbia hominis, omnia statim comprehendere volentis, fastidiumque impediatur, quod de obviis & facilius lectione facile concipitur. Unde Augustinus l. 2. de doctr. Christ. c. 6. de Scripturæ obscuritate dicit: *Hoc totum provisum divinitus esse non dubio ad edomandam labore superbiam, & intellectum à fastidio revocandum, cui facile investigata plerumque vilescunt... Qui prorsus non inveniunt quod querunt, fame laborant: qui autem non querunt, qui in promptu habent, fastidio sæpe marcescunt. In utroque autem languor cavendus est. Magnificè igitur & salubriter Spiritus sanctus ita Scripturas sanctas modificavit, ut locus apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detegeret*.

Quinta ratio est, ut obscuriorum intelligentia, multo labore comparata, magis dulcescat. Quia dulciora bona, quæ difficilè, quàm quæ faciliè comparata: cumque difficultatem investigantem sine multa investigatione non assequimur, desideramus ardentius, ut assequamur, & desideratam assequimur jucundius, ut Augustinus dicit in l. contra mendac. c. 10.

§. V.

Regula sexdecim pro lectione & intelligentia sacra Scriptura.

Regula I. est ista: *Nemo prudentia sua innixus, in rebus fidei & morum ad adificationem doctrine Christiane pertinentium, S. Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit & tenet S. Mater Ecclesia... aut contra unanimum consensum Patrum, ipsam interpretari audeat*. Verba sunt Concilii Tridentini sess. 4. non solum contra hæreticos, qui Ecclesiæ definitiones, & sanctorum Patrum interpretationes parvipendunt, sed & contra plures alios, qui Scripturam sacram ad sensum liberioribus opinionibus suis faventem interpretari au-

dent, parum attendentes consensum sanctorum Patrum in contrarium.

453 Regula II. S. Scriptura legenda est mundo & humili corde, cumque spiritu orationis, ad obtinendam ipsius intelligentiam: non quod lectio illius prohibita sit existentibus in statu peccati: cum & ipsis ad conversationem utilis esse queat lectio, pie & humiliter facta; sed quod (ut Augustinus ait l. de oper. Monach. c. 17.) certum sit *tantò citius quemquam proficere, cum bona legit, quanto citius facit quod legit.* Et quia scriptum est: *Qui diligunt Dominum, replebuntur lege ipsius.* Eccli. 2.

454 Regula III. Legens Scripturam, esse non debet de numero eorum, qui in ea non tam discere amant veritatem, quam invenire aliquid favens præconceptæ opinioni suæ; sed considerare, quod in Scriptura S. Deum audiat loquentem; cui dignum & justum est, ut subjiciat intellectum, & omnem sensum suum.

Regula IV. Legere eam debet animo proficiendi ex sacra lectione illa, & non solo animo excellendi, captando ex ea quæ utilia videntur ad disputandum, vel aliis concionandum.

455 Regula V. Scriptura accipienda est in sensu proprio & obvio, nisi aliquid cogat accipere in improprio & figurato, prout ex Augustino diximus n. 444. Hanc regulam si secuti fuissent Calvinistæ, non errassent in capitali puncto fidei, figuratè accipiendo verba ista: *Hoc est corpus meum.*

456 Regula VI. Sententiæ obsecutiones exponendæ sunt per clariore. Hanc si servassent Pelagiani, non errassent circa intelligentiam istius oraculi sacri: *Homini est preparare animam; Dei autem est gubernare linguam:* libero arbitrio, non gratiæ tribuendo animæ preparationem, quam aliæ clariore sententiæ Scripturæ, verbis perspicuis gratiæ tribuunt: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei; Deus operatur in nobis velle & perficere. Quis te discernit? quid habes quod non accepisti? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi à nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.*

457 Regula VII. Est illa Augustini serm. 18. de verb. Dom. in Evang. secundum Matth. c. 20. *Attendite ad facta Sanctorum* (quæ scilicet ab ipsis passim frequentata leguntur; non autem ad facta miranda potius quam imitanda) *ne forte nostra videatur interpretatio. Quomodo hæc verba intellexerunt Sancti, sic utique intelligenda sunt.* Quia facta ipsorum in moralibus sunt optimus factorum verborum interpres.

458 Regula VIII. Pro intelligentia factorum textuum, concernentium veritates fidei contra hæreticos, præcipue recurrentum ad explicationes datas à Patribus, qui pro Ecclesia, contra hæreses illas suo tempore natas, certaverunt, v. g. ad explicationes S. Atha-

nasi contra Arianos; S. Cyrilli Alexandrini contra Nestorianos; S. Augustini contra Pelagianos: consulendo potissimum libros, quos contra hæreses illas ex professo scripserunt, v. g. Athanasius ad probandam divinitatem Filii Dei; Cyrillus ad probandam unitatem personæ in Christo; Augustinus ad probandam necessitatem, & efficaciam gratiæ, &c. Quia Deus est, qui ipsos specialiter suscitavit pro defensione veritatum illarum; specialiter proinde eum in finem illuminavit. Aliunde etiam adversantium contradictio ipsos magis sedulos, attentos, & cautos reddidit ad investigandas, & contra hæreticos defendendas S. Scripturæ veritates.

Regula IX. Scriptura sacra, referens aliquid ab aliquo dictum, non semper illud refert verbatim, prout dictum est, sed aliquando quoad substantiam dumtaxat. Patet ex verbis S. Joannis Baptistæ, Christo se humiliter postponentis, quæ à S. Matthæo c. 3. 11. & à S. Marco c. 1. 7. referuntur. Isti namque duo Evangelistæ in iis referendis conveniunt quoad substantiam, non quoad expressiones.

Regula X. Spiritus sanctus in factis Scripturis spiritualia docet per corporalia, sicut & invisibilia per visibilia. Ita S. Hilarius, & S. Gregorius variis in locis. Contra regulam istam peccantes, imitatores sunt Judæorum, qui Messia sibi promissi magnificentiam & regnum intellexerunt de regno & magnificentia hujus mundi. Et ideo Jesum, tot signis & portentis demonstrantem se verum illorum Messiam, non cognoverunt, nec receperunt.

Regula XI. Nonnulla Deus in Scripturis factis facere dicitur, non quia in se facit, sed quia in nobis facit ut faciamus. Est regula S. Augustini l. 4. de Genes. ad litt. c. 9. dicentis: *Religè dicitur Deus facere, quidquid ipso in nobis operante facimus.... sicut dicitur Deus cognoscere, cum efficit ut cognoscamus.* Neque enim Deus temporaliter cognoscit, quod antea non noverat; & tamen dicit ad Abraham: *“Nunc cognovi quod times Deum: “ ubi quid aliud accipimus, nisi nunc feci ut cognosceretur? His locutionum modis, cum ea quæ non accidunt Deo, tamquam illi accidant, loquimur, eum facere agnoscimus ut nobis accidant.... Et hoc locutionis genere modo arbitror dictum illud ab Apostolo: “Nolite contristare Spiritum sanctum. “ Item: “ Spiritus sanctus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. “ Quia scilicet Sanctos facit interpellare.*

Regula XII. Dum Scriptura dubitanter loquitur, vel Deum ut interrogantem inducit, non hoc ex Dei ignorantia vel dubitatione, sed ex aliqua significatione defendit. Ita S. Augustinus l. contra mendac. c. 14. & S. Gregorius homil. 9. super Ezech. Duæ verò potissimum significationes im-

portari solent, dum agitur de dubitatione. Prima est libertas arbitrii (inquit Hieronymus) per istam dubitationem indicata, v. g. dum Genes. 2. Deus narratur exprimere causam expulsionis Adam e Paradiso terrestri, *ne forte mutet manum suam*, &c. Sciebat quippe certissime Deus quid facturus esset Adam, si in Paradiso mansisset. Secunda, est difficultas in re obtinenda, exempli gratia, dum 2. Reg. 16. David fugiens Ablalonem, iussit ut parceretur Semei ipsi maledicenti, his verbis: *Dimite eum ut maledicat, juxta praeceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna.*

- 463 Interrogat autem aliquando Deus, ut instruat, vel ut confessionem eliciat; ut Gen. 2. *Adam ubi es?* aliquando, ut significet se ea, de quibus interrogat, nescire scientiam approbationis, vel alios ob fines, qui ex circumstantiis colligi possunt.
- 464 Regula XIII. *Passim Deus in Scripturis tantum nosse dicitur quem pro suo agnoscit.* Verba sunt Augustini in Psalm. 2. & term. 70. de temp. Et hoc sensu virginibus factus dicit: *nescio vos*, scientiam utique, seu notitiam approbationis.
- 465 Regula XIV. *Soles Scriptura, sub eadem persona, loqui de Christo, & etiam de Ecclesia, quae est corpus ejus,* (verba sunt ejusdem l. 3. de doctr. Christ. c. 3.) *uti & de diabolo & membris ejus.*
- 466 Regula XV. Per recapitulationem multa in S. Litteris posterius narrantur, quae prius facta sunt (quod Graeci fieri dicunt per histeron proteron) S. Augustinus l. de doctr. Christ. c. ...
- 467 Regula XVI. *Sancti Propheta, qui optare videntur alicui mala, postius praevisa solum praedicunt.* Augustinus in Psalm. 78. Sic in Psalmis, & Prophetis primam fronte videntur ex zelo vindictae his vel illis optare mala; cum tamen revera solum ea futura prophetico spiritu praedicant. Aliquando tamen nihil vetat, quin aliquibus locis dicantur etiam temporalia quaedam mala optare, ob finem bonum, malis illis praeponderantem.

S. VI.

Ex dictis ostenditur S. Scripturam infallibilem esse fidei regulam.

- 468 **M**anifeste (inquam) id ostenditur ex definitione ipsius: *Scriptura sacra est verbum Dei scriptum*, ita ut quod Scriptura sacra dicit, Deus per eam dicat. Atqui Deum, in omnibus quae dicit, infallibilem esse, fides demonstrat, & ratio clamat.

CAPUT XXXVI.

Ostenditur, solam Scripturam sacram non esse infallibilem fidei regulam; sed etiam traditionem esse talem.

Heretici, ut cap. 33. vidimus, credere nolunt nisi verbo Dei scripto. Sed ex dictis ibidem constat, ipsos credere debere etiam verbo Dei non scripto, sed sola traditione ad nos derivato.

Primo, quia verbo scripto credere non possunt, nisi credant, hanc vel illam Scripturam esse verè divinam, adeoque verum, & non suppositum verbum Dei. Hoc autem nullibi Scriptura dicit. Et quamvis Scriptura assereret, se esse divinam, sine Ecclesiae traditione certò non constaret esse talem; sicut etiam in Alcorano Mahometi saepe asseratur, Alcoranum caelitus à Deo missum, non ideo ut talem recipimus.

2º. Nec Scriptura exprimit Canonem facrorum librorum. Quem tamen credere debent, siue hos libros, non illos esse divinos, ut certam habeant fidei suae regulam.

3º. Plurima alia nobiscum, tamquam fidei articulos credunt, de quibus nihil Scriptura decernit; ut quod baptismus parvulorum valeat; quod baptizati ab haereticis non sint rebaptizandi; quod Spiritus sanctus à Patre, Filioque procedat; quod rectè colamus diem Dominicam loco Sabbathi, &c.

4º. Traditiones ultra Scripturam recipiendas Scriptura tetatur 2. Thesal. 2. *Itaque, fratres, tenete traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per epistolam.* His patet (inquit Chryostomus ad eum Apostoli locum) quod non omnia per epistolam Apostoli tradiderunt, sed multa etiam sine litteris. Eadem verò fide digna sunt, tam ista, quam illa.

5º. Eadem cum Chryostomo unanimes est, de traditionibus ultra Scripturam recipiendis, sententia reliquorum Patrum. Si quidem Dionysius Areopagita Eccles. Hierarch. c. 1. *Primi* (inquit) *illi sacerdotalis muneris Duces, summa illa, & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.* Basilius Magnus lib. de Spir. sanc. c. 29. *Dogmata quae in Ecclesia servantur ac praedicantur, partim ex conscripta doctrina habentur, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata. Quae utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocre saltem iurium Ecclesiasticorum experientiam habet.* Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Admonitos nos scias, ut in calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aqua offeratur.* Qua de re nihil Scriptura dicit. Hieronymus epist. ad Marcellam: *Nos unam Quadragesimam ex Apostolica traditione, tempore nobis congruo jejunamus.* Augustinus epist. 118. *Il-*

la qua non scripta, sed tradita custodimus, qua quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri, sicut quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in caelum, & adventus de caelo Spiritus sancti, anniversaria solemnitate celebrantur, & siquid aliud tale occurrit, quod servatur ab universa, quacumque se diffundit Ecclesia. Alia vero qua per loca terrarum, regionesque variantur, sicut est quod alii jejunant sabbato, alii non, &c. totum hoc genus liberas habet observationes: nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit. Quam antithesi particularium, universaliumque traditionum, ostendit istas esse necessariò servandas, quamvis illae sint quodam modo liberae.

473 6°. Celeberrima primitivae Ecclesiae Concilia (quorum priora quatuor, ut Nicaenum, &c. Calvinus l. 4. Instit. c. 9. §. 8. profitetur se libenter amplecti, revererique ut sacrosancta, quantum attinet ad fidei dogmata) in definiendis fidei dogmatibus, pro fundamento decretorum suorum, solas non habuerunt Scripturas, per se spectatas, sed intellectas prout recepta Ecclesiae traditio intelligebat. Sic enim de Nicæno Concilio primo, Arianum errorem damnante, D. Athanasius testatur lib. de decret. Nicenæ Synodi contra Eusebium his verbis: *Eccē nos quidem à Patribus ad Patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstravimus.* Sicut & Theodoretus lib. 1. Histor. c. 8. dicens, *Arium damnatum traditione non scripta.* Idem de Synodo Nicæna II. seu VII. generali videre est act. 2. ubi Patres protestantur, decretum de cultu sacrarum imaginum à se maxime recipi propter veterem traditionem. Testeque Vincentio Lyrinensi cap. 32. *hoc semper . . . Conciliorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia, ut quod prius à majoribus solà traditione susceperat, hoc deinde posteris, etiam per Scriptura chirographum consignaret.*

474 7°. Sicut teste Joanne Evangelii sui cap. ult. *non omnia scripta sunt, quae fecit Jesus, ita nec omnia, quae dixit.* Sed omne quod Christus dixit, est verbum Dei. Credere verò debemus omni verbo Dei, si nobis sufficienter constat esse verbum Dei. Ut autem nobis sufficienter constet aliquid esse verbum Dei, Scriptura non requiritur. Quemadmodum enim de vero verbo Dei scripto nobis sufficienter constat per Ecclesiae declarationem, testificationemque; ita & de verbo Dei non scripto, sed verbaliter tradito dumtaxat, prout constat ex eo quod de verbis Christi fidelibus sufficienter constiterit primis septem annis qui fluxerunt ab Ascensione Christi, ab anno scilicet Christi

34. ad 41. licet intermedio illo tempore nondum conscripta fuissent Evangelia, nec Apostolorum epistolae, sed & ab Adamo usque ad Moysen verbum Dei absque Scriptura sufficienter propositum fuit. Ecclesia namque toto illo tempore aliquid sine dubio ut verbum Dei credidit. Ergo, &c.

Objiciunt quidem haeretici 1°. illud Isa. 475 1. *In vanum colunt me, docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Et 1. Petri 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paterna traditionis.*

Sed frustra; quia ista de Christianis traditionibus non dicuntur, sed de Judaicis, legi divinae contrariis, cujusmodi non sunt traditiones Christi, Apostolorum, & Ecclesiae, quas Apostolus teneri vult supra num. 385.

Objiciunt 2°. illud Deuter. 4. *Non adderis ad verbum, quod vobis loquor.* Ad Galat. 1. *Licet nos, aut Angelus de caelo evangelizet vobis praterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Apocal. ult. *Confessor omni audienti verba prophetiae hujus, si quis apposuerit ad haec, apponet Deus super eum plagas scriptas in libro isto.*

Sed iterum frustra; tum quia imprimis Moyses in primo loco non dicit, *non adderis ad verbum quod vobis scribo, sed quod vobis loquor.* Nec Apostolus in secundo loco dicit, *praterquam quod scripto evangelizavimus vobis.* Tum quia sicut Moyses (& idem est proportionaliter de Paulo) non prohibuit Deuteronomio addi aliud verbum Dei scriptum (scilicet libros Josue, Regum &c.) ita nec aliud verbum Dei non scriptum. Utroque ergo illo loco solum prohibetur addi, vel evangelizari aliquid contrarium. Unde ly *praterquam* apud Apostolum ibi idem est quod *contraquam*, ut probat Augustinus tract. 98. in Joan. Aliàs Paulus anathema dixisset Joanni, & Lucae. Tertio verò loco Joannes minatur iis, qui Apocalypsim corruerint, ei aliquid addendo, quasi à Joanne scriptum, quod ipse non scripsit. Aliàs Joannes sibi ipsi minaretur, cum Evangelium suum post Apocalypsim conscripserit, Hieronymo teste in lib. de Scriptoribus Eccles.

Objiciunt 3°. Sacra Scriptura est perfecta fidei regula: ergo sine adjectis traditionibus est regula fidei sufficiens. 477

Respondeo negando consequentiam. Quia licet eatenus sit regula perfecta, quatenus nihil ei deest debitum inesse. Non sic tamen, ut specificè contineat credenda omnia. Tamen dici possit ea genericè continere, sive in genericis quibusdam principiis, quatenus v. g. docet, traditiones, etiam non scriptas, esse tenendas, Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis, &c. Quo sensu dici potest continere omnia quae ad fidem spectant.

CAPUT XXXVII.

Ad terminandas fidei controversias, ultra Scripturam & traditiones, necessaria est regula animata, seu animatus Judex controversiarum illarum.

478 **P**Robatur 1°. quia Scriptura quidem, & traditio, norma est iudicii, uti sunt aliae leges scriptae, vel consuetudine non scripta introductae. Sed aliud est norma iudicii, sive regula secundum quam sententia proferri potest; aliud Judex, qui proferre debet sententiam: quemadmodum aliud est lex, aliud Legislator.

479 2°. Materia litigii nequit esse Judex, nec sententia iudicis. Oportet enim sententiam iudicis adeo perspicuam esse, ut altera pars litigantium clare intelligat, se causam evicisse; altera, se causam cecidisse (aliae de sensu interpretationeque sententiae, lites interminabiles moverentur.) Atqui & Scriptura & traditio plerumque est materia litigii. Traditio quidem, ut patet in controversia, quae olim fuit inter Stephanum Papam, & D. Cyprianum, an baptizati ab haereticis forent rebaptizandi, qua de re cum Scriptura nihil dicat, de sola traditione controversia fuit. Scriptura vero, tum quia controversia aliquando est, vel fuit, quinam illius libri canonici sint, quae versio legitima, quis sensus verus, &c.

480 Sacra quippe Scriptura, per se praecise sumpta, etiam adhibita locorum inter se collatione, subinde non adeo clara est, quin sensus varios, saltem apud morosa & difficilia quorundam ingenia admittere possit. Enimvero in sacris libris varia esse intellectu difficilia Scriptura ipsa testatur, ut vidimus num. 447. Et certe innumeros ipsa continet tropos, qui difficiles esse solent; multos etiam hebraismos, & loquendi modos hodie obsoletos, plurimaque obscura Prophetarum vaticinia. Apocalypsis quoque nonnisi ius figuris & enigmatibus explicatur. Denique (prout loco citato observavimus) id ipsum demonstrat confessio & experientia virorum summi ingenii, doctrinae & virtutis, ut Augustini, Hieronymi, &c. Quibus licet Lutherus & Calvinus alibi praesumptuose contradicant, Lutherus tamen Praefatione in Psalmos: *Multa (inquit) circa Psalmorum intelligentiam sibi reservavit Spiritus, quo nos semper discipulos habeat; multa solum ostendit, ut alliciat; multa tradit, ut afficiat.* Et Calvinus l. 3. Intit. c. 2. §. 4. *Quotidie legendo (Scripturam) in multos locos incidimus, qui nos ignorantia coarguunt. At hoc freno in modestia nos Deus retinet, ut optimus etiam quisque Doctor ad discendum paratus sit.*

481 Nec in solis rebus minutioribus, sed in praecipuis etiam fidei nostrae mysteriis, Scriptura non semper adeo perspicua est, quin sit

controversiae locus. Cum & Ariani (tamen viri doctis) obscura visse sint Scripturae de Filii divinitate, deque mysterii SS. Trinitatis veritate; sicut & Nestorianis Scripturae de Verbi incarnatione; & Judaeis de adventu Messiae. *Judaei quippe legunt (inquit Augustinus) & non intelligunt, habentes velamen positum super cor suum. Quod à suis spiritualibus auferri rogabat Propheta, cum diceret: "Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua." Item: "Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam." Deinde in epist. ad Rom. traduntur praecipua quaedam fidei mysteria de praedestinatione, justificatione, fide, & operibus. Epistola tamen illa, teste Hieronymo, nimis obscuratibus involuta est.* Et si Scriptura circa fidei mysteria adeo perspicua sit, ut Sectarii dicunt, cur igitur tot circa illa, Scripturaeque de illis loquentis sensum, tot inter Lutheranos & Calvinistas controversiae sunt? Cur verba ista, *Hoc est Corpus meum*, Catholicis clarissima, Sacramentariis adeo videntur obscura, ut ea ad sensus improprios, & inter se distinctissimos detorqueant? Cur inter Sectarios, circa Scripturae sensum, tot, & tam graves subinde contentiones excitantur, ut pro iis fopendis, determinandoque Scripturae sensu, Synodos congregent? Frustra enim hoc fit, si Scriptura per se ipsam clarissima, atque intellectu facilissima sit, ut dicunt.

Non semper etiam obscuritas evanescit, facta locorum collatione. Cum non semper suppetat alia Scriptura, aliam ita clare interpretans, ut cesset controversiae locus, uti constat, tum ex eo quod primarii Ecclesiae Doctores, qui assidua manu Biblia sacra versarunt, maximaque diligentia, & optima fide, locos contulerunt, ejus sensum non semper adeo clare perceperint, quin de eo inter se disconvenerint. Tum ex eo quod locus per se clarissimus, facta collatione, subinde appareat obscurissimus, ut patet in allatis verbis, *Hoc est Corpus meum*, quae facta collatione, cum eo quod Christus Joan. 6. dicit: *Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quidquam*, &c. Sacramentariis obscurissima videntur. Tum denique ex eo quod, facta collatione locorum, non semper evidens sit, uter ex altero tamquam clariore, explicandus sit: cum qui uni clarior appareret, alteri videatur obscurior, ut rursus constat ex allatis locis, ad invicem collatis.

Inaniter proinde haeretici pro erroribus suis Scripturas proferunt; utpote quas perverse intelligunt. Et vero, etiam ab Ecclesia primitiva, damnatorum mos semper fuit; pro suis haesibus Scripturas proferre, testante id de sui aevi haereticis Tertulliano l. de praescript. c. 15. *Sed ipsi (inquit) & de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui possent de rebus fidei, nisi ex literis fidei: Idem testatur Hilarius l. 2.*

ad Constantium Augustum: *Memento, neminem hereticum esse, qui se non secundum Scripturas predicare ea, quibus blasphematur, mentiatur.* Et S. Augustinus epist. 222. *Omnes heretici, qui Scripturas in auctoritate requirunt, ipsas sibi videntur sectari, cum suos potius sectentur errores, ac per hoc, non quod eas contemnunt, sed quod non intelligant, heretici sunt.*

484 Quam ob causam non intelligunt? Quia privatum spiritum, & iudicium suum sequuntur, non communem Ecclesie sensum, nec traditionem. Ista utique de causa, deque perversa ista radice, omnes haecenus hereses pullularunt, atque etiamnum pullulant.

485 Fingunt quidem Scripturam per omnia claram esse praedestinatis; solis reprobis obscuram. Sed inaniter. Tum quia in contrarium sunt Scripturae testimonia supra relata, ipsisque contradicunt Hieronymus, Augustinus, &c. quos reprobos asserere non possunt; Scripturas tamen sibi obscuras attestantur. Tum quia si solis praedestinatis clarae sunt, omnibus hominibus obscurae sunt. Cum omnibus incertum sit & obscurum, quinam in particulari sint praedestinati.

486 Obijciunt quidem sequentia testimonia Psalm. 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* Psalm. 18. *Praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos.*

Sed frustra: neque enim ista de tota Scriptura dicuntur. Nec amplius significant, nisi quod Scriptura, rite intellecta, lucerna sit, qua via, & operationes hominis recte diriguntur.

CAPUT XXXVIII.

Sicut Ecclesia; sic Iudex controversarum fidei, visibilis esse debet.

487 Veram Christi Ecclesiam visibilem esse debere, hoc sensu quod ex signis notisque externis a nobis cognoscibilis sit, Scriptura ipsa testatur, quae ipsam comparat monti, aerae, soli, lucernae in candelabro positae, civitati supra montem positae, &c. *Non potest autem abscondi civitas supra montem posita.* Matth. 3. Unde Chrysostomus homil. 4. in cap. 6. Ita. *Facilius est solem extinguere, quam Ecclesiam obscurari.* Et Augustinus de unit. Eccles. c. 16. *Non est operata Ecclesia, quia non est sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Et de illa dictum est: „ Non potest civitas abscondi supra montem posita. „ Sed Donatistis (Lutheranis, Calvinistis) velut operata est, qui audiunt tam lucida testimonia, quae illam toto Orbe demonstrant; & malunt clausis oculis offendere in montem, quam eum ascendere. Et tract. 2. in epist. Joan. *Quid amplius dicturus sum, quam cecos esse, qui tam magnum Tom. II.**

montem non viderint, qui contra lucernam in candelabro positam oculos claudunt.

Et ratio prima est, quia Ecclesia est societas hominum, qui non nisi externis visibilibusque signis colligantur, secundum illud Augustini l. 19. contra Faust. c. 11. *Nullum nomen religionis coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Secunda: quia omnes homines tenentur veram Christi Ecclesiam intrare. Eam vero intrare minime possunt, nisi cognoscant. Veram ergo Ecclesiam oportet hoc sensu cognoscibilem esse, ut ex visibilibus signis ab hominibus certo cognosci possit. Tertia: homines tenentur Ecclesiam audire, eique denuntiare non audientes fraternali correptionem, Matth. 18. Ad hoc autem necesse est Ecclesiam cognoscere.

Obijciunt quidem haeretici 1º. *Non venit regnum Dei (id est Ecclesia) cum observatione, neque dicunt: ecce hic; aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est,* Luc. 17. 2º. Ecclesia 1. Petri 2. vocatur *domus spiritualis.* Non ergo visibilis. 3º. Ecclesiam esse, est articulus fidei. Igitur Ecclesia non videtur, sed creditur.

Sed ad primum respondeo per regnum Dei ibi non intelligi Ecclesiam, sed regnum quo Christus in gloria venturus est iudicare vivos & mortuos; quod non venit cum praenotione temporis, quo futurum est. Quia de die illo, vel hora nemo scit. Vel per regnum Dei illud intelligitur, quo Christus post finale iudicium regnaturus est cum omnibus Sanctis. De cuius tempore Christus, ab Apostolis interrogatus, respondit: *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate.* Quod tamen regnum eatenus intra nos est, quatenus in nobis Christus interim regnat per gratiam suam, per quam illud gloriae regnum promereri possumus. Vel denique Phariseis interrogantibus Salvator respondet, *regnum Dei, seu Regem caeli Messiam non venire cum illa observatione, cum qua ipsi Pharisei expectabant, qui utique existimabant Messiam venturum in regio splendore & apparatu, quo sensu Christus dixit: Regnum meum non est de hoc mundo. Ecce enim (inquit) regnum Dei, id est Messias, intra vos est, id est in medio vestri, id est in regione vestra, absque regia pompa & fastu.*

Ad secundum respondeo, Ecclesiam esse domum spirituales, non entitativè, sed quatenus ad spiritualia ordinatur, & interior forma ipsius (fides, spes, charitas) est spiritualis.

Ad tertium respondeo in Ecclesia esse aliquid quod videtur, cœtum utique fidelium, fideique confessionem, ac professionem, Sacramenta denique, quibus cœtus ille colligatur: esse etiam aliquid quod creditur, interiori utique Ecclesiae fidem, quae non videtur.

CAPUT XXXIX.

Ecclesia quoque Caput visibile esse debet.

493 **S**I enim vera Christi Ecclesia visibile esse debet, Caput habere debet sibi proportionatum; adeoque visibile, visibilemque controversiarum Judicem. Quia omnis Reipublicæ visibile Caput visibile est. In omni etiam Republica bene ordinata, præter leges scriptas, vel consuetudine receptas, necessarius est Judex visibile, qui leges illas autoritative interpretetur, sententiamque sensibilibus profert, siquando circa eas controversia suboriatur. Unde quia sententia Spiritus sancti, utpote invisibilis, non est omnibus nota & manifesta, nec sufficienter innotescit per Scripturam, traditionemque; ubi de sensu ipsius controversia est, nobis Martyrescere debet per aliquod visibile organum, Judicemque visibilem, cujus sententia, sententia sit Spiritus sancti, quam audiens, vel spernens, Deum audire, vel spernere censetur. Luc. 10. Quod Apostolos taliter intellexisse constat ex Actor. 15. *Visum est Spiritui sancto, & nobis.*

494 Nec certè est, cur Christus minùs providerit Ecclesiæ suæ, quàm olim provifum erat Synagogæ. In qua visibilem fuisse controversiarum Judicem, constat ex Deuter. 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & Judicium intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Leviitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbieris, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministras Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israël.*

CAPUT XL.

Concilium Generale, simul cum Romano Pontifice spectatum, vel ab ipso confirmatum, est visibile, infallibilisque Judex controversiarum fidei & morum.

495 **Q**uemadmodum enim Comititia generalia regni repræsentant regnum, & quidquid statuunt, statui censetur à toto regno; sic Comititia, seu Concilia generalia Ecclesiæ repræsentant Ecclesiam, & quidquid statuunt, vel definiunt, statui, ac defini censetur à tota Ecclesia. Atqui Ecclesia columna est & firmamentum veritatis, 1. Timoth.

3. *Et porta inferi non prævalebunt adversus eam, Marci 16.* Ipsi namque Salvator promisit Spiritum veritatis, ut cum ipsa maneat in æternum, Joan. 14. Et Veritas ipsa Matth. 28. *Ecce (inquit) ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Proinde quod Ecclesia judicat, Veritas, & Spiritus veritatis per Ecclesiam judicat, secundum illud Actor. 15. *Visum est Spiritui sancto, & nobis.*

Ex his manifestum est, Generale Concilium, cum Capite suo, Romano Pontifice, in definitionibus fidei & morum, errare non posse. Aliàs in iis Ecclesia tota errare posset; nec proinde columna esset, firmamentumque veritatis; ipsaque errante, Spiritus veritatis, & Veritas cum ipsa non permaneret, & adversus eam portæ inferi prævalerent. Quod est contra Evangelium proximè laudatum.

Cujus Evangelii testimoniis permoti plurimi sancti Martyres, pro fide in Concilio Generali definita mortem subierunt, ut Victor Africanus testatur in lib. de persecut. Wandal. Et S. Ambrosius epist. 13. dicere non dubitavit: *Sequitur tractatum Concilii Nicæni, à quo me nec mors, nec gladius poterunt separare.* Et Leo Papa epist. 53. *Nicænos Canones per Spiritum sanctum asserit ordinatos.* Et epist. 54. *Spiritu sancto instruisse conditos.* Et epist. 78. ad Leonem Augustum, docet, inter Catholicos dubitari non posse, eos qui resistunt Nicæno, vel Calcedonenfi Concilio, esse hæreticos.

Atiunt quidem hæretici, non alio opus Judice, nisi verbo Dei. Sed contra, cum de verbo Dei, sensu ipfius controvertitur, sine Ecclesiæ, vel Capituli ipsius judicio nobis constare non potest, quodnam verè sit verbum Dei, vel quis verus sensus ipfius, ut constat ex variis canonicis libris, v. g. epistolâ ad Hebr. secundâ Petri, Jacobi, Judæ, & Apocalypfi, de quibus tandiù dubitatum fuit, donec à Generali Concilio res ista decisa fuit. Et idè Tertullianus de præscript. c. 19. *Non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum iuta.*

CAPUT XLI.

Romanus etiam Pontifex, cum Ecclesia Romana, absque Generali Concilio, & antequam ipsi Ecclesia universalis consensus accedat, visibile, infallibilisque, & irreformabilis est Judex controversiarum fidei & morum.

§. I.

Totius penè Catholici Orbis hac de re consensus.

Superiori capite his nobis cum hæreticis fuit, impræsentiarum etiam cum Catholicis quibusdam, sed paucis, comparatione

facta cum iis qui assertioni nostrae suffragantur. Ei namque suffragatur Catholicus Orbis penè universus. Suffragantur (inquam) Catholici Doctores Itali, Hispani, Germani, Poloni, Hungari, Angli penè omnes. Suffragatur & Gallorum pars longe potior, omnes utique Sancti Gallicanae Ecclesiae, plurimae etiam Nationales Galliae Synodi, Aurelianensis secunda, Turonensis secunda & quarta, Trecentis, Lemovicensis, Remensis, Carnotensis (apud Mauclerum lib. 8. p. 4. c. 2.) Triburienfis anni 895. in praefat. Melodunensis anni 1579. Senonensis, & Aquisensis anni 1711. Testeque Duvallo de suprem. Rom. Pontif. potest. p. 2. q. 2. *liquidò constat, veteres Ecclesia Gallicana Praeres, hanc in Summis Pontificibus, & Petri successoribus infallibilitatem semper agnovisse, Christianique Domini orationem in Petro non stitisse, sed ad ejus successores certissime transiisse, easque qui versutatem hanc impugnaverunt conati sunt, à ducentis aut circiter annis (jam ab annis plusquam ducentis septuaginta) quibus in Ecclesiam horrenda schismata irruerunt, cepisse.*

500 Quòd autem Romani Pontificis infallibilitati in definiendis quaestionibus fidei ac morum, suffragantur Sancti omnes Gallicanae Ecclesiae, constat ex sequentibus, qui sunt Irenaeus l. 3. adversus haereses, Exuperius epist. ad Innocentium I. Prosper Aquitanus, & Hilarius Arelatenfis, ad eundem. Avitus, Archiepiscopus Viennensis, suo & omnium Galliae Episcoporum nomine, anno 517. scribens S. Pontifici Hormisdæ. Ravennius, alique Episcopi Gallicani in epist. synodica ad S. Leon. Magn. Ceretius, Salonius, & Veranus, Episcopi Gallicani, epist. ad eundem. Verrantius, Arelatenfis Archiepiscopus, epist. ad eundem. Fulbertus epist. 2. ad Joannem XIX. Ivo Carnotensis epist. 8. ad Richerium Archiepiscop. Senonensem, necnon epist. 183. Goffridus Vindocinensis epist. 30. Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Histor. Orient. c. 75. Alcuinus Caroli Magni praceptor l. 1. de divin. offic. c. 19. S. Bernardus epist. 190. ad Innocent. II. Petrus Cluniacensis l. 6. epist. ad Eugenium. Arnulfus Lexoviensis epist. ad eundem. Albertus Magnus ad cap. 16. Matth. S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 10. q. 10. de potentia a. 4. ad 13. & l. 1. contra errores Graecorum c. 32. S. Bonaventura Breviloq. p. 6. c. 3. & in cap. 22. Luc. B. Augustinus Triumphus de potest. Eccles. q. 10.

701 Denique eidem infallibilitati è Gallis suffragantur Hincmarus, Archiepiscopus Remensis, in praefat. opusc. de divor. Lotharii Regis & Gerbergæ. Stephanus Episcopus Parisiensis, Ecclesiae Parisiensis sensum anno 1324. declarans in Litteris pro D. Thomæ Aquinatis doctrina editis, quæ extom. II.

tant in Histor. Univerf. Paris. to. 4. ad dictum annum 1324. Egidius, Archiepiscopus Bituricensis in expositione cap. *cum Martha* de celebr. Miss. Hervæus Natalis, apud S. Antoninum in Sum. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 3. Joannes à Celaja in 3. dist. 25. q. 4. Bernardus de Rossergio, Archiepiscopus Tholosanus, & Guilielmus de Montjoye, Episcopus Biterrensis, apud Spondanum, ad annum 1438. Helias Burdelius, Archiepiscopus Turonensis, post obitum miraculis clarus, in tract. contra Pragmaticam. Petrus Lizetus, Christianissimi Regis Advocatus Generalis, deinde primus Praeses Parlamenti Paris. tract. de supremi Ecclesiae verticis, suorumque Decretorum Autoritate. Boetius Epo in Opusc. de Hierarch. Eccles. Et de provocat. ad Concilium. Joannes Puteanus in 2. 2. q. 1. a. 6. dub. 2. Leonardus Coquæus in Antimornæo to. 1. pag. 83. Cardinalis Peronius, & Cardinalis Richelius infra referendi. Petrus de Marca, Archiepiscopus Paris. in manuscripto paulò ante mortem suam confecto, quod refert Stephanus Baluzius in commend. vitæ ipsius lib. de Concordia praefixo. Gabriel Abbaspineus, Episcopus Aurelianensis, in hæc verba Tertulliani, *Episcopus Episcoporum.* Franciscus, Archiepiscopus Rotomagensis, in Apolog. Evang. pro Catholicis ad Jacobum Angliæ Regem l. 2. c. 2. Nicolaus Coeffeteus, Episcopus Massiliensis, in lib. adversus ... Rempub. Marci Antonii de Dominis p. 5. discuss. lib. 1. c. 12. Henricus Spondanus, Episcopus Maulcosolensis, variis locis historiae suæ. Franciscus de Racionis, Episcopus Vaurensis, l. de primat. & suprem. potest. S. Petri sect. 1. c. 5. §. 6. Ludovicus Abelli, Episcopus Ruthenensis Medull. Theol. 1. p. edit. 7. c. 4. sect. ... §. 4. Andræas Duvallius, & Michaël Mauclerius, ubi supra. Ludovicus Baillius in Apparatu ad Concilia q. 43. & seqq. Franciscus Macedo, Regum Christianissimorum Concionator, & Consiliarius q. 5. a. 1. Noster Mathias à Corona, Doctor Sorbonicus, lib. de potest. Sedis Apostol. tr. 2. c. 16.

Ipsamet Facultas Theologica Parisiensis, 500 uti videre est in Historia Universitatis ad annum 1387. per Cancellarium suum Petrum de Alliaco, postea Cardinalem, & Episcopum Cameracensem, Clementi VII. quem sequebatur, tamquam legitimum Papam, eodem anno 1387. hanc fecit declarationem: *Pro vestris humillimis filiis Universitatis praedictæ, & pro nobis eorum Nuntiis, qui suis in hac parte obsequimur mandatis, & documentis innitimus, corde & ore unanimiter protestamur, quòd quidquid hactenus in hac causa actum est, & quidquid nunc vel alijs acturi, aut dicturi sumus, correctionis & iudicis Sedis Apostolicae, & sedentis in ea S. Pontificis, humiliter submittimus, dicentes cum B.*

Hieronymo: *hac est fides, Pater beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus, in qua si minus perire, aut minus cavere, aliquid positum est, emendari cupimus à Te, qui Petri fidem & Sedem tenes. Non ignoramus enim, sed firmiter tenemus, & nullatenus dubitamus, quod S. Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri, super quam fundata est Ecclesia, eodem Hieronymo teste, & sicut dixit Cyprianus (dist. 93. can. qui Cathedram) de qua Sede in persona Petri Apostoli, in ea sedentis, dictum est: „ Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. „ Et in generali Sorbonæ Conventu Malefoni errores proferens anno 1612. in prima censura edixit: *Ad S. Sedem Apostolicam pertinet, autoritate judiciali supremâ, circa ea que sunt fidei, judicialiter definire, ex eo quod fides ipsius nunquam ex vi promissionis Christi, Petro facta, possit deficere.* Sic refert Duvallius l. de Eccles. potest. anno 1612. pag. 74. Et 75. viderique potest in lib. cui titulus: *Decreta, seu Conclusiones Facult. Theol. Paris.* Cumque anno 1644. quidam Theophylus Bracher aliquot propositionibus negavisset, in fidei controversiis recurendum ad Apostolicam Sedem, extra generalem Synodum, de iis Sorbona censuit sic: *Ha propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesie universali in nullo alio statu, quam in solo Oecumenico Concilio congregatae, tribuunt, temerariae sunt, & ipsi Ecclesie injuriosae, & haereticæ.* Et anno 1650. unanimi consensu decretum istud eadem Faculas solemniter edidit: *Omnes & singuli Magistri nostri palam apertoque ore professi sunt, nihil se in SS. Pontificum auctoritatem decernere, aut moliri, aut etiam cogitare velle. Immo verò omnes & singuli, ut obedientie filii, ipsum Romanum Pontificem, ut summum Jesu Christi Vicariam, & universalem Ecclesie Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit, cui omnes utriusque sexus obedire, cujus decreta venerari, & pro se quisque tueri, & observare teneatur, ut semper agnoscerent, & confessi sunt, ita nunc quoque fideliter & libenter agnoscunt, & consensunt.* Et anno 1663. die 9. Februarii censuit Facultas, necessarium non esse absolute Concilium universale ad extirpanda qualibet schismata, & qualibet haereses, v. g. Pelagianam, & Jansenianam, quas constat sufficienter extinctas per SS. Pontifices, absque Concilio Generali.*

503 Tanta etiam fuit olim Cleri Gallicani in Apostolicam B. Petri Sedem devotio, ut praecipua ipsius gloria fuerit Romanae Ecclesiae Matris suae jura, dignitatemque, devotissimo pietatis affectu, praeter ceteris Ecclesiis tueri, teste Guilielmo, Electo Ecclesiae Carnotensis, qui Alexandro III. scripsit, quod non esset Ecclesia, qua Romana Ecclesia fuerit utilior in omnibus angustiis suis, quam Gallicana. Quae (praeter antiqua suae in Apostolicam Sedem devotionis argumenta) suum pro tuendis praerogativis ipsius zelum opere comprobavit, dum anno 1612.

in Concilio Senonensi & Aquis Richerii librum Pontificiae infallibilitati, supremacie in Ecclesiam universalem potestati adversantem damnavit, propositionesque utrique contradicentes, falsas, erroneas, schismaticas, & ut sonant haereticas declaravit; Concilium quidem Senonense sub praesidentia Cardinalis Peronii; Aquisense verò sub praesidentia Archiepiscopi sui. Unde factum est, ut Richerius tam Regis, quam Sorbonicae Facultatis decreto, Syndicatu spoliatus fuerit, donec tandem, hortatu Cardinalis Richelii Sorbonae Provisoris, errorem suum recognoscens, die 7. Decembris 1629. declarationem hanc in manus ejusdem Cardinalis consignavit: *Hic protestor, & declaro, me semper voluisse, atque etiamnum velle, & me ipsum, & libellum praefatum, & quascumque ejus propositiones, earumque interpretationem, omnemque meam doctrinam, Ecclesie Catholicae Romanae, & S. Sedis Apostolicae judicio submittere, quam Matrem & Magistram Ecclesiarum, & infallibilem veritatis Judicem agnosco.* Videri potest Spondanus ad annum 1629. ubi subdit, quod ab eo tempore decretum factum est in Sorbona, ut deinceps renovaretur mos antiquus, & laudabilis, à quibusdam omitti ceptus, ut quicumque Baccalaureus, in Theologia actibus respondens, juraret in decreta SS. Pontificum.

Aliud ejusdem zeli pro tuendis iuribus Apostolicae Sedis exemplum Clerus Gallicanus anno 1614. in Comitibus Generalibus trium Ordinum Regni Franciae solemniter praestitit: cum enim tertius Ordo ad Clerum mississet propositiones, in quarum unam tertius ipse Ordo unanimi voto consenserat, & pro fundamentali lege Regni habendam censuerat, hanc videlicet: *nullis Sedis Apostolicae interdictis subjacere imperia Regum, subditosque nunquam sacramento fidei exsolvi posse.* Isti propositioni viriliter obstitit Clerus Gallicanus, ut videre licet to. 5. Actor. Cleri Gallic. & apud Gramondum, Regium Senatorem, Tholosani Parlamenti Praesidem, l. 1. Histor. Gall. ab Henrici IV. Regis obitu. Ubi extat oratio elegantissima numquam satis laudati Cardinalis Peronii, in qua tam pro Ecclesiastico, quam pro Nobilium Ordine differens, vindicat indirectam S. Pontificis in temporalia Regum, à fide Catholica deficientium, certis in casibus potestatem; nempe *si in haeresim, aut idololatriam prolapsi, subditorum animis nova insinuant dogmata; seu (quod pejus est) si reluctantes adigant, ut fidem abiciant.* Probatque, potestati Romanae Sedis in Reges, haereticæ laeae insectos, subscripsisse quovis (Calvinum ante) Theologica tractare. Contrariam opinionem novam esse, Luthero, Calvino favoribus, nuper natam, sacramento vinciri Reges Galliae, ubi inaugurantur, pellendis regno suo haereticis. Si pejeraverint, in haeresim ipsi degeneres, si fautores haeresiarum, si novi dogma-

his assertores, debent ultionem Vicario Dei, ad quem unum ex lege spectat perjurii pena. In eam sententiam exactus saeculis unum: in & hodie passim toto Orbe Catholico, si Galliam demus... Exemplis plena esse Historiarum volumina, quibus confirmatur summa Sedes potestas, quae in Reges, à fide degeneres, exempla procul, in eandemque sententiam laudavit D. Thomam, Joannem Parisensem, Jacobum Alamanum, Gersonem, & passim reliquos, qui de utraque jurisdictione scripsere. Laudavit & Jurisconsultos, Joannem Selvam (Præsidentem Lutetianum) Joannem Fabrum, Stephanum Aufretrium (Tholosani Parliamenti Præsidentem) Presbiterum, libellorum supplicium in Regia Magistrum, Gregorium Tholosanum. Monuit eos omnes Gallos esse. Gallis proinde minimè suspectos. Illis, quotquot sunt, unam esse, pro Pontifice summo, in id sententiam, ut lapsis in haesim Regibus, maxime si fidem orthodoxam inflectantur, communi interdiceret possit, & regno. Absurdum esse Thesim, quae contrarium velut de fide promulgat, cui veterum subscripti nemo, Recentiores pauci. Tamquam dogma politicum defendi posse ad summam. Eo errore primam fuisse Henrico VIII. Angliae Regi viam in haesim; ex injusto repudio justè condemnatum, rebellasse contra Judicem suum, per lubricam quassatam fidem, procacique licentia tyrannice usurpata jura Sedis Apostolica à Rege, nullo deinde fulminum Ecclesia metu grassante. Facilem esse in schisma lapsam; ast resurgere, opus esse arduum, Deique unius beneficium. Non aliud praeferre Thesim, quam aperiam rebellionem in solum Petri... Non eam Regi Christianissimo memem esse, ut Sedis Apostolica obliuisci vellet: neque sub tanto Rege, timenda interdicta, qui natus Ecclesiae filius primogenitus, sed protector & liberator est, &c. Ab illa tamen quaestione de indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum potestate, nobis hic propositum est abstinere.

505 Illustre rursus ejusdem zeli ac pietatis argumentum Ecclesia Gallicana praeiit in Comitibus generalibus anni 1626. ut videri potest in Instrumento typis edito per Typographum regium, cum Regis Christianissimi privilegio, sub hoc titulo: *Advis de l'Assemblée générale du Clergé de France à Messieurs les Archevêques & Evêques de ce Royaume.* Cujus haec sunt verba latine reddita: Nullum majus argumentum veri erga Deum amoris exhiberi à nobis potest, quam si debita veneratione eos prosequamur, quos ipse ad necessitates, animasque nostras curandas, Vicarios Legatosque suos constituit. Id vero cum praecipue, atque ante omnes Episcopos, Romano Pontifice conveniat, equum omnino est, ut eadem Episcopi, & se Pontifici subjectos agnoscam, & aliis omnibus eximia in illum venerationis, ac reverentia exemplum praeserant. Hortamur igitur Episcopos omnes, ut sacram Apostolicam Sedem, Romanamque Ecclesiam, nupte Dei sponte infallibilis, & Apostolorum, & Marty-

rum sanguine fundatam, omniumque Ecclesiarum Matrem omni honore, cultuque prosequantur. Ipsa enim, ut cum B. Athanasio loquamur, est sacrum illud Caput, à quo in omnes Ecclesias, velut in totidem membra, omnis Spiritus diffunditur, quo nutriuntur ac conservantur. Sanctissimum quoque Patrem, ac Pontificem nostrum, quippe Ecclesiae universalis Caput visibile, Deique in terris Vicarium, Episcopum Episcoporum, & Patriarcham Patriarcharum, honore afficiunt. Is enim successor est Petri, à quo omnis Episcopus initium atque originem duxit, & super quem Christus Jesus Ecclesiam suam fundavit, quando illi claves regni caelorum, atque donum infallibilitatis in causis fidei reliquit. Quam fidem, non sine ingenii miraculo, durare in ejus successoribus immobilem, illibatamque videmus: Unde ingens illa in Romanorum Pontificum Decretis Mandatisque amplectendis, apud omnes fideles & orthodoxos observantia profecta est. Haec vero ut nihil detrimenti capiat, Episcoporum munus erit, curabuntque, eorum improbitatem coerceri, qui obsequii omnis, legumque impatientes, sacram hanc, tot divinis humanisque legibus sanctam auctoritatem, revocare in dubium, cassamque reddere conantur.

Adhuc recentius exemplum anni 1651. 506 videre est in relatione Gallicanorum Episcoporum (ab Episcopis 85. subscripta) ad Innocentium X. in qua sic: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referri, solennis Ecclesiae mos est, quem fides Petri nunquam deficiens pro suo jure postulat.* Et anno 1653. iidem Antilitites numero triginta, aliis absentibus, Praeside Cardinale Mazarino Parisiis congregati, eidem Innocentio X. gratias agentes pro damnatione quinque propositionum, ad Gallicanorum Episcoporum consultationem factam, sic scribunt: *Perspectum habebat priorum saeculorum Ecclesia, non solum ex pollicitatione Christi, Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex anathematismis adversus Apollinarem, & Macedonium (nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos) à Damaso paulo ante factis, judicia, pro sancienda regula fidei, à SS. Pontificibus lata, super Episcoporum consultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omitant) divinam aequè ac summam per universam Ecclesiam auctoritatem nisi, cui Christiani omnes ex officio ipsius quoque mentis obsequium praestare tenentur. Ea nos quoque sententia ac fide imbuti, Romanae Ecclesiae praesentem, quae in summo Pontifice Innocentio X. viget, auctoritatem, &c. Censuerunt ergo necessarium non esse reliquorum Episcoporum (longè majori ex parte absentium) consentium, ut Constitutioni Innocentii X. tamquam inerrabili, ipsius quoque mentis obsequium Christiani omnes praestare tenerentur. Cum certo certius sit litteras illas tunc ab ipsis scriptas, cum de totius orbis Antilitum, adeoque totius Ecclesiae consensu ipsis constare nec-*

dum posset. Quam perpetuam fuisse antiquorum Gallorum sententiam, ex præmissis satis constantem, confirmat epistola lex Episcoporum ad Innocentium XI. anno 1140. scripta (inter S. Bernardi epistolas 370.) ubi sic: *Nulli dubium est, quod ea, qua Apostolica firmantur auctoritate, rata semper existunt, nec alicujus possunt deinceps mutari cavillatione (v. g. quod ei nondum accesserit Ecclesie consensus) vel invidia depravari, &c.* Enimverò ut Abbas Regino scripsit in Chronico ad annum 859. *Stultitie elogio devotiandi, qui illam Petri Sedem aliquo pravo dogmate fallere posse arbitrati sunt, que nec se sefellit, nec ab aliqua heresi unquam falli potuit.*

507 Cum laudatis omnibus idem nos asserimus, absque à nobis aliquid asserere cum præjudicio Romanæ Ecclesie, atque adeò cum præjudicio Ecclesie univèrsæ. Neque enim ignoramus, quòd *quisquis Romane Ecclesie auctoritatem, vel privilegia evacuare, vel immutare nititur, non hic unius Ecclesie, sed totius Christianitatis subversionem, & interitum machinatur* (ait S. Leo IX. epist. 1. c. 36.) *Cujus enim compassione, vel systematione ulterius respirabunt filie, unicà illà suffossà Maire? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Privilegia Sedis Apostolicæ* (ait Nicolaus I. epist. 32.) *regmina sunt totius Ecclesie Catholice. . . . Munimenta sunt contra omnes impetus pravitatum. Arma sunt* (ait epist. 30.) *contra omnes impetus pravitatum, & munimenta, atque acumen domini Sacerdotum, & omnium prorsus, qui in sublimitate consistunt; immò cunctorum, qui ab eisdem potestatibus diversis afficiuntur incommodis.*

508 Nec contra Romanos Pontifices Ecclesie particulares unquam prævalebunt: semper enim ipsis obstitent Summi Pontifices, dicentque cum Nicolao I. (epist. 8. ad Michaëlem Imperatorem) *Quæ ad Ecclesiam Romanam injuriam, qua ad ipsius privilegiorum imminutionem, qua ad Sedis Apostolicæ Præsumptum derogationem scripsistis, quantà possumus constantià retundemus, & nullis. . . detractio- nibus vestris repressi, quantà possumus virtutis destruere, utpote veritatis inimica, studebimus. . . . Quod si. . . . contraprivilegia Ecclesie Romanae nisi vestros erigitis, caveo, ne super vos convertantur. Durum quippe est vobis contra impetum fluminis reluctare, durumque est contra stimulum calcitrare. Porro si nos non audieritis (sub prætextu quòd sumus in propria causa Judices, cum non tam nostra sit causa, quam Ecclesie, cujus curam gerimus) restat ut sitis apud nos necessarii, quales Dominus noster Jesus Christus hoc haberi præcepit, qui Ecclesiam Dei audire contempserint. Præsertim cum Ecclesie Romanae privilegia, Christi ore in B. Petro firmata, in Ecclesia ipsa dispensata, antiquitus observata, & à sanctis Universalibus Synodis celebrata. . . nullatenus possint*

minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari. Quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus. Et quod Deus statuit, firmum validumque consistit. Illeque potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia (inquam) istius Sedis. . . . perpetua sunt, divinitus radicata atque plantata sunt. Impingi possunt. . . . evelli non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (Deo gratias) hæcenus illibata, permancbuntque post vos, & quousque Christianum nomen predicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutata.

Ecclesie itaque totiusque Christianitatis interitum machinatur, qui negat Summorum Pontificum in fidei quæstionibus inerrabilitatem. An etiam qui negat eorumdem indirectam in temporalia Regum, à fide Catholica subditos suos avertere fatigentium, potestatem? Sunt qui cum Cardinale Peronio affirmant, & aiunt opinionem eam negantem, in contectariis suis perniciosam esse Regibus ipsis, etiam Christianissimis, regni que ipsorum, & si Christianissimo Regi moderno, Ludovico Magno periculum non afferat (ob nimiam potentiam, conservandæque Catholice Religionis constantiam) saltem successoribus ipsis. Et hoc tripliciter de causa. Prima est, quia dum Catholicum regnum à Rege (à fide apostata) ad hæresim vel idololatram minis ac terroribus compelleretur, non erit in terra potestas, per quam tantum malum efficaciter poterit impediri, Christianaque & Catholica Religio in eo conservari, per quam etiam talis Rex in viam salutis possit reduci. Secunda, quia si Ecclesie Monarcha supra se Concilium habeat Generale, à quo deponi possit, atque puniri, extra causam hæresis, vel schismatis, Christianissimi quoque regni Monarcha supra se, à fortiori, habebit Generalia regni Comitia, à quibus puniri, deponique poterit, extra causam hæresis. A fortiori (inquam) quia omnis res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. cap. omnis res 27. q. 2. Estque prima regula in Decretalibus Gregorii IX. de reg. jur. A Generalibus verò regni Comitibus (sive regno) Christianissimi regni Monarcha suam immediatè habet potestatem, solumque mediatè à Deo. Quam Ecclesie Monarcha immediatè habet à Christo, non ab Ecclesia, nec à Generali Concilio. Si igitur, eo non obstante, Ecclesie Monarcha puniri, deponique possit à Concilio, à quo suam non accepit potestatem, quantò magis Rex à regno, à quo regiam potestatem accepit? Tertia ratio est, quia Ecclesie, & regno, etiam Christianissimo, valde noxia ac perniciofa est opinio, quæ tollit medium publicæ tranquillitati, tamque imperii, quam Ecclesie utilitati necessarium. Atqui publicæ tranquillitati, tamque imperii, quam Ecclesie utilitati necessarium est, ut unus

in Ecclesia sit universalis Ecclesiae Pastor, supremusque in spiritualibus Monarcha; cuius vocem definitivam, tamquam inerrabilem in rebus fidei, reliqua Ecclesia universalis audire teneatur; cuique (tamquam vice Christi constituto super omnes gentes, & super regna, ut dum ad finem spirituales necesse est; evellat, destruat, dissipet, aedificet, & plantet) ipsi etiam Reges eoque subiecti sint, ut tamquam oves Christi, ab ipso, tamquam Supremo (vice Christi) Pastore, ipsiusque Vicario Generali, dirigi, corrigique possint; ac debeant, secundum quod necesse fuerit ad ipsorum, vel regni totius salutem. Quod à nullo profecto sapiente censeretur potestati Regibus ac regnis grave & odiosum, sed maximus favor ac beneficium, unde pendet salus Regum & regnorum, prout sapienter agnovit Kenulphus, Rex Merciorum, dum in epist. ad Leonem III. scripsit: *Vestra illa sublimitas, nostra salus est.* Nec verò Ecclesiastica ista potestas Status politicum destruit, nec regiam potestatem minuit, sed juvat, & perficit, dum Regem à via caeli aberrantem, subiectosque sibi populos secum errare facientem, corrigit, & in viam rectam reducit. Quae enim ad malum est, potestas non est, sed potestatis defectus, imperfectioque, quam solum dum admittit Ecclesiae potestas, regiam potestatem non destruit, sed perficit. Verum-enimverò de indirecta illa Romanorum Pontificum in temporalia Regum potestate agere hic non intendimus. Sunt enim causae iustae, quae id non permittunt.

§. II.

Discutuntur rationes P. Natalis Alexandri Hist. Eccles. 10. 19. dissert. 9. contra propositam assertionem.

513 **E**tti quibusdam in capitibus (ait Scriptor ille) Gallicani Doctores à plerisque cæterarum gentium Theologis, circa Romani Pontificis dissentiant auctoritatem, nimirum asserentes, Concilium Oecumenicum esse Romano Pontifice superius, ipsumque in definiendis fidei controversiis infallibilem non esse, nullo accedente Ecclesiae consensu, nec ipsi competere potestatem ullam, vel indirectam in temporalia Regum: nihil propterea de obliervantia erga Sedem Apostolicam, & S. Petri in ea successores, remittere censendi sunt, aut ejusdem S. Sedis imminuere Majestatem. Cum enim certum sit, ejusmodi quaestiones ad fidem non pertinere, ipso Cardinale Bellarmino teste; nec etiam in his locum habeant demonstrationes: superest ut ad humanas opiniones revocentur.

514 Nihil verò summæ potestati, Romanis Pontificibus à Christo collatæ, accedit, vel decedit, ex eo quòd hæc vel illæ opiniones

propugnentur à Catholicis Theologis. Cum facer ille Pontificiae potestatis apex, ejusque jura, non humanis opinionibus nitantur, sed Scripturæ sacrae; & Traditionis oraculis comprobentur. Et sicut divinæ Omnipotentiae non præjudicant opiniones, quòd istud vel illud non possit, dummodò absit contentio, de eoque modestè, & absque scissura & scandalo disceptetur. Ita similiter, &c.

Sed contra 1°. ejusmodi quaestiones ad fidem pertinere, vel saltem affirmativam de inerrabilitate Romani Pontificis sententiam plusquam probabilem opinionem esse, nedum cæterarum gentium Theologis, sed & Gallis certum fuit, ante Concilium Constantiense, prout hisce verbis testantur sex Gallicani Episcopi; qui annò 1140. Innocentio II. epist. 370. inter Bernardinas scripserunt: *Nulli dubium est (omnibus ergo indubitatum) quòd ea quae Apostolica firmantur auctoritate, rata semper existunt, nec alicujus possunt deinceps mutari cavillatione, vel invidia depravari.* Et usque adò indubitata, ut Abbas Regino in Chron. ad annum 859. *Stultitia elogio denotandos dicere non dubitet, qui illam Petri Sedem aliquo pravo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quae nec se fefellit, nec ab aliqua heresi unquam falli potuit.*

2°. doctrina, quae asserit, Romanum Pontificem; in proponendo toti Ecclesiae fidei iudicio, errare non posse (adòque Concilio non subesse; ut enim fatetur vel ipse Launojus to. 4. epist. 5. pag. 29. ratio, cur subest Concilio, ex eo tota repetitur, quòd in fide & moribus errare possit) etiamnum adò certa videtur, ut eam tamquam Apostolicam traditionem esse tenendam doceat Bannez 2. 2. q. 1. a. 10. conclus. 4. *Et quidem (inquit) ut talis haberetur ab omnibus fidelibus, nisi, à tempore Concilii Constantiensis, in agro Domini, inimicus homo, id est diabolus, rixaniam superseminasset. Etenim usque ad illa tempora soli Graeci Schismatici errabant in hac parte. Atque ita D. Thomas in Opusculo citato (contra errores Graecorum) hunc errorem tamquam Graecorum singularem narrat. Et procul dubio, si quaestio hac ad Concilium deferretur, non dubito quin prædicta conclusio desiniretur, tamquam vera fides. S. Antoninus Sum. tit. 12. c. 8. §. 2. dicere (inquit) quòd in pertinentibus ad fidem Papa erraret, esset haeticum.* Lovaniensis Facultas anno 1544. certâ fide tenenda declaravit, quae definita sunt, super fidei & morum negotiis, per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia, legitimè congregata. Quòd, post Papae determinationem, haeticum esset contrarium pertinaciter asserere, B. Augustinus Triumphus tradit q. 10 de potest. Eccl. a. 3. Et ante ipsum S. Thomas Cantuariensis epist. 122. ad Gilbert. Episcop. Londin. *Solus infidelis, aut, qui cum errore superat, haeticus, aut schismaticus, Apostolicis, in fidei definitio-*

nibus, obiectat obedire mandatis. Denique doctrinam de S. Pontificis inerrabilitate Bellarminus cenfet *fidei proximam*. Suarez de fid. disp. 5. sect. 8. n. 4. Valentia to. 3. disp. 1. p. 7. ante s. 1. Sylvius l. 4. de præcip. fid. controv. q. 2. a. 8. *fide certam*. Duvalius de suprem. Rom. Pontif. in Eccles. potest. p. 2. q. 1. & 2. *absoluit certam*. Stapletonus relect. Scholast. princip. fid. doctrin. controv. 3. q. 4. a. un. *apud Catholicos certam*. Wigers 2. 2. tr. de Pontif. Rom. dub. 5. *ad eam certam, ut opposita habeatur improbabilis*. Franciscus Macedo, loco n. 415. relato, contrariam opinionem esse *hæreticam, pestemque Ecclesie ac perniciem inferre*. Tamen à censuris istis abstinentium censeam, quamdiu contrariam illam opinionem Ecclesia non damnat.

516 Pontificia itaque infallibilitatis assertores suam hanc assertionem velut probabilem dumtaxat opinionem non tradunt, sed velut certam; certisque è divina Scriptura & traditione argumentis demonstratam. Eamque ut indubitatam Facultas Parisiensis secuta est anno 1387. in oratione ad Clementem VII. tempore magni schismatis, in sua obedientia dictum, prout videre est supra num. 502.

517 3°. Tamen humanis opinionibus, seu erroribus, coram Deo nihil accedat, vel decedat Pontificiæ Majestati; secus coram hominibus, quibus humanæ opiniones, vel errores sæpè causâ sunt rebellionis, schismatis, hæresis, prout Orbis universus in Concilio vidit Basiliensi, & etiamnum videre est quibusdam in locis, in quibus tot in punctis Romani Pontificis diplomatis obstinate resistitur, sub opinione (plerumque infundata) contrarietatis ad præsentas suas libertates, adversus quas prætenditur, Romanum Pontificem nihil posse.

518 4°. Exemplum quæstionum de potentia Dei, nihil omnino facit ad rem. Siquando enim Christiani Doctores hoc vel illud censeant à Deo fieri non posse, sciunt, & consentiunt, hoc non provenire ex defectu potestatis in Deo, sed ex defectu possibilitatis in objecto. Si verò ea Romanus Pontifex non possit, quæ P. Natalis Alexander non posse credit, hoc est ex defectu potestatis in ipso. Ipsi ergo opinio Pontificiæ potestatis, quantum ex se, est diminutiva.

§. III.

Commentarius, ac prorsus à veritate devius est prætextus, quo opinionem de Romani Pontificis fallibilitate justificare nititur Maimburgus.

519 **A**uthor iste, qui in concione habita hebdom. 2. Quadrag. anno 1671. typis edita, hanc tradiderat doctrinam: *Obligamur sub pena æternæ damnationis nos submittere*

decisionibus Cathedra S. Petri, tuncque naufragium fidei patimur, cum doctrinas amplectimur ab hac Cathedra damnatas, rejectasque. Frustra verò qui hanc submissionem non habent, protestantur se Cathedram Petri pro prima præcipuaque habere; ac fidei ab Ecclesia, à Patribus, Conciliis quo tradite adherere. Postmodum in tractatu historico de Institut. & prærogat. Eccles. Rom. opinionem assertioni nostræ contrariam, tantâ animositate, tamque immodesto calamo propugnat, ut contradicentes, Novitatis, contra manifestam totius Antiquitatis traditionem, arguere non vereatur; & comminisci, quod præsentia ista Novitas unum sit è præcipuis obstaculis reunionis Protestantium cum Ecclesia Romana. Sic enim Regi Christianissimo loquitur in epist. dedicat. *Rex, unum è præcipuis obstaculis, quæ hæreticos mirantur, ne ad sinum Ecclesie Romana redeant, est falsa ista opinio, quod Romani Pontifices supra Ecclesiam universam à nobis attollantur, eaque ipsi prærogativa tribuantur, quæ soli Ecclesie conveniunt, prærogativa utique absoluta atque illimitata potestatis, nedum in spiritualia, sed & in temporalia, diademataque Regum. Ecclesia Gallicana... nihil à se condicibilis fieri posse credit, quam obstaculum istud removere... per declarationem solemnem... notum ipsi faciendo, quod ista non sit fides, nec sententia nostra, sed particularis opinio novorum quorundam Theologorum contra totius Antiquitatis sensum, omnino manifestum.*

Hæc larvis momicam addit adulationem, aiens, *Suam Majestatem, dum Pontificia potestatis moderationem, seu restrictionem in nuperis Cleri Gallicani propositionibus contentam, suo corroboravit edicto, Romana plura Ecclesie contulisse, quam omnes rerò Gallia Reges. Istos enim divitiis, honoribus, ac imperio auxisse: Suam verò Majestatem simul effecisse, ut dum doctrinam, & sensa Cleri Gallicani toto regno suo jubet stabiliri... omnem hæreticis causam abstulit cavillationis, ac tergiversationis, omnemque prætextum ulterius ab Ecclesia defestionis.*

Istis fucis, in tanta gloria sua, non indiget Ludovici Magni Christianissima Majestas (cujus honor judicium diligit) nec adulationibus tam manifestis delectatur. Neque enim veri speciem habent. Cum notorium sit; hæreticos non ideò à Romana se Ecclesia subduxisse, sed alias ob causas, omnibus notas; non ideò proinde, sed ob istas alias causas, reunionem cum ipsa recusare. Quam ob causam Græci Romani ab Ecclesia defecerint, quis nescit? Lutheri superbia & ambitio causa fuit, ob quam suas ante hæreses disseminavit, quam Romani Pontificis auctoritatem impugnare cepit. Quod tunc demum fecit, cum à Leone X. damnatus fuit. Germaniæ Principes ipsi adhæserunt, non tam Pontificis odio,

odio, quàm libertatis, Ecclesiasticorumque bonorum occupandorum illicio. Quæ etiam Sueciæ causa fuit Lutheri hæresim inducendi. Eamdem Christiernus III. in Daniam induxit, ut contra Christiernum II. legitimum regni hæredem, auxiliares copias à Lutheranis Principibus impetraret. Ob illicitos erga Annam Bolenam amores, Catharinam legitimam conjugem suam Henricus VIII. repudiavit, propter cuius obstinatam in isto repudio contumaciam à Romano Pontifice (cujus primarum egregiè antea defenderat) excommunicatus, secum Angliam hæreticam fecit.

522 Natis hæresibus, nihil quidem hæretici prætermittunt, quo Romani Pontificis, gladio S. Petri nascentes hæreses suffocare conantis, potestatem Regibus & populis odiosam reddant, gladiumque illum vel perfringant, vel coarctent. Sed anne ideò eam ipsi quoque Catholici cum hæreticis coarctare debent? Absit. Enimverò hæreticis odiosa est quæcumque suprema potestas, ipsorum hæresibus, rebellionibusque obstitens, etiam Conciliorum Oecumenicorum, etiam Imperatorum & Regum. Quemadmodum ergo ista ad facilitandam eorum reunionem nec perfringenda est, nec coarctanda; ita nec illa. Regiæ sanè potestatis sibi obstitentis, perinde ut Pontificiæ jugum, si possent, pariter excuterent. Et ideò tot intestina bella Galli Calvinistæ adversus Christianissimum suum Regem, adversus Imperatorem Lutherani, adversus Regem Catholicum Hollandi fuscitarunt. Vera proinde causa, propter quam odiosa est ipsius potestas Romani Pontificis, non est quia supra Reges extollitur, & supra Oecumenica Concilia (quæ haud minùs averfantur) sed quia à Romano Pontifice, Conciliis, univèrsaque Ecclesia, cum libris suis condemnantur.

523 Fucum ergo facit Maimburgus, obstrepitque veritati, suo illo commentitio prætextu: nihil enim nupera declaratio illa ad hæreticorum contulit reunionem. Nihil contulit vel ad unius conversionem. Nec unum ad Ecclesiæ sinum propterea rediisse Maimburgus, seu alius quisquam potest demonstrare. Aliis mediis, omnibus notis, ad fidem Catholicam profitendam compulsi fuere, qui nuper in Galliis conversi fuere,

524 Nihil ergo declarationis illius Authores hæretici per eam profuerunt, verùm potiùs obfuerunt, dum ipsi animos & vires addiderunt, excusationisque prætextum, atque majoris in Romanum Pontificem insolentia causam. Ob ea quæ dixi num. 424. & 425. Quod & eventus comprobavit. Quippe ceperunt, occasione illius, majori cum insolentia Pontificiis insultare, & gloriari, quòd fuorum in Romanum Pontificem argumentorum vim declaratio illa confiteretur, liberque Maimburgi, quantum Catholicis pe-

Tom. II.

nè omnibus displicuit, tantum hæreticis placuit.

Fucum fucò Maimburgus adjicit, dum 525 fingit absolutam illimitatamque Papæ in temporalia & diademata Regum potestatem tribui ab iis qui declarationem illam non sequuntur, quæ de iis, tamquam suis, pro libitu possit disponere. Quis enim (amabo!) Romano-Catholicus id asserit, vel asseruit umquam? Ut quid patientiæ Regis (in epist. dedicat.) abutitur narrationibus evidenter falsis: Quomodo Regiæ sic imponere audeat Majestati? Si sic ibi, quid ab ipso expectandum in corpore libri? Experiremur, si de quaestione ista propositum esset agere; sed eam in præsentem non tractamus, contenti obiter ostendere, quòd contra indirectam, de qua supra, potestatem inefficacia sint, quæ Maimburgus ex sacris hitce oraculis profert argumenta: *Regnum meum non est de hoc mundo. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo ordinate sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*

Quia dum Christus dixit, *regnum suum* 526 *non esse de hoc mundo*, hoc dixit respondendo ad mentem Pilati, interrogantis, an Rex esset Judæorum, Rex utique temporalis, Israëliticum populum, cum regio apparatu, in politicis regens, uti rexerant Saul, David, Salomon, &c. Hoc sensu regnum Christi non est de hoc mundo; sive non est terrenum, sed cælestes; non temporale, sed spirituale, tamen in ordine ad finem spirituale, omnem humanam sibi subjiciat, & subordinet creaturam, etiam regiam, teste Gregorio Magno l. 2. epist. 61. ad Mauritium Imperatorem, dicente, potestatem Regibus sic divinitus datam, ut *terrestre regnum cælesti regno famuletur.*

Secundi oraculi, *reddite quæ sunt Cæsaris* 527 *Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, pars posterior priorem exponit, reddenda utique quæ sunt Cæsaris Cæsari, quamdiù Cæsar non impedit ne reddantur quæ sunt Dei Deo.

Tertium oraculum optimè exponit Symmachus Papa epist. Apologet. ad Anastas. Imperat. *Nos quidem* (inquit) *potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Ceterum si omnis potestas à Deo, magis ergo quæ rebus est præstituta divinis. Defer ergo Deo in nobis, & nos deferemus Deo in te. Ceterum, si tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis.* Deinde si omnis anima, id est inferior creatura, potestatibus sublimioribus subdita esse debet; igitur omnis potestas temporalis Pontificiæ potestati, utpote spirituali, adeoque sublimiori, subdita esse debet. *Non enim ordinate essent potestates, nisi inferior reduceretur per alium in supremam. Nam secundum B. Dionysium, lex divinitatis*

Z.

est, infima per media in suprema reduci. Non ergo, secundum ordinem uniuersi, omnia aequè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducantur. Spirituales autem & dignitate, & nobilitate terrenam præcellere potestatem, oportet tanto clariùs nos faceri, quanto temporalibus spiritualia antecellunt.

Hæc nihilominùs non ex proposito dicta sint: cum de puncto isto impræsentiarum agere non sit animus, ut supra dixi. Quia nec id necesse est ad tuendam Theologiam Moralem Sanctorum contra laxiora opinamenta Recentiorum.

§. IV.

Romanum Pontificem infallibilem irreformabilemque esse (etiam extra Concilium Generale) Judicem controversiarum fidei & morum, etiam antequam ipsius iudicio Ecclesia consensus accedat, probatur ex Scriptura.

529 **C**UM dicimus Romanum Pontificem infallibilem esse Judicem controversiarum fidei & morum, ex consequenti dicimus, ipsum esse supra Concilium, etiam Generale: cum Pontifex sine Concilio infallibilis sit, non Concilium sine Pontifice (à quo suarum definitionum infallibilem accipere debet firmitatem) & fundamenta, siue ex Scriptura, siue ex traditione, siue ex ratione petita, quæ probant unum, probent & alterum, prout ex dicendis apparebit.

530 Romanum itaque Pontificem (ex Petri Cathedra pronuntiantem, id est ex Pontificali autoritate universam Ecclesiam in fide vel moribus definitivè docentem, siue rebus cum suo Cardinalium Concilio maturè perpensis, causam aliquam fidei vel morum sic definitentem, ut pro hæreticis haberi velit, quoscumque definitioni suæ contradicentes) infallibilem esse Judicem controversiarum fidei & morum, probatur ex modo, quo de S. Petro, successoribusque ipsius sacra Scriptura loquitur Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalerunt adversus eam, & tibi dabo claves regni calorum, &c.* Quibus verbis Petrus Christus pronuntiavit esse petram, supra quam edificare volebat Ecclesiam Novi Testamenti, adeò firmam in fide, ut adversus eam portæ inferi prævalere numquam possent. In fide proinde infallibilem. Si enim Ecclesiæ fundamentum firmum & infallibile non esset, neque Ecclesia ipsa talis foret. Adversus eam proinde portæ inferi possent prævalere. Quod ut non possint, eadem infallibilitas competere debet Petro, seu Sedi Apostolicæ, quæ competit Ecclesiæ: cum eadem firmitas competere debeat fundamento, quæ com-

petit ædificio: utpote cuius firmitas à fundamenti firmitate dependet.

Nec valet effugium eorum, qui dicunt, per *petram*, in verbis illis, & *super hanc petram*, &c. non intelligi Petrum, sed Christum, vel Petri confessionem, quæ confessus fuerat, Christum esse Filium Dei vivi. Tum quia sensus iste naturalis non est, nec obvius. Tum quia in textu Syriaco, quo Christus locutus fuit (quia eo Judæi passim tunc utebantur) non habetur duorum istorum vocabulorum distinctio, *Petrus, Petra*, sed eadem vox repetitur, perinde ac si Christus dixisset, *tu es saxum, & super hoc saxum edificabo Ecclesiam meam*. Testantur namque in lingua Syriaca periti, vocabulum significans *Petrum* non distingui à voce significante *petram*. Cum ergo in textu & verbis Christi, eadem sit vox, bis posita, rationabile dubium esse non potest, eundem appellari nomine *petra*, qui appellatur nomine *Petrus*. Maximè cum iste unanimitè sit sensus SS. Patrum, nec illi qui per *petram* uno sensu minùs naturali intelligunt, vel Christum, vel Petri confessionem, negent alio sensu, naturali & obvio, intelligi Petrum, uti ex dicendis apparebit.

Nec magis valet effugium aliorum, qui dicunt, verba illa à Christo pronuntiata esse personaliter de Petro, non de successoribus ipsius. Cum per ea Christus Ecclesiæ de fundamento provideat, nec proinde ea dixerit solius Petri causà, nec primariò pro solo bono personali ipsius, sed propter bonum totius Ecclesiæ. Ad quod necesse erat ut firmum haberet fundamentum. Igitur ea non dixit pro solo brevissimo Petri tempore (utpote pro quo solo dici non potest Christum Ecclesiæ suæ de fundamento providisse) sed pro toto tempore durantis Ecclesiæ; quæ cum duratura sit usque ad consummationem sæculi (uti promisit, dicens Matth. 18. *Ece ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*) ea dixit, & pro tempore Petri, & pro tempore omnium successorum ipsius, usque ad consummationem sæculi. Aliàs post Petri mortem sine fundamento fuisset Christi ædificium.

Quòd si pro toto Ecclesiæ tempore, & 533 pro omnibus etiam Petri in Cathedra Romana successoribus Christus dixerit, *Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*; per consequens & pro Petro, & pro omnibus successoribus ipsius dixit Luc. 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu (aliquando conversus) confirma fratres tuos.* Salvator ergo Petro & successoribus fidem obtinuit indeficientem, id est tam firmam & infallibilem, ut per eam idoneus esset confirmare fratres suos, id est non solum simplices fideles, sed & fidelium Episcopos, quos Petri successores *Fratres* vocare solent; & dum à fide deviant, per Petrum Petrique successores ad viam reducuntur; dumque va-

cillant, per ipsos in ea firmantur. Et sic allata Salvatoris verba Patres passim omnes intellexerunt (ut proximè videbitur) à quorum unanimi sententia recedere non licet.

§. V.

Eadem infallibilitas demonstratur ex eo quòd sic verba Salvatoris Patres passim omnes intellexerunt.

534 **S**ic enim ab initio nascentis Ecclesiæ S. Ignatius Martyr (anno 109. passus) intellexit; dum in sua ad Romanos epistola, de Romanis loquens Pontificibus, Cleto & Clemente: *Qui his (inquit) non obediunt, ardeus prorsus, & impius est, & Christum contemnit, ac constitutionem ejus imminuit, quæ Petrum & successores Ecclesiæ suæ fundamentum & Caput instituit, cum fidei indeficientis dono.*

Origenes (anno 254. mortuus) allata Christi verba ex Matth. 16. explicans: *Manifestum est (inquit) quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam porta prævalere poterunt inferorum. Nam si possent prævalere contra petram, in qua Ecclesia fundatur, contra etiam Ecclesiam prævalerent. Cujus oppositum Saluator promissit. Et si ita esset, ab Apostolo verè non diceretur, columna & firmamentum veritatis, 1. Timoth. 3.*

535 **S.** Cyprianus (qui obiit anno 258.) l. 4. ep. 9. *Qui Cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, quomodo in Ecclesia (id est quomodo Catholicum) se esse confidit? Censet igitur fide infallibili credendum quod ipsa definit. Ipsam proinde in definiendo infallibilem esse. Unde l. de unit. Eccles. dicit, quòd Romana una est Mater & radix omnium Ecclesiarum, unicus totius sacerdotii, ministeriæque Christiani FONS INDEFICIENS. Et epist. 55. Navigare audent ad Petri Cathedram nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo predicante laudata est. AD QUOS PERFDIA NON POSSIT HABERE ACCESSUM. Obiit S. Cyprianus anno 258.*

536 **O**ptatus Milevitanus, qui obiit anno 368. l. 2. contra Parmenionem dicit, in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collocatam, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ut jam schismaticus, & peccator sit, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Alludit ad verba Salvatoris: *Si Ecclesiam non audiverit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus; & apertè contradicit iis, qui contra Cathedram Petri, aliam in Concilio, seu alio quocumque Cathedram collocant. Quod fieri posset, si Cathedra Petri fallibilis esset.*

537 **A**nno circiter 381. S. Stephanus, Archiepiscopus in Africa, ito, & trium Africae Conciliorum nomine, epist. ad Damasum Papam: *Vestra (inquit) Sedis Episcoporum judicium, & summorum fidem judiciorum Ecclesiasticorum, in honorem Beatissimi Petri, Patrum*
Tom. II.

decreta omnium (nota bene) cunctam reservare sententiam. Antiquis enim regulis constitutum est (constat igitur de traditione) ut quicquid horum, quamvis in remotissimis ageretur provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam Alma Sedis vestra fuerit deductum, ut ejus autoritate, juxta quod pronuntiatum fuerit, firmaretur. Sic igitur tota Antiquitas intellexit verba Christi, confirmata fratres tuos. Cæteræ ergo Ecclesiæ à Romana accipere debent firmitatem. Eam verò Romana Ecclesia cæteris dare non poterit, nisi ipsa haberet; nisi proinde infallibilis esset. Similiter loquitur Innocentius I. infra n. 540.

Anno 420. mortuus est S. Hieronymus, 538 qui epist. 57. ad Damasum. *Ego Beatitudinis tue, id est Cathedre Petri communionem conficior: super illam petram fundatam Ecclesiam scio Quicumque tecum non colligit Christi non est, sed Antichristi. Et in expost. Symb. Si hac nostra Confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se . . . non Catholicum, non me hereticum comprobabit. Et lib. 3. Apol. contra Rufinum. Scito Romanam fidem, Apostolica ore laudatam, hujusmodi præstigiis non recipere; etiamsi Angelus aliter annuntiet, quam semel prædicatum est, Pauli autoritate munus non posse mutari. Postet autem, si fallibilis esset.*

Anno 418. Augustinus epist. 190. ad 539 Optatum, relatis verbis Zozimi Papæ, definitis, nullum omnium navorum esse, qui peccato originali, antequam baptismo liberetur, non tenetur obnoxius: *In his (inquit) verbis Apostolica Sedes tam antiqua, atque fundata, certa, & clara est Catholica fides, ut nefas sit de illa dubitare Christiano. Et serm. 2. de verb. Apost. in fine: De hac causa (Pelagianorum) duo Concilia (Africa) missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde rescripta venerunt. Causa finita est. Finita verò non esset, si Sedes Apostolicæ judicium reformabile foret. Sed reformabile non censuit Augustinus; ideòque nec Synodi Generalis Congregationem necessariam, ad damnandam, exterminandamque hæresim. Unde l. 4. ad Bonifac. c. 12. interrogat: An verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? Quasi nulla hæresis aliquando, nisi Synodi congregatione damnata sit: cum potius rarissima inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis existerit.*

Anno 416. Innocentius I. in epist. ad 540 Patres Concilii Carthag. dicit: *Patres olim non humanam, sed divinam decrevissent sententiam, ut quicquid in disjunctis, remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret, ubi tota hujus autoritate, juxta qua foret pronuntiatum firmaretur, indeque sumerent cætera sententia, velut de naturali suo fonte, &c.*

Anno 432. obiit Cælestinus I. qui in 541 epist. ad Episc. Gall. *sufficere (inquit) cre-*

dimus quidquid, secundum predictas regulas, Apostolica Sedis scripta docuerunt; ut prorsus non opinemur Catholicum, quod apparuerit praefixis sententiis esse contrarium.

542 Anno 461. obiit Leo I. Ipse verò ferm.

3. in Anniversario die assumpt. suae, Specialis (inquit) à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam alicuius status certior sit futurus, si mens Principis vicia non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divina gratia ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Non igitur à Concilio Petrus, sed à Petro Concilium accipit firmitatem, uti amplius declarat epist. 89. ad Episcop. Vienne. Id quod ipse erat voluit nominari, dicendo: „Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, „ ut aeterni templi aedificatio, mirabili munere gratiae Dei, Petri soliditate consisteret, hanc Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec porta contra illam inferi prevalerent. Idè ergo ferm. 2. de sua assumpt. dicit, quòd soliditas illius fidei, quae in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est; & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit.

543 Circa annum 484. Felix III. epist. 1. Papae incorrubitatem probat, quoniam Dominus & Salvator omnium fides B. Petri non defecturam promissit, & confirmare eum fratres suos admonuit.

Gelasius I. (qui obiit anno 496.) epist. 1. ad Anastas. Imperat. Hoc est quod Apostolica Sedes summopere cavet, ut quontiam mundi radix est Apostoli gloriosa confessio, nullà ruinà pravitate, nullà prorsus contagione maculetur. Nam si... quod fieri non posse confidimus, tale quia proveniret, unde cuiquam resistere auderemus errori? Confessio ergo Petri... inerrabilem facit Romanum Antistitem.

544 Circa annum 514. Possessor, Episcopus Africanus, in relat. ad Hormisdam: A quo magis est nutantis fidei stabilitas expectanda, quam ab ejus Sedis praeside, cujus primus à Christo Rector audiuit: „Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. „

545 Anno 517. obiit S. Fulgentius. Ipse in l. de Incarn. verb. & grat. & lib. arb. Id quod... Romana, quae mundi Caput est, tenet & docet Ecclesia, totus cum ea Christianus Orbis, & ad justitiam nihil hesitans credit, & ad salutem non dubitat consistere.

546 Anno 590. obiit Pelagius II. Is epist. 1. ad Episcop. Iltriae, ut ipsos confirmaret, Nostris (inquit) in Evangelio Dominum proclamantem: „Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu conversus confirma fratres tuos. „ Considerate, charissimi, quia Vo-

rius mentiri non potuit, nec fides Petri in aeternum quassari poterit, vel mutari. Nam cum omnes discipulos diabolus ad excoribrandum proposcerit, pro solo Petro se Dominus orasse testatur, & ab eo voluit ceteros confirmari. Cui etiam, pro majori dilectione, quam praeceteris Domino exhibebat, pascendarum ovium sollicitudo commissa est. Cui & claves regni calorum tradidit, & super quem Ecclesiam suam aedificaturum esse promissit, nec portas inferi adversus eam prevalere testatus est.

Anno 604. mortuus est Gregorius Magnus. Libro verò 6. epist. 37. ad Eulogium: Quis nesciat (inquit) sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam, quia firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à petra vocaretur, cui Veruatis voce dicitur... Aliquando conversus confirma fratres tuos. „

Anno 649. in Concilio Lateranensi lecta fuit epistola Sergii Episcopi Cypri ad Theodorum I. ubi sic: Firmamentum à Deo fixum & immobile, atque formam lucidissimam fidei, vestram Apostolicam Sedem constituit Christus Deus noster. Tu es enim, sicut avinum veraciter pronuntiat Verbum, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesia columna confirmata sunt.

Anno 702. obiit Agatho Papa, qui in epistola ad Constantinum Imperatorem, Romanae Sedis infallibilitatem verbis hisce probavit: Haec Apostolica Sedes nunquam à via veritatis deflecta est, cuius auctoritatem semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & universales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secta sunt, omnesque venerabiles Patres ejus fidem amplexi... Haec Apostolica Christi Ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam, à tramie Apostolicae traditionis nunquam errasse probabitur, nec haereticis dogmatibus depravata succubuit, sed, ut ab exordio fidei Christianae percipit ab auctoribus suis, Apostolorum Principibus, illibata sine tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Evangelis satus est: „Petre, Petre, ecce sathan expetivit, &c. „

Hac infallibili auctoritate fretus Agatho fidei regulam, cum laudata epistola, sextae Synodi Patribus misit, nec istius Synodi iudicio submisit; quin potius mandavit Legatis suis, ne quid addere praesumerent, ne quid minuere, aut immutare ab ea sententia, & definitione fidei, quam ab Apostolica Sede secum detulerant.

Nec est quòd quisquam dicat, Agathonis, utpote Romani Pontificis, velut in propria causa, idoneum non esse testimonium. Cum praerogativa Sedis Apostolicae non tam sint propria causa Romanorum Pontificum, quam causa Christi, cujus Vicarii sunt; imò causa communis Ecclesiae Catholicae. Apostolicae quippe Sedis, seu Petri auctoritas, Catholicae Ecclesiae fundamentum est, Do-

mino testificante: Tu es Petrus, & super hanc Petram, &c. *Sed & privilegia Sedis Apostolicæ (ut ait Nicolaus I. epistolâ 30.) armati sunt contra omnes impetum, & munimenta, atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorsus, qui in sublimitate consistunt; imò cunctorum, qui ab usdem Potestatibus diversis afficiuntur incommotis.* Epistolâ verò 32. eadem privilegia, totius Ecclesiæ re-media vocat, necnon regmina totius Ecclesiæ Catholicæ. In causâ verò Christi totiusque Ecclesiæ Catholicæ, Romanos Pontifices æquè idoneos testes esse, quàm Concilia Oecumenica, soli negant hæretici.

552 Propterea sexta Synodus Generalis supra-dictæ Agathonis epistola, velut fidei regulæ, se submisit. Cùm enim perfecta esset laudata ipsius epistola in Concilio, & ab Imperatore Christianissimo rogarentur illic universi, nùm suggestionibus ejus contentirent toto animo? Primus Georgius, Constantinopolitanus Antistes, abjectâ contrariâ (quam antè defenderat) Monothelicâ hæresi, professus est, toto se animo illi consentire, amplectique sententiam Sedis Apostolicæ. Post quem & cæteri Episcopi omnes surgentes, in hæc & similia verba pro se qui que responderunt: *Suggestiones directas à Patre nostro Agathone... tamquam à Spiritu sancto dictatas per os sanctissimi ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, prædico, & digno ter Beatissimi Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo.* Macharium autem, Antiochenum Patriarcham, dictæ Agathonis sententiæ pertinaciter reluctantem, ut novum Dioscorum, una cùm Stephano ejus discipulo, hæreticos pronuntiarent, & ab omni Episcopali, sacerdotalique honore alienos, anathemati subjecerunt.

553 Anno 868. obiit prænominatus Nicolaus I. Ipse epist. 9. ad Michachem Imperatorem: *Non dicatis, non egisse vos in causa pietatis Romana Ecclesiæ, quæ collecta Concilia suâ auctoritate firmat, suâ moderatione custodit. Unde quedam eorum, quia consensum Romani Pontificis non habuerunt, valetudinem perdididerunt... Quomodo non egeat qualibet Synodus Romana Sedis? quando in Ephesino Latrocínio, cunctis Præsulibus, & ipsis quoque Patriarchis prolabantibus, nisi Magnus Leo (imitator scilicet illius Leonis de quo scriptum est: Vici Leo de tribu Juda) divinitus excitatus, os aperiens, totum orbem, & ipsos quoque Augustos concuteret, & ad pietatem commoveret, religio Catholica penitus corrumpset.... Nos pro Patribus (Petro & Paulo) ... constituti (licet indigni...) Principes super omnem terram, id est super universam Ecclesiam.... Proinde... non Nicæna, non denique ulla Synodus quidquam Romana contulit Ecclesiæ privilegia, quæ in Petro noverat eam totius jura potestatis pleniter meruisse, & cunctarum Christi omnium regimen accepisse.*

554 Anno 1050. Leo IX. epist. 1. ad Mi-

chaëlem, Patriarcham Constantinopolit. *Dei Filio dicente ad Petrum: "Simon, ecce satan expetivit vos... ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, &c." Erit quisquam tanta dementia, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuum putare? Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ, tam per eundem Petrum, quàm per successores reprobata, convulsa, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hætenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata? Et c. 32. Romana Ecclesiæ fides, per Petrum adificata, nec hætenus defecit, nec deficiet in secula, Christo ejus Domino rogante pro ea, sicut testatur sub ipsa passione sua: "Ego rogavi pro te Petre, &c." Quo dicto demonstravi fidem fratrum vario defectu periculandam, sed inconcussa, & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio figendam... Quod nec negat, nisi qui evidenter hæc ipsa verba Veritatis impugnat. Quia... sicut cardo immobilis permanens, ducit & reducit ostium, sic Petrus, & sui successores liberum de omni Ecclesiâ habent judicium, cùm nemo debeat eorum dimovere statum, quia summa Sedes à nemine judicatur. Nimirum ut ait epist. ad Petrum Antiochenum, solus ille est Petrus, pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator asserit, se orasse, dicens: "Simon, ecce satan, &c." Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hætenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in seculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum, variis concutienda fides periculationibus.*

Anno 1075. vitâ functus Gregorius VII. 555 postquam in Dictatu suo Can. 18. declaravit, quod sententia Papæ à nullo debet retractari, & ipse sententias omnium solus retractare potest. Quodque Romana Ecclesiæ nunquam erravit, nec in perpetuum (Scripturâ testante) errabit: L. 3. epist. 18. Apostolica (inquit) Sedes... Deo gubernante, firma permanit ab ipsis primordiis, eoque iuente, illabata perpetuo permanebit, testante eodem Domino: „ Ego rogavi pro te Petre, &c.

Anno 1085. Bertholdus de Concilio loquens Quintileneburgensi, narrat quod cùm in eo omnes juxta suum ordinem confedisent, probata sunt in medium decreta SS. Patrum de Primatu Sedis Apostolicæ, quod nulli unquam liceat ejus judicium retractare (seu reformare) quod de totius Synodi professione laudatum & confirmatum est.

Anno 1114. Ivo Carnotensis epist. 8. 557 loquens de judicio quodam prolato ab Urbano II. sic loquitur: Cujus judicii & Constitutionibus obviare, est hæretica pravitas notam incurvere.

Eodem circiter anno Adalbertus, Archiepiscopus Moguntinus, epist. 23. ad Ecclesiam Herbipolensem, Noveris (inquit) pro certo Dilectio vestra, nos id ratum habere,

quod Romana sanxit & determinavit auctoritas, cuius terminos nec debemus, nec volumus transire: quia haereticum esse constat, quisquis Romana Ecclesia, etiam in tam justo iudicio non concordat.

559 Circa annum 1140. S. Bernardus episcopus ad Innocentium II. Oportet ad vestrum Apostolatam referre pericula quaeque & scandala emergentia in regno Dei, ea praesertim quae de fide contingunt. Dignum quippe arbitror, ibi resarciri damna fidei, ubi non possit fides detrimentum pati.

560 Anno 1216. mortuus Innocentius III. I. 2. episcopus. 198. ad Patriarcham Constantinopolim. Pro Petro (inquit) Dominus se orasse fatetur. . . . Ego rogavi pro te, &c. . . . ex hoc immensum manifestè, quod successores ipsius à fide Catholica nullo unquam tempore deviant, sed revocarent magis alios, & confirmarent etiam hesitantes.

561 Anno 1274. ad beatam vitam transierunt S. Thomas Aquinas, & S. Bonaventura, quorum ille 2. 2. q. 1. a. 10. dicit quod ad auctoritatem Summi Pontificis pertinet finaliter (si finaliter: ergo irreformabiliter) determinare ea quae sunt fidei. . . . Unde & Dominus Luc. 22. Petro dixit. . . . Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. . . . Et huius ratio est, quia una fides debet esse totius Ecclesiae. . . . Quod servari non posset, nisi questio de fide exorta, determinetur per eum qui toti Ecclesiae praesit, ut sic ejus sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur. Et ideo ad solam auctoritatem Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut & omnia alia quae pertinent ad totam Ecclesiam, ut congregare Synodum Generalem, &c.

562 S. Bonaventura verò in Breviloquio 6. p. c. 3. Summi Pontificis infallibilitatem firmat hoc argumento: quia alias Synagoga felicior fuisset, quam Ecclesia: quia illa habebat unum summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare, ut patet ex Deuteronomio c. 17.

563 Circa idem tempus Augustinus Triumphus I. de potest. Ecclesiae q. 10. Si aliqua sunt dubia, & obscura in fide, ad Papam pertinet interpretari, & determinare; post cuius determinationem haereticum esset contrariam pertinaciter asserere.

564 Anno 1287. Petrus Alliacenensis, Cancellarius Parisiensis, Episcopus Cameracensis, & Cardinalis, suo & Universitatis Parisiensis nomine loquens Clementi VII. Firmiter tenemus. . . . quod S. Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri, super quam fundata est Ecclesia. . . . de qua Sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est: . . . Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.

565 Anno 1418. Martinus V. in Constitutione edita in Concilio Constant. declaravit, quod nulli fas est à supremo Iudice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, Jesu Christi Vicario in terris, appellare (igitur Su-

periolem non habet, à quo iudicium ipsius reformari queat) aut illius iudicium in causis fidei, quae tamquam majores ad ipsum, & Sedem Apostolicam deferenda sunt, declinare.

Anno 1439. Bessarion Patriarcha Constantinopolim. in epistola encyclica ad omnes Archiepiscopos, & Episcopos sui Patriarchatus sic loquitur: Si Doctorem nostrorum libros evolueritis, invenietis Romanam Ecclesiam supra ceteras omnes potestatem habere, & ita universa praesse Ecclesiae, ut absque ejus auctoritate nulla proferri Ecclesiastica questio solvi, nullum dogma concludi possit. Haec est quae fidem Petri tenet, & praedicat: haec sola est, adversus quam porta inferi non praevalent.

Circa idem tempus S. Bernardinus Senensis (qui obiit anno 1444.) p. 3. serm. 3. sic habet: Cum Papa sit Christi Vicarius, & gerat vicem Dei in terris. . . . ipso approbante aliquid, & nos approbare debemus; imò ipsius sententia est magis standum, quam totius mundi. Magis ergo quam Concilii Generalis.

Anno 1519. Theologica Facultas Lovaniensis iussu Caroli V. Imperatoris edidit Confessionem Catholicam, triginta duobus articulis comprehensam, quorum vigesimus secundus habet: Firmam fidei tenendam est, unam esse in terris veram atque Catholicam Christi Ecclesiam, eamque visibilem, quae ab Apostolis fundata, in hanc usque nostram aetatem perdurans, retinet, & suscipit quicquid de fide & religione tradidit, tradit, & traditura est Cathedra Petri, super quam ita à Christo sponso suo est aedificata, ut in his quae fidei sunt, & religionis, errare non possit: utique propter istius Cathedrae indefectibilitatem, cui omnes obedire tenentur, uti declarat art. 23. Unde art. 25. addit, quod certà fide tenenda sunt, non solum quae Scripturis expressè sunt prodita, sed etiam quae per traditionem Ecclesiae Catholicae credenda accepimus, & quae definita sunt per Cathedram Petri, vel per Concilia Generalia legitime congregata. Non forent autem certà fide credenda, quae definita sunt per Cathedram Petri, si infallibiles non forent definitiones ipsius.

Anno 1626. in Synodo Parisiensi art. 137. sub titulo: *Advis de l'Assemblée du Clergé de France à Messieurs les Archevêques & Evêques de ce Royaume*, extat decretum tenoris sequentis: Hortamur Episcopos omnes, ut sacram Apostolicam Sedem, &c. ut supra num. 505.

Denique assertio de infallibilitate Summi Pontificis in decidendis fidei controversiis communissimè defenditur à Doctoribus Hispanis, Italis, Germanis, Belgis, &c. eamque disertissimè tradit vel ipse Jansenius Iprensis ad illa verba Christi Luc. 22. *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*. Eam denique omnes penè totius Christianitatis provinciae docent. Omnes etiam penè Universitates.

Nam

571 Nam auctoritas infallibilem sententiam in causis fidei pronuntiandi, est Romanis Pontificibus omnium Universitatum consensu acquisita, inquit anno 1662. Illustrissimus D. Petrus de Marca, nominatus Archiepiscopus Parisiensis, in observationibus supra Theſim 12. Decembris 1660. in Sorbona publicè defensionem, hanc utique: *Romanus Pontifex controversiarum Ecclesiasticarum est constitutus Judex à Christo, qui ejus definitionibus indeficientem fidem promissit.*

§. VI.

Eandem infallibilitatem digito volui ostendunt prerogative, quibus S. Petrus, & quilibet S. Petri in Romano Pontificatu successor, juxta S. Scripturam, & traditionem decoratur: quod utique sit Generalis Christi Vicarius, ab ipso cum plenitudine potestatis institutus. Quod sit Supremus, post ipsum, Ecclesie Monarcha. Quod sit Caput, Pastor, Judex, Pontifex, Rector, & Magister Ecclesie universalis.

572 Prærogativas istas Romano Pontifici juxta Scripturam & traditionem competere, sequentia Capita demonstrabunt. Si autem Romanus Pontifex sit Generalis Christi Vicarius, ab ipso cum plenitudine potestatis immediatè institutus, sequitur 1°. quod nulli subſit, nisi ei cujus vices gerit; quemadmodum Vicarius immediatus Imperatoris, vel Regis, nulli subest, nisi Imperatori, vel Regi, à quo vicariam potestatem accepit.

573 Sequitur 2°. quod usus potestatis ipsius, à nullo, nisi à Christo, præscribi, vel circumſcribi possit, nisi circumſcribendi, vel præscribendi potestatem Christus alicui perspicuè conceſſerit (cum ejus sit præscribere, vel circumſcribere usum potestatis, qui potestatem confert; nec censeatur alteri committere præscribendi, vel circumſcribendi potestatem, nisi id clarè exprimat) quodque proinde Apostolicæ potestatis usus per Canones humani juris circumſcribi non possit, sive restringi, & moderari.

574 Sequitur 3°. Romanum Pontificem à nullius (præterquam Christi) arbitrio & judicio pendere, in usu potestatis à Christo acceptæ. Neque enim habet à Christo potestatis plenitudinem, qui habet potestatem in suo usu ab alterius arbitrio vel judicio dependentem.

575 Sequitur 4°. in fidei quæſtionibus irreformabile esse Romani Pontificis judicium, independenter ab Ecclesie consensu. Si enim fidei controversias irreformabiliter judicare non posset, nisi dependenter ab Ecclesie consensu, in judicando non accepisset à Christo potestatis plenitudinem, ut proximè vidimus.

576 Similiter ex prerogativa supremi Eccle-

sie Monarchæ sequitur 1°. Romanum Pontificem non habere in Ecclesia superiorem, ne ipsum quidem Concilium. Quomodo enim Monarcha supremus, si superiorem habeat? Si Monarcha supremus, supremam habet auctoritatem. Ergo Concilium non habet majorem (cum non detur auctoritas major supremæ) sed nec habet parem (aliàs duplex esset suprema auctoritas in Ecclesia, quod esset occasio schismatis; nec minus monstruosum, & inconveniens, quam ejusdem corporis duplex supremum Caput) igitur habet minorem; ac proinde est infra.

Sequitur 2°. Romanum Pontificem esse irreformabilem. A nullo quippe reformari potest judicium supremi Monarchæ. Cum non habeat superiorem, à quo reformetur.

Sequitur 3°. usum potestatis ipsius moderandum non esse per Canones Conciliorum ad jus divinum vel naturale non pertinentium: siquidem Conciliorum potestate superior est suprema potestas supremi Ecclesie Monarchæ. Conciliorum tamen à se, vel Prædecessoribus suis confirmatorum Canones Romanus Pontifex lege naturali servare tenetur: cum Legislator, etiam supremus, legibus à se latis quoad vim directivam se conformare teneatur, uti probavimus l. i. c. 23.

Quartò, ex eo quod Romanus Pontifex sit Caput, Pastor, Judex, Rector, & Magister Ecclesie universalis, sequitur ipsum esse Caput, Pastorem, Judicem, Rectorem, & Magistrum Concilii Oecumenici, Ecclesiam universalem representantis. Ex quo concluditur 1°. ipsum esse supra, non infra Concilium: cum Caput sit supra, non infra reliquum corpus; Pastor supra, non infra gregem; Judex & Rector supra, non infra Communitatem, quam judicat & regit; Magister supra, non infra discipulum, Evangelio teste, *non est discipulus supra Magistrum.*

Concluditur 2°. ipsius judicium irreformabile non esse per Concilium: cum judicium superioris irreformabile non sit per Judicem inferiorem.

Concluditur 3°. ipsum in fidei definitionibus, toti Ecclesie propositis, independenter à Concilio generali, seu Ecclesie universalis consensu, inerrabile esse. Si enim errare posset, tota Ecclesia, quæ ipsius definitiones sequi tenetur, ipsumque Concilium Oecumenicum posset errare. Cum firmum esse nequeat ædificium, cujus caducum est fundamentum. Nec fundamentum habeat firmitatem dependenter ab ædificio; sed ædificium dependenter à fundamento: atque adeo Ecclesia & Concilium Oecumenicum dependenter à Romano Pontifice, non contrà. Unde Petro & successoribus Salvator non dixit: *Confirmare à fratribus; sed, confirma fratres tuos,*

582 Concluditur 4°. quòd si Romanus Pontifex sit Judex & Pastor Ecclesiae universalis, Pastor est & Judex Christianorum omnium, prout Catholici omnes fatentur. Igitur Pastor est & Judex, etiam ipsorum Imperatorum & Regum : utpote qui ex eo quòd Reges sint, non desinunt esse oves Christi, Ecclesiaeque filii, ac subditi. Quod nullus negare potest, nisi velit eos hædis, seu reprobis aggregare, quod abest. Si filii sunt, extra disciplinam non sunt, Apotolo ad Hebr. contestante, *quis filius, quem non corripit Pater?* Si oves, subjacent directioni & correctioni Pastoris, cui à Christo dictum est, *pasce oves meas, pasce agnos meos.* Esse namque de grege Christi, & non subijci directioni & correctioni Pastoris, à Christo Domino super ovile suum constituti (citra specialem à Christo exemptionem, quæ nulli concessa legitur) perspicua contradiçtio est.

583 Concluditur 5°. fieri quidem posse quòd Romanus aliquis Pontifex in fide personaliter erret (fortè enim Honorius & Liberius errarunt) fieri tamen non posse quòd Sedes Apostolica, Ecclesiaeque Romana in fide erret, vel universalem Ecclesiam errare faciat, aliquid fidei contrarium, velut fidei articulum proponendo. *Hæc enim Apostolica Christi Ecclesia (Romana scilicet) per omnipotentis Dei gratiam (inquit Agatho Papa in fidei suggestionem) à tramine Apostolica traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis pravitatibus depravata succubuit.* Et ut Nicolaus I. epist. 8. ad Michaël. Imperat. *Quod Deus statuit, firmum, validumque consistit. . . Privilegia istius Sedis, vel Ecclesie, perpetua sunt, divinius radicata, atque plantata. Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ . . . reprobata & convulsa atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus non defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata?* ait Leo IX. epist. 1. ad Michaël. Patriarch. Constantinop.

CAPUT XLII.

Ex Scriptura & traditione demonstratur, S. Petrum, Petrique in Romano Pontificatu successores, esse Generales Christi Vicarios, ab ipso cum plenitudine potestatis immediatè institutos.

584 **U**Ni quippe Petro, qui dixerat : *Tu es Christus Filius Dei vivi,* Christus Matth. 16. immediatè dixit : *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus . . . & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hæc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit li-*

gatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. Luc. 22. *Confirma fratres tuos.* Joan. 2. *Simon Joannes pasce agnos meos . . . pasce oves meas.*

Ipsi ergo immediatè commisit vices suas in officio pascendi, & regendi ovile suum, & Ecclesiam; eumque in finem ipsi dicit plenitudinem potestatis ad hoc necessaria, prout significant verba ista, *quodcumque ligaveris, &c.* Istamque potestatem voluit esse post ipsum supremam, sive regiam, & monarchicam, à quocumque alio independentem, præterquam ab istius potestatis collatore. Cùm (ad id significandum) supremas regni sui claves ei promiserit, dum absolute, & illimitate dixit : *Tibi dabo claves regni cælorum.* Illimitata quippe promissio, & traditio clavium regni, symbolum est supremæ, seu regie in regnum cælorum, seu Ecclesiam potestatis : cùm ad eum absolute & illimitate spectent claves regni, civitatis, &c. ad quem spectat suprema civitatis, vel regni potestas, sive ad quem spectat summum imperium admittendi, vel inde excludendi quos justa vult de causa : ideòque hujusmodi traditio clavium, optimè designatur traditio dictæ potestatis; sicut traditione clavium civitatis, in manus victoris, humano more designatur deditio civitatis; sicut etiam Isa. 22. promissione clavium domus David, factâ Eliacim filio Helciæ, promissa intelligitur suprema potestas in domo David, sive in templo Salomonis, cùm dicitur : *Et dabo clavem domus David super humerum ejus, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat, & aperiat.* Ipsaque suprema Christi potestas in Ecclesiam suam, Apocalypsis 3. designatur his verbis : *Qui habet clavem David, & nemo claudit, & claudit, & nemo aperit.*

Sicque allata Christi verba communis sanctorum Patrum traditio semper intellexit. Propterea namque Arnobius in Psal. 138. sic ait : *Jesus Christus dicebat : Ego sum Pastor bonus, & sequuntur me oves mee. Hoc ergo nomen sanctum, & ipsius nominis potestatem, post resurrectionem suam Petro commisit, & negatori suo, hanc quam solus habuit, tribuit potestatem.* Habuit autem supremam : si ergo hanc tribuit, quam solus habuit, tribuit supremam.

Propterea etiam Cyrillus in libro Theaurorum (apud S. Thomam lib. 1. contra error. Græc. c. 32.) *Apostoli (inquit) in Evangelis & Epistolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum esse loco Dei.* Et iterum ibidem : *Sicut Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesie Genium & Israël, & plenissimam potestatem; sic & Petro, & successoribus plerisque commisit, & nulli alii, quam Petro, Christus quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.* Verba tamen ista hodie non inveniuntur in S. Cyrillo. Chrysostomus (apud eundem S. Thomam ibidem) *Filius quæ Patris est, & ipsius*

ipſius Filii poteſtatem Petro ubique terrarum conceſſit. Quam quidem conceſſionem (alibi exponens verba iſta, tu es Petrus) hoc modo exprimit: Eſt quoddam hic Filii donum proprium Petro datum, ſicut Patris quoddam donum erat, eidem conceſſum.

588 S. Leo ferm. 3. in ſua aſſumpt. : Tu quoque petra es, quia meâ virtute ſolidaris, ut que mihi ſunt propria, ſunt tibi mecum virtute communia. Et Leo IV. Petrus cum intelligeret, principatum etiam magnum eſſe . . . videretque Joannem ſequentem. . . . Hic (inquit) quid? Quod perinde erat, quaſi diceret: Mene præfici vis Caput diſcipulis? Hunc verò à te dilectum . . . quid facere jubes? Ne igitur occaſionem erroris aliqui conciperent, quod omnibus diſcipulis communiter diſſet: quicumque ſolveritis in terra, &c. Reſpondit Dominus: ſic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere, id eſt ſequere me hoc Baculo Paſtorali: & ſicut ego, cum eram vobiscum, ſer vabam vos, ut Pater, Caput, ac Magiſter . . . ſic in eſto loco meo, & ſequere me principatum & poteſtate, fratres tuos confirmandi. Te enim volo eſſe loco meo. Theophylactus in cap. ult. Joan. Qualis ego Paſtor fui, talis & tu ſis.

589 S. Bernardus l. 2. de confiderat. ad Eugen. c. 8. Tu quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Episcoporum. Tu heres Apostolorum. Tu primatu Abel, gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses (cujus suprema post Deum, auctoritas fuit in populo Dei) iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, unctioe Christus. Tu es cui claves tradita ſunt, cui oves credita ſunt. Sunt quidem & alii cali Fanitores, & gregum Paſtores; ſed tu tantò glorioſiſſus, quanto & differentiùs utrumque præ cæteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi ſignatos greges, ſinguli ſingulos. Tibi uniuerſi crediti, uni unus. Nec modo ovium, ſed & Paſtor in unus omnium Paſtorum. Unde id probem, queris? Ex verbo Domini. Cui enim, non dico Episcoporum, ſed etiam Apoſtolorum, ſic abſolute & indiſcrete tota commiſſa ſunt oves? Si me amas Petre, palce oves meas. Quas? Illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut cerò regni? Meas, inquit. Cui non planum, non diſignaffe aliquas, ſed aſſignaffe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil. Ergo juxta Canones tuos, alii in partem ſollicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos qui poteſtatem ſuper alios acceperunt.

590 Protho Prumienſis l. 1. de ſtatu domùs Dei: Domus Dei Eccleſia eſt . . . In tota hac domo ſolus B. Petrus, cum ſucceſſoribus ſuis, plenitudinem poteſtatis accepit. Et lib. 3. Ex B. Gelafii dictis, aliorumque SS. Patrum ſcriptis declaratur, quòd Romana Sedis ſingulari privilegio omnium Eccleſiarum privilegia confirmantur, quòdque illius ſingulari diſpoſitione, Tom. 11.

omnium Ordinum, dignitatum ac profeſſionum jura, Inſtitutionumque moderamina gubernentur. Sicut enim Deus Pater omne iudicium dedit Filio; ſic Filius Dei omne iudicium ſuum Apoſtolica Sedis conceſſit: que videlicet totius Eccleſie Caput à Domino conſtituta . . . totius Eccleſie Corpus . . . in plenitudine poteſtatis . . . diſponit . . . Sed ſolum id Apoſtolica Sedis diſpenſationi conceſſum eſt, ut, pro temporis neceſſitate, vel utilitate Eccleſie, aliquid de inſtitutis Patrum commutare poſſit . . . Ipſe namque eſt, qui tamquam fidelis & prudens diſpenſator, ſuper familiam Domini conſtitutus, ut dec illis in tempore tritici menſuram, ſolus totius domus Dei, que eſt Eccleſia, curam gerit. Hanc ergo diſpenſationem, quâ menſura Dominici tritici datur, id eſt facultas temperandorum, ſive mutandorum Canonum conceditur, Romano Pontifici poſſimum adjacere non dubitamus, ut SS. Patres docuerunt . . . Ipſi enim ſunt Authores Canonum, & illa Sedes ſemper hoc habuit privilegium, ut ligatum, vel ſolutum ſit, quidquid ipſa ligaverit, vel ſolverit. Unde juxta atteſtationem SS. Patrum, omnibus Eccleſiis præminet, & de omnibus iudicare poteſt.

S. Thomas Cantuarienſis epiſt. 122. lib. 591

1. Non eſt ſub ſole, qui de manu ſummi Pontificis poſſit eruere. Solus infidelis, aut qui eum ſuperat, hæreticus, aut ſchiſmaticus, Apoſtolicis obrectat obedire mandatis. Et l. 5. epiſt. 73. Nulli hominum licet infirmare, quòd Apoſtolica Sedes decreverit.

Joannes Sarisberienſis, laudati S. Thomæ 592 diſcipulus, l. 2. c. 60. ad Alexandrum III. ſic ſcribit: Os meum in calum ponere non præſumo. Faſtor, & verum eſt, omnia licere Romano Pontifici . . . nova jura condere, vetera abrogare: dum tamen illa que à Dei verbo, & Evangelio, vel lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit . . . Clamamus ergo ad ſucceſſorem Petri, Vicarium Crucifixi, &c.

S. Thomas Aquinas ſex habet de Pontifice pronuntiata. Et ex iis quinque in opusculo adverſus errores Græcorum, ſcilicet 593 I. Romanus Pontifex, ſucceſſor Petri, & Chriſti Vicarius eſt, primus & maximus omnium Episcoporum. II. Summus Pontifex in totam Eccleſiam Chriſti, plenitudinem poteſtatis, & univerſalem prelationem obtinet. III. S. Petrus eſt Chriſti Vicarius, & Romanus Pontifex, S. Petri ſucceſſor, in eadem poteſtate ei à Chriſto collata. IV. Ad Summum Pontificem pertinet, ea que fidei ſunt determinare. V. Subeſſe Romano Pontifici, eſt de neceſſitate ſalutis. Sextum habet in tract. contra impugnantem religionem: ſancti Patres in Conciliis congregati, nihil ſtatuerè potuiſſent, niſi auctoritate Romani Pontificis interveniente: ſine qua etiam Concilium congregari non poteſt.

S. Bonaventura to. 1. ſer. 22. in Hexæ- 594 meron tit. de ſtat. Eccleſ. milit. Sola Roma univerſaliter, ſicut ſol ſuper planetas, habet plenitudinem poteſtatis ſuper omnes Eccleſias. A

quo immediatè, nisi ab eo qui ipsi immediatè dixit: *Tu es Petrus, &c.*?

595 Concilium Constantiense sess. 43. adversus 37. artic. Joan. Wiclef definit, Romanum Pontificem esse proximum & immediatum Christi Vicarium, dum damnat hunc articulum: *Ecclesia Romana est Synagoga sathana, nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi*: proinde non ab hominibus habet, quòd sit Christi Vicarius. Ut enim Concilium Lugdunenſe sub Innocentio IV. ait: *Dei Filius Jesus Christus, ne gregem suum pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque Pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo commisit. cap. pro humani de homicid. in 6. Cui consonans Concil. Viennense sub Clem. V. Romana Ecclesia, Mater alma fidelium, Caput est, disponente Domino, Ecclesiarum aliarum, & Magistrat. Ad cuius regimen voluit Christi clementia Romanum Pontificem, vice sui, deponere Ministrum.*

596 Concilium Florentinum in definitione fidei post sess. 25. to. ult. Concil. Definimus, sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univ. orbem tenere Primatum, & ipsam summum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri, Apostolorum Principis, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi a B. Petro pasce di, regendi, ac gubernandi univ. Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur. Ubi gratis non dicitur id in gestis Oecumenicorum Conciliorum contineri: quia (præter dicenda infra) in Concilio Oecumenico Lugdunensi secundo Patres Græci suæ fidei professionem hisce verbis exhibuerunt: *Ipsa quoque S. Romana Ecclesia, summum & plenum primatum & principatum super universam Ecclesiam obtinet, quem se ab ipso Domino in B. Petro Apostolorum Principe, sive vortice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse, veraciter & humiliter recognoscit; & sicut præ cæteris fidei veritatem tenetur defendere; sic si qua de fide suborta fuerint quæstiones, suo aebet iudicio definire.*

597 Et hinc Gennadius, Patriarcha Constantinopolitanus, qui Florentino, tamquam Metropolita Gannem. subscripsit, in exposit. Concil. Florent. tit. 5. sect. 1. *Decrevimus (inquit) Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in univ. orbem (in universam proinde Ecclesiam) primatum obtinere, eumque esse B. Petri Principis Apostolorum successorem, & ipsius Christi Vicarium, Patrem, & Magistrum omnium Christianorum. Hoc profectò nescio quomodo quis inficiari possit: cum apertissimè Christus, & omnes Doctores, manifestius quàm si vel tonitruum personæ-*

ret, hic ipsam vociferentur.

Et anno 1554. Facultas Theologica Parisiensis fecit hanc declarationem: *Omnes & singuli Magistri nostri palam apertoque ore professi sunt, nihil se adversus Summorum Pontificum auctoritatem, & potestatem aut decernere, aut moliri, aut etiam cogitare velle; imò verò omnes & singuli ipsam Romanum Pontificem, ut summum, & universalem Christi Vicarium, & universalem Ecclesie Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit, cui omnes utriusque sexus obedire, cuius decreta venerari, & quisque tueri, & observare tenentur, ut semper agnoverunt, & confessi sunt, ita nunc quoque sincere, fideliter, & libenter agnoscunt, & consentiunt.*

CAPUT XLIII.

Ex Scriptura, traditione, & ratione demonstratur, S. Petrum, & quemlibet successorem ipsius, esse supremum totius Ecclesie Monarcham.

MOnarchicam Petri & successorum in Romano Pontificatu potestatem demonstrant Scripturæ num. 784. relatæ: utpote ex quibus traditio Sanctorum semper intellexit, quòd Petro Christus supremam contulerit potestatem, significatam per traditas ipsi claves regni sui, sicut & per absolutam & illimitatam potestatem pacendi, seu regendi ovile suum; absolutam item & illimitatam potestatem ligandi & solvendi, &c. Quibus verbis & acceptam regni sui, & eam quam Christus ipse habuit (supremam utique) potestatem, & potestatis plenitudinem Petro commisit, uti sanctos Patres attestantes audivimus.

Et idipsum attestatur Concilium Constantiense; sive Martinus V. cum ipso, dum inter articulos fidei, de quibus suspectos de hæresi Wiclef & Joan. Hus, censuit interrogandos, unus est: *Utrum credas quòd Papa, canonicè electus . . . sit successor S. Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.* Quam quidem supremam auctoritatem nedum esse in Ecclesia Dei, sed & in Ecclesia ipsam, etiam universalem, & non solum in omnes Ecclesias particulares, demonstrat condemnatio sequentis articuli Wiclef, ab eodem Martino V. in eodem Concilio facta: *Petrus non est, nec fuit Caput Ecclesie sanctæ Catholice, id est universalis.*

Et ratione idipsum ostenditur. Siquidem Ecclesia Christi non est Democratia, nec Aristocratia, sed regnum, ut constat ex eo quòd in Evangelio toties appelletur *regnum celorum* (teste namque Gregorio, *regnum celorum præsentis temporis Ecclesia dicitur*) de quo etiam Pial. 2. dicitur: *Ego autem constitutus sum Rex super Sion montem sanctum eius, id est super Ecclesiam.* Et Luc. 1.

regni ejus, quod in aeternum non dissipabitur.

602 Nec certe dubium, quin Christus, qui fundavit Ecclesiam in sanguine suo, eamque voluit ad finem usque saeculi perdurare, illud in ea regimen instituerit, quod optimum censetur. At verò inter genera regiminum, communi orbis iudicio optimum censetur Monarchicum; quo scilicet unius multitudinis unus est Rector supremus, à quo regendi autoritas descendit in medios, & pervenit usque ad infimos. Ita enim communi suffragio censent, tum Sapientes Gentilitatis, Plato, Aristoteles, Seneca, Plutarchus, Iocrates, Herodius, &c. Tum SS. Patres, Justinus, Cyprianus, Athanasius, Hieronymus, &c. (apud Bellarminum l. 1. de Romano Pontifice c. 2.) Tum Theologi communiter cum S. Thoma, & Juristae omnes, cum Bartolo & Baldo (teste Boer. in tract. de custodia clav. n. 53.) Et ratio est, quia principatus magis naturalis, & magis amicus unitatis & pacis, est unius in plures, ut Augustinus ait l. de nupt. & concupisc. Et natura principiorum (ut dicitur cap. quod autem 23. q. 7.) amat singularitatem, & omnisque potestas impatiens consortis erit. Ipsaque plurium irrationalium multitudo principatum unius naturaliter amat. Nam rex unus apibus (inquit Cyprianus tract. de idol. vanit.) dux unus in gregibus, & in armenis rector unus. Et grævis unum sequuntur, ait Hieronymus epist. ad Rusticum.

604 Ipsa etiam forma caelestis regiminis (quod haud dubie est absolutissime omnium optimum) sive caelestis Aula nos admonet, regimen Monarchicum esse optimum. Cum caeleste sit ejusmodi, & terrestre regimen tantò melius sit, quantò caelesti conformius. Quid Aula caelesti pulchrius? (inquit Pius II. in Bulla retractationis ad Universitatem Colonensem directa) quid ordinatus? quid majus, aut durabilius? quid melius aut beatius? quamvis in ea & Angelorum diversi sint ordines, & sanctorum Spirituum innumerabiles chori, unus tamen est

605 omnium Rex aeternus, Deus. Atqui unigenitus Dei Filius Ecclesiae suae, seu terrestri regni sui regimen instituit ad similitudinem regni caelestis, prout SS. Patres probant ex Apocalypsi 21. Vidi civitatem sanctam Hierusalem, novam, descendentem de caelo, à Deo paratam sicut sponsam, &c. Ego enim (inquit Bernardus l. 1. de confid. c. 4.) propter similitudinem dictum reor. Quod sicut illic Seraphim & Cherubim, ac caeteri quique, usque ad Angelos, ordinantur sub uno Capite, & Rege Deo; ita hic quoque, sub uno Pontifice summo, tamquam omnium Capite & Rege, Primates, vel Patriarchae, Episcopi, Presbyteri, vel Abbates, & reliqui in hunc modum.

606 Denique id ipsum nos docet naturae humanae institutio, populique Dei gubernatio ab initio. Nam & unus fuit in regimi-

ne Paradisi, scilicet Adam, & ex uno Deus esse voluit omne genus humanum. Neque enim virum & feminam pariter ex humo, sed Adam ex humo; Evam ex viro produxit. Cujus rationem Chrysostomus homil. 34. in epist. 1. ad Cor. c. 13. esse dicit, quia Deus inter homines noluit esse Democratiam, sed regnum, id est significare voluit, sibi magis probare unius in unam multitudinem, quam multorum principatum. Quod & significavit, quando unum praefecit in regimine arcae (quae figura fuit Ecclesiae) scilicet Noe. Unum in ducatu filiorum Israel, scilicet Moysen, & post Moysen, Josue. Unum summum Sacerdotem in tabernaculo; scilicet Aaron. Unum supremum in Judicatu, scilicet Samuelem. Unum David, unum Salomonem in populo suo, &c.

Atqui haec omnia in figura (Apostolo 607 teste) contigerunt illis, formatque proinde Ecclesiastici regiminis praefigurarunt. His igitur omnibus demonstratur Ecclesiasticum regimen esse Monarchicum, prout SS. Patres constanter haecenus tradiderunt apud Cocciuth in Theiauro l. 7. a. 2. Justinus in orat. cohortatoria ad Gentes. Cyprian. de idol. vanit. Eusebius Caesariensis de demor. frat. Evangelic. l. 3. c. 9. Athanasius orat. contra idola. Hieronymus epist. 4. Chrysostomus, Augustinus, & Bernardus ubi supra. Theodoretus l. 3. de Angelis. Leo I. serm. 1. in Natal. Apost. Petr. & Paul. Eucherius Lugdun. epist. ad Valerianum. S. Thomas in 4. dist. 20. a. 4. ad 3. his verbis: Papa habet plenitudinem Pontificalis potestatis, quasi Rex in regno. Per coniequens tradiderunt unum esse supremum Ecclesiae Moderatorem, qui eam regit cum plenitudine potestatis, sicut Rex regit regnum suum. Et hunc dicunt esse Papam, seu Romanum Pontificem, Jesu Christi Vicarium, à quo (ut Julius II. loco citato prosequitur) tamquam Capite, omnis in subiecta membra potestas & auctoritas derivatur, quae à Christo Domino nostro, sine medio in ipsum insluit. Nec profecto in alium, tamquam sui exercitus Ducem, supremam auctoritatem Christus derivasset, quam in suum Vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam novimus Domini gregis curam. . . . nec . . . plures instituit Dominus, qui suum locum tamquam Capita tenerent equalia, sed unum constituit, ut verticem, ac Ducem: & Pastorem universi gregis, Simonem Petrum, dicens: "Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni caelorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelo; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelo. Et pacce oves meas." Quae nulli alii seorsim dicta leguntur, nisi Petro, ut in Petro unitas, & summa committeretur auctoritas. Sicque Ecclesia unitati consuleretur, & schismatis occasio tolle-

retur. Ideò ergo Christus unum Petrum, suum in terris Vicarium constituit. Ideò uni dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Uni dixit: *Tibi dabo claves regni caelorum.* Uni eorum dixit: *Quodcumque ligaveris, &c.* Uni dixit: *Confirma fratres tuos.* Uni dixit: *Palce oves meas.* Uni (inquam) Petro omnia ista singulariter dixit, non alteri, ne ipsi quidem Apostolorum Cœtui, nec per consequens Concilio. Petro proinde supremam totius Ecclesiæ, seu Ovili sui præfecturam commisit, non Concilio. Unum Petrum suum in supremo regimine Vicarium immediatum constituit, non Concilium. Ideò namque singularis, præ omnibus aliis Apostolis, amoris trinam ab ipso confessionem exegit: *Simon Joannis diligis me plus his?* Ideò solius ipsius nomen, id est Simonis, in Cephæ nomen, ad designandum Ecclesiæ fundamentum, commutavit. Id. ò singulares, seu individuales nominis ipsius circumstantias expressit: *Simon Joannis, Simon Barjona, Simon* quippe nomen est ipsi inditum in circumfessione. *Joannis*, seu *Barjona*, individualiter exprimit, non quemcumque Simonem, sed Joannis, seu Jonæ filium.

608 Ipsæque Evangelici sermonis circumstantiæ in eandem significationem concurrunt. Illi quippe Christus supremum Ecclesiæ regimen laudatis verbis commisit, qui dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi: in cujus confessionis mercedem, audire meruit, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c.* Illi commisit, à quo Christus petiit, *Simon Joannis diligis me plus his?* Illi commisit, cui (post promissum Ecclesiæ regimen) protinus dixit, *vade post me Satana.* Illi denique dixit, *tu aliquando conversus confirma fratres tuos: cui immediatè prædixerat, ter me negabis.* Quæ omnia perspicuè designant, tum singularem Petri personam, non Ecclesiam, non Cœtum, non Concilium. Tum singulare privilegium Petro, præ omnibus aliis, etiam Apostolis, & super omnes alios, etiam Apostolos, à Christo concessum.

609 Et iste perpetuus fuit Ecclesiæ sensus. Siquidem, vi supremæ potestatis, à Christo ipsi commissæ, Petrum aliis omnibus, etiam Apostolis, præfectum fuisse, tamquam eorum Ducem, Principem, Magistrum, Episcoporumque omnium Episcopum constitutum fuisse, SS. Patres uno ore contestantur. Basilii serm. de judicio Dei, ubi de Petro dicit quòd *cæteris prælati discipulis fuit.* Epiphanius hæresi 51. *Petrus... Dux discipulorum.* Optatus Milevitanus: *omnium Apostolorum Caput.* Cyrillus Alexandrinus l. 12. in cap. Joan. v. 25. *Princeps & Caput cæterorum Apostolorum.* Augustinus epist. 86. nunc 36. ad Casulan. *Apostolorum Caput.* Theophilactus in illud Luc. 22. „ *Confirma fratres tuos: „ planus hujus intellectus is est. Quia te habeo Princi-*

pem discipulorum confirma fratres tuos. Oecumenius in cap. 1. Actor. *Surgit Petrus... cui discipulorum præsentia commissæ erat.* Denique Petrus ab ipsismet Conciliis nuncupatur *Apostolorum Princeps*, ut à Concilio Ephesino p. 2. act. 3. & à Constantinopolitano IV. epist. ad Imperator. act. 3. & à Florentino in decreto fid. Titulum verò Episcopi Episcoporum nisi consuetudo Tertulliani tempore ipsi tribuisset, Tertullianus, malè erga Zepherinum Papam affectus, ipsi non tribuisset, prout tribuit in libro de pudicitia cap. 1. Edictum ipsius pro mœchis ad poenitentiam recipiendis irridens: *Pontifex (inquit) maximus, Episcopus Episcoporum, &c.* Nec in Actis SS. Martyrum Sebastiani & sociorum, Tiburtius, Chromatii filius, Cajum Papam nuncuparet *Episcoporum Episcopum.* Quem etiam titulum Romano Pontifici D. Hieronymus tribuit in cap. 18. Matthæi.

Commisam etiam, singulari Petri personæ, individualiter sumptæ, supremam Ecclesiæ præfecturam, sancti Patres concorditer tradunt, ex hoc quòd aliis quoque Apostolis Matth. 18. & Joan. 20. collata sit ligandi, solvendi que potestas, agnoscentes quidem in ipsis aliquam usûs clavium potestatem, non tamen plenam & supremam, sicut in Petro, cui soli claves regni caelorum generaliter & plenè promissæ, cura que pascendi dominicum gregem singulariter commissæ legitur. Et ideò Origenes tract. 6. in Matth. *Quoniam (inquit) oportebat aliquid majus habere Petrum, ideò illi quidem dicit: & tibi dabo claves regni caelorum.* Optatus Milevitanus l. 1. contra Parmen. *Solus Petrus claves accepit.* Leo I. epist. 89. ad Episcop. Viennens. *Petro præ cæteris est tradita solvendi, atque ligandi potestas.* Et serm. 2. de Natali Apost. Petr. & Pauli: *Dominus dixit B. Petro Apostolo, tibi dabo claves, &c. Transiit quidem in alios Apostolos jus istius potestatis: sed non frustra unum commendatur, quòd omnibus inimitur. Petro enim singulariter hoc creditum est.* Alexander II. in Concil. Rom. *Cum omnibus Discipulis parem ligandi atque solvendi potestatem Dominus daret, Petro præ omnibus claves regni caelorum se daturum promisit.* Damasus epist. 2. *Petrus solus, & præ omnibus... percipere meruit à Christo claves regni caelorum.* Rupertus in Evang. l. 1. c. 25. *Potestas quidem est communis omnium; sed unum & singulare unius est Petri privilegium, cui prius & singulariter dictum est, & tibi dabo claves.* Bernardus l. 2. de consider. c. 8. ideò vocat istud privilegium Petri *singulare.*

Nec dicas Petrum non accepisse claves regni caelorum in persona propria, sed in persona Ecclesiæ, quam representabat, Augustino teste in Plat. 108. *Quadam dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videantur; neque tamen habent illustram intellectum, nisi*

cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille cognoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulis habuit, sicuti est: tibi dabo claves. Tract. 50. in Joan. Si in Petro non esset Ecclesia Sacramentum, non ei diceret Dominus: ,, tibi dabo claves regni caelorum: quaecumque solveris, &c. ,, Si hoc Petro tantum dictum est, non facit Ecclesia. Si autem in Ecclesia sit, ut qua in terra ligantur, in caelo ligentur. . . . Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Tract. 124. Quando ei dictum est, ,, tibi dabo claves, ,, universam significabat Ecclesiam.

612 Plana quippe reponso est, per hoc Augustinum non velle, quod clavium potestatem (praefertim supremam) Christum immediate contulerit Ecclesiae, non singulariter Petro, ut Ecclesiae Capiti; sed solum quod Christi verba, tibi dabo claves, &c. dicta non sint Petro, ut privatae personae, vel pro se solo, sed ut futuro Capiti, Pastoriq; Ecclesiae, sic ut eas Petrus acceperit pro Ecclesia, id est Ecclesiae per ipsum communicandas. Quod enim Petrus accepit, ut Caput Ecclesiae, & ut Ecclesiae per ipsum communicandum, accepit ut Ecclesiam representans: cum Caput Ecclesiae, qua tale, Ecclesiam representet, sicut Caput regni, sive Rex, qua talis, representat regnum, Dux exercitum, paterfamilias familiam, &c. Et hunc sensum ipsemet Augustinus exprimit in Psal. 108. dum ait, quod Petrus Ecclesia cognoscitur in figura gestasse personam, propter primatum quem in discipulis habuit. Et tract. ult. in Joan. Ecclesia Petrus Apostolus, propter Apostolatus sui primatum, gerebat figurata generalitate personam. Nec alio sensu efficax est ratiocinatio, quam facit tract. 50. in Joan. Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia. Efficax quippe est ratiocinatio Augustini, hoc sensu intellecta: Si hoc Petro tantum dictum est, ut privatae personae; pro ipso solo, non ut Ecclesiae per ipsum communicandum: ergo hoc non facit Ecclesia. Prorsus vero inefficax foret ratiocinatio Augustini, si hoc modo intelligeretur: hoc Petro tantum dictum est, ut Capiti Ecclesiae; non pro ipso solo, sed ut Ecclesiae per ipsum communicandum: ergo hoc non facit Ecclesia. Cum manifestum sit per Ecclesiam fieri, quod sit potestate clavium, Petro, ut Capiti Ecclesiae, immediate a Christo concessa, & per Petrum Ecclesiae communicata. Solum ergo priorem sensum negat Augustinus, non posteriorem.

613 Optime proinde sententia Augustini concordat cum sententia reliquorum Patrum, ut Tertulliani in Scorpiaco dicentis: *Memento claves hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiae reliquisse.* Optati Milevitani l. 7. contra Parmen. Bono unitatis B. Petrus. . . . & praefertur omnibus Apostolis meruit, & claves regni caelorum, aliis communicandas, solus

accepit. Gregorii Nysseni tract. in eos qui aegre ferunt castigat. *Christus . . . per Petrum Episcopis dedit claves caelestium honorum.* Innocentii epist. ad Concil. Carthag. (91. inter epist. Augustini) *A B. Petro ipse Episcopus, & tota auctoritas nominis huius in alios emerfit.* Stephani, Episcopi Larissae in Thessalia, epist. ad Bonifacium II. apud Labbeum: *Domino dicente tertio: " Amas me, pascere oves meas, " tradidit prius vobis mandatum ostendens, & per vos deinde omnibus per universum mundum sanctis Ecclesiae condonavit.* S. Leonis epist. 89. supra citata: *Petro, praeter ceteris, solvendi & ligandi est tradita potestas.* Nec tamen ceteri ea caruerunt; sed (ut sanctus Pontifex profertur) *hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ipso, quasi quodam Capite, dona sua in corpus omne diffunderet.* Nam Petrus ab ipso omnium charismatum fonte ita copiose est irrigationibus inundatus, ut cum multa solus accepit, nihil in quemquam, sine eius participatione, transferret. . . . *Magnum & mirabile huic viro consortium potentiae suae tribuit divina dignatio, ut si quid cum eo commune ceteris voluerit esse Principibus, numquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit.* S. Thomae l. 4. contra Gent. c. 16. *Christus Petro soli promisit, tibi dabo claves regni caelorum, ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda, ad conservandam Ecclesiae unitatem.* Quippe non potest dici, quod etsi Petro Dominus hanc dignitatem dederit, per eum tamen ad alios non derivetur. S. Bonaventurae opusc. quare FF. Min. praedic. *Proprius Sacerdos primus & praecipuus, est summus Pontifex, cui tota Ecclesiastici gregis cura singularissime commissa est, ita quod omnes inferiores Ecclesiae Rectores, curam, & totam potestatem, quam habent super subditos, ab ipso accipiunt, mediate, vel immediate.*

Et hoc est quod ex communi Sanctorum 614 traditione Pius II. supra num. 607. dicit, quod utique a Romano Pontifice, tamquam Capite, omnis in subiecta membra potestas & auctoritas derivatur, quae a Christo Domino nostro, sine medio in ipsum influunt.

Hoc proinde est quod sibi vult Augustinus 615 in locis objectis, quod utique claves Petrus acceperit, ut Ecclesiam representans, id est ut Caput Ecclesiae, a quo deinde subiecta membra acciperent claves caelestium honorum, sicut membra corporis physici a capite accipiunt influxum. Quod ipsemet Augustinus declarat in Psal. 44. ad versum, *pro patribus tuis nati sunt tibi filii.* Quid est (inquit) *pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi.* Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia

Patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in Sedibus Patrum . . . constituit eos pro Patribus Principes super omnem terram. His namque verbis Augustinus ostendit, quorum vices in Ecclesia habeant Episcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat: Ecclesia utique, seu Romanus Pontifex, Ecclesiam representans, ut Caput ipsius.

616 Liqueat igitur (ait Pius II. ibidem) unum in Ecclesia Caput esse, & unum Principem. Quia pax populi ex uno Rectore dependet, & pluralitas Principum discordiam parit. Christus in ultimo Testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendavit. Dedit ergo & regimen pacis amicis, id est Monarchicum, sub B. Petro & successoribus eius administrari cuncta precipiens, clavibus illi commissis, & curam gregis demandatam. . . . Qui est filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen Patris habetur; & sicut filiationis causa venerari debet Ecclesiam, tamquam Matrem; ita & praelationis causa preferitur ei, ut Pastor gregi, Princeps populo, Rector familiae, Caput corpori. Quia non est corpus Ecclesie sine Capite, & omnis ex Capite defluit in membra potestas.

617 Recte vero Pius II. Monarchicum Ecclesiae regimen, non solum Petro, sed & successoribus eius dicit esse commissum, pro toto tempore durantis Ecclesiae. Alias Ecclesia suae non satis providisset. Allatas proinde Scripturas, de Petro, & ejusque in Romano Pontificatu successoribus, usque ad saeculi consummationem, SS. Patrum traditio semper intellexit. Audi Chrysostomum l. 2. de sacerdotio: Ovium suarum curam, tum Petro, tum Petri successoribus commisit. Audi S. Ignatium, Patriarcham Constantinopolitanum, in epist. ad Adrian. II. Cum Magister Christus discis Petro . . . tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, tales beatas voces non . . . Petro solum circumscripti, ac definiti, sed ad successores quoque derivari voluit. Audi Concilium Ephesinum p. 2. act. 3. Nulli dubium, imò saeculis omnibus notum est, sanctum, beatissimumque Petrum Apostolorum Principem, & Caput, fideique columnam, Ecclesia Catholica fundamentum, à Domino Jesu Christo Salvatore nostro . . . caelestis regni claves accepisse . . . necnon per successores suos huc usque semper vivere. Audi Bernardum in lib. de confider. sic alloquentem Eugenium III. Tu es potestate Petrus: tu es cui claves calis tradita, cui oves credita sunt. . . Nec modo ovium, sed & Pastorum tu unus omnium Pastor. Similia habent alii sancti Doctores.

CAPUT XLIV.

Ex Scriptura & traditione demonstratur, S. Petrum, & quemlibet Petri successorem, esse Caput, Pastorem, Pontificem, Rectorem, Magistrum, & Fundamentum Ecclesiae

universalis, etiam in Concilio generali congregata.

§. I.

Imprimis demonstratur ex his verbis: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non praevalent adversus eam, Matth. 16.

618 **D**emonstratur 1°. sic: quod petra fundamentalis est in aedificio, hoc Petrus est in Christi Ecclesia: utpote super ipsum, tamquam petram fundamentalem (Christo teste) aedificata. Sed petra fundamentalis est fundamentum totius aedificii, omniumque partium illius, etiam conjunctim sumptarum. Ergo Petrus est fundamentum totius Christi Ecclesiae; omniumque partium illius, etiam conjunctim seu congregatim sumptarum, atque adeo Ecclesiae universalis. De qua certissime Veritas loquitur loco citato, cum generaliter & illimitate dicit, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, prout Innocentius III. tradit in epist. ad Patriarcham Constantinop. his verbis: Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et vero id certissimum est, tum ex generalitate, & illimitatione sermonis, Ecclesiam meam, tum ex verbis immediate sequentibus, & portae inferi non praevalent adversus eam, quae nec conveniunt Ecclesiae particulari, nec particularibus Ecclesiis, vel etiam Episcopis disgregatim sumptis; sed Ecclesiae dumtaxat universali, quae non est singuli fideles, vel singulae Ecclesiae particulares, vel singuli Episcopi disgregatim, sed congregatim. Cum Ecclesia proprie dicta sit fidelium congregatio, nomenque Ecclesiae, non separationem seu disgregationem, sed unitatem, seu congregationem, & collectionem proprie significet, prout Chrysostomus observat ad illa verba 1. & 2. Cor. cap. 1. Ecclesiae Dei, quae est Corinthi.

619 Nec minus certum est, per petram, super quam Veritas generaliter & absolute dicit se aedificaturum Ecclesiam suam, perspicue intelligi Petrum, ad ipsumque referri, licet id Lutherus & Calvinus negent. Tum quia si non referretur ad Petrum, sed ad solum Christum (prout haeretici isti volunt) Christus non dixisset aedificabo (utique post resurrectionem) sed aedifico. Cum ante resurrectionem suam Christus super se aedificaverit Ecclesiam suam, tamquam super principale fundamentum. Tum quia sensus planus & clarus Evangelicorum verborum illorum est: Tu es Petrus, sive Petrus, id est, hoc nomen, quod petram significat, tibi impono: quia super hanc petram (quam te esse proxime dixi) tamquam firmissimum lapidem fundamentalem, aedificabo Ecclesiam meam.

meam. Cùm enim pronomen demonstrativum hanc referri postulet ad petram proximè dictam, referri postulat ad Petrum, utpote significatum nomine petræ. Maximè cùm Christus (ut suprâ dixisse me memini) idiomate Syriaco (tunc Judæis vulgari) dixerit: *Tu es Cepha, & super hoc Cepha adificabo Ecclesiam meam*, ut videre est in Evangelio Syriaco apud Bellarminum to. 1. contr. 3. l. 1. c. 10. Proinde cùm dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*, perinde est ac si dixisset: *Tu es petra, & super hanc petram adificabo, &c.* Qua in expressione, nemini dubium, ly *super hanc petram*, ex communi loquendi modo, Grammaticorumque regula referri ad petram proximè dictam. Atqui Petrus significat petram, ut proximè dixi, patetque tam ex vocabulo Syriaco *Cepha*, quàm ex Græco *Cephas*, quorum utrumque petram significat. Perinde ergo est, cùm dixit, *tu es Petrus*, ac si dixisset, *tu es petra*. Et ratio commutati nominis *Simon*, in nomen *Petrus*, seu *Cepha*, vel *Cephas*, id ampliùs demonstrat. Neque enim absque mysterio facta est ista commutatio. Rationem verò commutationis Christus ipse reddidit, dum post verba illa, *tu es Petrus*, immediatè subjunxit: *& super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*, idque post solemnem illam Simonis confessionem, *tu es Christus Filius Dei vivi*. Statim namque post illam, dixit: *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*, ad significandum, quòd in præmium istius confessionis, constitueret ipsum petram fundamentale Ecclesiæ suæ, quòdque idèd nomen Simonis in nomen *Petrus*, seu *Cepha*, vel *Cephas* commutaret.

Et idèd verba ista, *super hanc petram*, de Petro sancti Patres, & Concilia unanimiter intellexerunt. Nullus verò Orthodoxus contradicere potest sensui Scripturæ, quem tenet S. Mater Ecclesia, vel unanimes SS. Patrum consensus. Cùm ad coercenda petulantia ingenia, districtè id prohibeat Tridentinum, sess. 4. in decreto de edit. & usu librorum factor. Quòd autem sancti Patres & Concilia sic unanimiter intellexerint, probatur, sic enim nominatim intellexerunt sexcenti triginta Patres in Concilio Calcedon. act. 3. à quibus S. Petrus *petra & crepido Catholica Ecclesia*, &... *recta fidei fundamentum appellatur*. Origenes homil. 5. in Exod. Vide magno illi Ecclesia fundamento, & petra solidissima, super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur à Domino: „modicæ fidei, quare dubitasti?“, Cyprianus epist. ad Quirin. *Petrus, quem Dominus primum elegit, & super quem adificavit Ecclesiam suam*. Chrysostomus hom. in Petr. Apost. & Eliam Prophet. *Petrus Apostolorum vertex, fundamentum immobile, petra stabilis, & que concuti non potest, Ecclesia columna & propugnaculum*. Et hom. 17. ex var. Matth. Luc.

Princeps Apostolorum Petrus, super quem Christus fundavit Ecclesiam. Et homil. 55. in c. 16. Matth. *Ut Ecclesia immobilis maneat... tibi dico (inquit) tu es Petrus, & ego super te adificabo Ecclesiam meam*. Ambrosius serm. 68. de Natal. Petr. & Paul. *Petrus petra est super quam adificatur Ecclesia*. Hieronymus in cap. 16. Matth. *Secundum metaphoram petra rectè dicitur ei, adificabo Ecclesiam meam super te*. Augustinus 1. retract. 21. *Dixi... de Petro Apostolo, quòd in eo, tamquam in petra, fundata sit Ecclesia*. Epiphanius in Anchorato: *Constituit Petrum... petram firmam, super quam Ecclesia Dei adificata est*. Theodoretus l. 3. in Cant. *In Petro Dominus in Evangelio suo se Ecclesiam suam adificaturum promissit*. S. Maximus serm. de SS. Petr. & Paul. *Per Christum Petrus factus est petra, dicente Domino, tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*. S. Paulinus epist. ad Sever. *Petra est Christus: sed etiam discipulo suo hujus vocabuli gratiam non negavit, cui ait: super hanc petram, &c.* S. Leo Papa serm. 2. de annivers. assumpt. suæ: *Petrus... petra dicitur... fundamentum pronuntiat... regni celorum janitor constituitur*. Sermon. 3. *Tu quoque (ait Christus ad Petrum) petra es... & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*. Gregorius Magnus lib. 6. epist. 37. *Quis nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam? quia... Petrus à petra vocatur, cui Veritatis voce dicitur, &c.* In Concilio Ephesino anno 431. art. 3. Philippus Presbyter, Apostolicæ Sedis Legatus, nemine contradicente, mandatum suæ legationis sic exposuit: *Nulli dubium, inò seculis omnibus notum est, quòd sanctus... Petrus... Ecclesia Catholica fundamentum à Domino... Jesu... claves regni accepit*. Theodorus Studites in epist. ad Paschal. I. *Audi Apostolorum Caput... petra fidei, super quam adificata est Ecclesia Catholica*. Theophylactus in cap. 22. Luc. *Christus ad Petrum: post me Ecclesia petra es & fundamentum*. Euthymius explicans illud Marci 3. *Imposuit Simoni nomen Petrus, Christum sic Petro loquentem inducit: Te ponam fundamentum credentium, adificabo super te Ecclesiam meam*. Similia habent S. Martialis, Hippolytus, Tertullianus, Athanasius, Basilus, Nazianzenus, Cyrillus, aliique plures apud nostrum Mathiam à Corona tom. 2. de sanctit. Rom. Eccles. tract. 3. c. 6. Valentianus disput. 1. de fide p. 7. q. 5. Bellarm. tom. 1. l. 1. de Rom. Pontif. c. 10.

Nec propterea sensus iste negari potest, quia aliis quoque sensibus laudata Christi verba subinde à quibusdam Patribus exponuntur. Cùm alii isti sensus contrarii non sint sensui à nobis allato, nec eum proinde destruant; certissimaque sit regula Angelici Doctoris quodlib. 7. a. 14. ad 5. *Spiritus sanctus in uno verbo S. Scriptura intel-*

lexi multò plura, quàm per Expositores Scripturæ exponantur, vel discernantur. Ideò to. 1. de Deo uno distinct. 1. q. 4. a. 2. cum eodem Doctore 1. p. q. 1. a. 10. & sancto Augustino 1. 12. Confess. c. 3. & 31. necnon 1. 3. de doctr. Christ. c. 27. & Doctoribus communiter ostendi, quòd in una Scripturæ littera plures sint sensus, etiam litterales, quorum quilibet est verus. Quòdque omnis sensus immediatus, pro vero literaliter habendus sit, si ædificativus sit fidei vel morum, nec literaliter isti intelligentiæ contextus, aliavè Scripturæ loca adversentur. Quòdque proinde argumentum efficax desumatur ex omni ejusmodi sensu. Denique quòd dum arguitur secundum unum, argumentum non enervetur, respondendo alium sensum à Patribus adferri. Cùm & iste, & ille verus sit, & à Spiritu sancto intentus.

621 *Secundò ex allatis Christi verbis arguitur sic: quòd fundamentum est in ædificio, hoc est Caput in corpore, Pastor in grege, Rector in regno vel civitate, Doctor & Magister in schola, Paterfamilias in domo, &c. Cùm corpus dependeat à Capite, grex à Pastore, regnum vel civitas à Rectore, schola à Doctore & Magistro, domus à Paterfamilias, &c. sicut ædificium dependet à fundamento. Cùm igitur Ecclesia universa non solum sit ædificium, sed & corpus, & grex, & regnum, & schola, & domus, &c. Petrus, qui (secundum textum illum Evangelicum) est fundamentum universalis Ecclesiæ, est etiam Caput, Pastor, Rector, Magister, & Paterfamilias illius. Manifestum quippe est ex Evangelio, quòd Christus Petrum constituendo fundamentum universalis Ecclesiæ suæ, eundem quoque constituerit illius Caput, & Pastorem, &c. Cùm hoc quòd Matth. 16. promissit, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, adimpleverit Joannis 21. dum ipsum ovilis sui, seu Ecclesiæ Caput & Pastorem constituit, dicens: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*. Per quòd factum demonstravit, se constituere Petrum universalis Ecclesiæ suæ lapidem fundamentalem, ipsum constituendo ejusdem Caput & Pastorem.*

§. II.

Secundò demonstratur ex verbis, quæ Christus subjungit ibidem: Et tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.

622 *Ibi namque (sicut aliàs sæpè) regnum cælorum presentis temporis Ecclesia dicitur, inquit Gregorius Magnus homil. 22. in Matth. Per regnum verò cælorum, gene-*

raliter & absolutè dictum, totale, seu universale regnum, atque adeò Ecclesia universalis intelligitur.

*Unde sic argumentor. Ibi Christus Petro promissit claves universalis regni sui, si-ve universalis Ecclesiæ suæ. Sed ipsi promittendo claves universi regni, promissit sceptrum illius, si-ve Monarchicam potestatem in illam, ut constat ex dictis num. 585. & quòd promissit, implevit. Igitur Petrum constituit Regem, seu Monarcham, atque adeò Caput & Rectorem universalis regni, seu universalis Ecclesiæ suæ. Et ideo Petrus per adimpletionem illius promissionis, secundum communem Patrum sententiam, non solum constitutus fuit Rector, Caput, Vertex, & Pastor singulorum Apostolorum seorsim, seu disjunctim sumptorum, sed & totius collegii, cœtus, chori, gregis, seu congregationis ipsorum (quomodò Ecclesiam universalem in principio representaverunt) propterea namque à Chrysofomo homil. 55. in Matth. vocatur *omnium Apostolorum os, vertex consortii totius*. Ab Authore qq. ex novo Testamento q. 75. apud Augustinum to. 3. edit noviss. Benedictin. *Caput & Pastor Apostolorum, ut si Pastor gregis Domini*, atque adeò Pastor eorum congregatis: dicit enim quòd ipsum constituit Dominus esse Caput eorum, ut Pastor esset gregis Domini. A Sophronio Patriarcha Hierosol. in opere de laborib. SS. Petr. & Paul. *super Cæcum Apostolorum constitutus*. A Constantino IV. Imperatore, in sacro rescripto ad Leon. II. *Princeps Apostolicus Chori*. A Nicolao Cabasila lib. de primat. Rom. Pontif. *sacri Apostolorum Duodenarii Prasul*. Ad quòd amplius significandum Chrysofomus homil. 3. in Acta, loquens de Petro, comparato ad Apostolos, aliosque Discipulos, congregatos ad finem constituendi alique in locum Judæ proditoris, dignitatem & potestatem Petri in ipsos sic congregatos, ostendit dicens: *Quàm est fervidus, quàm agnosci creditum sibi gregem? quàm in hoc choro Princeps est?* deinde addit, quòd licet solus Mathiam non constituerit in locum Judæ, sed simul cum aliis, tamen habebat *constituendi jus par omnibus*, sic congregatis, quòdque meritò *primus omnium auctoritatem usurpavit in negotio, ut qui omnes habuit in manu*, id est in potestate sua.*

§. III.

Tertiò demonstratur ex Joannis 21. Pasce oves meas.

CHRISTUS enim verbis illis generaliter & 623 indistinctè Petrum constituit Pastorem ovium suarum. Et sicut generaliter dicendo *oves meas*, absque distinctione harum, vel illarum, constituit ipsum Pastorem generalem

lem omnium, tam harum, quam illarum : quia tam hæc, quam illæ sunt oves Christi ; sic generaliter dicendo , *oves meas* , absque distinctione ovium congregatim , vel disgregatim sumptarum, constituit ipsum Pastorem generalem omnium, tam congregatim, quam disgregatim sumptarum : quia tam congregatim, quam disgregatim sumptæ, sunt oves Christi.

624 Nec certè generales & illimitatas Evangelii sententias privatâ authoritate limitare licet, ut demonstravi in Prolegomenis tomi 1. Et sicut ubi lex, sic ubi Evangelium non distinguit, nec nos distinguere debemus, sed absque distinctione & exceptione accipere, quod absque distinctione & exceptione Christus dixit. Sed absque distinctione & exceptione Petrum constituit Pastorem ovium suarum, nec distinxit aut excepit oves congregatim acceptas. Nec nos igitur eas excipere debemus, sed dicere cum Bernardo lib. de consider. *Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.*

625 Accedit quòd Christus loco citato Petrum constituit Pastorem ovilis, de quo Joan. 10. *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hac ovili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus pastor* : His namque verbis (juxta communem Sanctorum Doctorum interpretationem, Augustini, Chrysostomi, Gregorii, &c. apud S. Thomam in Catena ad cap. 10. Joan.) significat, ex omnibus ovibus suis, tam illis quas tunc habebat ex filiis Israël, quam aliis, quæ illis aggregandæ erant ex Gentibus, constituendum unum ovile, id est unam Ecclesiam, quæ quatenus unum ovile, ex omnibus Christi ovibus constitutum, haud dubiè Ecclesia est universalis : cujus unum ibi Pastorem futurum esse prædicit, quem Joan. 21. constituit, videlicet Petrum, ejusque successorem Romanum Pontificem. Et ideo Concilium Florentinum sess. 25. in decreto fidei declarat, *Romanum Pontificem esse verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie Caput. ... & ipsi in B. Petro pascendi, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem esse commissam.* Et S. Thomas lib. 4. contra Gent. c. 76. erroris arguit eos, qui *Romanum Pontificem universalem Ecclesie Pastorem non recognoscunt.*

§. IV.

Demonstratur 4º. ex traditione Sanctorum, atque imprimis ex traditione Summorum Pontificum.

626 Quid enim S. Petrus (ac per consequens Petri in Romano Pontificatu successor) sit universalis Ecclesie fundamentum, ex citato Math. loco SS. Patres unanimiter tradunt, uti vidimus §. 1. Nemini verò dubium est, eum qui est universalis Ecclesie fundamentum, esse & Caput, &

Tom. II.

Pastorem, & Pontificem, & Rectorem, & Magistrum, &c. Ob ea quæ dixi num. 621.

Sed & teste Driedone lib. 4. de Ecclesi. Scriptur. & dogmat. c. 3. p. 3. *Petrum esse Episcopum Catholicæ, id est universalis Ecclesie, ex Scripturis sacris* (§. 1. 2. & 3. productis) *intellexerunt omnes Ecclesie Patres, ab exordio primitivæ Ecclesie, ad hæc usque tempora.* Nec proinde id catholicè negari potest, secundum regulam Tridentini num. 619. relatum.

Sic imprimis semper intellexerunt Summi Pontifices. Sic deinde Concilia. Sic denique reliqui Patres. Et de reliquis quidem Patribus, id demonstrabitur §. 6. De Conciliis, §. sequenti. De Summis Pontificibus, §. præfenti.

Et tomo quidem 1. Conciliorum referuntur decretales epistolæ Romanorum Pontificum, qui primis Ecclesie sæculis sanctitate, doctrinâ, & martyrio Ecclesiam illustrarunt, seque universalis Ecclesie Pastores, seu Episcopos intitularunt, videlicet Sixti I. epist. 2. *Sixtus universalis Apostolicæ Ecclesie Episcopus.* Victoris I. epist. ad Theophylum Episcopum : *Victor Archiepiscopus Ecclesie Romana, & universalis.* Pontiani epist. 2. *Pontianus sanctæ & universalis Ecclesie Episcopus.* Stephani I. epist. ad Episcopos omnes : *Stephanus Sanctæ Apostolicæ & universalis Romane Ecclesie Episcopus.* Marci epist. ad D. Athanasium, & Episcopos Ægypti : *Marcus sanctæ Romana Apostolicæque Sedis, & universalis Ecclesie Episcopus.*

Sed quia epistolæ illæ Viris eruditissimis, etiam Eminentissimis Baronio, Bellarmino, & Bona, habentur dubiæ fidei, eas omitto, tamen à plerisque Summis Pontificibus adoptatas, sicut & à variis Conciliis Gallicanis, & à Regibus Galliæ in suis Capitularibus, & ab omni ferè Scriptorum genere laudatas.

Omitto etiam similem inscriptionem, quæ S. Leo I. usus dicitur in epistolis suis ad Martianum & Leonem Augustos. Quamvis enim epistola 54. 62. & 65. ipsius sic habeat ; id tamen non ab ipso Leone, sed ab aliquo posteriori Descriptore inscriptum videtur : cum Gregorius Magnus l. 7. epist. 30. testetur hunc titulum, licet à Synodo Calcedonenfî oblatum, nec ab illo, nec ab ullo successorum ipsius hæcenus receptum ; non quòd censuerint sibi indebitum, sed partim ex modestia & humilitate. Partim ut suo exemplo confunderent factum Patriarcharum Constantinopolitanorum, titulum Patriarchæ, vel Archiepiscopi Oecumenici usurpantium. Partim ne alii Episcopi putarent, Romanos Pontifices se universales dicere, quasi ipsi soli, & nulli præter ipsos, veri forent Episcopi. Et propterea idem Gregorius Magnus prohibuit se universalem dici, ut S. Thomas opusc. contra impugnantes religionem c. 4. observat in solutione

Bb

nibus objectionum, dicens, quod Papa universalis Pontificem se prohibet nominari, non quia ipse non habeat universalem auctoritatem immediatam & plenam in qualibet Ecclesia (vel in ipsam etiam Ecclesiam universalem) sed quia non proficitur cuilibet particulari Ecclesie, ut proprius & specialis illius particularis Ecclesie Rector: quia sic cessarent omnium aliorum Pontificum potestates. Et hoc ipsemet Gregorius inducit pro ratione: epistola namque citata ad Eulogium Episcopum Alexandrinum, si (inquit) universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Propter quod addit: Recedant verba, qua vanitatem inflant, & charitatem vulnerant. Hoc sensu ergo, omnis Dei amicus (inquit Leo IX. epist. 6.) huiusmodi habentis horruit honorari titulo.

632 Sic tamen à titulo abstinuerunt, ut rem eo titulo significatam sibi, seu Petro, Petrique successoribus tribuerint, nec proinde legitimum istius tituli sensum abhorruerint. Magnus quippe Gregorius lib. 4. epist. 32. *Cunctis* (inquit) *Evangelium scientibus liquet, quod voce Dominica Sancto & omnium Apostolorum Principi Petro totius (ac proinde universalis) Ecclesie cura commissa est.* Et Leo Magnus epist. ad Anastasium: *Ad usum Petri Sedem universalis Ecclesie cura confuit.* epist. 30. ad Martian. & Faust. *Curam totius Ecclesie habemus.* epist. 84. ad Episcopos Mauritanie Casarensis: *Sollicitudinem universae Ecclesie ex divina institutione dependimus.* Serm. 1. de Natali Apost. *Roma per sacram B. Petri Sedem Caput orbis efficit.* Gregorius II. in Concilio Romano, & Eugenius II. pariter in Concilio Romano (apud Baron. ad annum 826.) *Civissimus Dominica Plebis* (nota generalem & illimitatam expressionem) *supernam miseratione Rectores.* Nicolaus I. epist. ad Michael. Imperatorem: *Petrus universam administrare Ecclesiam perpetua successione jubetur.* Et ante Nicolaum I. Gelasius epist. 12. *totius Orbis curam Christo Domino delegavit.* Et ante istos omnes Siricius Papa epist. ad Hunericum Episcop. Tarracon. *Ad Romanam Ecclesiam, ut ad Caput totius corporis, recurrisset.* Et epist. 3. ad Faustum Magistrum: *Totam Ecclesiam Papa dijudicat.*

633 Sic etiam Romani olim Pontifices universalis Episcopi titulum sibi adscribere noluerunt, ut tamen ipsum, sibi ab alijs adscriptum, nullus ipsorum (praeter Gregorium Magnum ob causas num. 631. enarratas) radii iusserit, aut circumduci. Ad id non iussit Magnus Leo (inquit Christianus Lupus in Scholio ad can. 11. Dictatus Gregorii VII.) ut Calcedonensi Synodi, cui istum titulum inscriberat S. Paschasius, de Dioscoro sententiam, sine ulla rasura, aut circumductione, adnexerit suis litteris ad Episcopos Gallicanos. Et Hermisdas Pontifex, ab Imperatoris Justinus Comite Pompeio, passus est se titula-

ri, Apostolicum Patrem, & Archiepiscopum universalis Ecclesie. Et Papa Agapetus, universi Orbis terra Patriarcham titulari se permisit a Monachis secunda Syria, in Constantinopolitana Menna Patriarcha Synodo. In sua item Romana Synodo Bonifacius II. & Martinus I. in sua Lateranensi Synodo integrè legi permisit litteras Mauri Caejenatis Episcopi, quae ipsam toto Orbe Apostolicum, & universalem Pontificem titulabant. Item litteras quibus Theodorum Papam ita titularat Sergius, Patriarcha Constantinopolitanus. Obedientiae etiam libellus, quem in octava Synodo profiteri coacti sunt Phociana factionis Episcopi, & Clerici, fuit Roma compositus. Et tamen in ipso Adriano II. titulatur . . . Papa universalis.

Et hinc Gregorius VII. in Dictatu can. 634 11. iurè definit, quod solus Romanus Pontifex iure dicatur universalis. Quem Dictatum licet Natalis Alexander tom. 18. Hist. Eccles. differt. 3. venerando Gregorii nomini suppositum esse dicit; ab ipso tamen, approbante Romanam Synodo, indubitanter editum, & ut talem recipiendum; nec solida esse Natalis Alexandri in contrarium argumenta, ostendit eruditissimus P. Franciscus d'Englien Ord. Praed. S. Theolog. Licentiat, in libro cui titulus: *Autoritas Sedis Apostolicae pro S. Gregorio Papa VII. vindicata*, art. 5. Eundemque Dictatum Christianus Lupus tom. 4. suarum notarum in Concilia, in epist. dedicatoria ad Emin. Card. Roipigliosum, testatur ab orthodoxa Ecclesia constanter recipi, tamquam Spiritu Dei conditum, ideoque totius mundi reverentiam consecrandum: Denique Emin. Card. Baronius ad annum 1076. post Onuphrium Paninum l. 4. de var. creat. Rom. Pontif. & multo antiquiorem Mutium German. Chron. l. 15. istius Dictatus de Papae potestate, canones in amplissima Synodo Romana, ad reprimentam schismaticorum audaciam, editos commemorat; nec de hoc ulatenus dubitat, nec dubitavit Natalis Alexander, nisi postquam ab avita Ordinis Praedicatorum in praerogativas Apostolicae Sedis pietate deflexit, pro qua veterem relinquens traditionem, paucis quibusdam Scrip-toribus illi infensus, ut Joanni Launojo, & similibus adherere maluit, quam toti penè Orbi Catholico, illis contradicenti. Ipsemet Richerius (tamen Pontificiae Majestati plusquam nimis infensus) Dictatum supradictum Gregorio VII. & Romanae Synodo ipsius adscribit in Hist. Gener. Concil. to. 1. c. 13. n. 2.

Nec solum Gregorius VII. sed & plures alii Pontifices sanctissimi doctissimique, titulum Episcopi Catholicae, seu universalis Ecclesiae, Romano Pontifici competere declararunt, vel etiam assumpserunt. Et primò quidem cum adlito, *urbis Romae*, Deinde simpliciter, & sine addito. Etenim in Romana sua Synodo Hilarius Papa de seip-

fo scripsit: *Hilarius Episcopus Catholicae Ecclesiae urbis Romae*. Et in sua Synodo Felix III. *Felix Episcopus Ecclesiae Catholicae urbis Romae*. Et ipsemet Gregorius Magnus: *Gregorius Episcopus sanctae, Catholicae, & Apostolicae Romanae Ecclesiae*. Eiusmodi plura testimonia ipsemet Launojus in epist. ad Joan. Bonum producit. Quodque eo titulo usi sint etiam mediorum saeculorum Pontifices, Christianus Lupus ostendit in Scholio ad citatum canonem 11. S. Gregorii VII. Etenim (inquit) Romanae suae Synodo, qua Anastasium S. Marcelli Cardinalem Presbyterum damnavit Leo IV. subscripsit in hunc modum: *Leo S. Catholicae, & Romanae Ecclesiae IV. Episcopus*. Et suae adversus Photium Synodo Adrianus II. *Adrianus Episcopus S. Romanae, Catholicae, & Apostolicae Ecclesiae*. Et antiqua Romani Pontificis professio habet: *Episcopus Catholicae atque Apostolicae Ecclesiae urbis Romae*. Ita per mille annos Romani Pontifices semetipsos titularunt. Non eo sensu quo plures Ecclesiarum particularium Episcopi leguntur sic fuisse titulati, sed in sensu designante Romanum Episcopum, eumque solum esse Episcopum totius Ecclesiae Catholicae, seu universalis, prout S. Gregorius VII. citato canone 11. definit, & Innocentius III. exponit in subijcienda epistola ad Patriarcham Constantinop. Ad quem sensum magis exprimendum plerique Romani Pontifices semetipsos Episcopos Catholicae Ecclesiae sine addito intitularunt. Siquidem *Joannes Monachus Besuensis* (pergit Christianus Lupus) in sui *Coenobii Chronico* refert, *Stephano Abbati datum privilegium*, cui Paschalis II. ita subscripsit: *Ego Paschalis Episcopus Catholicae Ecclesiae*. Et Bernardus Casauriensis Monachus refert sui *Coenobii privilegium*, cum hac inscriptione Calixti II. *Calixtus Catholicae Ecclesiae Episcopus*. Et aliud cum eadem inscriptione Adriani IV. Similes Eugenii III. & Anastasii IV. subscriptiones habes in diplomatis, quae ex Sarlatensis Ecclesiae Archivis protulit, & ad Petri de Marca opus adjunxit Stephanus Baluzius. Quis ipsarum sit primus Author, & an is sit Gregorio VII. anterior, ignoro. Quidquid sit, eas legitimo jure posse fieri, laudatus Gregorius hic definit.

636 Et merito, ac recte (pergit Christianus Lupus.) Etenim licet antiqui Pontifices nunquam discrete voluerint semetipsos titulare universales Episcopos, seu Ecclesiae universalis simpliciter; frequentissime tamen sine urbis aut Ecclesiae addito titularunt se absolute Episcopos. Quod quid est aliud, quam titulari Episcopum totius Ecclesiae Catholicae, seu universalis? Fatetur id Marcus Antonius de Dominis l. 4. c. 2. „ Nostri jam Monarchico spiritu toti inflati, Pontifices Romani in suis inscriptionibus nominari amplius noluerunt; sed vel se Catholicae Ecclesiae Episcopos inscripserunt, vel demum poste-

Tom. II.

riores . . . se tantum Episcopos vocaverunt, ut jam ordinaria Paparum inscriptio sit: *Paulus Episcopus, servus servorum Dei*. Episcopus nimirum absolute totius mundi, & non solum Romanae Sedi alligatus, cui tamen profici se alligatos esse, & sciebant, & profitebantur. Romanae (a qua tamen fuit ex infima populi saepe exaltatus, Ecclesiae deprimendae cupiditas hominem excaecavit. Etenim in sexta-decima Calcedonensis Synodi Actione, ubi Latinus S. Leonem *universalis Ecclesiae Papam*, Graecus textus absolute titulat *Ecclesiae Papam*. Et Romano suo Concilio Gregorius Magnus subscripsit: *Gregorius Dei gratia Episcopus*. Et Liberii Pontificis pleraque epistola habent hanc epigraphen: *Liberius Episcopus*. Eadem utuntur Damafus, Zozimus, Leo, & varii Antiqui.

Illi etiam Romani Pontifices, qui se Catholicae Ecclesiae urbis Romae Episcopos titularunt, non addiderunt, *urbis Romae*, ad limitationem, sed ad ampliationem, hoc sensu: Episcopus urbis Romae, quae Catholica est, seu universalis, in quantum scilicet Caput Ecclesiae universalis. Hoc sensu Romanam Ecclesiam jure universalem dici, Innocentius III. declarat in epist. ad Joannem Patriarcham Constantinop. de primatu Romani Pontificis: „ Quaesivisti (inquit) dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam Ecclesiam unam, & universalem in nostris litteris vocaverimus, velut in quadam specie specialissimas jam divisam: cum & unus sit Pastor, & unum ovile, & sub uno Pastore Christo plures sint constituti Pastores. Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis universalis dicitur: intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi: cum non res sermone, sed rei sit sermo subiectus. Dicitur enim universalis Ecclesia, quae de universis constat Ecclesiis, quae Graeco vocabulo Catholica nominatur. Et secundum hanc acceptionem vocabuli, Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiae prima & praecipua, velut Caput in corpore. Quoniam in ea plenitudo potestatis existit; ad caeteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesia illa una, quae sub se continet Ecclesias universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur: quoniam ipsa sola, singulari privilegio dignitatis caeteris est praelata. Sicut & Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas; sed quoniam universa sub eius dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*. Et sunt multae particulares Ecclesiae, de quibus Apostolus ait:

Bb 2

- „ *Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Ex quibus omnibus una confiluit, tamquam ex particularibus generalis.
- 638 Innocentio III. succinens Gregorius X. Constantinopolim misit seriem professionis fidei à Græcis faciendæ, pro ipsorum reunionem, in qua sic habetur: *Ipsa quoque Romana Ecclesia summum & primum primatum & principatum super universam Ecclesiam Catholicam obtinet: quem se ab ipso Domino in B. Petro Apostolorum principe, sive vertice (cujus Romanus Pontifex est successor) cum potestatis plenitudine recepisse veraciter & humiliter recognoscit, &c.* Juxta quam seriem, primatum ejusdem Romanæ Ecclesiæ Græcorum Imperator per litteras, & Episcopi Græci per Legatos in Generali Concilio Lugdunensi II. professi sunt, obedientiamque Summo Pontifici exhibuerunt. Post Gregorium X. Joannes XXII. in Bulla condemnatoria Marfilii de Padua, data Avenione x. Kalendas Novemb. sui Pontificatus anno 12. *Quod autem B. Petrus plusquam alii Apostoli auctoritatem habuit, ex prædictis Scripturis evidenter concluditur. Certum est enim quod major est auctoritas Pastoris, quam gregis. Petrus totius gregis Dominici generalis constitutus est Pastor.*
- 639 Martinus V. in Bulla, quam approbante Concilio Constantiensi dedit contra errores Wiclef & Joannis Hus, hunc articulum damnavit: *Petrus non est, nec fuit Caput Ecclesie sanctæ Catholicæ.*
- 640 Post Martinum V. Pius II. in Bulla retractationis, supra relata, declarat, quod *Christus unum constituit ut verticem, ac Ducem, ac Pastorem universi gregis Simonem Petrum, dicens: „ Tu es Petrus, &c. „ Et infra: In hanc usque diem servatum est, ut qui Romæ sederit Antistes, rite institutus per legitimum electionis iramitem, tamquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianæ plebes, omnes Clerici, omnes Episcopi, tamquam Jesu Christi Vicarium, & B. Petri successorum, universalis Ecclesie Caput ac Rectorem venerati sunt. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperrimos perpeffi cruciatus, & multæ, coronam Martyrii susceperunt, plurimi Confessores egregii, vitæ, moribus, & doctrinâ fulgentes..... ad celestem gloriam pervenere, &c.*
- 641 Post ipsos Leo X. in Bulla *Pastor æternus*, in Concilio Generali Lateranensi, sacro approbante Concilio edita, Romanum Pontificem, *authoritatem super omnia Concilia habere* declarat, atque aded super Ecclesiam universam. Quod ex S. Scripturæ testimonio, dictis SS. Patrum, & aliorum Pontificum, sacrorumque Canonum decretis ostendit.
- Post Leonem X. Paulus III. plerasque Bullas suas, signanter Bullam facultatis transferendi Concilii, quæ inferitur in fine sess. 7. Concilii Tridentini, sic incipit:
- Regimini universalis Ecclesie, meritis licet imparibus, disponente Domino, præidentes, &c.* Quomodo plures alii Summi Pontifices Bullas suas pariter inchoaverunt, vel verbis æquipollentibus, prout Pius IV. Bullam celebrationis Concilii Tridentini sessioni 16. insertam, inchoat dicens: *Ad Ecclesie regimen solâ Dei dignatione vocati, &c.*
- Ecce ergo ex Siricio, Leone Magno, Hilario, Felice III. Hormisda, Bonifacio II. Agapeto, Martino I. Gregorio II. Gregorio Magno, Eugenio II. Nicolao I. Adriano I. Gregorio VII. Paschali II. Calixto II. Eugenio III. Anastasio IV. Adriano IV. Innocentio III. Gregorio X. Martino V. Pio II. Leone X. Paulo III. &c. habemus, Romanum Pontificem esse Caput, Pastorem & Rectorem Ecclesiæ universalis. Quod & rursum tradunt Leo Magnus, Gregorius Magnus, &c., dum declarant Petrum universalis Ecclesiæ fundamentum. Nam quod est in ædificio fundamentum, illud in corpore Caput, in grege Pastor, in regno Rex, in Communitate Rector, &c. ut supra dixi.
- Nec laudatorum Pontificum, licet in propria causâ, seu potius Sedis suæ, loquentium, magis rejici potest auctoritas, quam Conciliorum Oecumenicorum, in propria causâ pariter loquentium. Præsertim cum prærogativæ Sedis Apostolicæ, non tam sint propria causâ Romanorum Pontificum, quam causâ Christi, cujus Vicarii sunt; imò causâ communis Ecclesiæ Catholicæ. Apostolicæ quippe Sedis, seu Petri Auctoritas, Catholicæ Ecclesiæ fundamentum est, Domino contestante: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sed & privilegia Sedis Apostolicæ arma sunt contra omnes impetus gravitatum (ut supra dixi ex Nicolao I. epist. 30.) & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, &c. Propter quod idem Pontifex epist. 32. Privilegia (inquit) Sedis nostræ usque ad mortem, divinâ annuente gratiâ, vestigia Patrum nostrorum sequentes, defendimus. Sed & vos illa quatenus illibata, utpote totius Ecclesiæ remedia, custodiantur, toto conatu & omnibus votis operari ac desiderare debetis. Quoniam..... tegmina sunt..... totius Ecclesiæ Catholicæ.
- Romanos autem Pontifices, in causâ Christi, totiusque Ecclesiæ Catholicæ, non minus idoneos esse testes, quam Oecumenica Concilia, soli negant hæretici. Cumque laudati Pontifices sic intellexerint Scripturas §. 1. 2. & 3. relatas, etiam Sanctissimi illi, qui primis sex sæculis floruerunt, absque errore, & temeritate ipsis contradicere non potest, nec credi, quod propriæ dignitatis augendæ gratiâ, sacras Litteras, cum fidei & religionis periculo, perperam exposuerint. Neque enim ipsorum dignitas, auctoritas, & sanctitas id credere permittit.

Imò nec Scriptura ipsa, quæ teste, infallibilem ipsi sacrorum eloquiorum expositionem commisit, qui regni sui claves, scientiæ nimirum & potestatis, ipsis tradidit, ipsiusque Ecclesiæ super illis ædificatæ infallibilitatem ab ipsis, tamquam lapidibus fundamentalibus, pendere voluit.

s. V.

Demonstratur 5°. ex traditione Conciliorum.

644 **C**oncilium quippe Ephesinum p. 2. act. 3. nulli dubium, imò saculis omnibus notum esse dicit, sanctum . . . Petrum . . . Ecclesiæ Catholice fundamentum à Domino . . . ecclesiæ regni claves accepisse; Cyrillumque, in quantum Cælestini Papæ ibi Vicarium, congregatorum Episcoporum Caput appellat.

645 Deinde in magno Concilio Calcedonensi act. 3. Athanasius Ecclesiæ Alexandrinæ Presbyter, Theodorus & Ithyron ejusdem Ecclesiæ Diaconi, necnon Sophronius, Civis Alexandrinus, suos contra Dioscorum libellos Synodo obtulerunt, cum hac epigraphæ: *Sanctissimo, ac Dei amantissimo, & universali Archiepiscopo, & Patriarcha Magne Roma Leoni, & universali Calcedonensi Synodo.* Istos verò libellos probavit, dum suis actis inferi iussit Synodus. Act. 4. plena Synodus: *Beatissimus atque Apostolicus Vir universalis Ecclesiæ Papa Leo, sive* (ut S. Thomas opusc. contra errores Græcorum refert) *Leo Sanctissimus, Apostolicus, & Oecumenicus*, id est universalis, Patriarcha per multos annos vivas. Et in sententia condemnatoria Dioscori, Patriarchæ Alexandrini, quam ex plenæ Synodi consensu pronuntiavit S. Paschasius, Lyliberi Episcopus in Sicilia, Primarius Apostolicæ Sedis Legatus: *Sanctus ac Beatissimus Papa Caput universalis Ecclesiæ Leo.* Sic habetur in exemplari latino, quod suis ad Gallicanos Episcopos de successu Synodi litteris annexuit S. Leo: tametsi voces istæ, *Caput universalis Ecclesiæ*, sublata sint à textu Græco. Et fidei definitioni act. 6. Legati Apostolici, omni Synodo approbante, primi sic subscripserunt: *Vicarius Domini mei Beatissimi, atque Apostolici universalis Ecclesiæ Papa urbis Romæ Leonis.* Et in relatione ad S. Leonem tota Synodus, id est sexcenti triginta Patres, synodaliter ibi congregati, imprimis dicunt, quòd *Episcopo Romano vinea* (id est Ecclesiæ generaliter & simpliciter dictæ, adeòque Ecclesiæ universalis) *custodia à Salvatore commissa est.* Deinde eundem Leonem, tamquam Caput & Patrem suum, atque adeò tamquam Caput & Patrem Ecclesiæ universalis, Concilii Oecumenici agnoscunt: *Quibus in* (aiunt de seipsis sexcenti illi Patres) *sicut membris Caput præerat.* Et infra: *Tuis decretis nostrum honoris iudicium; & sicut nos Capiti in bonis adjectum consonan-*

tiæ, sic & Summitas tua Filiis quod decet adimpleat.

Postmodum sexta Synodus in relatione ad Agathonem: *Tibi, ut prima Sedis Anistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit relinquimus.* Infra: *Romana Sedes est petra, super quam Dominus Ecclesiam fundavit.* Et in ferm. acclamat. ad principem, plena Synodus Agathonem vocat *Patrem suum . . . & Pontificem Pontificalissimum.* Et cum eadem Synodo Constantinus IV. Augustus in litteris ad Leonem II. sic scribit: *Leoni sanctissimo & Beatissimo Archiepiscopo veteris Romæ, & Oecumenico* (id est universali) *Patriarchæ.*

Post sextam Synodum Concilium Generale Lugdunense I. sub Innocentio IV. *Dei Filius* (inquit) . . . *ne gregem, sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque Pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo commisit, id est Pastorem gregis sui, seu Ecclesiæ suæ ipsum constituit.* cap. pro humani de homic. in 6.

Concilium quoque Lugdun. II. sub Gregorio X. tit. de electione & electi potest. *Romanus Pontifex est . . . Rector universalis Ecclesiæ, & gregis Dominici Director.* Concilium Constantiense condemnavit sequentes articulos Joan. Wicleff, Joannis Has, &c. VII. *Petrus non est, nec fuit Caput Ecclesiæ sanctæ Catholice. XXVII. Non est scintilla apparentia quòd oporteat esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militante Ecclesia conservetur, & conserveur.*

Et inter articulos, de quibus interrogari jubet suspectum de hæresi Wicleff, &c. unus est, *Utrum credat quòd Papa canonicè electus . . . sit successor B. Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.* Ex quibus Card. à Turrecremata in Apologia pro Eugenio IV. & Duvallius to. 2. tract. de supr. Rom. Pont. potest. par. 1. q. 6. inferunt duo esse à Concilio Constantiensi definita. Primum, *quòd Papa sit Caput Ecclesiæ Catholice.* Secundum, *quòd Papa, canonicè electus, habeat auctoritate supremam in Ecclesia Dei:* ita ut Duvallius dicat, jam contrarium citra hæresim manifestam defendi non posse.

Sed & Concilium Florentinum sub Eugenio IV. *Definimus* (inquit) . . . *Romanum Pontificem in universum orbem tenere primum, & . . . esse . . . totius Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis Conciliorum Oecumenicorum, & in sacris Canonibus continetur.* Græci quidem in principio subscribere volebant isti definitioni, nisi cum hac limitatione, *juxta tenorem Ca-*

noam. Sed limitationi Concilium non acquieuit, ejuſque perſuaſione tandem conſenſerunt in finale iſtud additamentum, quemadmodum etiam in geſſis Conciliorum (utiſque ſupradictorum) & in ſacris Canonibus continetur. Nec certè, quoad ſubſtantiam, valde diverſa erat declaratio, quam Patribus Latinis ultrò obtulerunt, antequam Concilii definitio utriſque diſcuſſa, Eccleſiæ univerſali proponeretur; ſic enim ſe habebat: *Ha-beat Papa ſua privilegia ſecundùm Canones, & dicta Sanctorum, S. Scripturam, & Acta Synodorum. Fatemur ipſum Summum Pontificem, & Procuratorem, Locum gerentem, Vicarium Chriſti, Paſtorem & Doctorem omnium Chriſtiano-rum, regentem & gubernantem Dei Eccleſiam, ſalvis privilegiis Patriarcharum Orientis, &c. Omnes quippe prærogativas iſtas fatentur ipſi competere, tam ex declaratione S. Scripturæ, quam ſanctorum Patrum, & Canonum vetuſtiſſimorum, utique Canonum Arabicorum can. 39. Qui tenet Sedem Romæ, Caput eſt & Princeps omnium Patriarcharum: quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus, ut qui ſu Vicarius D. N. Jeſu Chriſti ſuper cunctos populos, & univerſam Eccleſiam Chriſtianam. Extray. quemadmodum operoſi. de pœnit. & remiſſ. Ipſi diſpoſitione ſupernâ univerſi gregis Dominiſoliſſimo commiſſa eſt. Cap. novuſ ille de judic. Ad regimen univerſalis Eccleſiæ vocatus eſt. Cap. rogamus 24. B. Petrus eſt Caput totius Eccleſiæ. Innumeros alios canones omittam, ut tranſeam ad Concilium Lateranenſe ſub Leone X. in quo Romanus Pontifex dicitur ſuper omnia Concilia auctoritatem habere, atque adeo ſuper Eccleſiam univerſam.*

650 Ipſum denique Tridentinum, inter Generalia ultimum, ſeſſioni ſuæ 7. inſeruit Bullam Pauli III. in qua Romanus Pontifex præſidere dicitur regimini univerſalis Eccleſiæ. Et ſeſſioni 10. Bullam Julii III. in qua in id Papam ſpectare dicitur, Concilia Generalia, ac per conſequens univerſam Eccleſiam dirigere. Et ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Concilium dicit, quòd Romanus Pontifex ſollicitudinem univerſa Eccleſiæ, ex muneris ſui officio debet, ex officio utique Paſtoris illius. Et in acclamationibus Patrum in fine Concilii, Pius IV. per Cardinalem à Lotharinga proclamatur univerſalis Eccleſiæ Pontifex: *Beatiffimo Pio Pape, & Domino noſtro Sancta univerſalis Eccleſiæ Pontifici, multi anni, & æterna memoria.*

651 A Conciliis particularibus referendis ſuperſedeo, Magnum Remenſe Concilium (Præſidente Leone IX. celebratum) referre contentus, in quo, lectis ſententiis, ſuper hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum eſt, quòd ſolus Sancta Romane Sedis Pontifex univerſalis Eccleſiæ Primas eſſet, & Apoſtolicus.

§. VI.

Demonſtratur 6°. ex traditione Sanctorum.

Primò namque Cyprianus (teſte Lenſeo 652 lib. pro una Chriſti in terris Eccleſia) Romanum Pontificem, Eccleſiæ totius Paſtorem dicit, cui obtemperare debeat fraternitas univerſa. Et verò Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ dicit, inde ſchiſma & hæreſes provenire, quòd ad veritatis originem non reditur, nec Caput queritur, nec Magiſtri ca-leſtiſ doctrina ſervatur. Qui loquitur ad Petrum: „Ego dico tibi, quia tu eſ Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam, & meam Et tibi dabo claves regni caelo-rum Et eidem poſt reſurrectionem ſuam dicit: „Paſce oves meas. „Et quamvis Apoſtoliſ omnibus parem poteſtatem tribuat tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur Eccleſia una eſt, qua in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur. Quomòdò ſolis multi radii, ſed lumen unum: & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum. Et cum fonte uno riuipſurimi deſcunt unitas tamen ſervatur in origine Sic & Eccleſia per totum orbem radios ſuos por-rigit ramos ſuos in univerſam terram extendit, profluenteſ largiter rivos latius extendit; unum tamen Caput illuſ eſt, & origina-na, ſcilicet Petrus, ut antè dixit. Propter quod & ſubjungit illud Joan. 10. *Eteruſ unus grex, & unus Paſtor.* De quo ruſum in epiſt. ad Jubajan. *Nos Eccleſia uniuſ Caput & radicem tenemus Nam Petro primuſ Dominuſ, ſuper quem ædificavit Eccleſiam, & unde univerſitatis originem inſtituit, & oſtendit, poteſtatem iſtam dedit, &c.* Et epiſt. ad Cornelium Papam de reverſis ad Eccleſiæ unitatem, ipſoſ ſic pœnitenteſ inducit: *Nos Cornelium Episcopum ſanctiſſima Eccleſia Catholica electum à Deo ſcimus. Nos errorem noſtrum conſitemur nec enim ignoramus unum Deum eſſe, unum Chriſtum unum Episcopum in Eccleſia Catholica eſſe debere.* Prætereà Cathedram Romanam idem Cyprianus lib. 4. epiſt. 8. ad Cornel. *Eccleſia Catholica Matricem & radicem vocat.* Igitur Romanum Pontificem in ea ſedentem, Eccleſiæ Catholicæ non ſolùm fundamentum, originem & radicem, ſed etiam Patrem, Paſtorem, & Caput eſſe tradit, prout laudatorum teſtimoniorum collatio manifeſtum facit.

Secundò Arnobiuſ in Pſalm. 138. *Soluſ 653 Dominuſ Jeſuſ Chriſtuſ dicebat: Ego ſum Paſtor bonuſ, & ſequuntur me oves meæ, tam ſcilicet congregatim, quàm diſperſim. Hoc ergo nomen ſanctum, & ipſiuſ nominis poteſtatem, poſt reſurrectionem ſuam Petro commiſit pœnitentiæ.*

- tenti, & negatori suo hanc, quam solus habuit in ovis, etiam congregatas, sive in gregem univcrsum, tribuit potestatem.
- 654 Tertio Athanasius in epistola ad Fœlicem cum Synodo sua Alexandrina: *Scimus, vos univcrsalis Ecclesie curam gerere. Et in epist. ad Liberium I. Univcrsalis Ecclesie vobis à Christo est commissa cura.*
- 655 Quarto Epiphanius in Anchorato, de eodem Petro dicit: *Hic est qui audivit: Pasce oves meas: cui creditum est ovile.*
- 656 Quinto Chrysostomus homil. 85. super Joan. *Petrum totius orbis ordinauit Magistrum & Doctorem.* Sic refert S. Thomas opusc. contra errores Græcorum. Deinde in cap. 16. Matth. *Ecclesia Pastorem constituit. Ipsum univcrso terrarum orbi preposuit.* Lib. 2. de sacerdot. Petro super familiam Christi (quæ est Ecclesia univcrsa) constituto applicat id quod Christus apud Lucam ait: *Quis est fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Homil. 1. de peccat. *Ecclesia primatus, gubernatioque per univcrsum mundum ei à Christo conceditur.*
- 657 Sexto Ambrosius in Pal. 43. post medium: *Petrus Ecclesie preponitur. . . . Dominus. . . . cum Pastorem elegit Domini gregis.*
- 658 Septimo Augustinus tr. 123. in Joan. Petrum Ecclesie Domini gregis Pastorem agnoscit, dum ait: *Sic amoris officium, pacificare Dominicum gregem, &c.*
- 659 Octavo Author serm. 124. de temp. apud eundem Augustinum (qui est 79. Appendicis, in noviss. edit. Operum ipsius) dicit, quod Petri lapsum permisit Deus, ut Ecclesie Reclori futuro ignoscendi peccantibus quedam regula poneretur. *Credenda enim erant Petro claves Ecclesie. . . . totius corporis morbum in Capite curat Ecclesia.*
- 660 Nono Prosper in Carmine de ingratis: *Sedes Roma Petri, qua Pastoralis honoris, facta Caput mundo, &c.*
- 661 Sophronius Hierof. in opere de labor. SS. Petri & Pauli: *Petro mundi procuratio committitur, & traduntur caelestium thesaurorum claves: super cæcum Apostolorum constitutus est.*
- 662 Decimo Vincentius Lirinensis lib. advers. hæres. Romanum Pontificem vocat Caput orbis.
- 663 Undecimo Ambrosiaster, seu Hilarius, Romanæ Ecclesie Diaconus, in illud 1. Timoth. 3. *Ut scias quomodo te oporteat conversari in domo Dei &c. Domus Dei Ecclesia dicitur, cuius hodie Reclor est Damasus.* Et q. 75. in novum Testam. in Appendic. to. 3. Oper. August. edit. noviss. *Salvator cum pro se & Petro dari jubet, pro omnibus exsoluisse videtur. Quia sicut in Salvatore erant omnes causæ Magistrerum: ita & post Salvatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse Caput eorum, ut Pastor esset Domini gregis. Et explicans verba Salvatoris: Rogavi pro te, sic pergit: Manifestum est in Petro omnes contineri. Rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur. Semper enim in preposito populus aut corripitur, aut laudatur.*
- Duodecimo Ennodius in lib. de Synodis sub Symmacho Papa, quem suum Synodus ipsa fecit: *Illi quidquid fidelium est submititur, dum totius corporis Caput esse designatur.*
- Decimo-tertio S. Maximus, Episcopus Taurinensis, homil. 3. in Natali BB. Petri & Pauli: *Petro totius Ecclesie gubernacula tradita sunt.*
- Decimo-quarto Joannes Ravennatenis Episcopus epist. ad Gregorium Magnum: *Sedes Romana univcrsa Ecclesie jura sua transmittit.*
- Decimo-quinto Maurus Ravennæ & ipse Episcopus, in litteris contra Monothelitas, lectis in Concilio Lateran. Martinum I. appellat *totius orbis Apostolicum, & univcrsam Pontificem.*
- Decimo-sexto Damascenus in historia Barlaam & Josaphat c. 11. *Petrus totius orbis Magister instituit.*
- Decimo-septimo Alcuinus in lib. de div. offic. Dominus. . . in Beatissimo Petro. . . quasi quodam Capite, dona sua voluit in corpus omne, id est Ecclesiam univcrsam, manare.
- Decimo-octavo Patrensis Episcopus apud Liberatum Breviar. c. 22. dicit, *unum Papam esse super Ecclesiam totius mundi.*
- Decimo-nono Hincmarus Remensis in litter. ad Adrian. II. ipsum vocat *univcrsam Ecclesiam Papam.*
- Vigesimo Petrus Damiani, in vita S. Barbati: *Roma absque dubio Caput est. . . totius Ecclesie.* In vita S. Vitalis: *Totius orbis sibi vendicat Principatum.*
- Vigesimo-primò Anselmus Cantuar. Episcop. de Incarn. Verbi cap. 1. *Domino & Patri univcrsa Ecclesie in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano. Divina providentia Vestram elegit Sanctitatem, cui. . . . Ecclesiam suam regendam committeret, &c.*
- Anselmo Cantuariensi succinit Anselmus Havelburgensis lib. 3. Dialog. c. 12. *Certum est, & nulli, qui sit sani capitis, dubium, quod sicut una est Ecclesia; sic & unius Ecclesie unum est Caput, & hic est Romanus Pontifex.*
- Vigesimo-secundò Gottofridus Viterbiensis in dedicat. Historiæ suæ univcrsalis: *Summo & univcrsali Papa Urbano VI.*
- Vigesimo-tertio Hugo Victorinus lib. 1. erudit. Theol. de Sacram. cap. 43. *Papa. . . univcrsalis dicitur, quia univcrsa Ecclesie presidet.*
- Vigesimo-quarto Petrus Abbas Cluniacensis lib. 1. epist. 1. Innocentium Papam sic affatur: *Habetis cum tota Ecclesia, vobis à Deo commissa, & me in membris Christi ultimum.* Et lib. 4. c. 19. *Summum Pontificem. . . totius Ecclesie sua. . . . Præsulem mortalibus benignitas divina concessit.*
- Vigesimo-quinto Petrus Abbas Cellen-

sis l. 8. epist. 11. *Totius Christianitatis onus humeris Apostolicis impositum non ignorat, qui Christum Principi Apostolorum dixisse non dubitat: Tu es Petrus, &c. Et epist. 16. Universitas Christianitatis, Pater Sanctissime, vestro regitur moderamine.*

678 Vigesimo - sexto Petrus Blefensis, seu (ipso dictante) Alconora Angliæ Regina, epist. 145. *Exurgat igitur orbis Episcopus... Nonne Petro Apostolo, & in eo vobis à Deo omne regnum, omnisque potestas regenda committitur? Et epist. 165. ad Adrian. IV. Univerſa Ecclesia præſideat.*

679 Vigesimo - septimo Bernardus lib. 2. de confiderat. ad Eugen. *Petrus non unam Ecclesiam, ut ceteri quique suam, sed seculum ipsum (id est orbem universum) gubernandum suscepit. . . . Alii singuli singulas sortiti sunt plebes. . . . Jacobus unâ contentus est Hierosolymâ, Petro UNIVERSITATEM cedens. Serm. 3. de septem fragment. misericord. Petro . . . totius Ecclesia cura Pastoralis commissa est. Epist. 130. Innocentium Papam vocat Univerſitatis Patrem. Epist. 137. Eugenium sic alloquitur: *Locus in quo stas, locus Petri est. . . . quem constituit Dominus Dominum domus sue, & Principem omnis possessionis sue. Constitutus es super gentes & regna, ut evellas & destruas, & adifices & plantes.**

680 Vigesimo-octavo Fulbertus Episcopus Carnotensis epist. 22. *Dilectissime Pater, cui totius Ecclesia cura commissa est.*

681 Vigesimo-nonò Albertus Magnus in 4. dist. 24. ad 7. & 2. *Jurisdicção universalis potestatis descendit in Papam à Domino, ex hoc, quòd Petro succedit.*

682 Trigesimo Alexander de Ales 4. p. Summ. memb. 3. *Pontifex est totius universalis Ecclesia Sponsus & Rector.*

683 Trigesimo-primò S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 10. *Papa toti Ecclesia præſt. Opusc. contra error. Græcor. In totam Ecclesiam plenitudinem habet potestatis, & universalem Prælationem obtinet. Et rursus: Similis est error dicentium Spiritum sanctum à Filio non procedere. Opusc. contra impugnant. relig. Papa, qui obtinet vicem Christi in tota Ecclesia, universalis Ecclesia Sponsus dicitur. Si Sponsus, ergo Caput: cum certum sit Sponsum esse Caput Sponsæ.*

684 Trigesimo-secundò S. Bonaventura serm. 12. in Hexæmeron, tit. de statu Eccles. milit. : *Etsi alie quatuor Sedes plenam auctoritatem habent super Ecclesis partialibus; sola tamen Roma universaliter, sicut sol super planetas, habet plenitudinem potestatis super omnes, etiam congregatim sumptas. Hoc enim designat similitudo solis, qui non solum rex est planetarum disgregatim, sed etiam congregatim sumptorum.*

685 Trigesimo-tertiò Beatus Augustinus Triumphus l. de potest. Eccles. *Error est,*

pertinaci mente non credere, Romanum Pontificem universalis Ecclesia Pastorem, &c.

Trigesimo-quarto S. Antoninus in Sum. 686 p. 3. pluribus argumentis demonstrat, Papam esse Caput & Pastorem Ecclesia universalis, ipso etiam Concilio superiore. Sicut & B. Joannes Capistranus, de Papæ, & Concilii, seu Ecclesia auctoritate p. 3. secundæ partis principalis, ubi sic: *Cum itaque Papa sit ministeriale Caput representans ipsum Caput mystericale, scilicet Christum, patet quòd omnes fideles universaliter subiciuntur huic Capiti, & sic universalis Ecclesia. Ergo & ipsum Generale, seu Oecumenicum Concilium, universalem Ecclesiam representans, per argumentum à majori ad minus. Plus est enim representatum, quàm representans. Ergo plus est Universitas Ecclesia, quàm Concilium ipsam representans.*

Trigesimo-quinto Joannes Rosenſis Episcopus, & Martyr art. 25. contra Lutherum: *Græci & Latini Patres nobiscum sentiunt, Petrum exordium Ecclesia fuisse, & ab eodem Christi Ecclesia profuixisse velui à summo Capite, & supremo post Christum, cuius & successio perpetuabitur, finem nullum habitura, quamdiu seculum hoc duraverit.*

Nec in eo soli sancti Patres, ac Doctores inter se, sed & cum ipsis Reges ac Imperatores conveniunt. Siquidem Constantinus IV. Imperator in litteris ad Agathonem (uti §. præcedenti vidimus) sicut & Justinianus II. in litteris ad Joannem Papam, ipsum vocat *Oecumenicum Papam*. Sigismundus, Burgundiorum Rex, in litteris ad Symmachum (per Avitum Viennensem Archiepiscopum scriptis) ipsum vocat *Præsulem Ecclesia universalis*. Et Sirmondus to. 2. Conciliorum Gallia ad annum 817. refert epistolam subscriptam à Ludovico Pio Imperatore, tribulicam filiis suis, Carolo Calvo, Ludovico, Lothario, necnon ab Episcopis decem, Abbatibus octo, Comitibus quindecim, & plerisque aliis Principibus, cum hac inscriptione: *Domino Paschali, Summo Pontifici & universali Papæ*. Sanctus quoque Eduardus, Anglorum Rex, apud Acredum in vita ipsius, Nicolao Papæ sic scribit: *Summo universalis Ecclesia Patri Nicolao Eduardus, gratiâ Dei Anglorum Rex, &c.* Hicce omnibus Facultas Parisiensis usque ad eò subscribit, ut 1°. Decembris 1554. omnes & singuli Magistri illius, palàm, apertoque ore idipsum professi sint, ut vidimus in fine capituli. . . . Et anno 1561. hanc fecit declarationem: *Ecclesia universalis . . . habet sub Christo Jesu unum Caput visibile, cui omnes Christiani, si salvi esse velint, obedire tenentur.*

Ipsè etiam Gerson, ejusdem Facultatis 689 Cancellarius, lect. 3. de vit. spirit. *Habet (inquit) Papa dominium Superioritatis à Christo supra totam Ecclesiam, cum plenitudine potestatis, ita ut universalis Ecclesia Pontifici Romano*

mano subiecta sit, ut ait ibidem lect. 2. Et Petrus Alliacenſis in Veſperiar. quaest. reſumpta conſul. 1. de Petro Chriſti Vicario: *Pater ex dictis in 2. articulo quaestionis, quam tractavi in Veſperis, ubi oſtendi, quod Petrus Apoſtolus, ex Chriſti inſtitutione, fuit Caput, & habuit Principatum univerſalis Eccleſiae.*

Romanum itaque Pontificem univerſalis Eccleſiae Caput & Paſtorem eſſe, nedum ipſi Pontifices, ſed & Patres omnes tradiderunt, ſicque intellexerunt eloquia illa evangelica: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram aedificabo Eccleſiam meam. Tibi dabo claves regni calorum. Paſce oves meas. Fiet unum ovile, & unus Paſtor, &c.* Omnium verò Pontificum, Patrumque traditio circa ſenſum ſacrorum textuum, certum eſt argumentum veritatis; juxta Trid. ſeſſ. 4.

ſ. VII.

Idiſſimum ratio non una demonſtrat.

690 **P**rima ratio eſt, quia certum eſt, Petrum, & quemlibet ipſius ſucceſſorem, eſſe fundamentum fidelium omnium, etiam congregatorum, ſeu congregatim ſumptorum, atque adeò Eccleſiae univerſalis. Igitur certum eſt, ipſum eſſe Caput, & Paſtorem fidelium omnium, etiam congregatorum, ipſiſque proinde Eccleſiae univerſalis. Quod eſt enim in domo fundamentum, hoc eſt in corpore Caput, & in grege Paſtor. Nam uti domus pendet à fundamento, non fundamentum à domo; ſic corpus pendet à Capite, grex à Paſtore; non Paſtor à grege, nec Caput à corpore. Et Petrus (ſicut & quilibet ſucceſſor ipſius) per id conſtitutus eſt Eccleſiae Paſtor & Caput, per quod conſtitutus eſt fundamentum. Quod enim Salvator promiſit Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram aedificabo Eccleſiam meam*, hoc adimplevit Joan. 21. cum dixit: *Paſce agnos meos, paſce oves meas*, prout Eccleſia ſemper intellexit. Quod autem certum ſit, Petrum eſſe fundamentum fidelium omnium, etiam congregatorum, adeòque ipſius etiam Eccleſiae univerſalis, perſpicuè declarant verba illa: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram aedificabo Eccleſiam meam*: utpote exprimentia, ſeu expreſſè declarantia, Eccleſiam aedificandam eſſe ſuper Petrum, tamquam fundamentum, ſeu petram fundamentalem; Eccleſiam (inquam) de qua proximè ſubjungitur, quod *adverſus eam porta inferi non prevalebunt*. Eccleſia verò (praesertim ſic deſcripta) non eſt ſinguli fideles, vel Episcopi diviſim, ſed omnes conjunctim, ſeu congregatim. Eccleſia namque nomen collectivum eſt, proprie ſignificans collectionem, ſeu congregationem fidelium. Nec de ipſa, aliter ſumpta, verificatur illa ipſius firmitas tanta, ut adverſus eam infernus nequeat praevale-

Tom. II.

re. Nec hoc negari poteſt, abſque cavillatione. Cum aperte ſit contra rationem, id quod Salvator affirmat de Eccleſia, negare de eo quod proprie eſt Eccleſia, ſolumque concedere de eo quod proprie Eccleſia non eſt.

Secunda ratio: Eccleſia univerſalis eſt 691 unus grex, & unum ovile Chriſti, de quo Chriſtus ipſe: *Fiet unum ovile*. Unum ergo habet Paſtorem, ſicut idem ibidem ſubjungit, & *unus Paſtor*. Sed alium non habet Paſtorem unum (poſt Chriſtum) niſi Petrum, ac quemlibet Petri ſucceſſorem. Ergo quilibet Petri ſucceſſor eſt unus Paſtor Eccleſiae univerſalis. In idem recidit hæc ratio: Eccleſia univerſalis eſt unum corpus viſibile. Igitur habet Caput unum viſibile. Non alium niſi Petrum. Igitur Petrus eſt Caput viſibile Eccleſiae univerſalis. Omnium proinde fidelium, & Episcoporum, etiam congregatim ſumptorum. Ipſius proinde etiam Concilii Generalis.

Tertia ratio: generales, illimitatasque 692 Evangelii ſententias, abſque Eccleſiae auctoritate, non licet ad privatum ſenſum reſtringere, vel limitare, uti demonſtravimus to. 1. Prolegomeno 3. c. 12. Adverſus certiffimam verò regulam iſtam peccant contrariae opinionis ſectatores. Quod enim Chriſtus illimitatè, & abſque diſtinctione, vel exceptione dixit: *Tibi dabo claves regni calorum. Quodcumque ligaveris. Paſce oves meas, &c.* limitatè, cumque diſtinctione, & exceptione accipi volunt, cum dicunt, non intelligi de toto Chriſti grege, ſeu de omnibus congregatim. Nec exceptionem iſtam, ſeu diſtinctionem Eccleſiae faciunt auctoritate, ſed ſua, ſententias illas illimitatas ad privatos ſenſus ſuos reſtringentes, contra ipſius Eccleſiae ſenſum, quæ pro Papa orat, velut pro totius Eccleſiae Capite, totiuſque Dominici ovilis Paſtore: *Deus omnium fidelium Paſtor & Reſtor, qui famulum tuum N. Eccleſiae tuae* (id eſt tori fidelium congregationi, totique Dominico ovili) *praefiſſe voluisti.*

Quarta ratio: unus eſt ſupremus Eccle- 693 ſiae Monarcha, Romanus utique Pontifex, uti probatum eſt ſupra. Quemadmodum ergo ſupremus Monarcha Gallorum v. g. praefiſt toti regno, & omnibus Statibus illius, etiam congregatis, id eſt generali Coetui ipſorum. Ita ſimiliter, &c.

CAPUT XLV.

Argumenta, quæ adverſus hæſtenſis dicta obijciuntur, invalida eſſe oſtenduntur.

Adverſus ea quæ pro Romani Pontificis 694 infallibilitate, & ſupra ipſum etiam univerſale Concilium auctoritate diximus, varia obijciuntur argumenta, ſed dudum contrita, & quæ (attentis præmiſſis) nullius

Cc

esse videntur soliditatis. Solum hic subjectionem præcipua, ex quorum solutione facilis erit solutio cæterorum.

695 Objicitur ergo 1º. Petrus (primus Christi Vicarius) erravit cogendo Gentes legalia observare, idèdque iuste reprehensus fuit à Paulo, prout ipse refert Galat. 2. cumque ipso Augustinus lib. 2. de baptis. contra Donatist. c. 1. Ergo Papa fallibilis est, reprehensionique obnoxius.

Respondeo argumentum prorsus non esse ad rem. Neque enim Petrus erravit in doctrina fidei vel morum, quam ut Pontifex à tota Ecclesia voluerit esse sequendam; sed error ipsius conversationis vitium fuit, non prædicationis, ut Tertullianus ait in lib. de præscript. Error namque, seu vitium ipsius in eo fuit, quòd posteaquam cum Gentibus conversis, absentibus Judæis, legalia non servaverat, Judæis præsentibus, ea servabat, suoque isto exemplo Gentilibus esse poterat scandalo: quatenus ex facto ipsius Gentiles existimare potuissent, ea esse servanda. In hoc proinde facto non ambulabat secundum veritatem Evangelii: quia Gentes quodammodò cogebat judaizare, tamen nihil contra veritatem Evangelii prædicando doceret. Neque enim prædicare poterat necessitatem servandi legalia, qui Act. 10. de eorum cessatione revelationem habuerat, istamque revelationem Act. 11. toti multitudini vulgaverat. Non ergo Petrus in fide erravit, prout Augustinus ipse agnoscit epist. 29. ad Hieronymum, contrariaque propositio Antonii de Dominis ann. 1615. à Facultate Theologica Parisiensi merito declarata fuit *erronea, temeraria, & in B. Petrum contumeliosa*.

In stabis: Augustinus loco in objectione citato, per errorem Petri excusat errorem Cypriani, hæreticos rebaptizantis; sicut & Pelagius II. epist. 2. ad Episcop. Istriæ per eundem excusat errorem Vigilii, epistolam Ibæ ut orthodoxam in Constituto suo approbantis.

696 Respondeo nec Cyprianum, nec Vigilium errasse in fide; sed Cyprianum errasse in disciplina, seu consuetudine hæcenus observata; falsò existimando consuetudinem Afrorum rebaptizandi baptizatos ab hæreticis, in Ecclesia semper fuisse ab Apostolorum tempore; contrarium asseruit Stephanus Papa; & idèd iussit *nihil innovari*: sed neuter voluit sententiam suam ad fidem pertinere. Et idèd communionem S. Stephani Cyprianus nunquam abrupit, etsi peccaverit, iussioni S. Stephani non acquiescendo, uti non uno loco Augustinus ostendit.

697 Quod ad Vigilium spectat, verum non est ipsum approbasse hæreticam Ibæ epistolam: cum non approbaverit, nisi ea epistolæ verba, quæ in Concilio Calcedonensi recitata fuerunt, & secundum quæ ibi declaratus fuit Catholicus, & ad Concilii communionem admissus, prout opti-

mè ostendit Baronius ad annum 553. Unica quippe Vigilio cura fuit per Constitutum suum cavere, ne occasione trium capitulorum derogaretur Concilio Calcedonensi. Vel ergo in fide non erravit Vigilus, vel in ea erravit Concilium Calcedonense. Quod nullus Catholicus dixerit.

Objicitur 2º. factum Liberii Papæ, qui tadio exilii, timoreque comminatæ mortis, condemnationi S. Athanasii consensit, & formulæ fidei, ab Arrianis Episcopis in Conciliabulo Sirmiensi editæ, subscripsit, cumque iisdem Episcopis communicavit. 698

Respondeo nihil inde ad verum assertam à nobis infallibilitatem consequi: neque enim propterea errorem aliquem in fide totius Ecclesiæ credendum proposuit, etiam dato, non concessio, quod in sua privata persona hæreticus fuisset. Qualis tamen non fuit (licet subscribendo peccaverit) siquidem in isto Conciliabulo tres fidei formulæ editæ sunt: prima & tertia sanum sensum substantialitatem Filii; secunda non admittebat: & isti Liberius non subscripsit; sed primæ (uti testatur Sozomenus l. 4. c. 14.) quæ ex se hæretica non erat, uti probat S. Hilarius apud Baronium ad annum 357. licet in ea lateret fallacia Ariana, in remotione termini consubstantialis à Symbolo Nicæno; lateret proinde hæretica pravitas, non ex vi ipsius formulæ, sed ex Arrianorum intentione, qui formulam illam ediderant ad hæresim suam manutendam, & Nicæni Concilii fidem supprimendam.

Objicitur 3º. Innocentius I. interpellatus à S. Joanne Chryostomo, injuste à sua Sede deturbato, respondit, oportere conflare Synodum Occidentalium Orientaliumque Sacerdotum; eam quippe solam esse, quæ ejusmodi procellarum impetus retundere possit. Ergo iudicium suum absque iudicio Synodi non iudicavit sufficiens ad restitutionem Chryostomi. 699

Nego consequentiam: quia certum est Synodum illam congregatam non fuisse; Innocentium nihilominus quiddam contra Chryostomum Constantinopoli actum fuerat, Romæ cassavisse, seu irritum declarasse, & Chryostomum absolvisse, uti videre est apud Theodoretum l. 3. Histor. c. 34. Synodi ergo illius congregationem non censuit necessariam ad Chryostomum restituendum, sed ad sedandam tempestatem (istis in circumstantiis, in quibus adco turbati erant adversus Chryostomum Orientalium animi) suaviorique modo silentium adversariis ipsius imponendum.

Objicitur 4º. Honorius Papa, cui tamquam Monothelitæ anathema dixit sexta, sicut & septima Synodus Oecumenica. 700

Sed quid inde? Proposuit-ne Honorius Monothelismum toti Ecclesiæ credendum? Nullus hoc asserit, nec ullum istius vesti-

gium in epistola ad Sergium, ob quam post mortem damnatus fuit, licet per errorem facti, ut visum est quibusdam viris doctissimis, ipsis quoque Eminentissimis Baronio, Bellarmino, &c.

701 Objicitur 5°. Joannes XXII. docuit (contra fidem) animas fidelium, in gratia decedentes, plenè purgatas, ad visionem beatificam non admitti ante diem iudicii.

Respondeo Joannem quidem XXII. in eam opinionem propendisse, sed ipsummet per suum Breve protestatum fuisse, se de hoc ordinando nunquam cogitasse; dumque morti proximus esset, expressam Constitutionem edidisse, quà declaravit, suam jam sententiam esse, quòd animæ plenè purgatæ, à suis corporibus egressæ, beatificæ visioni fruenterur, ante communem resurrectionem. Ista omnia enarrat, testaturque vel ipse maximus Pontificiæ infallibilitatis æmulus Maimburgus in suo Tract. de occasu Imperii l. 6. pag. 598.

702 Objicitur 6°. Concilium Pisanum, in quo depositi sunt Benedictus XIII. & Gregorius XII.

Respondeo constare ex actis istius Concilii, historicique illius, depositos fuisse, non autoritate Concilii supra Papam, in hæresim non lapsum; sed prætextu hæresis ipsorum.

703 Objicitur 7°. Concilium Constantiense, in cujus sessione 4. & 5. definita fuit superioritas Concilii, seu subjectio Papæ ad Concilia Oecumenica.

Respondeo 1°. Concilium Constantiense tempore sessionis 4. & 5. Generale non fuisse (uti declaravit Eugenius IV. in Apologia sua contra Basilienses) sed ei à Gregorio XII. & Benedicto XIII., eorumque obedientiis, fuisse contradicendum; & ne ipsum quidem Joannem XXIII. tunc temporis ei adfuisse, sed fugâ dilapsam & Scaphucam appullum, improbasse acta in illis sessionibus, tamquam erronea, de iisque graviter conquestum fuisse, per litteras ad Ladislaum Poloniae Regem. Plures denique ex obedientia ipsius eidem contradixisse.

704 2°. definitionem illam factam non fuisse Conciliariter, id est præviâ discussione, & deliberatione sufficienti, exquisitis singulorum Concilii Patrum suffragiis, adhibitoque tempore sufficienti ad competentem de re tanta deliberationem.

705 3°. Concilium istud tunc demum Generale fuisse, dum concurrentibus obedientiis Gregorii XII. & Benedicti XIII. facta fuit nova Concilii convocatio; tuncque, universa Ecclesiâ concurrente, plenariæ Synodi rem & nomen accepisse. *Quod ergo ante eum articulum à Patribus ibi congregatis actum est, universa Ecclesiâ non debet adscribi, sed eis tantum, qui ibidem consedebant, & unius tantum obedientiæ Synodum faciebant, prout Eugenius IV. declaravit ibidem, Et in unio-*

Tom. II.

ne obedientiæ Benedicti XIII. abstinuit, & juxta pacta Narbonensia abstinere debuit à titulo Generalis Concilii. Nec antè tota Christianitas illud recognovit pro Generali Concilio. Non enim pro tali ipsum recognoverunt duæ obedientiæ supra nominatæ, quæ Christianitatis pars non modica erant; eratque Synodus acephala, tempore sess. 4. & 5. ob fugam Joannis XXIII. Dumque Legati Regis Arragoniæ sess. 22. ad Concilium venerunt, expressè protestati sunt, quòd quidem vellent se unire Concilio, non tamen reputare esse Generale Concilium, neque agi de rebus Concilii Generalis, donec venirent Legati Regis Castellæ. Qui nec ipsum antea habuit pro Generali Concilio, uti constat ex ipsius & Regiæ litteris, scriptis non ad Constantiense Concilium Generale, sed ad Congregationem quatuor Nationum in Constantia. Sic habent gesta Concilii in 4. Codice manuscripto apud Schelstraete.

4°. Si dicas, in pactis illis, seu Concordatis Narbonensibus, in sessione 20. juratis, conventum quidem fuisse, ut nova convocatio Concilii fieret, sed adjectâ conditione, ut nova convocatio fieret utrimque, tam scilicet ex parte obedientiæ Benedicti XIII. quàm ex parte Concilii, ad quod obedientia Joannis XXIII. & obedientia Gregorii XII. jam convenerant, adjecto quoque fine convocationis, pro reformatione Ecclesiæ in Capite, & in membris, quod est autoritatem Concilii supra Summum Pontificem agnoscere.

707 Contra, licet nova convocatio fieri debuerit, tam ex parte obedientiæ Benedicti XIII. quàm ex parte Patrum tunc Constantiæ existentium, non tamen ut constituentium Generale Concilium: cum art. 1. istorum Concordatorum expressè haberetur, quòd in litteris convocatoriis, præfigeretur terminus ad interessendum in Civitate Constantiensi, pro uniendo se, & faciendo Concilium Generale, cum aliis ibidem congregatis. Et art. 3. quòd post adventum eorum, qui fuerunt de obedientia Benedicti XIII., statim fieret unio pro faciendo unum universale Concilium. Unde antecorum adventum, sessione 22. in forma novæ convocationis, Patres non utuntur titulo Generalis Concilii, sed hisce dumtaxat nominibus: *Miseratione divinâ Episcopi, Presbyteri, Diaconi Cardinales, Patriarcha, Archiepiscopi, Pralati, & ceteri in Constantia, Provincia Maguntinensis, in Christi nomine congregati, Illustri Principi Ferdinando, Dei gratiâ Arragonum & Sicilia Regi, salutem & ecclesiasticam unionem feliciter tueri, &c.*

708 Constat igitur novam convocationem ordinatam & factam fuisse, ad faciendum unum universale Concilium; unum proinde universale Concilium sess. 4. & 5. non fuisse, sed demum sess. 22. in qua trium obedientiarum facta est unio.

Cc 2

709 Nec tamen hinc bene infertur, condemnationem Joannis Wicleff, & Joannis Hus, Concilii Generalis non fuisse, licet ante unionem proximè dictam facta fuerit. Quia condemnationi ipsorum post unionem illam supervenit Martini V. confirmatio, approbante Concilio facta, & executorialis Bulla, cum inertiione omnium & singulorum articulorum condemnatorum; cui confirmationi solum addita est confirmatio ceterorum Conciliariter factorum, prout videre est in actis Concilii post ultimam sessionem. Talis verò confirmatio non supervenit iis quæ decreta fuerunt sess. 4. & 5. utpote ob ea quæ diximus n. 700. 701. 702. non Conciliariter factis, ideòque non comprehensis sub terminis confirmationis Martini V.

710 Illud verò quod additum est de fine novæ convocationis, pro reformatione Ecclesiæ, tam in Capite quam in membris, additum est pro casu qui tunc erat, pro casu utique schismatis, in quo tres contendeabant de Papatu. Unde consequens non est, Concilium esse supra Ecclesiæ Caput indubitatum, sed supra Caput taliter dubium & controversum, ut ratione illius schisma sit in Ecclesia, ad quod tollendum necesse sit de indubitato Capite, per Concilium Generale provideri. Et iste fuit finis Concilii Constantiensis ideò convocati, quia tres diversi tunc se gerebant pro legitimo Ecclesiæ Capite, & Benedictus XIII. pro vero Pontifice tunc adhuc haberi volebat.

711 Siquis adhuc instet ex sess. 40. in qua eligendo Pontifici lex præscripta fuit, quòd cum hoc sacro Concilio, vel deputandis per singulas nationes, debeat reformare Ecclesiam; determinati etiam fuerunt reformationis articuli, quorum unus S. Sedis auctoritatem concernebat: *propter quæ, & quomodo Papa possit corrigi & deponi.*

Respondeo id sessione illà non præscriptum per modum humanæ legis, ad cujus observantiam Papa legitime electus & indubitatus teneretur vi istius legis, tamquam illi subiectus, sed per modum rationabilis suggestionis, quam sequeretur ex discretionem sua, imò sequi deberet ex vi legis naturalis, in iis quæ necessaria essent pro bono Ecclesiæ. Et sic, non aliter, præscriptum illud Martinus V. executus est. Quia mox ut electus fuit, factò ostendens, se articulis illis non teneri ex vi legis istius humanæ, ex octodecim articulis determinatis pro reformatione faciendâ, duodecim tacitus præterivit, ne præjudicium faceret auctoritati Sedis Apostolicæ, quam plerique eorum immediatè concernebant; nec eorum observantiam Patres ulterius urgere ausi sunt;

solumque sex reliquos (eam non concernentes) ex sua discretionem fuit executus, quia utiles, imò necessarios eorum resolutionem, seu executionem, Concilii Patres sess. 43. dictò decreto plene satisfactum declaraverunt.

Hinc etiam licet sess. 39. idem Concilium statuisset, quòd deinceps quilibet in Romanum Pontificem eligendus, antequam sua electio publicaretur, coram suis electoribus publicè confessionem & professionem fidei faceret. Non legitur tamen Martinum V. (nonnisi post unicum intermedium sessionem electum) professionem illam fecisse.

Denique, ut isti quæstioni finem faciamus, quid est quòd istius Concilii Patribus curæ non fuit, ut Papa electus juraret in veritatem decretorum sessionis 4. & 5. (in istam proinde, quòd *Papa subest Concilio*) si istam fidei veritatem censuerunt? Summi momenti erat, ut id facerent, & ad id successores quoque obligarent. Sic enim schisma, tam Basileæ, quam postea Pisis inductum, totque alia ingentia scandala, turbas, & animarum pericula à radice succidissent. Quid est ergo quòd tantum Ecclesiæ bonum, in circumstantiis id tam vehementer exigentibus, non procurarunt, nisi quia satis ipsi cognoverunt, decreta illa sess. 4. & 5. non transiisse in rem sufficienter, & auctoritate irrefragabili judicatam; imò vim nullam habitura, nisi à Pontifice eligendo, jamque legitime electo confirmarentur? Quæ profectò à Martino V. confirmata non fuisse, manifestum videtur ex eo quòd in eodem Concilio, nemine refragante, suspectos de Wicleffismo interrogari iusserit: *Urum credant, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, sit successor B. Petri, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei?* Quomodo enim supremam, si supra habeat superiorem, Concilii scilicet Generalis auctoritatem?

Pro coronide solum addo, nos supra non afferuisse, Concilium Constantiense in primis sessionibus non ideò non fuisse Generale, quia omnes Christiani Orbis Episcopi ei non interfuerunt; sed quia nec unum proferri potest Generale Concilium, quòd divisâ Ecclesiâ, & in tres obedientias discissâ, Generale habitum fuerit ex præsentia unius dumtaxat obedientiæ, aliis duabus de Papatu contententibus, cum suis obedientiis, indictionem Concilii, à solo Capite unius obedientiæ factam, velut illegitimam reijcientibus? Hic Adversariis hæret aqua.

